

Internationella adoptionsfrågor

1993 års Haagkonvention m.m.

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2014

National Library
of Sweden

SOU

1994:137

MCP

Internationella adoptionsfrågor

1993 års Haagkonvention m.m.

SOU

1994:137

Ryke

Oce

son

Statens offentliga utredningar

1994:137

Socialdepartementet

Internationella adoptionsfrågor

1993 års Haagkonvention m.m.

Betänkande av
Adoptionslagstiftningsutredningen
Stockholm 1994

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Omslagsbild ur samlingen
”Livets träd” från Svenskt
Barnbildarkiv i Eskilstuna.
Maria Clara, 12 år, Colombia

GRAPHIC SYSTEMS AB
Göteborg 1994

ISBN 91-38-13815-8
ISSN 0375-250X

Statsrådet Hedborg

I regeringsbeslut den 27 maj 1992 bemyndigades chefen för Socialdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av verksamheten med internationella adoptioner (dir. 1992:69). Med stöd av bemyndigandet har dåvarande statsrådet Bengt Westerberg förordnat följande personer, nämligen som

särskild utredare	expeditionschefen vid Socialdepartementet Göran Håkansson (fr.o.m. den 1 juni 1992)
sekreterare	departementssekreteraren vid Socialdepartementet Inger Philipson (fr.o.m. den 1 juni 1992), hovrättsassessorn vid Hovrätten över Skåne och Blekinge Katarina Adolfson (fr.o.m. den 1 oktober 1993)
experter	kanslirådet vid Socialdepartementet Sören Kindlund (fr.o.m. den 1 juni 1992), revisionsdirektören vid Riksdagens revisorer Susanne Lindstedt (fr.o.m. den 1 juni 1992), sekreteraren vid Svenska Kommunförbundet Anita Sundin (fr.o.m. den 1 juni 1992).

I maj 1994 fick utredningen genom tilläggsdirektiv (dir. 1994:50) i uppdrag att även behandla erkännanden av utländska adoptionsbeslut och därmed sammanhängande frågor. I arbetet med betänkandet främst i denna del har som sakkunnig deltagit hovrättsassessorn vid Justitiedepartementet, numera departementssekreteraren vid Utrikesdepartementet, Maud Bergkvist. Assistenten vid Socialdepartementet Barbro Löfberg har svarat för utskriften av betänkandet.

Utredningen har arbetat under namnet Adoptionslagstiftningsutredningen (ALU).

Med föreliggande betänkande anser jag uppdraget avslutat.

Stockholm i november 1994

Göran Håkansson

/Inger Philipson

Katarina Adolfson

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	9
<i>Summary</i>	17
<i>Författningsförslag</i>	25
1 Förslag till Lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)	25
2 Förslag till Förordning om ändring i socialtjänstförordningen (1981:750)	29
3 Förslag till Lag (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner	30
4 Förslag till Lag (1995:00) om internationella adoptionsfrågor	31
5 Förslag till Förordning (1995:00) om internationella adoptionsfrågor	35
6 Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor	36
7 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	37
8 Förslag till Lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap	39
9 Förslag till Lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn	41
10 Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1988:1464) om bidrag vid adoption av utländska barn	42
<i>Utredningens uppdrag</i>	43
<i>Arbetsformer</i>	45
1 <i>Inledning</i>	47
1.1 Utvecklingen av verksamheten med internationella adoptioner i Sverige	47
1.1.1 Bakgrunden till gällande rätt	47
1.1.2 De svenska adoptionsorganisationerna	50
1.1.3 Andra sammanslutningar inom adoptionsområdet	53
1.1.4 Antalet förmedlade barn	54
1.1.5 Förmedlingssättet	55
1.1.6 De vanligaste ursprungsländerna	56

1.2	Översikt över gången i ett adoptionsärende	58
1.2.1	Inledning	58
1.2.2	Socialnämndens beslut om medgivande	59
1.2.3	Organisationens beslut om adoptionshjälp	60
1.2.4	Tingsrättens beslut om tillstånd till adoption	61
1.2.5	Utländska adoptionsbeslut	63
2	<i>NIA:s roll i adoptionsverksamheten</i>	65
2.1	Allmänna utgångspunkter	65
2.2	NIA:s roll i förhållande till socialnämnderna	66
2.2.1	Rollfördelningen mellan NIA och socialnämnderna vid beslut om medgivande	66
2.2.2	Närmare om prövningen av förmedlingssättets till- förlitlighet	67
2.2.3	Närmare om medgivandetidens längd	67
2.2.4	Överväganden	68
2.3	NIA:s roll i förhållande till Socialstyrelsen och länsstyrelserna	69
2.3.1	Gällande regler om tillsyn	69
2.3.2	Överväganden	69
2.4	NIA:s roll i förhållande till de auktoriserade adoptions- organisationerna	71
2.4.1	Nuläget	71
2.4.2	Överväganden	72
3	<i>Några frågor angående ärenden om adoptionshjälp</i>	73
3.1	Inledning	73
3.2	Omfattningen av organisationernas behandling av ärenden om adoptionshjälp	74
3.3	NIA:s olika roller	74
3.4	Överväganden	75
4	<i>Kostnader för internationella adoptioner m.m.</i>	79
4.1	Enkäten till de auktoriserade adoptionsorganisationerna	79
4.1.1	Antal barn förmedlade genom adoptionsorganisation m.m.	80
4.1.2	Intäkter och kostnader	81
4.1.3	Fonder	84
4.1.4	Utvecklingskostnader	85
4.1.5	Avgifter	86
4.1.6	Föräldraförskott	87
4.1.7	Adoptionslån	89
4.2	Statsbidrag till organisationerna	89
4.3	Adoptionskostnader	91
4.4	Bidrag till enskilda vid adoption	95

4.5	Överväganden	96
4.5.1	Adoptionsorganisationernas avgifter	97
4.5.2	Adoptionsorganisationernas redovisning av intäkter och kostnader för internationella adoptioner	99
4.5.3	Föräldraförskotten	100
4.5.4	Adoptionsorganisationernas fonder m.m.	102
4.5.5	Statsbidragen till adoptionsorganisationerna	103
4.5.6	Bidrag till enskilda vid adoption	104
5	<i>Internationella frågor</i>	107
5.1	Haagkonventionen	107
5.1.1	Inledning	107
5.1.2	Införlivandet av Haagkonventionen med svensk rätt	108
5.1.3	Närmare om innehållet	110
5.2	FN:s konvention om barnets rättigheter	135
5.3	EES och EU	136
5.3.1	EES, EU och adoptionsfrågorna	136
5.3.2	Överväganden	138
6	<i>Olika sammanslutningar inom adoptionssektorn</i>	141
6.1	Förhållandet mellan de auktoriserade adoptionsorganisationerna	141
6.2	Andra ideella sammanslutningars medverkan i samband med internationella adoptioner	142
6.3	Överväganden	143
7	<i>Rådgivning och uppföljning</i>	145
7.1	Rådgivningsverksamhet i vårt land	145
7.1.1	Verksamhetens utveckling	145
7.1.2	Verksamheten i dag	146
7.1.3	Hemställan från de auktoriserade adoptionsorganisationerna om obligatorisk föräldrautbildning	150
7.2	Rådgivning för blivande adoptivföräldrar i Danmark	151
7.3	Obligatorisk adoptionsrådgivning i Nederländerna	152
7.3.1	Introduktionen	153
7.3.2	Fem gruppmöten	153
7.4	Överväganden	155
7.4.1	Rådgivning	155
7.4.2	Uppföljning	156
8	<i>Kostnadseffekter m.m.</i>	157
9	<i>Författningskommentar</i>	159
9.1	Allmänna överväganden	159
9.2	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)	160
9.3	Förslaget till förordning om ändring i socialtjänstförordningen (1981:750)	163

9.4	Förslaget till lag med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner	163
9.5	Förslaget till lag om internationella adoptionsfrågor	164
9.6	Förslaget till förordning om internationella adoptionsfrågor .	168
9.7	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor	168
9.8	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) . . .	169
9.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap	169
9.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn	170
9.11	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1988:1464) om bidrag vid adoption av utländska barn	170

Bilagor

1	Kommittédirektiv	171
2	NIA:s skrivelse om verksamheten med internationella adoptionsfrågor	177
3a	Convention on protection of children and cooperation in respect of intercountry adoption	183
3b	Konvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (utkast till svensk översättning)	197
4	Enkät till auktoriserade adoptionsorganisationer	211
5	Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av barn från ett antal länder år 1992	219

Sammanfattning

Utredningsuppdraget

Utredningens uppdrag har varit att se över verksamheten med internationella adoptioner samt att överväga och föreslå åtgärder som kan vara till gagn för denna verksamhet. I direktiven (dir. 1992:69) anges ett antal områden där det finns skäl att överväga förändringar. Utredningen skall sålunda pröva den roll som Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) har i adoptionsverksamheten. Inriktningen skall vara att - med bibehållande av enskilds möjlighet att adoptera utan medverkan av auktoriserad organisation - stärka NIA:s roll när det gäller att upprätthålla en verksamhet på hög etisk nivå till barnets bästa. Utredningen skall vidare överväga olika möjligheter att minska kostnaderna för internationella adoptioner utan att adoptionsorganisationernas arbetsmöjligheter begränsas. Även frågan om hur de små adoptionsorganisationerna kan stödjas, liksom olika hjälporganisationers och andra ideella sammanslutningars medverkan i samband med internationella adoptioner skall prövas. I utredningsuppdraget ingår dessutom att ta del av rådgivningsverksamhet i skilda former i samband med internationella adoptioner samt att lämna förslag till ändringar av svensk lagstiftning till följd av bl.a. Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

Utredningens uppdrag har i tilläggsdirektiv (dir. 1994:50) utökats med att även omfatta erkännanden av utländska adoptionsbeslut och därmed sammanhängande frågor.

Betänkandets uppläggning

Utredningens betänkande Internationella adoptionsfrågor; 1993 års Haagkonvention m.m. behandlar, efter ett inledande bakgrundsavsnitt, huvudsakligen sex områden. Dessa områden är: NIA:s roll i adoptionsverksamheten, Vissa frågor om adoptionshjälp, Kostnader för internationella adoptioner, Internationella frågor, Förhållandet mellan adoptionsorganisationerna och andra organisationer/sammanslutningar samt Rådgivning och uppföljning. Inom respektive område redovisas bakgrund, analys samt överväganden och eventuella förslag till åtgärder. De kostnadseffekter som följer av utredningens förslag jämte kommentarer till författningsförslag har samlats i avslutande avsnitt. Härtill

kommer fem bilagor. I en av dessa presenteras ett utkast till svensk översättning av Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

Inledning (Kapitel 1)

Verksamheten med internationella adoptioner har pågått i Sverige i princip sedan 1950-talet. Från början kom de flesta barnen genom förmedling av svenska medborgare som arbetat utomlands eller genom familjer som adopterat själva. För att säkerställa offentlig kontroll över verksamheten inrättades Nämnden för internationella adoptionsfrågor - sedermera Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) - i början av 1970-talet. Nämnden förmedlade till en början även ansökningar i Sverige om adoption av utländska barn. Denna uppgift har sedermera kanaliserats till särskilda adoptionsorganisationer, som står under tillsyn och kontroll av det allmänna. I kapitlet presenteras de f.n. sex svenska adoptionsorganisationerna jämte vissa andra samman slutningar, som är verksamma inom adoptionssektorn idag. Vidare redovisas i tabellform det antal utomnordiska barn som kommit till Sverige för adoption genom åren och det sätt på vilket dessa förmedlats. Efter en successiv ökning fram till år 1977, då nära 1 900 barn förmedlades, har antalet adoptioner minskat och är nu ca 1 000 årligen. Cirka 80 % av dessa förmedlas genom auktoriserad organisation.

I kapitlet lämnas vidare en översikt över de tre olika beslutsleden i ett adoptionsärende. I det första ledet fattar socialnämnden ett s.k. medgivande-beslut om att sökanden är lämplig som adoptivförälder. Detta beslut skall föregås av en utredning av förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård där. Socialnämnden skall även pröva om det förmedlingssätt som sökandena avser att använda sig av är tillförlitligt eller ej. Det andra ledet avser adoptionsorganisationens beslut om huruvida adoptionshjälp skall lämnas eller ej. När en organisation beslutar om adoptionshjälp skall minst en samhällsrepresentant (en person som företräder allmänintresset i organisationens arbete) delta. Vägras adoptionshjälp kan NIA på begäran av sökanden uppdras åt organisationen att ändå lämna hjälpen. Det tredje ledet avser beslut om tillstånd till själva adoptionen. Detta beslut kan fattas av en myndighet i ursprungslandet för att sedan gälla i Sverige automatiskt eller efter godkännande av NIA. Beslut om adoption kan också fattas av svensk domstol.

NIA:s roll i adoptionsverksamheten (Kapitel 2)

Utredningen föreslår att NIA ensam skall vara det organ som avgör frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet när det gäller enskilda adoptioner. Vidare föreslås att giltighetstiden för socialnämndens beslut om medgivande förlängs

från ett till två år och förenas med en skyldighet för de sökande att anmäla ändrade förhållanden som inträffar under beslutets giltighetstid.

I kapitlet diskuterar utredningen rollfördelningen mellan NIA och ett antal skilda aktörer inom adoptionssektorn. Vad först gäller NIA:s roll i förhållande till socialnämnderna behandlas frågan om prövningen av förmedlingssättets tillförlitlighet. NIA har till regeringen påtalat att det förekommer vissa problem i samband med denna prövning. Det inträffar bl.a. att socialnämnderna ger medgivande för ett förmedlingssätt trots att NIA avstyrker eller att nämnderna underlåter att inhämta NIA:s yttrande i fall där det borde ske. Beträffande medgivandebeslutens giltighetstid har vissa adoptionsorganisationer påtalat att denna bör förlängas från f.n. ett år till två år, för att undvika ny prövning av socialnämnd i fall där adoptionen drar ut på tiden.

Vad så gäller NIA:s roll i förhållande till Socialstyrelsen och länsstyrelserna har enligt gällande bestämmelser de senare tillsynen över socialnämndernas handläggning av frågor som rör såväl sökandenas lämplighet som det tänkta förmedlingssättets tillförlitlighet. NIA å sin sida har tillsynen över de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Denna uppdelning av tillsynsansvaret kan te sig komplicerad. Utredningens förslag om att NIA framgent ensam skall avgöra frågor om förmedlingssättets tillförlitlighet löser endast delvis detta problem. Starka skäl talar dock för att tillsynen av socialnämndernas prövning av sökandenas lämplighet bör ligga kvar hos Socialstyrelsen och länsstyrelserna.

Vad slutligen gäller NIA:s roll i förhållande till de auktoriserade adoptionsorganisationerna har utredningen funnit att samarbetet dem emellan över tid har utvecklats och fördjupats. Något behov av mer vittgående regelförändringar beträffande relationerna mellan nämnden och organisationerna finns därför inte. I kapitel 4 Kostnader för internationella adoptioner m.m. återkommer dock utredningen till vissa frågor om organisationernas redovisningssystem.

Några frågor angående ärenden om adoptionshjälp (Kapitel 3)

Utredningen föreslår att de auktoriserade adoptionsorganisationerna och NIA inte skall ha rätt att i ett ärende om adoptionshjälp "överpröva" socialnämndens beslut om de adoptivsökandes lämplighet. Utredningen föreslår vidare, med hänvisning till kravet på domstolsprövning i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, att länsrätten blir överinstans i ärenden om adoptionshjälp.

Det förekommer i praktiken att adoptionsorganisationerna "överprövar" socialnämndens medgivandebeslut och gör en egen bedömning av de sökandes lämplighet att ta emot ett barn för adoption. En sådan prövning kan leda fram till en annan bedömning än socialnämndens och därigenom ett avslag på

ansökan om adoptionshjälp trots att socialnämnden funnit de sökande lämpliga. Vidare kan NIA i vissa fall komma att överpröva en fråga om adoption (om adoptionshjälp skall lämnas eller ej), i vilken NIA tidigare yttrat sig till socialnämnden (i samband med lämplighetsbedömningen av sökanden). NIA får på så sätt olika roller i samma adoptionsärende. Utredningen föreslår att adoptionsorganisationerna inte skall kunna "överpröva" socialnämndens beslut om sökandens lämplighet. Detta medför att NIA:s olika roller bortfaller. Adoptionsorganisationernas rätt att säga nej till adoptionshjälp då man saknar kontakter utomlands för vissa ärenden kvarstår. Utredningen finner att en överprövning av adoptionsorganisationernas beslut i denna del bör göras av länsrätt och ej av NIA. Detta mot bakgrund av vad som sägs i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna om att få sin sak prövad av domstol.

Kostnader för internationella adoptioner m.m. (Kapitel 4)

Utredningen föreslår att NIA ges en uttrycklig möjlighet att föreskriva vilka principer de auktoriserade adoptionsorganisationerna skall tillämpa vad gäller redovisning och inbetalning av avgifter m.m. Vidare föreslår utredningen att statsbidraget till organisationerna skall fördelas annorlunda än i dagsläget.

Enligt direktiven skall utredningen överväga olika möjligheter att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner, utan att adoptionsorganisationernas arbetsmöjligheter begränsas. Utredningen har därför genomfört en enkät som tillsänts fyra av de auktoriserade organisationerna (AC, BFA-A, FFIA och SLBV) för kartläggning och analys av kostnader m.m. i deras förmedlingsarbete. Enkäten återfinns i *bilaga 4* till detta betänkande. Av enkätsvaren framgår att de stora kostnadsposterna redovisas mycket olika för de olika adoptionsorganisationerna. De kostnader som belastar organisationernas kanslier i Sverige resp. administrationskostnaderna i barnets ursprungsland fördelas också efter olika principer. Av enkätsvaren framgår också att rutinerna för inbetalning och slutredovisning av föräldraförskotten skiljer sig åt. Dessa förhållanden sammantagna medför att en mer rättvisande jämförelse är svår att göra mellan de kostnader som den enskilde får vid anlitandet av olika organisationer. Utredningen föreslår därför att en för organisationerna gemensam redovisningsmodell utarbetas. Denna modell bör även omfatta en redovisning av storleken på organisationernas fonder och avsättningen till dessa.

I syfte att stödja de små adoptionsorganisationerna föreslår utredningen vidare en begränsad omläggning av statsbidraget. Den innebär i huvudsak att en större andel av bidraget avsätts till organisationernas basadministration. Resterande del föreslås i princip fördelat efter antalet anlända barn närmast föregående år för resp. organisation.

Internationella frågor (Kapitel 5)

Utredningen föreslår att Sverige så snart som möjligt ratificerar 1993 års Haagkonvention. Denna bör inkorporeras med svensk rätt genom en särskild lag. NIA bör utses till den centralmyndighet som konventionen förutsätter. En effekt av ett antagande av konventionen blir att möjligheterna att adoptera enskilt minskar. Utredningen anser inte att EES-avtalet eller ett medlemskap i EU påverkar adoptionsverksamheten i Sverige.

I detta kapitel diskuteras internationella frågor i tre delavsnitt. I det första avsnittet behandlas *Konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner*. Denna konvention antogs av Konferensen för internationell privaträtt i Haag år 1993 och bygger på principen om barnets bästa. Ansvaret för adoptioner mellan länder skall enligt konventionen delas mellan ursprungs- och mottagarland. Inom resp. land skall sedan detta ansvar ligga på en centralmyndighet. Vissa uppgifter får dock delegeras. Avsikten är att ett system med samarbete kring internationella adoptioner skall införas mellan de stater som ansluter sig till konventionen. Detta skall bl.a förhindra handel med barn.

I detta delavsnitt görs en genomgång av konventionens samtliga artiklar. Innehållet i varje artikel beskrivs kortfattat och jämförs med gällande svensk rätt. Utredningen har härvid funnit att det finns en stor överensstämmelse mellan Haagkonventionens materiella bestämmelser och de svenska reglerna om adoption. En ratificering av konventionen för Sveriges del kräver därför inte omfattande lagändringar. Dock medför konventionens krav på medverkan av myndighet eller godkänt organ att möjligheterna till enskilda adoptioner, dvs. sådana som inte sker genom auktoriserade organisationer, bör begränsas.

I kapitlets andra delavsnitt behandlas *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Denna antogs av FN:s generalförsamling år 1989 och ratificerades av Sverige två år senare. I två artiklar behandlar konventionen de frågor som rör de adopterades särskilda behov och intressen.

I det tredje avsnittet behandlas frågan om *EES-avtalet* och ett medlemskap i *EU* påverkar adoptionsverksamheten i Sverige. Mot bakgrund av att adoptionsförmedling eventuellt skulle kunna falla inom ramen för EES-avtalets och Romfördragets bestämmelser rörande den fria etableringsrätten och den fria rörligheten av tjänster gås vissa artiklar i de båda fördragen igenom.

Olika sammanslutningar inom adoptionssektorn (Kapitel 6)

Utredningen föreslår ingen lagstiftningsåtgärd när det gäller förhållandet mellan de auktoriserade organisationerna utan hänvisar till kapitel 4 om kostnader för internationella adoptioner m.m. Vad gäller andra ideella sammanslutningar anser utredningen att deras kunskaper om adoptioner kan tas till vara på informell väg av NIA och de auktoriserade adoptionsorganisationerna.

Varje auktoriserad adoptionsorganisation utför ett betydelsefullt arbete. Mångfalden är positiv och skapar valmöjligheter för de adoptionssökande. Andra ideella organisationer och sammanslutningar har genom sitt arbete i utlandet gedigna erfarenheter och kunskaper som kan föras vidare.

Rådgivning och uppföljning (Kapitel 7)

Utredningen föreslår att ett tillägg görs i 25 § socialtjänstlagen, som innebär att socialnämnden i samband med medgivandeprövningen kontrollerar att de blivande adoptivföräldrarna har fått nödvändig förberedelse inför adoptionen. Utredningen föreslår däremot inte en obligatorisk föräldrautbildning. Slutligen föreslås ett förtydligande av 12 § socialtjänstlagen där kommunens ansvar för adoptivbarn under deras uppväxt lyfts fram och betonas.

Rådgivnings- och utbildningsverksamheten för blivande adoptivföräldrar i Sverige har vuxit fram sedan 1960-talet och lämnas i dag genom ett flertal instanser.

NIA:s roll såsom huvud- och expertmyndighet inom adoptionsområdet är central när det gäller att förmedla information i adoptionsfrågor till berörda grupper. Nämnden anordnar regelmässigt kurser och konferenser i frågor om adoption för landets socialsekreterare.

Den första offentliga instans de sökande möter är i de flesta fall socialnämnden, som i samband med hemutredningen kan förbereda de sökande inför deras nya föräldraskap. Vissa socialförvaltningar anordnar särskilda förberedande gruppmöten (Stockholmsmodellen resp. Uddevallamodellen) för blivande adoptivföräldrar. I flera kommuner har inrättats särskilda samverkansgrupper kring förebyggande verksamhet för barn och ungdom.

Vid sidan om socialtjänsten erbjuds ytterligare stödmöjligheter såsom barnhälsovården, som även har förberedande föräldrautbildning, psykologkonsulenter och förskolepsykologer samt landstingens barnpsykiatriska verksamhet. Adoptionsrådgivningen i Stockholm erbjuder adoptivföräldrar och adopterade enskild rådgivning, gruppsamtal och terapi, främst i postadoptiva frågor.

De auktoriserade adoptionsorganisationerna anordnar studiecirklar för blivande och nyblivna adoptivföräldrar, regelbundna möten kring adoptionsfrågor, telefonrådgivning och tillfällen till enskilda samtal m.m.

FN:s kommitté för barnets rättigheter har påtalat att Sverige saknar ett särskilt system för uppföljning av hur det går för adopterade barn i Sverige. Vissa allmänna lagregler finns dock redan som har till syfte att skydda bl.a. adoptivbarn under deras uppväxt. Som svar på kommitténs påpekande föreslår utredningen ett tillägg till 12 § socialtjänstlagen där kommunernas ansvar under de adopterades uppväxt lyfts fram och betonas.

Kostnadseffekter (Kapitel 8)

Haagkonventionens tillämpning i Sverige kan leda till att NIA:s behov av resurser ökar. Utredningens förslag i övrigt innebär inte några kostnadsökningar.

Författningskommentar (Kapitel 9)

I detta kapitel kommenteras de förslag till författningsändringar som utredningen lämnar. Bestämmelser om adoption med internationell anknytning finns i dag spridda på flera ställen i svensk lagstiftning. Utredningen föreslår därför en helt ny lag, lagen om internationella adoptionsfrågor och en därtill hörande förordning. I övrigt föreslås ändringar i socialtjänstlagen (1980:620) och därtill hörande förordning (1981:750), förordningen (1988:1128) med instruktion för NIA, lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn och därtill hörande förordning (1988:1464), sekretesslagen (1980:100) samt lagen om svenskt medborgarskap (1950:382). Vidare föreslår utredningen en ny lag, lagen med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, i vilken Haagkonventionen upphöjs till lag i Sverige.

Summary

Terms of reference

The Commission has had the task of reviewing intercountry adoption activities and of considering and recommending measures from which those activities can benefit. Its terms of reference (Dir. 1992:69) indicate a number of fields in which there is reason for changes to be considered. Thus the Commission is to assess the role of the National Board for Intercountry Adoptions (NIA) in adoption activities, the aim being - while retaining the possibility for private persons to adopt without an authorised organisation being involved - to strengthen NIA's role in maintaining activities of a high ethical standard in the child's best interest. The Commission is also to consider various possible ways of reducing the cost of intercountry adoptions, without limiting the working scope of the adoption organisations. Consideration is also to be paid to the question of how small adoption organisations can be supported and the participation of various aid organisations and other voluntary associations in connection with intercountry adoptions. Furthermore, the terms of reference include a study of various forms of advisory activity connected with intercountry adoptions and the recommendation of amendments to Swedish law as prompted, for example, by the Hague Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption.

Supplementary terms of reference (Dir. 1994:50) have been issued to the Commission, enlarging its terms so as also to include recognitions of foreign adoption orders and related matters.

Structure of the report

The Commission's report, *Intercountry Adoption Questions; the 1993 Hague Convention etc.* deals, after an introductory background section, with six main fields, viz: NIA's role in adoption activities; Certain aspects of adoption assistance; Costs entailed by intercountry adoptions; International questions; Relations between the adoption organisations and other organisations/associations; Counselling and follow-up. In each of these fields a background and analysis are presented together with deliberations and proposals, if any, for measures to be taken. The cost effects entailed by the Commission's recommen-

dations and comments on its legislative proposals have been gathered into concluding sections. The report also includes five appendices, one of them containing a draft Swedish translation of the Hague Convention on protection of children and co-operation in respect of intercountry adoption.

Introduction (Chapter 1)

Basically, intercountry adoption activities have existed in Sweden since the 1950s. To begin with, most children came through the agency of Swedish nationals who had been working abroad, or else through families who had adopted directly. The Committee for International Adoptions, subsequently renamed the National Board for Intercountry Adoptions (NIA), was set up at the beginning of the 1970s. To begin with, the Board also forwarded applications in Sweden for the adoption of foreign children, but that task has since been diverted to special adoption organisations operating under public supervision and control. The Swedish adoption organisations – at present six in number – are presented in this chapter, together with certain other associations now active in the adoption sector. The chapter also includes tables showing the number of non-Nordic children coming to Sweden for adoption over the years and the way in which they were brought to this country. Following a steady increase until 1977, when almost 1,900 children were brought to Sweden, the number of adoptions has declined and is now running at about 1,000 annually, of which some 80 per cent are processed by authorised organisations.

This chapter also includes a general description of the three different stages of decision-making in an adoption process. At the first stage the municipal social welfare committee makes what is known as a consent order, to the effect that the applicant is suitable for adoptive parenthood. This order must be preceded by an investigation of conditions in the individual home and its caring capacity. The social welfare committee also has to decide whether or not the mode of transfer which the applicants intend using is dependable. The second stage involves the adoption organisation's decision whether or not to provide adoption assistance. At least one public representative (somebody representing the public interest in the organisation's work) must participate in the making of this decision. If adoption assistance is refused, NIA, acting at the applicant's request, may instruct the organisation to provide assistance nevertheless. The third stage concerns the award of a permit for the actual adoption. This decision can be made by an authority in the country of origin, in which case it will be valid in Sweden either automatically or after it has been approved by NIA. An adoption order can also be made by a Swedish court.

NIA's role in adoption activities (Chapter 2)

The Commission recommends that NIA be made the sole body deciding the dependability of the mode of transfer, as regards private adoptions. It is further recommended that the validity of a social welfare committee's consent order being extended from one to two years and that it be combined with a duty on the part of the applicants to give notice of any change occurring in their circumstances during the term of the order.

In this chapter the Commission discusses the allocation of roles between NIA and a number of different agents in the adoption sector. As regards, firstly, NIA's role in relation to the municipal social welfare committees, the Commission considers the procedure for assessing the dependability of the mode of transfer. NIA has drawn the attention of the Government to certain problems occurring in connection with this assessment. For example, there are cases of social welfare committees granting consent for a mode of transfer against NIA's recommendations, or of social welfare committees omitting to consult NIA in cases where they should do so. As regards the validity of consent orders, certain adoption organisations have proposed that this should be prolonged from the present term of one year to two years, so as to obviate re-assessment by the social welfare committee in cases where an adoption drags on.

Concerning the role of NIA in relation to the National Board of Health and Welfare and the county administrations, existing regulations make the county administrations responsible for supervising the handling by municipal social welfare committees of questions concerning both the suitability of applicants and the dependability of the intended mode of transfer. NIA for its part supervises the authorised adoption organisations. This apportionment of supervisory responsibility can seem complicated. The Commission's recommendation that questions concerning the dependability of the mode of transfer in future be decided by NIA alone goes only part of the way towards solving this problem. There are, however, strong reasons in favour of supervision of the municipal social welfare committees, in their assessment of applicants' suitability, continuing to be exercised by the National Board of Health and Welfare and the county administrations.

Finally, as regards NIA's role in relation to the authorised adoption organisations, the Commission has found that co-operation between them has developed and deepened with the passing years. Accordingly, there is no need for any far-reaching regulatory changes in existing relations between the Board and the organisations. In Chapter 4, Costs entailed by intercountry adoptions etc., however, the Commission addresses certain aspects of the organisations' accounting systems.

Special questions connected with the processing of adoption assistance (Chapter 3)

The Commission recommends that the authorised adoption organisations and NIA be disqualified, in matters of adoption assistance, from reviewing a municipal social welfare committee's decision concerning the adoption applicants' suitability. The Commission further recommends, with reference to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, that the county administrative court be made the appeal court for matters of adoption assistance.

There are cases in practice of the adoption organisations "reviewing" a consent order by a social welfare committee and making their own assessment of the applicants' suitability to receive children for adoption. An assessment of this kind can lead to a different decision from the social welfare committee's and, accordingly, result in an adoption assistance application being refused in spite of the social welfare committee having found that the applicants are suitable. Furthermore, in certain cases NIA may come to review a question of adoption (whether adoption assistance is to be provided or not) in which NIA has previously made a recommendation to the municipal social welfare committee (in connection with assessment of the applicants' suitability). In this way NIA acquires different roles in one and the same adoption case. The Commission recommends that the adoption organisations be disqualified from "reviewing" a municipal social welfare committee's decision concerning the applicants' suitability. In this way the duality of roles assumed by NIA will be eliminated. The adoption organisations will remain entitled to refuse adoption assistance when they lack international contacts for certain cases. The Commission finds that a review of decisions of this kind by the adoption organisations should be conducted by a county administrative court and not by NIA, in view of what is said in the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms concerning the right to access to court.

Costs entailed by intercountry adoptions etc. (Chapter 4)

The Commission recommends that NIA be enabled to prescribe the principles to be applied by the authorised adoption organisations to their accounting records and the payment of charges etc. The Commission further recommends that the State grant to the organisations be distributed on a different basis from that which applies today.

The Commission's terms of reference require it to consider various possible ways of limiting the costs of intercountry adoptions, without limiting the working scope of the adoption organisations. The Commission has therefore circulated a questionnaire to four of the organisations (AC, BFA-A, FFIA and SLBV) with a view to charting and analysing costs, etc. connected with their transfer activities. The questionnaire survey revealed that the main items of expenditure are very differently accounted for by the different adoption organisations. Different principles are also applied as regards allocation of the costs incurred by the organisations' secretariats in Sweden and administrative overheads in the child's country of origin. The questionnaire survey also revealed that routines for the payment and final settlement of parental advances differ from one organisation to another. Taken together, these conditions make it difficult to arrive at a really fair comparison of the costs incurred by the individual when engaging different organisations. The Commission therefore recommends that a single accounting model be devised for all the organisations. This model should also include a statement of the size of the organisations' reserves and of transfers to the same.

The Commission also recommends a limited reallocation of the State grant, with a view to supporting the small adoption organisations. Above all this means earmarking a larger share of the grant for the organisation's basic administration. It is proposed that the remainder be distributed, in principle, with reference to the number of children transferred during the previous year by the organisation concerned.

International questions (Chapter 5)

The Commission recommends that Sweden ratify the 1993 Hague Convention as soon as possible. That Convention should be incorporated with Swedish law through a special enactment. NIA should be made the central authority required by the Convention. The effect of adopting the Convention will be to reduce the scope for private adoptions. The Commission does not find that the EEA Agreement or EU membership will have any effect on adoption activities in Sweden.

In this chapter, international questions are discussed in three sub-sections. The first of these deals with *the Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption*, which was adopted by the Hague Conference on Private International Law in 1993 and is based on the principle of the child's best interests. The Convention lays down that responsibility for intercountry adoptions is to be shared between the state of origin and the receiving state. Within each state, this responsibility is to be vested within a central authority. Certain tasks may, however, be delegated. The intention is

for a system of co-operation on intercountry adoptions to be introduced between the contracting states under the Convention, i. a. in order to prevent trafficking in children.

This subsection reviews all the various articles of the Convention, briefly describing the content of each one and comparing it with existing Swedish law. The Commission has found that there is close agreement between the substantive provisions of the Hague Convention and Swedish rules for adoption. Ratification of the Convention, therefore, will not require any extensive amendments to Swedish law. But the Convention's stipulations concerning the participation of an authority or an accredited body does mean that the scope for private adoption, i. e. adoption other than through accredited bodies, should be restricted.

The second subsection of the chapter deals with the *UN Convention on the Rights of the Child*, which was adopted by the UN General Assembly in 1989 and ratified by Sweden two years later. Two articles of this Convention address questions relating to the special needs and interests of adopted children.

The third section deals with the question of how adoption activities in Sweden will be affected by the *EEA Agreement* and *EU* membership. Since transfers for adoption could possibly come within the scope of the EEA Agreement and the Treaty of Rome, as regards the right of establishment and the free movement of services, certain articles of both treaties are reviewed.

Different associations in the adoption sector (Chapter 6)

The Commission does not propose any legislation concerning relations between the authorised organisations. Instead reference is made to Chapter 4, concerning costs entailed by intercountry adoptions etc. Where other voluntary associations are concerned, the Commission feels that their knowledge concerning adoptions can be utilised informally by NIA and the authorised adoption organisations.

Important work is done by each of the authorised organisations. Diversity is an advantage and gives adoption applicants alternatives to choose from. Other voluntary organisations and associations have also acquired, through their international activity, a solid fund of experience and knowledge which can be passed on to others.

Counselling and follow-up (Chapter 7)

The Commission recommends that an addition be made to Section 25 of the Social Services Act, requiring the municipal social welfare committee, when processing applications for consent, to verify that the prospective adoptive

parents have received the necessary preparation for adopting. On the other hand the Commission does not recommend compulsory parental education. Lastly an elucidation is proposed of Section 12 of the Social Services Act, highlighting and emphasizing municipal responsibility for adopted children during their formative years.

Counselling and educational activities for prospective adoptive parents in Sweden have evolved since the 1960s and are now being provided by several different bodies.

NIA, as principal and expert authority in the adoption sector, has a pivotal role in communicating information on aspects of adoption to the groups concerned. The Board regularly holds courses and conferences on adoption subjects for social welfare workers from all over Sweden.

In most cases, the first public body which applicants have dealings with is the municipal social welfare committee, which is able, in connection with the home visit and case report, to prepare the applicants for their new parenthood. Some social welfare authorities organise special preparatory group meetings (based on the Stockholm and Uddevalla models respectively) for prospective adoptive parents. Several municipalities have set up special joint groups on preventive activities for children and young persons.

Apart from social services, other supportive amenities are offered, for example, by child health services, which also include preparatory parental education, psychology consultants and pre-school psychologists, as well as through county council child psychiatry activities. The Stockholm Adoption Counselling Service offers individual counselling, group discussions and therapy for adoptive parents and adopted children, mainly on post-adoptive matters.

The authorised adoption organisations organise study circles for prospective and new adoptive parents, regular meetings on adoption issues, telephone counselling, opportunities for private interviews etc.

The UN Committee for the Rights of the Child has remarked that Sweden has no special system for following up the progress of adopted children in Sweden. Certain general statutory rules already exist, however, for the purpose of protecting adopted children, among others, during their formative years. In reply to the Committee's observation, the Commission proposes an addition to Section 12 of the Social Services Act, highlighting and emphasizing municipal responsibilities towards adopted children during their formative years.

Cost effects (Chapter 8)

Implementation of the Hague Convention in Sweden may have the effect of augmenting NIA's funding requirements. Otherwise the Commission's recommendation do not entail any growth of expenditure.

Legal aspects (Chapter 9)

In this chapter the Commission comments on the statutory amendments which it proposes. Proposals of this kind include, for example, two new enactments. One of these, an *Act Occasioned by Sweden's Accession to the Hague Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption*, elevates the Hague Convention to the status of law in Sweden. The other, an *Intercountry Adoptions Act*, is a codification of provisions relating to intercountry adoptions.

Författningsförslag

1 Förslag till Lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (1980:620)¹ att 12 §, 25 §, 30 §, 31 §, 73 § och 75 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Socialnämnden skall

verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden, i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom,

med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdom som har visat tecken till en ogynnsam utveckling,

i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet, samt

i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan föreligga sedan en tvist om vårdnad eller umgänge har avgjorts av en domstol.

i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan föreligga sedan en tvist om vårdnad eller umgänge har avgjorts av en domstol eller under ett adoptivbarns uppväxt.

¹Lagen omtryckt 1988:871.

²Senaste lydelse 1990:1527.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*25 §³

En underårig får inte utan socialnämndens medgivande tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av hans föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om honom. Som ett medgivande anses socialnämndens beslut att bereda den underåriga vård i ett visst familjehem.

Socialnämnden får inte lämna medgivande enligt första stycket utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda.

Är det fråga om att ta emot ett utländskt barn i syfte att adoptera det, skall medgivandet inhämtas innan barnet lämnar sitt hemland. *Medgivandet upphör att gälla om inte barnet har tagits emot i hemmet inom ett år från det medgivandet lämnades.*

Innan socialnämnden beslutar i en fråga om medgivande som avses i tredje stycket, skall nämnden pröva om det förmedlingssätt som sökanden kommer att använda sig av är tillförlitligt eller ej. Nämnden skall i denna fråga inhämta yttrande från statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA), om

Är det fråga om att ta emot ett utländskt barn i syfte att adoptera det, skall medgivandet inhämtas innan barnet lämnar sitt hemland. *Innan socialnämnden beslutar i fråga om medgivande skall nämnden inhämta huruvida de blivande adoptivföräldrarna har tillräckliga kunskaper inför den förestående adoptionen. Medgivandet upphör att gälla om inte barnet har tagits emot i hemmet inom två år från det medgivandet lämnades. De blivande adoptivföräldrarna är skyldiga att till socialnämnden anmäla om deras omständigheter mer väsentligt ändras under den tid beslutet om medgivande gäller. Medgivandet kan återkallas om förutsättningarna för det inte längre föreligger.*

När det gäller adoptioner som inte skall förmedlas av en auktoriserad sammanslutning gäller socialnämndens beslut om medgivande endast under förutsättning att Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) bedömer förmedlingen som godtagbar enligt 4 § lagen (1995:00) om internationella

³Senaste lydelse 1990:53.

Nuvarande lydelse

det inte är uppenbart obehövligt. Visar prövningen att det kan befaras att förmedlingssättet inte är tillförlitligt, skall socialnämnden vägra sitt medgivande. I ett beslut om medgivande skall socialnämnden ange för vilket förmedlingssätt medgivandet gäller.

Föreslagen lydelse

adoptionsfrågor.

När ett visst barn finns tillgängligt för adoption, skall socialnämnden pröva om den skall ge tillstånd till att adoptionsförfarandet får fortsätta.

30 §⁴

Ett medgivande enligt 25 § första stycket meddelas av socialnämnden i vårdnadshavares hemkommun. Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun, skall nämnden rådgöra med socialnämnden i den kommunen innan den fattar sitt beslut.

Ett medgivande enligt 25 § tredje stycket meddelas av socialnämnden i de blivande adoptivföräldrarnas hemkommun.

Ett medgivande enligt 25 § tredje stycket *och ett tillstånd enligt 25 § femte stycket* meddelas av socialnämnden i de blivande adoptivföräldrarnas hemkommun.

Den nämnd som har lämnat medgivande enligt 25 § fullgör skyldigheterna enligt 26 §.

31 §

Enskilda personer eller sammanslutningar får inte bedriva verksamhet som syftar till att förmedla underåriga till hem som avses i 25 §.

Om rätt för auktoriserade sammanslutningar att i vissa fall lämna *förmedlingshjälp* m.m. finns bestämmelser i *lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp*.

Om rätt för auktoriserade sammanslutningar att i vissa fall lämna *förmedling* m.m. finns bestämmelser i *lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor*.

⁴Senaste lydelse 1990:53.

Nuvarande lydelse

Socialnämndens beslut får överklagas hos länsrätten, om nämnden har meddelat beslut i fråga om bistånd enligt 6 §, medgivande enligt 25 §, förbud enligt 27 §, Eller eftergift enligt 37 §.

*Föreslagen lydelse*73 §⁵

Socialnämndens beslut får överklagas hos länsrätten, om nämnden har meddelat beslut i fråga om bistånd enligt 6 § medgivande *återkallelse av medgivande eller tillstånd* enligt 25 §, förbud enligt 27 §, eller eftergift enligt 37 §.

Beslut i fråga om bistånd till annan får inte överklagas enligt första stycket. Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. En länsrätt eller kammarrätt får dock förordna att dess beslut skall verkställas först sedan det har vunnit laga kraft.

75 §⁶

Till böter döms den som

1. åsidosätter bestämmelserna i 25 § eller 31 § första stycket, om inte gärningen i sistnämnda fall är belagd med straff i *lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp*,

Till böter döms den som

1. åsidosätter bestämmelserna i 25 § eller 31 § första stycket, om inte gärningen i sistnämnda fall är belagd med straff i *lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor*,

2. överträder förbud som har meddelats med stöd av 27 §,
3. utan tillstånd driver ett sådant hem för vård eller boende som avses i 69 §,
4. i strid mot ett förbud som har meddelats enligt 70 § fortsätter verksamheten vid ett hem för vård eller boende.

Allmänt åtal får väckas endast efter medgivande av socialnämnden, länsstyrelsen eller Socialstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

⁵Senaste lydelse 1990:53.

⁶Senaste lydelse 1990:53.

2 Förslag till Förordning om ändring i socialtjänstförordningen (1981:750)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstförordningen (1981:750)¹ att i förordningen skall införas en ny paragraf av följande lydelse.

37 a §

En ansökan om tillstånd enligt 25 § socialtjänstlagen till att adoptionsförfarandet får fortsätta skall innehålla personuppgifter om ett visst barn.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1996.

¹Förordningen omtryckt 1991:710 .

3 Förslag till

Lag (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner

1 §

Den i Haag den 29 maj 1993 antagna konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner skall gälla som lag här i landet.

Konventionens engelska och franska texter samt en svensk översättning finns intagna som bilagor till denna lag¹.

2 §

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) är centralmyndighet enligt konventionen och fullgör de uppgifter som ankommer på en sådan myndighet om inte annat följer av annan lag eller författning.

NIA utfärdar intyg enligt artikel 23 i konventionen och beslutar om omvandling av utländska adoptionsbeslut enligt artikel 27 i konventionen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

¹Texterna här utelämnade. Konventionens engelska text samt en svensk översättning finns som bilaga till detta betänkande .

4 Förslag till Lag (1995:00) om internationella adoptionsfrågor

Inledning

1 §

Denna lag gäller frågor om internationella adoptioner.

Lagen gäller dock inte i den mån något annat följer av lagen (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

I förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge finns särskilda bestämmelser i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Socialnämndens prövning

2 §

För adoption av ett utländskt barn, som är underårigt, krävs socialnämndens medgivande enligt reglerna i 25 § tredje stycket socialtjänstlagen (1980:620).

3 §

När ett visst barn finns tillgängligt för adoption, skall socialnämnden enligt 25 § femte stycket socialtjänstlagen pröva om den skall ge tillstånd till att adoptionsförfarandet får fortsätta.

NIA:s prövning

4 §

Vid adoptioner av utländska barn, som inte förmedlas av en auktoriserad sammanslutning, prövar Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) om förmedlingen kan anses godtagbar.

Internationell adoptionsförmedling

5 §

Med internationell adoptionsförmedling avses verksamhet som har till syfte att skapa kontakt mellan den, som önskar adoptera ett utländskt barn, och myndigheter, organisationer eller enskilda personer i barnets hemland samt att även i övrigt lämna den hjälp som behövs för att adoptionen skall kunna genomföras.

Med förmedling avses även sådan kontakt som skapas av de blivande adoptivföräldrarna själva.

6 §

Internationella adoptioner får endast förmedlas av ideell sammanslutning som är auktoriserad enligt denna lag. Detta gäller dock inte enstaka fall av adoption som avser släktingbarn eller där annars särskilda skäl föreligger.

De auktoriserade sammanslutningarna

7 §

NIA avgör frågor om auktorisation och har tillsyn över de auktoriserade sammanslutningarna.

8 §

Auktorisation får ges endast åt sammanslutning, som har till huvudsakligt syfte att förmedla internationella adoptioner, och om det står klart att sammanslutningen kommer att förmedla sådana adoptioner på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt, utan vinstintresse och med barnets bästa som främsta riktmärke. För auktorisation krävs att sammanslutningen har stadgar, styrelse och revisorer.

9 §

Auktorisationen skall vara tidsbegränsad. I beslutet om auktorisation skall anges vilka länder som sammanslutningens verksamhet avser. Auktorisationen får även förbindas med andra villkor, bland annat rörande principerna för inbetalning av avgifter samt redovisning.

För att täcka kostnaderna för verksamheten får en auktoriserad sammanslutning ta ut skäliga avgifter av dem som söker internationell adoptionsförmedling.

10 §

NIA skall i samband med ett beslut om auktorisation utse minst två personer eller, om sammanslutningens verksamhet kan antas bli av ringa omfattning, en person att företräda allmänintresset i sammanslutningens arbete med internationell adoptionsförmedling (sambällsrepresentant). Sambällsrepresentanter skall ha särskild erfarenhet av barn och ungdomsvård i stat eller kommun.

11 §

De auktoriserade sammanslutningarna är skyldiga att på begäran tillhandahålla NIA de handlingar som rör verksamheten.

12 §

Auktorisationen skall återkallas om de förutsättningar som anges i 8 § inte längre föreligger. Detsamma gäller om sammanslutningen inte uppfyller de villkor som kan ha uppställts för auktorisationen eller underlåter att rätta sig efter vad NIA begär med stöd av 11 §.

13 §

När en auktoriserad sammanslutning beslutar om den skall förmedla en internationell adoption skall minst en samhällsrepresentant delta.

Domstolens beslut om tillstånd till adoption

14 §

Ansökan om adoption upptas av svensk domstol om den eller de sökande har svenskt medborgarskap eller hemvist här i landet eller om regeringen medgett att ansökningen prövas.

15 §

Ansökan om adoption prövas enligt svensk lag.

Avser ansökningen barn under arton år, skall särskilt beaktas, huruvida sökanden eller barnet genom medborgarskap eller hemvist eller på annat sätt har anknytning till främmande stat och det skulle medföra avsevärd olägenhet för barnet, om adoptionen inte blir gällande där.

Giltigheten i Sverige av utländska beslut om adoption

16 §

Beslut om adoption som meddelats i främmande stat gäller här i landet, om den eller de sökande var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten när beslutet meddelades samt, i fall då adoptivbarnet var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige, adoptionen godkänts av NIA.

NIA kan även i annat fall förordna att ett utomlands meddelat beslut om adoption skall gälla här i landet.

17 §

När beslut om adoption som meddelats i främmande stat skall gälla här i landet, anses adoptivbarnet som adoptantens barn i äktenskap i fråga om vårdnad, förmynderskap och underhåll.

I fråga om arvsrätt i adoptivförhållanden gäller vad som i allmänhet är föreskrivet om tillämplig lag beträffande rätten till arv, oavsett vilken lag som tillämpats vid adoptionen. Har denna ägt rum här i landet, anses dock adoptivbarnet alltid som adoptantens barn i äktenskap.

I fall då adoptivbarn inte har arvsrätt efter adoptanten kan i den omfattning som anses skäligt bestämmas att bidrag till barnets underhåll skall lämnas av be-
hållningen i adoptantens dödsbo.

18 §

Beslut om adoption som meddelats i främmande stat får inte tilläggas giltighet i Sverige, om detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för rättsord-
ningen här i landet.

Överklagande

19 §

NIA:s beslut att vägra auktorisation eller återkalla auktorisation får överklagas hos regeringen. Detsamma gäller NIA:s beslut enligt 16 §.

NIA:s beslut enligt 4 § får överklagas hos länsrätten.

En sammanslutnings beslut om internationell adoptionsförmedling får över-
klagas hos länsrätten. Länsrättens beslut får inte överklagas.

Ansvar

20 §

Den som förmedlar en internationell adoption i strid med 6 § döms till böter.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996 då lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp och lagen (1971:796) om internationella rättsför-
hållanden rörande adoption upphör att gälla.

2. Övergångsbestämmelserna till lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption skall fortfarande gälla.

5 Förslag till Förordning (1995:00) om internationella adoptionsfrågor

Inledning

1 §

I denna förordning ges närmare föreskrifter om tillämpningen av lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor.

NIA:s prövning

2 §

En ansökan enligt 4 § lagen om internationella adoptionsfrågor skall innehålla uppgifter om hur sökandena har kommit eller planerar att komma i kontakt med ett utländskt barn.

Uppgiftsskyldighet

3 §

Har Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) godkänt ett beslut om adoption som har meddelats i främmande stat eller har nämnden förordnat att ett sådant beslut skall gälla här i landet enligt lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor, skall meddelande om beslutet sändas i enlighet med vad som gäller för domstol enligt 2 § förordningen (1949:661) om skyldighet för domstol att lämna uppgifter i mål och ärenden enligt föräldrabalken, m.m.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1996 då förordningen (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption upphör att gälla.

6 Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor *dels* att 1 § skall ha följande lydelse, *dels* att 13 § skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Nämnden har till uppgift att underlätta adoption i Sverige av utländska barn.

Nämnden beslutar om auktorisation enligt 2 § lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp och utför de uppgifter som i övrigt ankommer på tillsynsmyndigheten enligt lagen.

Nämnden fördelar statsbidrag till auktoriserade sammanslutningar.

Nämnden fullgör vidare de uppgifter som anges i förordningen (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption.

Nämnden lämnar yttrande till socialnämnden enligt 25 § fjärde stycket socialtjänstlagen (1980:620).

Nämnden fullgör de uppgifter som anges i socialtjänstlagen (1980:620) och lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor.

Nämnden är centralmyndighet enligt lagen (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner och fullgör de uppgifter som följer av den lagen.

Nämnden fördelar statsbidrag till auktoriserade sammanslutningar.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1996.

¹Senaste lydelse 1990:187.

7 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om sekretesslagen (1980:100)¹ att 7 kap. 29 § och 9 kap. 15 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

29 §²
Sekretess gäller hos statens nämnd för internationella adoptionsfrågor i ärende om sådana frågor för uppgift om enskilds personliga förhållanden, *om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.*

Föreslagen lydelse

29 §²
Sekretess gäller hos Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor i ärende om sådana frågor för uppgift om enskilds personliga förhållanden, *om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.*

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

15 §³
Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt mål och ärenden enligt föräldrabalken, liksom i mål enligt lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, för upp-

15 §³
Sekretess gäller hos domstol i äktenskapsmål samt *i andra* mål och ärenden enligt föräldrabalken *än som avses i andra stycket*, liksom i mål enligt lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m.

¹Lagen omtryckt 1992:1474.

²Senaste lydelse 1989:385.

³Senaste lydelse 1989:16.

Nuvarande lydelse

gift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Föreslagen lydelse

och om överflyttning av barn, för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om part begär det och det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos domstol i ärenden enligt 4 kap. föräldrabalken för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1950:382)¹ om svenskt medborgarskap att 1 a § och 13 a § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 a §²

Ett barn som inte fyllt tolv år och som adopteras av svensk medborgare blir vid adoptionen svensk medborgare om

1. barnet adopteras i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge, eller
2. barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt *lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.*

2. barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som godkänts i Sverige enligt *lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor eller som gäller här i landet enligt lagen (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.*

13 a §³

I fråga om adoptivbarn gäller bestämmelserna i denna lag om barns förvärv eller förlust av svenskt medborgarskap med anledning av att barnets adoptivfar eller adoptivmor förvärvar eller förlorar sådant medborgarskap endast

1. om barnet adopteras i Sverige, Danmark, Finland, Island eller Norge,
2. om barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som god-

2. om barnet adopteras genom ett utländskt adoptionsbeslut som god-

¹Lagen omtryckt 1984:682.

²Senaste lydelse 1992:392.

³Senaste lydelse 1992:392.

Nuvarande lydelse

känts i Sverige enligt *lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption, eller*

Föreslagen lydelse

känts i Sverige enligt *lagen (1995:00) om internationella adoptionsfrågor eller som gäller här i landet enligt lagen (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, eller*

3. om en far eller en mor adopterar sitt eget barn.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn

dels att 5 § skall upphöra att gälla,

dels att 2 § och 4 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bidrag lämnas till den eller de adoptivföräldrar som har fått tillstånd av svensk domstol till en adoption.

Med svensk domstols tillstånd jämställs beslut av *regeringen, eller av den myndighet som regeringen har bestämt*, om att ett utomlands meddelat beslut om adoption skall gälla här i landet.

Med svensk domstols tillstånd jämställs beslut av *Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA)* om att ett utomlands meddelat beslut om adoption skall gälla här i landet *och ett utomlands meddelat beslut om adoption som gäller här i landet enligt lagen (1995:00) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.*

4 §¹

För varje barn lämnas bidrag med *hälften av genomsnittskostnaden för en adoption från barnets ursprungsland, dock högst med 24 000 kronor.*

För varje barn lämnas bidrag med 24 000 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om barn, som kommit i adoptivföräldrarnas vård här i landet före ikraftträdandet.

¹Senaste lydelse 1991:235.

10 Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1988:1464) om bidrag vid adoption av utländska barn

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1988:1464) om bidrag vid adoption av utländska barn

- dels* att 1-6 §§¹ skall upphöra att gälla,
- dels* att nuvarande 7 § skall betecknas 1 §,
- dels* att den nya 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Efter samråd med *nämnden* får riksförsäkringsverket meddela *ytterligare* föreskrifter för verkställigheten av lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn. Sådana föreskrifter får dock inte avse verksamheten hos nämnden.

Föreslagen lydelse

1§

Efter samråd med *Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA)* får Riksförsäkringsverket meddela föreskrifter för verkställigheten av lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn. Sådana föreskrifter får dock inte avse verksamheten hos nämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1996.

¹Senaste lydelse av 5 § 1991:236.

Utredningens uppdrag

Direktiv och avgränsning

Det är nu femton år sedan det nuvarande systemet för att förmedla internationell adoptionshjälp infördes i Sverige. Under senare år har det årliga antalet adoptioner minskat, vilket inneburit problem för adoptionsorganisationerna. Kostnaderna för internationella adoptioner har ökat. Vissa frågor har uppmärksammats beträffande medgivanden att ta emot ett utländskt barn för adoption och beträffande tillsynsansvaret över adoptionsverksamheten. Dessutom har inom Konferensen för internationell privaträtt i Haag pågått ett arbete med att utarbeta en konvention med regler för hanteringen av internationella adoptioner. Detta arbete har 1993 resulterat i Konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner.

Regeringen bemyndigade i maj 1992 chefen för Socialdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av verksamheten med internationella adoptioner samt överväga och föreslå åtgärder, som kunde vara till gagn för denna verksamhet. I utredningsdirektiven (dir. 1992:69), som i sin helhet redovisas i *bilaga 1* till detta betänkande, anges bl.a.:

Utredaren bör pröva Statens nämnds för internationella adoptionsfrågor (NIA) roll i adoptionsverksamheten, såväl i Sverige som i förhållande till de länder där barn adopteras.

Utredaren bör vidare överväga olika möjligheter att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner utan att adoptionsorganisationernas arbetsmöjligheter begränsas. Frågan om hur de små adoptionsorganisationerna kan stödjas bör belysas.

Vidare bör utredaren undersöka hur olika hjälporganisationer och andra ideella sammanslutningar kan medverka i samband med internationella adoptioner.

Utredaren skall slutligen beakta FN:s barnkonvention och resultatet av arbetet inom Konferensen för internationell privaträtt i Haag.

Utredningens uppdrag har i maj 1994 i tilläggsdirektiv (dir. 1994:50) utökats med att även omfatta erkännanden av utländska adoptionsbeslut och därmed sammanhängande frågor. Även dessa direktiv återfinns i *bilaga 1* till detta betänkande.

Under den tid som utredningen pågått har ett antal riksdagsmotioner väckts om adoptionsfrågor. Under riksmötet 1993/94 väcktes sålunda motioner om

stödet till adoptivfamiljer den närmaste tiden efter ankomsten av ett adoptivbarn, om behovet av att uppföljningsansvaret när det gäller adoptivbarn regleras, om psykologiskt stöd till adoptivfamiljer m.fl. frågor.

Under den tid som utredningsarbetet pågått har även tre skrivelser med särskilda frågor om verksamheten med internationella adoptioner överlämnats till utredningen. Dessa skrivelser behandlar giltighetstiden för socialnämndernas medgivandebeslut, principerna för fördelning av statsbidrag till auktoriserade adoptionsorganisationer, resp. sambandet i vissa fall mellan domstols beslut om adoption och medgivande att ta emot utländskt släktingbarn i syfte att adoptera det.

De frågor som tas upp i de två första skrivelserna behandlar utredningen i det följande. Frågan i den tredje skrivelserna om adoption av utländska släktingbarn i vissa fall har utredningen funnit inte faller inom ramen för uppdraget.

Arbetsformer

Utredningen påbörjade sitt arbete under sommaren 1992, därefter har 27 sammanträden hållits.

Eftersom Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) och dess funktion i adoptionsverksamheten är en central fråga i utredningsarbetet har utredningen efterhand som uppdraget fortskridit haft diskussioner med företrädare för nämnden, som också försett utredningen med visst material. Utredningen eller sekretariatet har också deltagit vid skilda evenemang som anordnats av NIA, såsom de regelbundet återkommande möten som nämnden arrangerar för de auktoriserade adoptionsorganisationerna och deras samhällsrepresentanter.

Utredningen har även haft överläggningar med Socialstyrelsen. Detsamma gäller följande auktoriserade adoptionsorganisationer, nämligen

Förbundet Adoptionscentrum (AC)
 Adoptionsgruppen Skaraborg (AGS)
 Föreningen Barnen Framför Allt – Adoptioner (BFA-A)
 Barnens Vänner, internationell adoptionsförening (BV), f.d. Sri Lanka Barns Vänner (SLBV), och
 Familjeföreningen för Internationell Adoption (FFIA)

samt vissa andra sammanslutningar inom adoptionssektorn, nämligen

Ensamstående Adoptivföräldrars Förening (EAF)
 Föreningen Vietnambarnens Vänner
 Föreningen La Casa, och
 Adopterade Koreaners Förening (AKF).

Kommunernas medverkan i utredningsarbetet har i första hand skett genom att en representant från Svenska Kommunförbundet varit expert i utredningen.

Sekretariatet har också besökts av företrädare för Bureau VIA, Centrum för förberedelse inför internationell adoption, vilken ansvarar för utformningen och genomförandet av den obligatoriska adoptionsrådgivningen för blivande adoptivföräldrar i Nederländerna.

I direktiven anges att utredningen skall överväga olika möjligheter att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner, utan att adoptionsorganisationernas arbetsmöjligheter begränsas. I denna del av utredningsarbetet har det ansetts önskvärt med ett faktaunderlag, som belyser förhållandena för resp. adop-

tionsorganisation. Utredningen har därför genomfört en enkät, som tillsänts fyra av de auktoriserade organisationerna, för kartläggning och analys av kostnader m.m. i deras förmedlingsarbete. Organisationerna har välvilligt försett utredningen med önskade uppgifter.

Som ytterligare led i kartlägningsarbetet har utredningen och sekretariatet genomfört ett antal studiebesök såväl inom landet, nämligen vid

Adoptionsbyrån vid familjerätten i Göteborgs kommun,
Familjerätten i Waxholms kommun, och
Adoptionsrådgivningen i Stockholms kommun

som utomlands, nämligen vid

Statens Adopsjonskontor och Barne- og Familiedepartementet i Norge,
DanAdopt och Civilrettsdirektoratet i Danmark, samt
Justitieministeriet i Nederländerna.

1 Inledning

1.1 Utvecklingen av verksamheten med internationella adoptioner i Sverige

1.1.1 Bakgrunden till gällande rätt

Internationella adoptioner började i Sverige i liten omfattning redan på 1950-talet. Under 1960-talet växte intresset för att adoptera barn från andra länder, bl.a. på grund av att antalet svenska barn som var tillgängliga för adoption minskade kraftigt.

Från början kom de flesta barnen till Sverige genom förmedling av svenska medborgare som arbetat utomlands eller genom familjer som adopterat själva och som hjälpte vänner och släktingar att adoptera. För sådan förmedlingsverksamhet fordrades särskilt tillstånd av Socialstyrelsen.

I mitten av 1960-talet slöt Socialstyrelsen, efter initiativ från utredningen Adoption av utländska barn (SOU 1967:57), avtal med en organisation i Republiken Korea och ett barnhem i Grekland om rutinerna vid adoption från dessa. Vidare bildades år 1969 två enskilda organisationer, *Indisk-Svenska Föreningen* och *Adoptionscentrum*. Organisationernas syfte var dels att samla dem som önskar adoptera utländska barn, dels att bistå vid internationella adoptioner.

1970-talet

År 1971 fattade regeringen beslut om en till Socialstyrelsen knuten rådgivande nämnd för frågor rörande adoption av utländska barn m.m., *Nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA)*. Året därefter gick Indisk-Svenska Föreningen och Adoptionscentrum samman under namnet *Föreningen Adoptionscentrum (AC)*.

NIA blev fr.o.m. den 1 juli 1974 en permanent nämnd vid Socialstyrelsen med egen instruktion. NIA:s syfte var att säkerställa offentlig kontroll över den internationella adoptionsverksamheten. Vidare skulle nämnden underlätta adoption i Sverige av utländska barn, svara för information om verksamheten,

förmedla ansökningar om adoption av utländska barn samt lämna biträde åt myndigheter, organisationer och enskilda.

Mellan NIA och AC slöts, med verkan från den 1 juli 1974, ett samarbetsavtal, som godkändes av Socialstyrelsen. I avtalet definierades de roller respektive part hade när det gällde den internationella adoptionsverksamheten. För AC utgjorde avtalet en form av auktorisation för att arbeta utomlands med internationella adoptionsfrågor.

Under 1970-talet ökade förmedlingsverksamheten. Allt fler enskilda förmedlade ansökningar om utländska barn för adoption utan att ha Socialstyrelsens tillstånd. Minst hälften av alla adoptivbarn som kom till Sverige förmedlades då på annat sätt än genom NIA eller AC. Behovet av riktlinjer för verksamheten blev tydligt och en särskild arbetsgrupp tillsattes av regeringen under hösten 1977. Arbetsgruppens uppgift var att se över de frågor som rörde internationella adoptioner. År 1978 redovisade arbetsgruppen riktlinjer och organisationsförslag i rapporten (Ds S 1978:6) Internationella adoptioner, som senare utgjorde underlag för regeringens proposition (1978/79:108) om organisationen av verksamheten med internationella adoptioner m.m.

I regeringens proposition föreslogs bl.a. att förmedlingsverksamheten skulle kanaliseras till organisationer, som skulle stå under tillsyn och kontroll av det allmänna, och att dessa organisationer skulle ges ökade möjligheter till stöd. Ett syfte med detta var att begränsa antalet fall där enskilda på egen hand sökte barn utomlands. Direkta inskränkningar i enskildas möjligheter att på egen hand och för egen del söka barn utomlands ansågs emellertid inte vara nödvändiga och föreslogs inte heller i propositionen.

I propositionen föreslogs vidare att NIA skulle få en övergripande funktion med uppgifter som rörde information och kontaktskapande verksamhet. NIA skulle också utöva tillsyn och kontroll över de auktoriserade adoptionsorganisationerna i syfte att utröna om de för auktorisationen uppställda villkoren efterlevdes. Däremot skulle nämnden inte längre delta i den praktiska adoptionsverksamheten. I stället gavs de ideella organisationerna en ny och mer aktiv roll. Sålunda föreslogs att dessa organisationer, efter ansökan om auktorisation hos Socialstyrelsen och på förslag av NIA, skulle biträda enskilda som önskade adoptera ett utländskt barn genom att förmedla adoptionshjälp.

Propositionens förslag avsågs sammantagna bättre garantera insyn och samhällelig kontroll över adoptionsverksamheten än vad som tidigare varit fallet. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag och lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp (LIA) trädde i kraft den 1 juli 1979.

1980-talet

Till följd av det ökade antalet internationella adoptioner infördes i samband med att socialtjänstlagen (1980:620) trädde i kraft ett särskilt krav på obligato-

riskt medgivande att få ta emot ett utländskt barn för adoption. Kravet gäller oavsett om barnet förmedlats genom auktoriserad organisation eller om det är fråga om enskild adoption, dvs. adoption som ej skett genom en auktoriserad organisation. Medgivandet, som lämnas av socialnämnd, avser en prövning av det nya hemmets och de blivande föräldrarnas allmänna lämplighet och skall ges innan barnet lämnar sitt ursprungsland. Medgivandet ges en begränsad giltighetstid och upphör om barnet inte kommit till hemmet inom ett år från det att medgivande lämnats.

I samband med en omorganisation av Socialstyrelsen blev NIA en självständig myndighet den 1 juli 1981. NIA, som nu fick namnet *Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor*, behöll sina tidigare uppgifter inom Socialstyrelsen, nämligen att auktorisera ideella organisationer att lämna internationell adoptionshjälp och att godkänna utländska adoptionsbeslut.

I syfte att göra sådan förmedling som sker utan medverkan av auktoriserad organisation ännu säkrare föreslog regeringen i propositionen (1984/85:16) om vissa frågor rörande internationella adoptioner, att socialnämnd i medgivande att motta utländskt adoptivbarn även skulle ange det förmedlingssätt den sökande fick anlita. Om det kunde befaras att barnet inte hade blivit tillgängligt för adoption på ett tillförlitligt sätt skulle nämnden vidare, efter att yttrande inhämtats från NIA, kunna vägra sådant medgivande. Förslagen föranledes av resultaten av en särskild översyn av verksamheten med internationell adoptionshjälp (Ds S 1983:14).

Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. De nya bestämmelserna, som ledde till ändringar i socialtjänstlagen och lagen om internationell adoptionshjälp, trädde därefter i kraft den 1 januari 1985. I samband med reformen fick NIA parlamentariska ledamöter och därutöver ledamöter med särskild sakkunskap.

I mitten av 1980-talet konstaterades stora variationer i fråga om de faktiska kostnaderna för adoption av utländska barn, såväl mellan som inom de länder som lämnar barn för adoption. Vidare konstaterades att kostnaderna för att adoptera hade ökat betydligt, bl.a. till följd av internationella valutaförändringar. Regeringen beslöt därför i november 1985 om en särskild utredare med uppdrag att undersöka förutsättningarna för att minska den enskildes kostnader i samband med adoption av utländska barn. Utredaren avlämnade i april 1987 betänkandet (Ds S 1987:1) *Kostnader i samband med adoption av utländska barn*. I betänkandet föreslogs bl.a. att ett statligt bidrag med visst belopp per adoptionstillfälle skulle införas för att kompensera adoptivföräldrarna för statliga avgifter och fördyringar som följde av den statliga styrningen av adoptionsverksamheten.

Regeringen gick ett steg vidare och föreslog efter remissbehandling i propositionen (1988/89:3) om bidrag vid adoption av utländska barn att ett bidrag skulle lämnas som motsvarar hälften av genomsnittskostnaderna för olika

länder, dock med visst högsta belopp per barn. Riksdagen beslöt i enlighet med regeringens förslag. Reglerna om det nya bidraget trädde i kraft den 1 januari 1989. NIA fick därvid till uppgift att räkna fram de genomsnittskostnader som skall gälla för respektive adoptionsland.

1990-talet

I maj 1993 antogs *Konventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner* av Haagkonferensen för internationell privaträtt. Konventionen påverkar vid ratifikation lagstiftning och praxis vad gäller verksamheten med internationella adoptioner, såväl i barnens ursprungsländer som i mottagarländerna. Även *Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*, som ratificerades av Sverige i juni 1990, behandlar frågor som berör internationell adoptionsverksamhet. I kapitel 5 Internationella frågor diskuteras den betydelse som dessa konventioner samt visst övrigt internationellt samarbete, såsom EES-avtalet och den Europeiska unionen (EU), har för adoptionsverksamheten i vårt land framgent.

1.1.2 De svenska adoptionsorganisationerna

I Sverige finns för närvarande sex auktoriserade adoptionsorganisationer. Gemensamt för dem är att de alla startats av människor som känt ett starkt engagemang. I regel rör det sig om personer som själva adopterat och på så sätt fått kontakter i något land. De svenska adoptionsorganisationerna genomför i dag ett mycket kvalificerat och engagerat arbete.

Förbundet Adoptionscentrum (AC) är den ojämförligt största av de auktoriserade organisationerna. Sedan starten, år 1969, har AC förmedlat ca 14 000 barn från olika länder i Afrika, Asien, Europa och Sydamerika. År 1993 hade föreningen auktorisation att lämna internationell adoptionshjälp för 25 länder och förmedlade under samma år ca 550 utländska barn eller drygt 70 % av det totala antalet barn som detta år kom till Sverige genom auktoriserad organisations försorg.

Adoptionscentrum är en ideell förening i vilken den övervägande delen av medlemmarna är familjer som adopterat eller står i begrepp att adoptera. För närvarande är ca 9 000 familjer medlemmar i AC. Adoptioner har alltid varit AC:s huvuduppgift, men föreningen har också engagerat sig i närliggande områden. I syfte att kunna erbjuda blivande adoptivföräldrar en bra förberedelse inför adoptionen har föreningen utarbetat studiehandedningar och utbildar kontinuerligt cirkelledare. AC driver också en omfattande biståndsverksamhet. Under senare år har föreningen allt mer ägnat sig åt insatser för att förhindra att barn överges i sina ursprungsländer och åt att främja adoptioner inom dessa ursprungsländer.

AC är rikstäckande med 23 lokalföreningar över hela landet. Dessa bedriver bl.a. föreningsverksamhet, biståndsprojekt och föräldrautbildning.

Familjeföreningen för Internationell Adoption (FFIA) har funnits som förening sedan år 1979 och arbetar med förmedling av internationella adoptioner sedan år 1980. Föreningen förmedlar idag barn från bl.a. Brasilien, Indien, Sri Lanka och Rumänien. Dessutom har samarbete med Kina nyligen inletts. FFIA:s biståndsverksamhet är en framträdande del av föreningens engagemang för barn i världen. Den avser i första hand att hjälpa föräldralösa barn eller fattiga barn till ett bättre liv. En annan del av FFIA:s verksamhet är förberedelsen av de blivande adoptivföräldrarna. Föreningen består f.n. av ca 900 medlemmar.

Barnen Framför Allt - Adoptioner (BFA-A) är en ideell förening som bildades år 1979 av ett antal föräldrar, som själva adopterat barn. Föreningen arbetar huvudsakligen inom tre verksamhetsgrenar; internationell adoptionshjälp, bistånd och fadderbarnsverksamhet. Bistånds- och fadderverksamheten bedrivs på ideell basis med stöd av donationer, insamlingar m.m. Föreningens fadderverksamhet är omfattande och växer. För närvarande lämnas stöd till ca 1 000 barn i olika kontaktländer. BFA-A har idag ca 750 medlemsfamiljer. Föreningen har auktorisation att förmedla barn från bl.a. Indien, Sri Lanka, Vietnam och Polen.

Föreningen *Sri Lanka Barns Vänner - Internationell adoptionsförening (SLBV)* bildades år 1979 på initiativ av föräldrar som enskilt eller genom andra auktoriserade organisationer genomfört adoptioner i Sri Lanka. SLBV har nyligen bytt namn och kallas numera *Barnens Vänner - Internationell adoptionsförening (BV)*. Föreningen, som består av ca 1 100 medlemsfamiljer, är auktoriserad av NIA att lämna internationell adoptionshjälp i förhållande till Sri Lanka, Taiwan och Kina.

Vid sidan om förmedlingsverksamheten bedriver BV biståndsverksamhet i Sri Lanka genom ett särskilt utskott med egen styrelse och egen ekonomi. Föreningen utbildar, i samarbete med FFIA, även blivande adoptivföräldrar, bedriver rådgivande verksamhet samt arrangerar regionala sammankomster, familjeläger och s.k. återvändarresor.

Adoptions-Gruppen Skaraborg (AGS) har relativt nyligen inlett sin verksamhet. Endast ett fåtal adoptivbarn har hittills förmedlats, de första anlände till Sverige i december 1992. AGS förmedlar barn från Polen.

Av *tabell 1.1* nedan framgår för respektive adoptionsorganisation vilket eller vilka länder auktorisationen avser. Vidare anges det antal barn, som organisa-

tionen förmedlat till Sverige under år 1993. Vissa uppgifter rörande 1990 och 1992 återfinns i tabell 4.1.1.

Tabell 1.1 Auktoriserade adoptionsorganisationer, de länder auktorisationen avser samt antalet barn resp. organisation förmedlat år 1993

Auktoriserad organisation	Länder som auktorisationen avser	Totalt antal förmedlade barn ¹
Adoptionscentrum (AC)	Bolivia, Brasilien Bulgarien Colombia Ecuador, Estland, Etiopien Filippinerna Indien, Israel Jamaica Kap Verde, Korea Lettland, Litauen Macao, Nepal Rumänien, Ryssland Thailand, Tjeckien Ukraina, Ungern Vietnam, Vitryssland	551
Barnen Framför Allt-Adoptioner (BFA-A)	Bolivia, Burkina Faso Indien, Polen Sri Lanka, Vietnam	49
Föreningen för Internationella Adoptioner (FFIA)	Brasilien Guatemala Indien, Kina Rumänien Sri Lanka, Thailand	121
Sri Lanka Barns Vänner (SLBV), numera Barns Vänner (BV)	Kina, Sri Lanka Taiwan	23
Adoptions-Gruppen Skaraborg (AGS)	Polen	17

Källa: Uppgifter från NIA.

¹BFA-A omfattar tiden den 1 april 1993 – 31 mars 1994.

SLBV omfattar tiden den 1 juli 1992 – 31 december 1993.

Under år 1994 har ytterligare en adoptionsorganisation fått auktorisation av NIA. Organisationen heter *Adoption & Child Care Association (ACCA)* och skall förmedla barn från Vietnam.

Mellan de auktoriserade adoptionsorganisationerna har genom åren utvecklats ett samarbete på skilda områden. Under avsnitt 7.1 Rådgivningsverksamhet i vårt land, lämnar utredningen en närmare redovisning för organisationernas samarbete vad gäller utbildningsverksamheten för blivande adoptivföräldrar. Organisationerna har också, som ett komplement till gällande regler och lagstiftning m.m. inom adoptionsområdet, enats om gemensamma *etiska regler* för sitt arbete. Dessa regler, som antogs år 1988, behandlar vissa frågor om de biologiska föräldrarna, barnet, adoptivföräldrarna och adoptionsorganisationerna själva. Liknande etiska regler har utarbetats och antagits, dels år 1991 inom ramen för ett samarbete mellan auktoriserade adoptionsorganisationer i Norden, dels år 1993 inom ramen för sammanslutningen Euradopt (EA). EA bildades år 1993 som ett resultat av tio års samverkan och erfarenhetsutbyte mellan de europeiska adoptionsorganisationerna och har idag 23 medlemsorganisationer från nio länder.

1.1.3 Andra sammanslutningar inom adoptionsområdet

Vid sidan om de auktoriserade adoptionsorganisationerna finns numera även ett antal sammanslutningar av adoptivföräldrar, som inte sysslar med att lämna adoptionshjälp utan istället verkar för att på olika sätt tillvarata adoptivbarnens och adoptivfamiljernas intressen och för att vidmakthålla och stärka banden med barnens ursprungsländer. Under senare år har dessutom grupper av adopterade bildat egna intresseorganisationer.

Föreningen Vietnambarnens Vänner står öppen för personer som adopterat barn från Vietnam eller som på annat sätt har personlig anknytning till landet. Föreningen arbetar främst för att vidga och fördjupa medlemmarnas och Sveriges kontakter med Vietnam, men bidrar också ekonomiskt och på annat sätt till biståndsarbete och fadderverksamhet som bedrivs i landet genom olika stödorganisationer. Vietnambarnens vänner bildades år 1990 och består för närvarande av ca 25 medlemsfamiljer. Omkring 90 % av dem har adopterat enskilt.

Föreningen La Casa är en ideell förening öppen främst för dem som adopterat barn från barnhemmet La Casa De la Madre y el Niño i Colombia. Föreningen, som bildades år 1992, är främst en intresse- och stödorganisation för sina medlemmar. Syftet är främst att sprida kunskap inom föreningen om Colombia, om adoptioner från det aktuella barnhemmet samt att stödja de barn som är bosatta där. La Casa består för närvarande av ca 80 familjer. Majoriteten av dem har adopterat utan medverkan av auktoriserad adoptionsorganisation.

Ensamstående Adoptivföräldrars Förening (EAF) är en intresse- och kamratförening öppen för ensamstående personer som har adopterat eller har för avsikt att adoptera. Större delen av föreningens medlemmar har adopterat enskilt, främst barn från Colombia, Chile, Peru och Polen. EAF, som bildades år 1981, består för närvarande av ca 300 medlemmar. EAF har bl.a. till syfte att bistå med upplysningar om adoptioner för ensamstående och att sprida erfarenheter om vad det innebär att vara ensamstående adoptivförälder.

Som ytterligare exempel på sammanslutningar för adoptivföräldrar kan nämnas *Kamratföreningen för Adoptivfamiljer (KFA)*, *Ecuadorfamiljernas förening* och *Riksföreningen för Familjer med Hepatit-B-smittobärande barn (RFHB)*.

Föreningar som riktar sig till dem som är adopterade är ännu relativt få. Äldst är *Adopterade Koreaners Förening (AKF)*, som bildades hösten 1986. Föreningen är öppen även för adopterade från andra länder än Korea. AKF är rikstäckande och har lokalföreningar i Göteborg och Malmö. Kontakter med organisationer för adopterade koreaner i Danmark och Norge har inletts. AKF har ca 160 medlemmar.

För adopterade från Indien har nyligen föreningen *Namaste Indien* bildats.

1.1.4 Antalet förmedlade barn

Antalet utländska barn som årligen kom till Sverige som adoptivbarn låg föremitten av 1960-talet på en låg och förhållandevis stabil nivå. Därefter skedde en successiv ökning fram till år 1977 då nära 1 900 barn förmedlades. Sedan dess har en minskning skett. Under de senaste sex åren har antalet förmedlade barn legat på en relativt konstant men, jämfört med tidigare förhållanden, låg nivå eller omkring 1 000. Detta framgår av *tabell 1.2*, som visar det antal utländska barn, fördelade på olika ursprungsländer, som genom åren kommit till vårt land för adoption. Av tabellen framgår vidare att de flesta utländska barn som hittills anlant till Sverige har kommit från länder i Asien och Latinamerika. Under senare år har dock efterfrågan på barn från de tidigare öststaterna ökat. Förmedlingen från dessa länder är emellertid ännu begränsad.

Vid utgången av år 1993 fanns nästan 34 500 utländska adopterade i Sverige. Samma år förmedlades drygt 930 barn.

Tabell 1.2 Totalt antal utomnordiska barn som kommit till Sverige för adoption, fördelade på olika världsdelar

År	Afrika	Asien	Europa	Nord- o Sydamerika	Oceanien	Totalt
-1970	38	820	1 131	187	5	2 181
-1980	602	10 303	1 228	3 190	26	15 349
-1985	124	5 301	240	2 300	2	7 967
-1990	198	3 190	537	1 894		5 819
1991	46	463	247	355	2	1 113
1992	54	478	201	382		1 115
1993	42	411	172	308	1	934
Totalt	1 104	20 966	3 756	8 616	36	34 478

Källa: Uppgifter från NIA.

Under senare år har väntetiderna för blivande adoptivföräldrar minskat kraftigt. Adoptionsköerna till många länder är korta och har i många fall t.o.m. försvunnit helt. Trots att det i de flesta länder finns barn att förmedla redovisar adoptionsorganisationerna brist på sökande familjer, framför allt när det gäller något äldre barn. Situationen kan sannolikt förklaras av att många familjer, i rådande lågkonjunktur, tvekar inför eller avbryter påbörjade adoptionsplaner på grund av osäkra familjeekonomiska förhållanden. Kostnaderna i sig kan också för många framstå som alltför höga, särskilt när det gäller att adoptera ett andra adoptivbarn. Även de krav som givarländerna ställer på sökande par samt det faktum att behandlingar mot biologisk barnlöshet numera är framgångsrika kan vara bidragande orsaker. Tilltagande rasism i Sverige har även anförts som skäl.

1.1.5 Förmedlingsättet

De flesta adoptivbarn som kommit till Sverige har förmedlats genom en auktoriserad adoptionsorganisation. Antalet barn som förmedlats på detta sätt har emellertid varierat genom åren.

På 1970-talet förmedlades 40-50 % av de barn som kom till Sverige genom enskilda kontakter. Efter införandet av lagen om internationell adoptionshjälp och ändringen i socialtjänstlagen år 1985, minskade emellertid de enskilda adoptionerna. År 1986 kom t.ex. nästan 90 % av adoptivbarnen till Sverige genom auktoriserad organisations försorg. Andelen enskilda adoptioner har

därefter ökat, vilket framgår av *tabell 1.3*. År 1993 förmedlades ca 20 % av adoptivbarnen genom enskilda kontakter.

Tabell 1.3 Antal barn som förmedlats genom auktoriserad adoptionsorganisation resp. utanför adoptionsorganisation (s.k. enskilda adoptioner) för olika år

År	Genom antal	adopt.org. %	Utanför antal	adopt.org. %	Totalt antal
1980	1 067	63	636	37	1 703
1985	1 360	87	200	13	1 560
1990	680	70	285	30	965
1991	785	71	328	29	1 113
1992	847	76	268	24	1 115
1993	754	81	180	19	934

Källa: Uppgifter från SCB och NIA. Viss justering av siffrorna har skett med hänsyn till SCB:s och adoptionsorganisationernas olika redovisningstidpunkt med avseende på barnets ankomstdag till Sverige.

1.1.6 De vanligaste ursprungsländerna

De tolv vanligaste ursprungsländerna svarar för drygt 80 % av samtliga barn som förmedlats till Sverige. Under år 1993 kom ca 720 barn från dessa länder av totalt drygt 930 förmedlade barn. Av *tabell 1.4* framgår att de flesta barnen kommer från Colombia, Vietnam, Polen, Indien och Korea. Dessa fem länder svarade för drygt 550 eller ca 60 % av samtliga förmedlade barn år 1993. Det land som svarade för det största antalet enskilda adoptioner var Polen. År 1993 kom 45 barn från Polen på enskild väg, dvs. förmedling skedde utanför en adoptionsorganisation (från hösten 1993 tillåter dock landet endast adoption genom auktoriserad adoptionsorganisation). De vanligaste länderna från vilka barn under samma år förmedlades genom adoptionsorganisation var Colombia, Indien, Korea och Vietnam.

Tabell 1.4 Antal förmedlade barn från de tolv vanligaste ursprungsländerna åren 1992 och 1993

Ursprungsland	Genom adopt.org.		Utanför adopt.org.		Totalt	
	1992	1993	1992	1993	1992	1993
Brasilien	48	44	14	13	62	57
Chile		1	6	5	7	5
Colombia	207	182	18	18	225	200
Guatemala	13	7	3	5	16	12
Indien	102	110			102	110
Korea	99	60		4	99	64
Sri Lanka	60	29		11	71	29
Thailand	44	30		7	51	30
Vietnam	122	91	7	19	129	110
Etiopien	17	13		14	31	13
Polen	6	25	119	45	125	70
Rumänien	9	24			9	24
Totalt	728	615	199	109	927	724

Källa: Uppgifter från SCB och NIA. Viss justering av siffrorna har skett med hänsyn till SCB:s och adoptionsorganisationernas olika redovisningstidpunkt med avseende på barnets ankomstdag till Sverige.

En beräkning av hur många barn som förmedlas från de vanligast förekommande ursprungsländerna för resp. adoptionsorganisation ger vid handen att 70 % av AC:s förmedlade barn år 1993 kom från fyra länder. Dessa fyra länder var Colombia, Korea, Vietnam och Indien. För BFA-A kom 60 % av barnen från ett land – Indien – och för FFIA kom drygt 80 % av barnen från fyra länder – Kina, Brasilien, Rumänien och Indien. SLBV (numera Barnens Vänner) förmedlade under år 1993 barn uteslutande från Sri Lanka. AGS har auktorisation för endast ett land, nämligen Polen.

1.2 Översikt över gången i ett adoptionsärende

1.2.1 Inledning

Den som vill adoptera ett utländskt barn måste som regel gå igenom tre olika beslutsled från det att vederbörande har bestämt sig för att försöka adoptera ett barn till dess barnet är adopterat.

Det första beslutsledet avser att hos socialnämnden få ett beslut om medgivande till att ta emot ett barn i hemmet i syfte att adoptera det. Detta beslut fattas efter det att en utredning om förhållandena i den blivande adoptivfamiljen gjorts.

Därefter skall den eller de adoptivsökande finna ett barn att adoptera. Det vanligaste tillvägagångssättet är att man, om man inte redan varit i kontakt med en auktoriserad adoptionsorganisation, vänder sig till en sådan och hos den ansöker om att få hjälp med förmedlingen av ett barn. Organisationen skall då fatta ett beslut om adoptionshjälp skall lämnas eller ej. Alternativet till att vända sig till en adoptionsorganisation är att på egen hand försöka finna ett barn, s.k. enskild adoption.

När organisationen har förmedlat ett barn eller föräldrarna själva har funnit ett barn tillgängligt för adoption skall slutligen ett beslut om själva adoptionen fattas. Detta beslut kan fattas av svensk domstol. Beslutet om adoption kan också fattas av någon myndighet i ursprungslandet för att sedan gälla i Sverige efter godkännande eller förordnande av regeringen eller NIA. Ett utländskt adoptionsbeslut kan också i vissa fall gälla automatiskt i Sverige.

I *tabell 1.5* finns en sammanställning över beslutsleden i ett adoptionsärende.

Tabell 1.5 Beslutsleden i ärenden om adoptioner

Typ av beslut	Författning	Överinstans
1. Socialnämnden fattar beslut om medgivande efter ev. yttrande från NIA	25 § socialtjänstlagen	Länsrätten
2. Adoptionsorganisationen beslutar om adoptionshjälp (undantag: enskilda adoptioner)	Lagen om internationell adoptionshjälp	NIA
3a. Tingsrätten beslutar att ge tillstånd till adoption	4 kap. föräldrabalken	Hovrätten
3b. NIA godkänner ett utländskt adoptionsbeslut	Lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption	Regeringen
3c. Ett utomlands meddelat beslut om adoption gäller automatiskt i Sverige	-"	-

1.2.2 Socialnämndens beslut om medgivande

Den som vill adoptera ett utländskt barn måste ha ett beslut om medgivande från socialnämnden. Enligt 25 § socialtjänstlagen (1980:620) får inte en underårig tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av hans föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om honom utan socialnämndens medgivande. En ansökan om sådant medgivande skall enligt 36 § socialtjänstförordningen (1981:750) innehålla vissa personuppgifter om de sökande. Enligt 37 § samma förordning behöver ansökan innehålla uppgifter om ett visst barn endast om sökandena kan lämna sådana uppgifter. Vidare skall i ansökan uppges hur sökandena har kommit eller planerar att komma i förbindelse med ett utländskt barn. I det senare fallet skall också de särskilda önskemål som sökandena kan ha i fråga om barnets ålder anges. Till ansökan skall fogas läkarintyg beträffande sökandenas hälsotillstånd.

Innan socialnämnden fattar beslut i frågan om medgivande skall enligt 25 § andra stycket socialtjänstlagen förhållandena i det enskilda hemmet och förut-

sättningarna för vård i hemmet utredas. Kommunens handläggare gör en s.k. hemutredning. Bland annat för att ge vägledning om hur en sådan utredning skall gå till och vilka uppgifter som behövs om de adoptivsökande har NIA gett ut en detaljerad handbok för socialnämnderna.

Det kan bli aktuellt för socialnämnden att inhämta yttrande från NIA innan beslut fattas om medgivande. Så kan fallet vara då någon eller båda av de sökande lider av sjukdom. Ibland kan en behandlande läkares utlåtande till socialnämnden vara svårt att tolka med avseende på vilka konsekvenser sjukdomen kan få för familjen. Läkaren som avgett utlåtandet företräder i första hand sin patient medan socialarbetaren måste företräda det okända barnet. Föreligger det tveksamhet om hur den aktuella sjukdomen kan komma att påverka den eller de sökandes förmåga att ta emot ett adoptivbarn kan socialnämnden för att förbättra sitt beslutsunderlag inhämta NIA:s uppfattning i frågan.

Socialnämnden skall vidare, innan den fattar sitt beslut, enligt 25 § fjärde stycket socialtjänstlagen pröva om det förmedlingssätt som sökandena kommer att använda sig av är tillförlitligt eller ej. Socialnämnden skall i denna fråga inhämta yttrande från NIA om det inte är uppenbart obehövligt. Med uppenbart obehövligt avses t.ex. de fall då adoptionen förmedlas av en auktoriserad adoptionsorganisation. Visar prövningen att det kan befaras att förmedlingssättet inte är tillförlitligt skall socialnämnden vägra sitt medgivande. I ett beslut om medgivande skall socialnämnden ange för vilket förmedlingssätt medgivandet gäller.

I 25 § tredje stycket socialtjänstlagen stadgas att ett beslut om medgivande skall inhämtas innan barnet lämnar sitt hemland. Medgivandet upphör att gälla om inte barnet har tagits emot i hemmet inom ett år från det medgivandet lämnades.

Enligt 38 § socialtjänstförordningen skall den som har fått socialnämndens medgivande att i sitt hem ta emot ett utländskt barn i syfte att adoptera det omedelbart anmäla till socialnämnden när barnet har anlänt till hemmet.

Den som adopterar ett barn utan att inhämta samtycke från socialnämnden kan dömas till böter.

1.2.3 Organisationens beslut om adoptionshjälp

När de adoptivsökande har fått ett beslut från socialnämnden om medgivande vänder sig de flesta – om de inte redan gjort det – till en adoptionsorganisation för att få hjälp med att finna ett barn. De får då hos organisationen ansöka om s.k. internationell adoptionshjälp. Härmed avses enligt 1 § lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp sådan verksamhet som har till syfte att förmedla kontakt mellan den som önskar adoptera ett utländskt barn och myndigheter, organisationer eller enskilda personer i barnets hemland

samt att även i övrigt lämna den hjälp som behövs för att adoption skall kunna genomföras. Internationell adoptionshjälp från enskild får, utom i enstaka fall, lämnas endast av ideella adoptionsorganisationer som är auktoriserade av NIA.

Auktorisation får ges endast åt organisationer som har stadgar, styrelse och revisorer och vars huvudsakliga syfte är att lämna internationell adoptionshjälp. Verksamheten skall drivas på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt utan vinstintresse och med barnens bästa som utgångspunkt.

Ett beslut om auktorisation skall vara tidsbegränsat och ange de länder där organisationen får vara verksam. Auktorisationen får även förbindas med andra villkor. För att täcka kostnaderna för verksamheten får en auktoriserad organisation ta ut avgifter av dem som söker adoptionshjälp.

NIA har tillsyn över de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Dessa är skyldiga att på begäran tillhandahålla NIA de handlingar som rör verksamheten.

Auktorisationen får återkallas bl.a. när de förutsättningar som varit villkor för auktorisation inte längre föreligger. Ett beslut om avslag på ansökan om auktorisation eller återkallelse av auktorisation kan överklagas till regeringen.

I samband med beslut om auktorisation skall NIA utse minst två personer eller, om organisationens verksamhet kan antas bli av ringa omfattning, en person att företräda allmänintresset i organisationens arbete med internationell adoptionshjälp (sambhällsrepresentant). Sambhällsrepresentanterna skall ha särskild erfarenhet av barn- och ungdomsvård i stat eller kommun.

När en organisation beslutar om adoptionshjälp skall lämnas eller ej skall enligt 8 § lagen om internationell adoptionshjälp minst en sambhällsrepresentant delta. Om sambhällsrepresentanten har en annan mening än sammanslutningen i frågan om adoptionshjälp, skall ärendet överlämnas till NIA för avgörande. Om sammanslutningen har vägrat adoptionshjälp i ett visst fall får NIA vidare på begäran av den som söker adoptionshjälp uppdra åt sammanslutningen att ändå lämna hjälpen.

Den som lämnar internationell adoptionshjälp i strid med 1 § lagen om internationell adoptionshjälp kan dömas till böter.

1.2.4 Tingsrättens beslut om tillstånd till adoption

När de blivande adoptivföräldrarna har fått ett medgivandebeslut från socialnämnden, ett beslut om adoptionshjälp från en organisation och ett barn också har förmedlats återstår för de sökande att få ett beslut om själva adoptionen. Detta beslut kan fattas av svensk domstol.

Enligt lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption skall ansökan om adoption upptas av svensk domstol om den eller de sökande har svenskt medborgarskap eller hemvist i Sverige eller om regeringen medgett det. I lagen föreskrivs vidare att ansökan skall prövas enligt svensk lag.

Avser ansökan barn under 18 år skall särskilt beaktas om sökanden eller barnet genom medborgarskap eller hemvist eller på annat sätt har anknytning till främmande stat och det skulle medföra avsevärd olägenhet för barnet om adoptionen inte skulle bli gällande där.

När det gäller internordiska adoptioner finns speciella regler i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

De allmänna reglerna om förutsättningarna för adoption finns i 4 kap. föräldrabalken.

Huvudregeln är att adoptanten skall ha fyllt 25 år. Rätt att adoptera tillkommer även den som fyllt 18 men ej 25 år om adoptionen avser eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om det annars föreligger synnerliga skäl.

Tillstånd att adoptera kan lämnas endast åt äkta makar gemensamt eller åt ensamstående. Endast i undantagsfall får en make adoptera ensam. Sammanboende kan inte adoptera gemensamt.

Har barnet fyllt 12 år skall det lämna samtycke till adoptionen. Adoption kan dock i vissa fall ske utan sådant samtycke, t.ex. om barnet är under 16 år och barnet skulle skadas om det tillfrågades. Vidare krävs, när barnet är ommyndigt, att vårdnadshavarna lämnar samtycke till adoptionen. Moderns samtycke skall ha lämnats sedan hon har återhämtat sig tillräckligt efter nedkomsten.

Rätten skall pröva om det är lämpligt att adoptionen äger rum. Tillstånd får ges endast om adoptionen är till fördel för barnet samt sökanden har uppfosttrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen.

En adoption får inte ha karaktär av affärsuppgörelse. Har t.ex. som villkor för att adoption skall ske ersättning i någon form lämnats eller utlovats från någon sida kan tillstånd till adoption ej ges. Det är dock tillåtet att i samband med adoptionen utge ersättning för vårdkostnader och liknande som uppstått i barnets hemland.

När det gäller adoptivbarnets ställning efter adoptionen skiljer man på svaga och starka adoptioner. En svag adoption innebär att en viss rättslig anknytning bibehålls mellan adoptivbarnet och dess biologiska släkt. Möjlighet kan också finnas till hävning av adoptionen. I Sverige tillämpas dock stark adoption vilket innebär att barnet efter adoptionen anses vara adoptantens barn i alla avseenden. Någon hävning av en sådan adoption torde inte vara möjlig. Endast i de fall då barnet senare adopteras av annan än adoptantens make eller om adoptanten ingår äktenskap med den adopterade upphör all verkan av adoptionen.

1.2.5 Utländska adoptionsbeslut

Adoptionsbeslut som meddelats utomlands gäller enligt lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption automatiskt här i landet om den eller de sökande var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten när beslutet meddelades. Var adoptivbarnet svensk medborgare eller hade barnet hemvist i Sverige måste dock adoptionen dessutom godkännas av NIA för att bli giltig här.

Även i andra fall kan NIA förordna att ett utomlands meddelat beslut om adoption skall gälla här i landet.

När ett utomlands meddelat beslut om adoption skall gälla här i riket anses adoptivbarnet som adoptantens barn i äktenskap i fråga om vårdnad, förmynderskap och underhåll.

I fråga om arvsrätt i adoptivförhållanden gäller vad som i allmänhet är föreskrivet om tillämplig lag beträffande rätten till arv oavsett vilken lag som tillämpades vid adoptionen.

2 NIA:s roll i adoptionsverksamheten

Utredningen föreslår att NIA ensam skall vara det organ som avgör frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet när det gäller enskilda adoptioner. Vidare föreslås att giltighetstiden på socialnämndens beslut om medgivande förlängs från ett till två år och förenas med en skyldighet för de sökande att anmäla ändrade förhållanden som inträffar under beslutets giltighetstid.

2.1 Allmänna utgångspunkter

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) är en central förvaltningsmyndighet med ansvar för information, tillsyn och kontroll i frågor som rör internationella adoptioner. Instruktion för NIA finns i förordningen (1988:1128). Nämnden består av elva ledamöter, som förordnas av regeringen, och kansliet har tio anställda.

NIA ansvarar för frågor enligt förordningen (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption samt för frågor om auktorisation av organisationer enligt lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp. Nämnden beslutar också om fördelning av statsbidrag till sådana organisationer och fastställer årligen genomsnittskostnader att ligga till grund för beräkningen av bidrag vid adoption av utländska barn, jfr lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn.

NIA skall vidare, enligt 25 § socialtjänstlagen (1980:620), avge yttrande till socialnämnden om avsett förmedlingssätt är tillförlitligt när det är fråga om adoption av ett utländskt barn utan medverkan av auktoriserad organisation, s.k. enskild adoption.

Verksamhetens huvudsakliga inriktning är att underlätta adoptioner till Sverige av utländska barn. NIA skall därvid sträva efter att adoptioner sker till barnets bästa och i enlighet med gällande lagstiftning i barnets ursprungsland och i Sverige. NIA skall vidare upprätthålla och stödja verksamheten med internationella adoptioner på hög etisk nivå, följa utvecklingen på sitt område

samt informera berörda samhällsorgan om regler för och innehåll i adoptionsverksamheten.

2.2 NIA:s roll i förhållande till socialnämnderna

2.2.1 Rollfördelningen mellan NIA och socialnämnderna vid beslut om medgivande

Den som har för avsikt att adoptera ett utländskt barn måste ha ett medgivande från socialnämnden. Nämndens prövning består av två delar, dels frågan om adoptivföräldrarnas lämplighet, dels frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet. Vad gäller frågan om föräldrarnas lämplighet prövar socialnämnden som huvudregel denna utan att inhämta NIA:s uppfattning. Då det gäller frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet skall socialnämnden däremot enligt 25 § socialtjänstlagen inhämta yttrande från NIA om det inte är uppenbart obehövt. Med uppenbart obehövt avses t.ex. fall då adoptionen förmedlas genom en auktoriserad adoptionsorganisation.

Visar prövningen av förmedlingssättet att det kan befaras att detta inte är tillförlitligt, skall socialnämnden vägra sitt medgivande. NIA:s yttrande är endast rådgivande och socialnämnden är alltså inte formellt bunden av detta. I ett beslut om medgivande skall socialnämnden ange för vilket förmedlingssätt medgivandet gäller. Medgivandet upphör att gälla om inte barnet har tagits emot i hemmet inom ett år från det medgivandet lämnades.

Regeln om att socialnämnden skall inhämta yttrande från NIA angående förmedlingssättets tillförlitlighet infördes år 1985. Dessförinnan beslutade socialnämnden utan att inhämta något yttrande från NIA. Anledningen till att regeln infördes var att möjligheten till kontroll över enskilda adoptioner skulle öka.

Den utredning som låg till grund för lagändringen (Internationella adoptioner Ds S 1983:14) presenterade förutom den lösning som genomfördes två alternativ. Det ena av dessa innebar att NIA i alla adoptionsärenden skulle pröva frågan om medgivande efter att ha inhämtat yttrande från socialnämnden om sökandenas lämplighet. Det andra alternativet som presenterades i utredningen innebar att enbart de som avsåg att söka ett utländskt barn för adoption utan medverkan av en auktoriserad organisation måste få ett medgivande från NIA. I övriga adoptionsärenden skulle socialnämnden pröva frågan om medgivande.

I propositionen 1984/85:16 om vissa frågor rörande internationella adoptioner, där den nu gällande regeln föreslogs, uttalas att NIA självfallet inte behöver höras då de sökande uppger att de avser att söka barn genom en av NIA auktoriserad organisation. När det är fråga om enskilda adoptioner däremot understrykes att det är nödvändigt att NIA får yttra sig över varje särskilt fall.

Det framhålles att NIA har omfattande kunskaper om sådana förmedlande organ i utlandet som inte samarbetar med auktoriserade svenska organisationer och att nämnden vid behov kan komplettera underlaget för sin bedömning genom förfrågningar hos berörda myndigheter eller svenska beskickningar i barnens hemländer. Vidare uttalas att denna sakkunskap har stor betydelse för att säkerställa offentlig kontroll över den internationella adoptionsverksamheten i syfte att tillgodose barnens bästa. Av propositionen framgår dock att undantag från socialnämndens skyldighet att inhämta yttrande bör göras när NIA:s sakkunskap uppenbarligen inte skulle tillföra utredningen något, t.ex. när det rör sig om en släktings barn och detta kan styrkas av de sökande. I ett sådant fall skall socialnämnden kunna göra en egen bedömning av förmedlingssättets tillförlitlighet.

2.2.2 Närmare om prövningen av förmedlingssättets tillförlitlighet

I den skrivelse från NIA till regeringen (bil. 2) som omnämns i utredningens direktiv påtalas att det förekommer problem i samband med socialnämndernas medgivandeprövning i vissa fall. Det händer enligt NIA att socialnämnder ger medgivande för ett förmedlingssätt mot NIA:s utförligt motiverade avstyrkande eller helt underlåter att inhämta nämndens yttrande då så bort ske. Vidare uppger NIA att medgivandebesluten dessutom ofta är bristfälliga i förhållande till lagens krav. Det förekommer också enligt NIA att enskilda adoptioner genomförs med ett medgivande som avser en auktoriserad organisation. NIA anser att frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet till sin natur är sådan att prövning och beslut inte bör ligga på det lokala planet utan i stället anförtros NIA i egenskap av central statlig myndighet med övergripande ansvar för de internationella adoptionsfrågorna. Detta skulle också, menar NIA, leda till en större likformighet beträffande utformningen av besluten, en förenkling av ärendehandläggningen och ett minskat utrymme för missförstånd. Härtill kommer att NIA:s möjlighet till uppföljning av och överblick över de enskilda adoptionerna skulle öka väsentligt.

2.2.3 Närmare om medgivandetidens längd

I de allra flesta fall kan en adoption genomföras inom ett år efter det att socialnämnden fattat sitt beslut om medgivande, dvs. inom den tid som beslutet om medgivandet avser. Det finns dock fall där adoptionen av olika anledningar drar ut på tiden. Det blir då nödvändigt för de adoptivsökande att begära socialnämndens medgivande ännu en gång. FFIA, BFA och SLBV (numera BV) har

till utredningen framställt önskemål om att giltighetstiden för socialnämndernas medgivandebeslut skall förlängas från ett till två år.

AC å sin sida har uppgett att utlandskontakterna sällan nöjer sig med två år gamla beslut och utredningar. Enligt AC nöjer sig dock en del kontakter med en uppdatering i form av ett tillägg av vederbörande socialsekreterare. En bättre väg att gå, än genom förlängning, vore, enligt AC, att genom delegering från socialnämnden göra det möjligt för en tjänsteman att förlänga beslutets giltighet när förhållandena är i allt väsentligt oförändrade.

Vid utredningens kontakter med Norge har framkommit att man där infört en regel om att det förhandsbesked som Statens Adopsjonskontor meddelar skall gälla i två år.

2.2.4 Överväganden

Att göra tillförlitliga bedömningar av det förmedlingsarbete som sker i utlandet i samband med internationella adoptioner stöter många gånger på svårigheter. Det organ som har bäst möjlighet att göra en så säker bedömning som möjligt av förmedlingssättets tillförlitlighet är NIA. Nämnden har genom åren byggt upp stor kunskap om förmedling i utlandet och kan bedöma om denna fungerar på ett tillfredsställande sätt eller ej. Däremot är det i regel inte möjligt att i kommunerna upprätthålla kunskapen om olika kontaktvägar.

För att undvika att kommunerna frångår NIA:s bedömning anser utredningen att NIA skall ha rätt att ensam avgöra om förmedlingssättet är tillförlitligt eller ej. NIA:s roll bör alltså inte enbart som nu vara rådgivande. Efter det att socialnämnden fattat sitt beslut om medgivande, vilket i framtiden endast bör avse de blivande adoptivföräldrarnas lämplighet, skall NIA efter ansökan från föräldrarna i ett eget beslut pröva förmedlingssättets tillförlitlighet. Ett sådant beslut från NIA bör erfordras när adoptionen ej sker genom auktoriserad organisation. Detta innebär att NIA skall kopplas in vid alla enskilda adoptioner, även då det gäller släktingbarn. Socialnämnden kan lämpligen i sitt medgivandebeslut erinra om att i dessa fall det också behövs ett beslut från NIA.

Vad så gäller frågan om giltighetstiden på medgivandebesluten delar utredningen den uppfattning, som företräts av de flesta adoptionsorganisationerna, nämligen att en allmän förlängning av tiden bör ske från ett till två år. Denna förlängning bör dock kombineras med en skyldighet för de adoptivsökande att till socialnämnden anmäla ändrade förhållanden som inträffar under medgivandebeslutets giltighetstid.

Utredningen vill inte bortse från de skäl som AC anfört om en annan lösning. Förslaget om delegering stöter emellertid på principiella frågor om nämndbeslut kontra delegationsbeslut som utredningen anser bör lösas i ett större sammanhang än inom ramen för utredningens arbete.

Till frågan om hur nu föreslagna ändringar skall återspeglas i lagstiftningen återkommer utredningen i kapitel 9 Författningskommentar.

2.3 NIA:s roll i förhållande till Socialstyrelsen och länsstyrelserna

2.3.1 Gällande regler om tillsyn

De lagregler som behandlar frågorna om tillsynen över socialtjänsten återfinns bl.a. i 67 och 68 §§ socialtjänstlagen. Enligt 67 § nämnda lag har Socialstyrelsen tillsyn över socialtjänsten i riket. Denna verksamhet skall i största möjliga utsträckning vara rådgivande och övergripande samt syfta till ett ömsesidigt informationsutbyte. Styrelsens tillsyn innefattar emellertid även skyldighet att påtala avvikelser från gällande författningar.

I 68 § socialtjänstlagen föreskrivs att länsstyrelsen inom länet skall följa socialnämndernas tillämpning av socialtjänstlagen, informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten, biträda socialnämnderna med råd i deras verksamhet, främja samverkan på socialtjänstens område mellan kommunerna och andra samhällsorgan samt även i övrigt se till att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt. På länsstyrelserna finns socialkonsulenter som bl.a. har till uppgift att ge information i adoptionsfrågor till enskilda adoptivsökande, till handläggare hos kommunerna samt till socialnämnderna. Det förekommer också ganska ofta att socialkonsulenter utses till samhällsrepresentanter i de auktoriserade adoptionsorganisationernas förmedlingsorgan.

Av ovan nämnda regler följer att Socialstyrelsen och länsstyrelserna har tillsynen över socialnämndernas handläggning av internationella adoptionsfrågor såväl vad gäller frågorna om sökandenas lämplighet som frågorna om förmedlingssättets tillförlitlighet. Vid prövningen av den sistnämnda typen av frågor är NIA:s roll enligt nu gällande regler endast rådgivande. Enligt instruktionen för NIA har denna myndighet däremot tillsynsansvar över det arbete med internationella adoptioner som utförs av de auktoriserade adoptionsorganisationerna.

NIA har i sin ovan nämnda skrivelse till regeringen påtalat att den nu beskrivna uppdelningen av tillsynsansvaret och systemet med flera tillsynsmyndigheter ter sig svårbegripligt för många såväl i Sverige som utomlands.

2.3.2 Överväganden

Utredningen har ovan i avsnitt 2.2.4 föreslagit att NIA i framtiden ensam skall avgöra om förmedlingssättet kan anses tillförlitligt eller ej, vilket innebär att

denna fråga ej längre kommer under socialnämndernas prövning. På grund härav kommer tillsynen över frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet och därmed förbundna frågor att i fortsättningen falla utanför länsstyrelsernas och Socialstyrelsens ansvarsområde. Härigenom har en av aspekterna av de problem NIA påtalat fått sin lösning.

Att däremot komma ifrån hela problemet med olika tillsynsmyndigheter inblandade i frågorna om internationella adoptioner synes dock svårt. Då utredningarna om de adoptivsökandes lämplighet enligt utredningens uppfattning även i fortsättningen bör göras av kommunens handläggare är det naturligt att länsstyrelserna och Socialstyrelsen har tillsyn över denna verksamhet. Att skilja denna verksamhet från övrig verksamhet inom socialtjänsten och låta NIA vara tillsynsmyndighet över nämnderna såvitt avser just frågorna om adoptivföräldrarnas lämplighet synes endast innebära en ytterligare komplicering av tillsynsmönstret. Utredningen anser därför inte att reglerna om tillsynsansvaret bör ändras på annat sätt än vad som följer av den föreslagna ändringen avseende beslut i frågor om förmedlingssättets tillförlitlighet.

NIA spelar emellertid en mycket viktig roll även på de områden där nämnden inte är tillsynsmyndighet, eftersom NIA med sina stora kunskaper om adoptioner fungerar som expertmyndighet. Till exempel skall NIA enligt sin instruktion efter samråd med Socialstyrelsen utarbeta den särskilda information som behövs för bedömning av ett hems lämplighet att ta emot ett barn i syfte att adoptera det. Det förekommer också ett mer organiserat samarbete mellan NIA och länsstyrelserna genom att NIA anordnar utbildning i adoptionsfrågor för socialkonsulenter. Det finns alltså flera kopplingar mellan de olika tillsynsmyndigheterna.

Utredningen vill i samband med behandlingen av tillsynsfrågorna kort beröra socialkonsulenternas ställning. Dessa sysslar - som redan nämnts - dels med tillsyn, rådgivning och upplysning i adoptionsärenden, dels deltar de ofta i de auktoriserade adoptionsorganisationernas beslutsprocess om adoptionshjälp. Socialkonsulenterna får på detta sätt i viss mån dubbla roller.

I förarbetena till lagen om adoptionshjälp underströks att tanken med samhällsrepresentanter var att dessa borde vara antingen förtroendevalda eller tjänstemän inom statlig eller kommunal förvaltning och ha särskild erfarenhet av barn- och ungdomsvård. Det faktum att de socialkonsulenter, som också är samhällsrepresentanter, besitter viktiga kunskaper inom det aktuella området är enligt utredningens uppfattning så betydelsefullt att det kan sägas uppväga den dubbla roll socialkonsulenterna får anses ha. Någon ändring bör enligt utredningens mening inte göras i reglerna om utseende av samhällsrepresentanter.

2.4 NIA:s roll i förhållande till de auktoriserade adoptionsorganisationerna

2.4.1 Nuläget

I 1 § förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor föreskrivs bl.a. då det gäller förhållandet mellan NIA och organisationerna att nämnden skall besluta om auktorisation av dem och utöva tillsyn över dem enligt lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp. Vidare sägs att nämnden skall fördela statsbidrag till de auktoriserade organisationerna.

I 2 § instruktionen stadgas att NIA också skall bedriva informationsverksamhet samt lämna upplysningar och biträde åt bl.a. organisationerna. NIA skall även samråda med dessa i frågor om internationella adoptioner.

NIA skall alltså dels utöva tillsyn över de auktoriserade organisationerna, dels fungera som en informations- och expertmyndighet som delar med sig av sina kunskaper på adoptionsområdet. Ett exempel på NIA:s verksamhet för att ge organisationerna vägledning i deras arbete är att nämnden har gett ut en handbok. Denna behandlar t.ex. frågan hur organisationerna skall handlägga ärenden om internationell adoptionshjälp.

NIA har i sin skrivelse till regeringen anfört att de auktoriserade adoptionsorganisationerna utför ett mycket värdefullt och kompetent arbete. De möter emellertid, påtalar NIA, växande svårigheter. NIA pekar bl.a. på att många blivande adoptivföräldrar försöker att adoptera enskilt. En orsak till att allt fler väljer enskilda adoptioner är att en adoption förmedlad genom en organisation blir dyrbar. Organisationernas kostnader ökar kontinuerligt. Vissa organisationer försöker begränsa ökningarna genom att minska antalet anställda, vilket i sin tur innebär bl.a. sämre möjligheter att bedriva utvecklingsarbete. Obalansen i resurserna organisationerna emellan torde också, menar NIA, inverka menligt på utvecklingsmöjligheterna. För att komma tillrätta med nämnda problem föreslår NIA att reglerna om statsbidrag till de auktoriserade organisationerna ses över och att möjligheterna att begränsa kostnaderna för de enskilda adoptivföräldrarna förbättras.

AC har framfört synpunkter till utredningen om sitt förhållande till NIA. Föreningen har bl.a. önskemål om en annan rollfördelning mellan NIA och adoptionsorganisationerna med större frihet för de senare. Vidare bör, menar AC, auktoriseringsförfarandet kunna förenklas och NIA bör ägna mer tid åt att bereda mark utomlands för adoptionsverksamheten. Det är också föreningens uppfattning att kontakterna mellan AC och NIA bör inriktas mer på framtidsfrågor i stället för på detaljreglering av frågor genom handboken.

Även FFIA, BFA och SLBV (numera BV) har framfört synpunkter till utredningen angående sina relationer till NIA. Föreningarna har bl.a. uppgett att NIA gynnar AC framför de mindre organisationerna vad gäller auktorisationsbeslut. Vidare hävdar föreningarna att de bör få en större del av statsbidraget och att reglerna för redovisning bör ändras så att alla organisationer blir tvungna att använda ett enhetligt system. Föreningarna är också av den uppfattningen att handboken bör förenklas.

2.4.2 Överväganden

Under de år som NIA och adoptionsorganisationerna funnits har samarbetet dem emellan utvecklats och fördjupats. I sina olika roller arbetar de för att hela tiden förbättra förhållandena kring internationella adoptioner. De auktoriserade organisationerna är visserligen självständiga, ideella sammanslutningar men har också i lag ålagts tidigare samhällliga uppgifter då det gäller själva adoptionsverksamheten. NIA utövar sin tillsyn för att kontrollera dels hur organisationerna utför sina uppgifter sett ur samhällets synpunkt, dels hur organisationerna fungerar sett ur enskilda familjers synpunkt. NIA skall också arbeta för att utvecklingen av internationella adoptioner sker under godtagbara förhållanden. NIA företräder därvid den svenska staten och det nationella intresset i dess helhet.

Utredningen har inte funnit något som talar för behovet av några förändringar vad gäller reglerna avseende relationerna mellan NIA och de olika auktoriserade adoptionsorganisationerna utom i vissa särskilda avseenden, som tas upp i kapitel 4 Kostnader för internationella adoptioner m.m. De frågor som organisationerna berört när det gäller förhållandet mellan NIA och organisationerna är av den art att de bäst löses genom den kontinuerliga dialog som förs mellan myndigheten och organisationerna och inte genom ställningstaganden av denna utredning. Det kan dock enligt utredningens mening finnas anledning för NIA och organisationerna att närmare diskutera om det finns möjligheter att förenkla och anpassa olika rutiner bl.a. i förhållande till organisationernas olika storlek och erfarenhet.

3 Några frågor angående ärenden om adoptionshjälp

Utredningen anser inte att de auktoriserade adoptionsorganisationerna och NIA skall få "överpröva" socialnämndernas beslut om de adoptivsökandes lämplighet i ärenden om adoptionshjälp, utan en ansökan om adoptionshjälp får endast avslås i de fall det saknas en kontakt som kan förmedla något barn till den aktuella familjen.

Utredningen föreslår med hänvisning till kravet på domstolsprövning i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna att länsrätten blir överinstans i ärenden om adoptionshjälp i stället för NIA.

3.1 Inledning

I detta avsnitt skall olika frågor som rör ärenden om adoptionshjälp gås igenom. En fråga gäller vad de auktoriserade adoptionsorganisationernas behandling av ärendena skall avse. En annan gäller det faktum att NIA uppträder mer än en gång i de olika beslutsleden om adoptioner och på så sätt får dubbla roller. Slutligen behandlas frågan huruvida möjligheten att få adoptionshjälp är en sådan civil rättighet som avses i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och som därmed ger sökandena rätt till domstolsprövning. Det är viktigt att här påpeka att med adoptionshjälp avses inte rätt att få adoptera ett barn utan endast möjligheten att få hjälp med själva förmedlingen.

3.2 Omfattningen av organisationernas behandling av ärenden om adoptionshjälp

Som tidigare konstaterats vänder sig de flesta blivande adoptivföräldrar när de har fått socialnämndens beslut om medgivande, om de inte redan gjort det, till en auktoriserad adoptionsorganisation för att få hjälp med förmedlingen av ett barn. Socialnämnden har då enligt reglerna i socialtjänstlagen gjort en bedömning av sökandenas lämplighet. Adoptionsorganisationens uppgift blir att söka lämna adoptionshjälp. I vissa fall tvingas dock organisationerna avslå en begäran om adoptionshjälp. Det kan finnas omständigheter i det aktuella fallet som utesluter alla kontaktvägar, t.ex. krav från det land det är fråga om på äktenskap av viss längd. I sådana fall kan det vara omöjligt för organisationen att lämna adoptionshjälp och organisationen kan då inte göra annat än att neka sådan.

Det förekommer att organisationerna "omprövar" socialnämndens beslut och gör en egen bedömning av de blivande adoptivföräldrarnas lämplighet. En sådan omprövning kan leda till att organisationen avslår begäran om adoptionshjälp även då organisationen kan förmedla ett barn eftersom organisationen, trots socialnämndens beslut, inte anser att de sökande är lämpliga som adoptivföräldrar.

Bakgrunden till det förhållandet att organisationerna ibland "omprövar" socialnämndens beslut står att finna i förarbetena till lagen om internationell adoptionshjälp. I propositionen 1978/79:108 om organisationen av verksamheten med internationella adoptioner m.m., sägs nämligen beträffande organisationernas behandling av ärenden om adoptionshjälp att det kan förutsättas att det "förekommer fall där det av olika skäl framstår som principiellt oriktigt att medverka till att en sökande får hjälp till ett adoptivbarn. Det kan röra sig om personliga förhållanden hos sökanden - t.ex. viss sjukdom - *men också om andra överväganden*" (här kursiverat). Detta motivuttalande har NIA citerat i sin handbok för adoptionsorganisationerna. NIA ger där som exempel på vad NIA anser med "överväganden" att de sökande är över 40 år och saknar erfarenhet av barn eller att de gett uttryck för anmärkningsvärt snäva begränsningar i fråga om önskemål om barn.

3.3 NIA:s olika roller

Som beskrivits i avsnitt 1.2.1 finns det tre olika beslutsled i ett adoptionsärende. I två av dem kan NIA spela en väsentlig roll då det gäller prövning och överprövning av ärendet.

Första gången NIA kan förekomma i beslutsgången är i samband med socialnämndens beslut om medgivande. Innan socialnämnden fattar sitt beslut händer det att socialnämnden inhämtar yttrande från NIA i frågan om föräldrarnas lämplighet, t.ex. då någon av dem lider av en sjukdom och det är tveksamt hur

detta påverkar de sökandes förmåga att ta emot ett adoptivbarn. Socialnämnden är inte bunden av NIA:s yttrande utan detta är bara rådgivande. Socialnämnden fattar sedan sitt beslut och detta får överklagas hos länsrätten. Länsrättens beslut överklagas i sin tur till kammarrätten. Sista instans är Regeringsrätten.

Nästa gång NIA kan komma in i bilden är i samband med organisationens beslut om adoptionshjälp. Om någon samhällsrepresentant som deltar i beslutet om adoptionshjälp har en annan mening än organisationen, skall frågan om adoptionshjälp överlämnas till NIA. Om organisationen vägrar adoptionshjälp i visst fall, kan frågan vidare komma under NIA:s prövning på begäran av den som söker adoptionshjälp. NIA kan i dessa fall uppdra åt organisationen att ändå lämna hjälpen. NIA:s beslut kan inte överklagas.

De nu beskrivna reglerna innebär att NIA kan komma att överpröva en fråga om adoption, i vilken NIA tidigare yttrat sig till socialnämnden. NIA får på så sätt i vissa fall dubbla roller.

3.4 Överväganden

Vad först gäller frågan om organisationernas möjlighet till "omprövning" av socialnämndens beslut om föräldrarnas lämplighet så föregås socialnämndens beslut av en noggrann prövning av makarnas lämplighet att bli föräldrar. Socialnämnden står under tillsyn av länsstyrelsen och Socialstyrelsen. NIA meddelar också anvisningar för socialnämnderna när det gäller utförandet av hemutredningarna. Mot bakgrund av vad nu sagts anser inte utredningen att det finns någon anledning att behålla möjligheten för organisationerna att få göra en egen särskild prövning av föräldrarnas lämplighet.

I framtiden bör inte längre en adoptionsorganisation kunna neka personer adoptionshjälp under hänvisning till att de inte är lämpliga som föräldrar. Däremot kvarstår organisationens möjlighet att avslå en begäran om adoptionshjälp då organisationen saknar kontakt i utlandet som kan förmedla barn till den aktuella familjen. Av det sagda följer att den förstnämnda typen av frågor inte längre kan komma under NIA:s prövning. Härigenom får inte nämnden några dubbla roller i adoptionsärenden vad gäller adoptivföräldrarnas lämplighet.

Med de regler om "instansordning" som vi har i dag skulle dock NIA även i framtiden komma att överpröva ärenden om adoptionshjälp där organisationen har avslagit ansökan under hänvisning till att organisationen saknar en kontakt som kan förmedla ett barn. Det finns dock skäl att diskutera om NIA skall överpröva sådana ärenden. Anledningen härtill är innehållet i artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Av nämnda artikel framgår bl.a. att envar skall, när det gäller att pröva hans civila rättigheter och skyldigheter, vara berättigad till opartisk och offentlig rättegång inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol. Frågan blir då om möjligheten att få adoptionshjälp genom

en organisation är en sådan civil rättighet som ger den sökande rätt till domstolsprövning av ett beslut rörande sådan hjälp. Utredningen vill här åter betona att det gäller rätten att få bistånd i form av adoptionshjälp, ej någon rätt att erhålla barn genom adoption.

Fri- och rättighetskommittén konstaterar i sitt delbetänkande (SOU 1993:40) Fri- och rättighetsfrågor liksom i sitt slutbetänkande (SOU 1994:117) Domstolsprövning av förvaltningsärenden att begreppet civila rättigheter och skyldigheter är oklart till sin innebörd, trots att det på senare år vuxit fram en omfattande praxis. Enligt kommittén är det i alla fall klart att begreppet måste ges en självständig tolkning av konventionsorganen oberoende av vad begreppet har för innebörd i respektive stats inhemska rätt.

Kommittén gör vidare följande överväganden. För att det skall bli aktuellt med en domstolsprövning måste en tvist föreligga. Av praxis framgår att tvisten kan gälla såväl rättighetens existens som rättighetens omfång och sättet att utöva den. Om det konstateras att en tvist om en rättighet föreligger återstår att avgöra om denna rättighet är av civil natur. En typ av tvister som ansetts beröra civila rättigheter är de som gäller äganderätten. Tvist om rättighet att bedriva viss verksamhet och familjerättsliga tvister har också ansetts beröra civila rättigheter. Detta gäller även i viss mån tvister om sociala rättigheter. I praxis har t.ex. artikel 6 ansetts tillämplig på sådana sociala förmåner som en enskild enligt vissa i lag angivna förutsättningar har rätt till.

Internationell adoptionshjälp har i svensk doktrin ansetts utgöra en offentlig-rättslig förmån och organisationernas verksamhet har i dessa frågor ansetts ha inslag av myndighetsutövning. Förutsättningarna för att erhålla adoptionshjälp finns reglerade i lag. Enligt utredningens uppfattning är dock de nu nämnda omständigheterna knappast av den art att förekomsten av dem otvetydigt leder till slutsatsen att möjligheten att erhålla adoptionshjälp skulle vara en civil rättighet i konventionens mening. Vid en sammanvägning av skälen för att betrakta möjligheten till adoptionshjälp som en civil rättighet och intresset av möjligheten till domstolsprövning i allmänhet är det dock utredningens uppfattning att det är lämpligare att besluten om att lämna adoptionshjälp överprövas av en domstol i stället för av NIA.

Det organ som lämpligen bör anförtros denna uppgift är länsrätten som redan fungerar som överinstans vid beslut om medgivande. Då det för närvarande endast finns två instanser i frågor om adoptionshjälp och det saknas anledning att utvidga instansordningen bör fullföljd mot länsrättens beslut inte vara möjlig. En flyttning av överprövningsrätten på nu beskrivet sätt innebär inte att NIA:s roll som tillsynsmyndighet över adoptionsorganisationerna förändras utan NIA har givetvis kvar denna uppgift.

Den utvidgade roll domstolarna får motiveras att de mer än vad som nu förekommer i samarbete med NIA informerar sig om de frågeställningar internationella adoptioner aktualiserar. Naturligtvis kan domstolen i varje särskilt

fall begära in yttrande från NIA. Överhuvudtaget torde det finnas anledning att stärka domstolarnas kompetens i adoptionsfrågor med hänsyn till frågornas särskilda karaktär. Detta är en fråga för NIA och Domstolsverket att lösa i det samarbete som redan förekommer.

4 Kostnader för internationella adoptioner m.m.

Utredningen föreslår att NIA ges en uttrycklig möjlighet att föreskriva vilka principer de auktoriserade adoptionsorganisationerna skall tillämpa vad gäller redovisning och inbetalning av avgifter.

Vidare föreslår utredningen att statsbidraget skall fördelas annorlunda än i dagsläget mellan de auktoriserade organisationerna.

4.1 Enkäten till de auktoriserade adoptionsorganisationerna

År 1992 förmedlades barn genom fyra adoptionsorganisationer – Adoptionscentrum (AC), Barnen Framför Allt – Adoptioner (BFA-A), Familjeföreningen för Internationell Adoption (FFIA) och Sri Lanka Barns Vänner (SLBV)¹. Ett barn förmedlades också genom adoptionsorganisationen Adoptionsgruppen Skaraborg (AGS). Denna organisation ingår dock inte i den enkät som utredningen företagit rörande kostnaderna för internationella adoptioner m.m. Enkäten avser år 1992.

Enkäten har tillställts adoptionsorganisationerna AC, BFA-A, FFIA och SLBV i syfte att få svar på bl.a. uppgifter om

- antal förmedlade barn,
- antal länder som organisationen har auktorisation för,
- antal anställda,
- kostnader och intäkter,
- fonder,
- utvecklingskostnader,
- avgifter,

¹Numera Barnens Vänner (BV).

- föräldraförskott,
- köer,
- adoptionslån.

Under avsnitten 1.1.4 samt 4.1.1 - 4.1.7 lämnas en redovisning av dessa uppgifter.

Enkäten finns som *bilaga 4* till detta betänkande.

4.1.1 Antal barn förmedlade genom adoptionsorganisation m.m.

År 1992 förmedlade AC, BFA-A, FFIA och SLBV 877 barn från 35 länder. Jämfört med år 1990 är detta en ökning med 195 barn resp. med 8 länder. Totalt hade organisationerna auktorisation för 47 länder år 1992. Det innebär att det inte kom något barn från 12 länder. Av *tabell 4.1.1* framgår att AC förmedlade 684 barn från 23 länder, FFIA 87 barn från 7 länder, SLBV 67 barn från ett land och BFA-A 39 barn från 4 länder år 1992.

Enligt NIA:s officiellt redovisade uppgifter uppgick antalet förmedlade barn år 1992 till 847. Enligt enkäten var antalet 877. Differensen beror på skillnader i adoptionsorganisationernas redovisningsperioder till NIA resp. till utredningens enkät.

Tabell 4.1.1 Antal förmedlade barn och ursprungsländer år 1990 och 1992

Adoptions- organisation	1990		1992	
	Antal barn	Antal ursprungs- länder	Antal barn	Antal ursprungs- länder
AC	502	19	684	23
BFA-A	66	2	39	4
FFIA	80	5	87	7
SLBV	34	1	67	1
Totalt	682	27	877	35

År 1992 hade AC auktorisation för 33 länder och BFA-A för 6 länder. Som framgår hade AC och BFA-A således auktorisation för fler länder än det förmedlades barn från år 1992. Båda organisationerna hade under perioden 1990 - 1992 ökat sitt antal av auktorisationsländer. Övriga adoptionsorganisationer hade ett oförändrat antal auktorisationsländer - FFIA 7 länder och SLBV ett land. Från samtliga dessa länder förmedlade FFIA och SLBV barn år 1992.

Som framgått ovan är AC betydligt större än övriga adoptionsorganisationer. Således fanns 40 helårsanställda vid AC år 1992 jämfört med endast 5 helårsanställda för den näst största organisationen FFIA. BFA-A och SLBV hade 3 helårsanställda detta år. Enligt årsredovisningarna från organisationerna har antalet helårsanställda för år 1993 redovisats till 40 för AC, 4 för BFA-A, 6 för FFIA och 2 för SLBV.

Antal helårsanställda

	1990	1992
AC	40	40
BFA-A	5	3
FFIA	5	5
SLBV	2	3
Totalt	52	51

Antalet förmedlade barn per helårsanställd framgår nedan. Siffrorna är avrundade till hela tal.

Antal förmedlade barn per helårsanställd

	1990	1992
AC	13	17
BFA-A	14	13
FFIA	16	17
SLBV	17	22

4.1.2 Intäkter och kostnader

I enkäten till adoptionsorganisationerna har uppgifter bl.a. lämnats om intäkter och kostnader för adoptionsverksamheten år 1992. Dessa uppgifter har sedan kompletterats med uppgifter ur organisationernas balans- och resultaträkningar för motsvarande år. Mot bakgrund av att organisationerna har olika redovisningsprinciper begränsas möjligheterna att jämföra olika intäcks- och kostnadsposter mellan organisationerna. I *tabell 4.1.2* har en sammanställning gjorts av de poster i resultaträkningen för vilka redovisningen i stort sammanfaller

mellan organisationerna. AC, som lade om sin redovisning år 1992, har en stor post *övriga rörelseintäkter*. Dessa intäkter är föräldrarnas inbetalda förskott – bl.a. föräldraavgifter – som bokförs som en intäkt i redovisningen i samband med att slutredovisning av adoptionskostnaderna sker till föräldrarna. Övriga organisationer redovisar i huvudsak detta under posten avgifter (föräldraavgifter). Som framgår av tabellen 4.1.2 utgör avgifterna – i huvudsak föräldraavgifter i samband med adoptioner – den största intäktsposten. Statsbidraget som fördelas av NIA utgör 6 % av intäkterna för BFA och SLBV, 4 % av intäkterna för FFIA samt 3 % av intäkterna för AC.

Tabell 4.1.2 Adoptionsorganisationernas intäkter och kostnader för adoptionsverksamheten år 1992, tusen kr.

Intäkter/kostnader	AC	BFA-A	FFIA	SLBV
<i>Rörelseintäkter</i>	32 182	2 571	4 864	1 773
därav avgifter	15 561	2 429	4 579	1 265
statsbidrag (NIA)	900	142	215	107
övr. rörelseint.	15 721	0	70	401
<i>Rörelsens kostnader</i>	33 001	2 689	4 833	1 811
därav personalkostnader	12 024	949	1 800	727
övr. rörelsekostn.	20 977	1 740	3 033	1 084
<i>Resultat före avskrivningar</i>	- 819	- 118	+ 31	- 38
Avskrivningar	1 719	36	73	44
<i>Resultat efter avskrivningar</i>	- 2 538	- 154	- 42	- 82
Ränteintäkter	4 432	86	710	78
Räntekostnader	1	0	0	0
<i>Resultat efter räntenetto</i>	+1 893	- 68	+668	- 4
Avsatt till fonder/eget kapital	1 893	- 68	668	0

Av tabell 4.1.2 framgår att rörelseresultatet före avskrivningar var negativt för tre organisationer och positivt för en. Resultatet efter avskrivningar var negativt för samtliga organisationer.

Det framgår också av tabellen att ränteintäkterna, som till allra största delen är räntor på föräldrarnas inbetalda förskott för adoptionen, utgör en betydande

intäkt för organisationerna. Således uppgick dessa till 4 432 000 kronor för AC och 710 000 kronor för FFIA, vilket motsvarar ca 15 % av de totala rörelseintäkterna för resp. organisation. BFA-A och SLBV redovisade en lägre andel ränteintäkt eller 3-4 % av de totala rörelseintäkterna. Detta beror bl.a. på att dessa organisationer har andra rutiner för inbetalning och slutredovisning av föräldraförskotten än AC och FFIA. Så t.ex. sker föräldrarnas förskotts-inbetalning för adoption genom SLBV ca 2 veckor före föräldrarnas avresa till Sri Lanka. Föräldrar som adopterar genom AC betalar in förskottet när föräldrarna accepterat adoption från ett visst land (se avsnitt 4.1.6).

Vad avser organisationernas kostnader för adoptionsverksamheten tillämpar organisationerna olika redovisningsprinciper. I enkäten tillfrågades organisationerna om de fem största kostnadsposterna förutom personal-, lokal- och kontorskostnader. Härvid behövde inte organisationerna göra särskilda för enkäten anpassade beräkningar. Uppgifterna skulle i huvudsak kunna hämtas ur resultaträkningarna. Kostnadsuppgifterna för personal och lokaler baseras i stort sett på samma redovisningsprinciper hos organisationerna. Däremot var de av organisationerna angivna fem största kostnadsposterna mycket olika. Detta gällde även posten kontorskostnader. De av organisationerna fem angivna största kostnadsposterna år 1992 – förutom kontorskostnaderna – framgår av sammanställningen nedan. Inom parentes anges beloppen i tusen kronor år 1992.

<i>AC</i>	<i>BFA-A</i>	<i>FFIA</i>	<i>SLBV</i>
1. Kostn. för avslutade adoptioner (16 332)	Adoptionskostn. i utlandet (733)	Adoptionskostn. i utlandet (2 197)	Resor Sri Lanka (164)
2. Avdelningsverksamhet (807)	Resor, eskort, kontakt (242)	Utlandsresor och besök (125)	Konferenser (83)
3. Information (527)	Legalisering (139)	Tidning (98)	Föreningsstämma (75)
4. Styrelse och utskott (256)	Resor i Sverige (50)	Konferenser (98)	Styrelse- och förmedlingsutskott (67)
5. Kontaktomkostnader (209)	Övrigt (46)	Nyetablering (39)	Avvecklingskostn. (67)

4.1.3 Fonder

De fonder som organisationerna förvaltar har i regel byggts upp av de ränteintäkter på förskott som adoptionsverksamheten har genererat genom åren. Som framgått uppvisade samtliga organisationer ett negativt resultat efter avskrivningar år 1992.

Ränteintäkterna på föräldraförskotten medförde dock att organisationernas resultat efter räntenetto blev positivt för AC och FFIA (se tabell 4.1.2). Detta överskott har sedan avsatts till resp. organisations fonder, alternativt till det egna kapitalet.

Storleken på organisationernas fonder framgår av *tabell 4.1.3* nedan. AC:s fondkapital uppgick år 1992 till drygt 10,3 miljoner kronor, varav en utlandsfond svarade för 5,6 miljoner kronor och en reservfond för 4,8 miljoner kronor.

FFIA:s fondkapital uppgick till drygt 1,4 miljoner kronor, varav en reservfond svarade för i stort sett hela fondkapitalet eller drygt 1,3 miljoner kronor. SLBV hade en förpliktelsefond med ett kapital på 8 000 kronor. BFA-A redovisar inga fonder utan balanserar eventuella överskott resp. underskott i rörelsen mot det egna kapitalet.

Tabell 4.1.3 Adoptionsorganisationernas fondkapital år 1992, tusen kr.

AC	Reservfond	4 757
	Utlandsfond	<u>5 570</u>
	Totalt	10 327
BFA-A	Eget kapital	440
FFIA	Reservfond	1 336
	Rapportfond	<u>49</u>
	Totalt	1 385
SLBV	Förpliktelsefond	8

AC:s reservfond skall vara en garanti för att nedgångar i utlandsverksamheten inte omedelbart skall drabba verksamheten. Fonden skall ge AC möjlighet att fullgöra sina förpliktelser vid oförutsedda intäktsbortfall. Enligt AC bör fondkapitalet vara så stort att det kan möta en 50-procentig nedgång i adoptionsverksamheten under ett år. Detta motsvarar – enligt AC – en belastning på reservfonden med 8,5 miljoner kronor. Reservfonden byggs upp med ca 10 % av föräldrarnas administrationsavgift.

AC:s utlandsfond syftar till att täcka behovet av medel för normala utlandsfondsbidrag, dvs. till enskilda familjer som drabbats av en orimligt hög adoptionskostnad, samt till en beredskap för att täcka temporära eller definitiva

stopp i adoptionsverksamheten. En stor del av fondens medel används också för satsningar i nya länder. Utlandsfonden byggs upp av ränteintäkterna på föräldraförskotten.

AC har gjort en intern utredning om fondernas storlek och ändamål. Utredningens förslag om storleksmål för i utredningen föreslagna fonder var följande:

En utvecklingsfond	2,0 miljoner kronor
En utlandsfond	3,9 miljoner kronor
En reservfond	8,5 miljoner kronor
Totalt	14,4 miljoner kronor

Mot bakgrund av att AC bedömt att utvecklingsavsättningarna kan täckas med medel ur utlandsfonden utan att detta behöver strida mot ändamålet med denna fond, har AC beslutat att inte inrätta någon ny utvecklingsfond.

BFA-A har – som framgått – inga fonder utan balanserar eventuella överskott resp. underskott mot det egna kapitalet. Det egna kapitalet, som uppgick till 440 000 kronor, kan enligt *BFA-A* vid behov subventionera de administrativa kostnaderna under år då antalet förmedlade barn är litet.

Medlen i *FFIA:s* reservfond är avsedda att i huvudsak hjälpa de familjer som på grund av olyckliga omständigheter åsamkats högre kostnader än beräknat. Detta kan t.ex. inträffa när en familj blivit kvar i utlandet väsentligt mycket längre än beräknat eller om barnet avlider. Familjen ansöker i sådana fall om medel ur reservfonden. Rapportfonden byggs upp av avgiften som föräldrarna betalar för organisationens uppföljningsskyldighet till ursprungslandet.

SLBV:s förpliktelsefond syftar till att bidra med medel till adoptionsföräldrar som drabbats av betydande extrakostnader i samband med genomförd adoption. Bidrag kan utgå till föräldrarna även av humanitära skäl.

4.1.4 Utvecklingskostnader

I enkäten har uppgifter lämnats om verksamhetens kostnader för utvecklingen av nya utlandskontakter. Som framgår av sammanställningen nedan uppgick kostnaderna för utvecklingsarbetet med nya kontakter till nära 1,9 miljoner kronor år 1992. Drygt 80 % eller ca 1,6 miljoner kronor av de totala utvecklingskostnaderna svarade AC för. *BFA-A:s* utvecklingskostnader uppgick

till 200 000 kronor, SLBV:s till 82 000 kronor och FFIA:s till 39 000 kronor år 1992.

	1990	1992
	tkr	tkr
AC	1 605	1 560
BFA-A	70	200
FFIA	51	39
SLBV	53	82
Totalt	1 779	1 881

Principerna för redovisning av utvecklingskostnaderna har varierat såväl mellan organisationerna som mellan olika år för samma organisation. Således har AC tillämpat en tvåårig avskrivningsperiod för utlandssatsningarna under åren 1991 och 1992. Numera kostnadsförs dock samtliga utvecklingskostnader direkt på rörelsen. Avskrivningsmöjligheten utnyttjas således inte längre. Övriga adoptionsorganisationer har redovisat och redovisar kostnaderna för utvecklingsarbetet i rörelsekostnaderna.

4.1.5 Avgifter

Enligt 4 § lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp får en auktoriserad adoptionsorganisation ta ut avgifter av dem som söker internationell adoptionshjälp för att täcka kostnaderna för verksamheten.

De föräldrar, som adopterat barn genom förmedling av adoptionsorganisation, har i regel betalat en avgift till organisationen för att få ingå i dess register för sökande adoptionsföräldrar. Av *tabell 4.1.4* framgår att denna avgift varierade mellan 500 och 1 500 kronor år 1992. Föräldrarna betalar även en medlemsavgift till organisationen. Denna avgift uppgick till 200 – 500 kronor samma år.

Den administrationsavgift, som föräldrarna skall betala till adoptionsorganisationerna, tas i regel ut när organisationens förmedlingsutskott beslutat att organisationen skall lämna adoptionshjälp. Denna avgift skall i huvudsak täcka organisationernas administrationskostnader i Sverige. År 1992 uppgick administrationsavgiften till 14 500 kronor för AC, 15 700 kronor för SLBV, 17 500 kronor för FFIA och 25 000 kronor för BFA-A. Orsakerna till de stora skillnaderna är att organisationerna tillämpar olika redovisningsprinciper när det gäller att fastställa administrationsavgiftens storlek. Till exempel ingår i vissa fall kostnader för utvecklingsinsatser i administrationsavgiften, i vissa fall inte. Vidare kan redovisningsprinciperna skilja sig mellan organisationerna så att exempelvis vissa administrationskostnader i Sverige bokförs som administrationskostnader i utlandet eller tvärtom. Även administrationen av adoptionsverksamheten i barnets ursprungsland kan påverka organisationernas

administrationsavgifter i Sverige liksom skillnader i servicenivå och graden av ideellt arbete.

AC har fr.o.m. år 1994 beslutat om ett nytt avgiftssystem vad avser hur ersättningen för adoptionskostnaderna från de adopterande föräldrarna skall tas ut (se avsnitt 4.1.6).

Tabell 4.1.4 Medlems- och registeravgifter år 1992, kr.

Avgift	AC	BFA-A	FFIA	SLBV
Medlemsavgift	310	500	290	200
Registeravgift	1 000	500	975	1 500
Annan avgift	-	-	-	300 ¹⁾

¹⁾ Återregistreringsavgift för föräldrar som vill stå kvar i registret mer än ett år.

4.1.6 Föräldraförskott

I samband med att föräldrarnas handlingar (hemutredning m.m.) har behandlats och godkänts av adoptionsorganisationens förmedlingsutskott betalar i regel föräldrarna in ett förskott till organisationen för att täcka dess kostnader för förmedlingsarbetet. Slutredovisning till föräldrarna sker när de faktiska kostnaderna går att fastställa. Enligt NIA:s anvisningar bör förskotten placeras på organisationernas bankkonton och ränteintäkterna tillgodogöras organisationens adoptionsverksamhet. Ränteintäkterna från föräldraförskotten eller del därav kan även fonderas för att täcka uppkomna kostnader vid oförutsedda händelser. Förskottet utgörs dels av en administrationsavgift, som avser att täcka kostnaderna för förmedlingsarbetet i Sverige, dels av ett belopp som skall täcka kostnaderna för förmedlingsarbetet i barnets ursprungsland (vård- och advokatkostnader m.m.). Rutinerna för detta skiljer sig dock mellan organisationerna och enkätsvaren i denna del redovisas i det följande.

Den genomsnittliga storleken på inbetalda förskott framgår av sammanställningen nedan.

	1990 kr	1992 kr
AC	37 000	40 000
BFA-A	20 000 + 24 000	25 000 + 24 000
FFIA	30 000	42 000
SLBV	18 644	22 225

Föräldrar, vars adoption förmedlas genom AC, betalar in ett förskott när föräldrarna svarat ja på AC:s förfrågan om föräldrarna är beredda att ta emot ett barn från ett visst angivet land. I samband härmed sänder AC till föräldrarna de instruktioner för iordningställande av handlingar som gäller för detta land. Om kostnaderna under familjens väntetid höjs med mer än 1 000 kronor tar AC in ytterligare föräldraförskott. I de fall föräldrarna valt att få sitt barn med eskort samt i de fall där man på förhand vet att ärendet kan ta lång tid att handlägga, delas förskottet upp i flera inbetalningar. Förskottet förbrukas successivt fr.o.m. det att föräldrarna betalt in förskottet och till dess barnet kommer, dvs. under en genomsnittlig tid om ca 12 månader. Därefter finns inestående hos AC det över- eller underskott som regleras vid slutredovisningen ca 6-18 månader efter barnets ankomst till Sverige. Den tid som då löpt från det att föräldraförskotten betalats in och till dess slutredovisningen har skett är ca 25 månader. Om återbetalning sker uppgick det återbetalda beloppet år 1992 till i regel mellan 1 500 - 2 800 kronor per familj.

AC har fr.o.m. år 1994 beslutat ändra principen för hur ersättningen för adoptionskostnaderna från de adopterande familjerna skall tas ut. Den nya principen innebär att alla familjer som adopterar från samma kontakt under samma år får betala en årligen fastställd avgift, adoptionsavgift. Någon slutredovisning till föräldrarna kommer inte att ske. Ersättningen är avsedd att täcka AC:s samtliga kostnader för adoptionsärendet fr.o.m. den tidpunkt då familjens ansökningshandlingar sänds till en av utlandskontakterna. När barnet kommit till Sverige är alla ekonomiska mellanhavanden mellan AC och familjen klara och hela den förskottsinsbetalda avgiften omvandlas till en intäkt för AC.

Föräldrar vars adoption förmedlas genom *BFA-A* betalar in en administrationsavgift när föräldrarnas handlingar behandlats och godkänts i förmedlingsutskottet. Resterande inbetalning av förskottet sker när adoptionshandlingarna har sänts till barnets ursprungsland för vidare handläggning. Slutredovisning av föräldraförskotten görs när aktuellt verksamhetsår är avslutat och adoptionskostnaden kan fastställas. Den tid, som då förflutit från det att föräldraförskottet inbetalats, uppgår till i genomsnitt 24 månader. Återbetalning av föräldraförskott kan förekomma. Under de senaste åren har dock föräldrarna blivit efterdebiterade beroende på att antalet förmedlade barn har minskat. De definitiva kostnaderna per barn har således blivit högre än de beräknade beroende på att de fasta kostnaderna då slagits ut på ett färre antal barn.

Föräldrar vars adoption förmedlas genom *FFIA* betalar in föräldraförskottet när handlingarna är iordningställda för att sändas till barnets ursprungsland. Slutredovisning sker sedan i mars-april året efter det att barnet kommit till Sverige. Handläggningstiden för en adoption, dvs. från det att familjens handlingar sänds till utlandet och till dess barnet kommit till Sverige kan variera mellan 3-18 månader. Det händer ibland att FFIA återbetalar pengar till föräldrarna i samband med slutredovisningen. Den återbetalda summan varierar,

men FFIA:s målsättning - liksom övriga organisationers - är att förskottet skall stämma så väl som möjligt med slutkostnaderna. En av orsakerna till att förskott och slutkostnader kan skilja sig åt är de höga fasta kostnader som vissa kontakter har. I de fall antalet förmedlade barn blir färre än beräknat blir de fasta kostnaderna utslagna på ett mindre antal familjer än beräknat vid slutredovisningen, vilket medför att slutkostnaderna blir högre än beräknat.

Föräldrar, vars adoption förmedlas genom *SLBV*, betalar in föräldraförskottet ca två veckor före avresan till barnets ursprungsland. Summan som föräldrarna då betalar in motsvarar därför i regel de faktiska kostnaderna för adoptionen. Den tid som löper från det att föräldraförskottet betalats in och till dess slutredovisning sker uppgår därför till mindre än en månad. Återbetalning av föräldraförskott i samband med slutredovisningen av adoptionskostnaderna sker aldrig.

I enkäten tillfrågades adoptionsorganisationerna om den sammanlagda summan av totalt inbetalda föräldraförskott åren 1990 och 1992. Storleken av dessa framgår av sammanställningen nedan.

	1990	1992
	tkr	tkr
AC	25 521	31 338
BFA-A	1 540	900
FFIA	5 334	8 714
SLBV	634	1 400
Totalt	33 029	42 352

4.1.7 Adoptionslån

Tre av adoptionsorganisationerna - AC, BFA-A och FFIA - kunde erbjuda föräldrarna s.k. adoptionslån år 1992. Föräldrarna utnyttjade dock inte denna möjlighet särskilt ofta. AC har uppgivit att föräldrarna gör det ibland och FFIA att föräldrarna gör det sällan.

4.2 Statsbidrag till organisationerna

I propositionen 1978/79:108 om organisationen av verksamheten med internationella adoptioner m.m. framhölls att det var angeläget att enskildas ekonomiska förhållanden inte blev avgörande för möjligheterna för dem att adoptera utländska barn. Avgifterna för att vara registrerad som sökande borde därför

hållas på en rimlig nivå. AC hade sedan tidigare statsbidrag och för budgetåret 1979/80 föreslogs att ytterligare statsbidrag med 500 000 kronor ställdes till förfogande för de organisationer som skulle komma att auktoriseras efter den 1 juli 1979.

Riksdagen har för budgetåret 1993/94 beviljat statsbidrag till de auktoriserade adoptionsorganisationerna med 1 583 000 kronor varav 1 383 000 kronor fördelas i direkt bidrag till organisationerna. Av *tabell 4.2.1* nedan framgår statsbidragets storlek fördelat på de olika organisationerna. Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) har till uppgift att fördela statsbidraget till organisationer som auktoriserats enligt lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp. Innan statsbidraget fördelas mellan organisationerna avsätts vissa medel för samhällsrepresentanterna i adoptionsorganisationernas förmedlingsutskott – 120 000 kronor budgetåret 1993/94. Därutöver avsätter NIA medel för eventuell ny organisation som kan beviljas auktorisation under budgetåret. Budgetåret 1993/94 avsattes 80 000 kronor för detta ändamål.

Tabell 4.2.1 Statsbidraget till adoptionsorganisationerna budgetåren 1991/92 - 1993/94, kr.

Organisation	1991/92	1992/93	1993/94
AC	906 000	894 000	898 100
BFA-A	169 000	136 000	111 600
FFIA	206 000	224 900	215 700
SLBV	107 000	117 200	105 700
AGS ¹⁾	40 000	50 500	51 900
Totalt	1 428 000	1 432 000	1 383 000

Källa: Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA)

1) Adoptions-Gruppen Skaraborg (AGS) är en ny adoptionsorganisation som fick auktorisation i augusti 1991.

Vid fördelning av statsbidraget till organisationerna beaktas följande faktorer.

20 % av statsbidraget avsätts för att tillgodose behovet av vissa basresurser hos organisationerna. Denna andel fördelas med lika stort belopp till var och en av organisationerna. Budgetåret 1992/93 uppgick basresursbeloppet till 50 520 kronor per organisation och budgetåret 1993/94 till 42 520 kronor. Anledningen till att basresursbeloppet var mindre budgetåret 1993/94 var att det tillkommit ytterligare en auktoriserad adoptionsorganisation.

Resterande medel fördelas till organisationerna i relation till

- antalet behandlade ärenden i förmedlingsutskottet under föregående kalenderår,
- antalet anlända barn under föregående kalenderår,
- antalet sökande i registret den 31 december.

Därefter sker en utjämning i syfte att moderera en alltför kraftig sänkning eller höjning av bidraget jämfört med föregående budgetår. Bidraget betalas ut månadsvis.

4.3 Adoptionskostnader

Uppgifterna i det följande baseras på NIA:s underlag för beräkning av genomsnittskostnader för adoptioner som skall gälla för år 1993. Dessa beräkningar bygger på ett genomsnitt av de faktiska adoptionskostnaderna år 1991 och de preliminära för år 1992. Organisationernas faktiska adoptionskostnader för år 1992 kan därför avvika något från de i tabellerna 4.3.1 – 4.3.4 och i bilaga 5 redovisade genomsnittskostnaderna för en adoption. I bilaga 5 redovisas adoptionskostnaderna för de tolv vanligaste ursprungsländerna, specificerade på olika kostnadsslag.

Den genomsnittliga adoptionskostnaden vid adoption av ett barn år 1992 uppgick till 75 100 kronor, vilket framgår av *tabell 4.3.1*. Adoptionen förmedlades genom en auktoriserad adoptionsorganisation och föräldrarna hämtade själva hem barnet. Dyrast var det att adoptera ett barn från Latinamerika, varifrån en adoption i genomsnitt kostade 83 400 kronor. Den adoptionskostnaden vid adoption av ett barn från Asien var drygt 10 000 kronor lägre eller 71 100 kronor. Vid adoption från Afrika (Etiopien) och Europa låg genomsnittskostnaden på ca 60 000 kronor resp. ca 65 000 kronor år 1992.

Den genomsnittliga adoptionskostnaden vid adoption av ett barn från Europa var inte mer än drygt 5 000 kronor lägre än vid adoption från ett asiatiskt land, vilket framgår av tabellen nedan. Det framgår också av tabellen att adoptionsorganisationens kostnader för adoptionen i genomsnitt var i stort sett densamma oavsett varifrån föräldrarna adopterade barnet. I runda tal låg adoptionsorganisationernas kostnader för adoption på i genomsnitt ca 40 000 kronor. De kostnader som organisationen svarar för är bl.a. kostnader för administrationen av förmedlingsarbetet, barnets vård och uppehälle och eventuella advokatkostnader i barnets ursprungsland. Föräldrarnas kostnader för översättning och legalisering uppgick till mellan 2 000 kronor (Europa) och 6 000 kronor (Latinamerika) och för resa och uppehälle till mellan 20 000 kronor (Europa) och ca 40 000 kronor (Latinamerika).

Tabell 4.3.1 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från olika världsdelar år 1992, kr.

Föräldrarna adopterar genom en adoptionsorganisation och hämtar själva hem barnet.

Världsdel	Organisationens kostnader för adoptionen, inkl. barnets vård och uppehälle m.m.	Föräldrarnas kostnader för översättning och legalisering	Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle	Total adoptionskostnad
Latinamerika	39 200	6 000	38 200	83 400
Asien	37 400	5 000	28 700	71 100
Afrika (Etiopien)	32 600	5 000	22 000	59 600
Europa	42 200	2 000	20 300	64 500
Totalt	38 400	5 100	31 600	75 100

I tabell 4.3.2 redovisas de genomsnittliga adoptionskostnaderna vid adoption av ett barn från de vanligast förekommande adoptionsländerna i Latinamerika år 1992. Det framgår av tabellen att den genomsnittliga adoptionskostnaden vid adoption bl.a. från Brasilien ligger mycket högt eller runt 90 000 kronor eller mer. Detta sammanhänger delvis med att föräldrarna måste stanna i landet under en betydligt längre tid (6-8 veckor) än vid adoption från andra latinamerikanska länder. Adoptionsorganisationernas kostnader för adoptionen låg med ett par undantag (Colombia, statlig kontakt, och Guatemala) i genomsnitt mellan 36 000 kronor och 44 000 kronor.

Tabell 4.3.2 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från de vanligast förekommande adoptionsländerna i Latinamerika år 1992, kr.

Föräldrarna adopterar genom adoptionsorganisation och hämtar själva hem barnet om inte annat anges.

Land	Organisation	Organisationens kostnader för adoptionen, inkl. barnets vård och uppehälle m.m.	Föräldrarnas kostnader för översättning och legalisering	Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnader	Total adoptionskostnad
Brasilien	AC	44 400	6 000	48 000	98 400
Brasilien	FFIA	43 900	6 000	39 000	88 900
Chile	AC	36 300	6 000	40 000	82 300
Colombia, privat kontakt	AC	44 100	6 000	37 600	87 700
Colombia, statlig kontakt	AC	27 200	6 000	37 800	71 000
Guatemala, eskort	FFIA	65 000	6 000	13 000	84 000

I *tabell 4.3.3* redovisas de genomsnittliga adoptionskostnaderna vid adoption av ett barn från de vanligast förekommande adoptionsländerna i Asien år 1992. Det framgår av tabellen att den genomsnittliga adoptionskostnaden, när föräldrarna själva hämtar hem barnet, var högst vid adoption från Korea (AC) och lägst vid adoption från Sri Lanka (SLBV) - 83 300 kronor resp. 58 000 kronor. Adoptionsorganisationernas kostnader för adoptionen låg i genomsnitt mellan 37 000 kronor och 52 000 kronor vid adoption från Indien och Korea, resp. mellan 25 000 kronor och 35 000 kronor vid adoption från Thailand, Vietnam och Sri Lanka.

Tabell 4.3.3 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från de vanligast förekommande adoptionsländerna i Asien år 1992, kr.

Föräldrarna adopterar genom adoptionsorganisation och hämtar själva hem barnet om inte annat anges.

Land	Organisation	Organisationens kostnader för adoptionen, inkl. barnets vård och uppehälle m.m.	Föräldrarnas kostnader för översättning och legalisering	Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnader	Total adoptionskostnad
Indien eskort	AC	42 300	5 000	28 000	75 300
	AC	42 300	5 000	13 700	61 000
Indien eskort	BFA-A	51 000	5 000	25 000	81 000
	BFA-A	51 000	5 000	10 500	66 500
Indien eskort	FFIA	36 800	5 000	28 000	69 800
	FFIA	36 800	5 000	13 000	54 800
Korea eskort	AC	52 300	5 000	26 000	83 300
	AC	52 300	5 000	14 500	71 800
Sri Lanka	BFA-A	30 000	5 000	30 000	65 000
Sri Lanka	FFIA	35 100	5 000	30 000	70 100
Sri Lanka	SLBV	30 700	5 000	22 300	58 000
Thailand	AC	24 500	5 000	37 500	67 000
Vietnam	AC	28 800	5 000	35 000	68 800

I tabell 4.3.4 nedan redovisas de genomsnittliga adoptionskostnaderna vid adoption av ett barn från de vanligast förekommande adoptionsländerna i Europa år 1992. Det framgår av tabellen att den genomsnittliga adoptionskostnaden vid adoption från Polen genom AC var 47 600 kronor. Vid adoption från Rumänien via FFIA uppgick kostnaderna till 56 700 kronor resp. via AC till 76 800 kronor. Därav utgjorde organisationernas kostnader ca 40 000 kronor resp. ca 54 000 kronor för adoptionen. Vid adoption från Rumänien utgör

advokatkostnaderna och övriga administrationskostnader i Rumänien den största utgiftsposten för organisationen eller 20 300 kronor för FFIA resp. 26 500 kronor för AC.

Tabell 4.3.4 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från de vanligast förekommande adoptionsländerna i Europa år 1992, kr.

Föräldrarna adopterar genom adoptionsorganisation och hämtar själva hem barnet.

Land	Organisation	Organisationens kostnader för adoptionen, inkl. barnets vård och uppehälle m.m.	Föräldrarnas kostnader för översättning och legalisering	Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnader	Total adoptionskostnad
Polen	AC	27 600	2 000	18 000	47 600
Rumänien	AC	53 800	2 000	21 000	76 800
Rumänien	FFIA	39 700	2 000	15 000	56 700

4.4 Bidrag till enskilda vid adoption

Enligt lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn lämnas ett engångsbidrag till enskilda kostnader för internationella adoptioner. Bestämmelserna innebär i korthet att sådant bidrag lämnas för varje barn med hälften av genomsnittskostnaden för en adoption från barnets ursprungsland, dock högst 24 000 kronor. NIA fastställer den genomsnittskostnad för olika ursprungsländer, som skall ligga till grund för beräkning av bidraget.

Ett fortlöpande bidrag motsvarande bidragsförskottet lämnas till sådana barn, som är adopterade av endast en person. Bestämmelserna om bidraget finns i lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn och motsvarar i princip de regler som gäller för bidragsförskott. Det innebär att stöd i normalfallet lämnas med 40 % av basbeloppet per år för barn under 18 år och för barn som studerar i åldern 18-20 år.

Båda bidragsformerna administreras av Riksförsäkringsverket (RFV) och försäkringskassorna.

Riksdagen har under budgetåret 1993/94 beviljat statsbidrag till enskilda kostnader för adoption av utländska barn med totalt 28,8 miljoner kronor. Den

största delen av stödet lämnas till adoptioner från länder med det högsta ersättningsbeloppet, dvs. 24 000 kronor. Till särskilt bidrag, som lämnas till barn som adopteras av endast en person, har riksdagen under samma budgetår beviljat drygt 8,5 miljoner kronor. Antalet sådana bidragsberättigade barn kan beräknas till ca 600.

4.5 Överväganden

Enligt utredningens direktiv bör olika möjligheter övervägas i syfte att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner utan att adoptionsorganisationernas arbetsmöjligheter begränsas. Utredningen har därvid bl.a. jämfört kostnaderna för en internationell adoption i Sverige med motsvarande kostnader i våra nordiska grannländer och med kostnaderna i Nederländerna. Kostnaderna i Sverige kan allmänt sett sägas ligga högt men utredningen har inte kunnat finna någon anmärkningsvärd skillnad i kostnadshänseende i förhållande till dessa länder. Detta är emellertid inte skäl för att inte så mycket som möjligt söka hålla nere kostnaderna för internationella adoptioner till Sverige.

I artikel 32 i Haagkonventionen behandlas kostnaderna för en adoption. I artikeln stadgas bl.a. att ingen skall kunna göra otillbörlig ekonomisk vinning i samband med internationell adoptionsverksamhet. Det stadgas också att endast kostnader och utgifter inbegripet rimliga arvoden till personer som medverkar vid adoptionen får debiteras eller betalas. Ledning, kansli och anställda i de olika organ som arbetar med internationell adoptionshjälp skall inte heller erhålla ersättning som är orimligt hög i förhållande till utförda tjänster.

Utredningen anser att det från alla parter synpunkt är viktigt att kostnaderna för en adoption hålls nere. Det är i dag många gånger en stor påfrestning för familjens ekonomi att genomföra en adoption. Särskilt stor blir påfrestningen när det gäller att adoptera ytterligare ett barn.

Det har dock för utredningen varit svårt att finna någon väg som väsentligt skulle kunna nedbringa kostnaderna för en adoption i allmänhet. Liksom på andra områden torde emellertid ett sätt att hålla kostnaderna nere vara att möjliggöra för flera aktörer, i dessa fall organisationer, att konkurrera om medlemmarna på området i fråga. För en sådan konkurrens krävs att adoptivföräldrarna i så stor utsträckning som möjligt kan jämföra de erbjudna tjänsterna och kostnaderna för dessa och att antalet adoptionsorganisationer, som erbjuder adoptionshjälp, inte är alltför begränsat. Mot denna bakgrund föreslår utredningen bl.a. en ökad enhetlighet när det gäller fastställande av adoptionsorganisationernas avgifter, redovisningen av kostnaderna i verksamheten och inbetalningen av föräldraförskotten.

Utredningen har i detta sammanhang övervägt frågan om en närmare reglering av antalet utlandskontakter som en organisation bör få ha. I Danmark är det inte

möjligt för mer än en organisation att ha auktorisation för ett visst land. En motsvarande begränsning kan övervägas också för Sverige.

Enligt utredningens uppfattning kan det ifrågasättas om inte en organisations innehav av auktorisation för ett stort antal länder innebär en administrativ och ekonomisk belastning, särskilt om antalet barn som förmedlas från något eller några av länderna är litet eller om det inte förekommer någon förmedling alls. Till detta kommer också att behovet av utlandskontakter snarare torde minska än öka till följd av att antalet sökande adoptivföräldrar stagnerat eller minskar. Mot detta får naturligtvis ställas en organisations behov av beredskap för att vissa länder kan falla bort och av utveckling av verksamheten, särskilt när det rör sig om en mindre organisation.

En annan aspekt är förhållandet mellan organisationerna. Ur konkurrenssynpunkt bör i princip en monopolisering av ett visst land till förmån för en viss organisation inte ske. Å andra sidan kan det vara nödvändigt att medge en organisation, särskilt en mindre sådan, möjlighet att utan alltför stark konkurrens från annan svensk organisation bygga upp och konsolidera sin verksamhet i ett visst land.

Utredningen har stannat för att inte föreslå någon direkt reglering på nu berörda områden. I bl.a. NIA:s kostnadskontrollerande funktion ingår emellertid att överväga dessa frågor, att ta upp dem med organisationerna och att företa nödvändiga åtgärder, exempelvis att just begränsa antalet utlandskontakter.

4.5.1 Adoptionsorganisationernas avgifter

Som framgått ovan får adoptionsorganisationerna enligt 4 § lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp ta ut avgifter av dem som söker internationell adoptionshjälp för att täcka kostnaderna för verksamheten.

De avgifter som organisationerna tar ut av föräldrarna i samband med förmedlingsarbetet är bl.a. medlemsavgift, registeravgift och administrationsavgift. Enligt uppgift som inhämtats efter utredningens enkät till organisationerna uppgick medlemsavgiften till i runda tal 300 kr år 1993. Registeravgiften varierade mellan 500 - 1 500 kronor detta år beroende på organisation.

Administrationsavgiften, som i huvudsak skall täcka organisationens administrationskostnader för förmedlingsarbetet, tas i regel ut när organisationens förmedlingsutskott beslutat att organisationen skall lämna adoptionshjälp och förmedlingsarbetet påbörjats. Storleken på administrationsavgiften varierade mellan 10 000 och 25 000 kronor år 1993 beroende på organisation. Orsakerna till dessa skillnader är att organisationerna tillämpar olika principer när det gäller att fastställa administrationsavgiftens storlek. Således menar vissa organisationer att bara kostnaderna för administrationen i Sverige bör ingå i administrationsavgiften, andra att administrationskostnaderna i barnets ursprungsland även bör ingå i administrationsavgiften. Vidare tillämpar organisationerna olika principer

för administrationsavgiftens fastställande i förhållande till kostnaderna för organisationens utvecklingsarbete med nya kontakter.

Utöver de ovan redovisade avgifterna tillkommer i samband med adoptionen kostnader för föräldrarna för bl.a. barnets vård och uppehälle i ursprungslandet, resekostnader m.m. En redovisning av den totala kostnaden som föräldrarna i genomsnitt får betala för en adoption görs i avsnitt 4.3.

Genom att organisationerna tillämpar olika principer för att fastställa administrationsavgiftens storlek försvåras möjligheterna för föräldrarna att jämföra administrationsavgiftens storlek hos de olika organisationerna. Även för NIA, som bl.a. skall följa och bedöma utvecklingen av kostnaderna inom området med internationella adoptioner, medför detta naturligtvis problem.

Utredningen har övervägt en modell som finns utomlands, nämligen att statsmakterna bestämmer den avgift som organisationerna får ta ut av den enskilde. Utredningen har stannat för att inte föreslå en sådan ordning med tanke på det starka ingrepp det skulle vara i organisationernas adoptionsarbete. Det kan också finnas skäl för organisationerna att ha något olika kostnadsnivå med hänsyn till bl.a. vad organisationerna erbjuder föräldrarna för den avgift som tas ut. Olika kostnadsnivåer kan emellertid också vara motiverad av att en större organisation bör ha möjlighet att hålla sina kostnader nere genom vissa "stordriftsfördelar" främst när det gäller administration. Genom NIA:s tillsyn prövas skäligheten i avgifterna och huruvida dessa är motiverade i adoptionsverksamheten. I detta ligger att NIA har möjlighet att anlägga synpunkter på hur en organisation är uppbyggd och hur den bedriver sitt arbete ur kostnadssynpunkt. I Haagkonventionen ges riktlinjer för vad som anses rimligt när det gäller kostnaderna för en adoption (jfr avsnitt 4.5.4).

Däremot anser utredningen det nu vara lämpligt att införa regler som underlättar för föräldrarna och tillsynsorganet att göra en jämförelse av de avgifter som organisationerna tar ut för sina tjänster. Detta gäller särskilt den s.k. administrationsavgiften, som avser att täcka organisationernas administrationskostnader för adoptionsverksamheten.

Det bör ankomma på NIA att efter samråd med adoptionsorganisationerna meddela närmare anvisningar för administrationsavgiftens fastställande. En utgångspunkt i detta arbete kan vara den gemensamma redovisningsmodell som utredningen föreslår i avsnitt 4.5.2 för organisationernas redovisning av kostnader och intäkter. Principerna för hur administrationsavgiften skall fastställas skall vara gemensamma för organisationerna och bl.a. omfatta beskrivningar av vilka kostnadsunderlag som administrationsavgiften skall beräknas på. I samrådet bör också ingå att fastställa gemensamma principer för att fastställa övriga avgifter som organisationen tar ut av föräldrarna i samband med förmedlingsarbetet. För AC, som fr.o.m. år 1994 tar ut en adoptionsavgift av föräldrarna, görs motsvarande beräkningar för administrationskostnaderna

beträffande adoptionsavgiften. För innebörden av adoptionsavgift, se avsnitt 4.5.3.

4.5.2 Adoptionsorganisationernas redovisning av intäkter och kostnader för internationella adoptioner

Adoptionsorganisationernas intäkter är i huvudsak de avgifter som tas ut av föräldrarna. En stor intäktspost är också avkastningen på organisationernas fondkapital och ränteintäkterna på föräldrarnas inbetalda förskott för adoptionen. Av organisationernas resultaträkningar för år 1992 framgår att de totala ränteinkomsterna för AC, BFA-A, FFIA och SLBV sammanlagt uppgick till 5,3 miljoner kronor. Detta motsvarar ca 6 000 kronor per förmedlat barn detta år. En annan intäkt för organisationerna är det statsbidrag som varje budgetår utgår till dem. Den del av statsbidraget som utgår till organisationerna fördelas av NIA och uppgick till 1,4 miljoner kronor budgetåret 1993/94. Detta motsvarar 1 600 kronor per förmedlat barn. De ovannämnda intäkterna, dvs. avgifter, ränteintäkter och statsbidrag, finns specificerade i organisationernas resultaträkningar.

Av den enkät som utredningen tillställt AC, BFA-A, FFIA och SLBV framgår att de stora kostnadsposterna hos organisationerna redovisas mycket olika. Kostnader som belastar organisationernas kanslier och som inte avser adoptionsverksamhet kan också fördelas efter olika principer. De flesta organisationerna har exempelvis ofta en betydande biståndsverksamhet vid sidan om adoptionsverksamheten. AC har förutom biståndsverksamhet även en omfattande avdelningsverksamhet. Slutligen förekommer inte sällan att organisationerna ändrar redovisningsprinciper mellan olika år. Allt detta sammantaget medför att en jämförelse av kostnaderna för adoptionsverksamheten mellan organisationerna försvåras.

Utredningen anser det vara mycket betydelsefullt att föräldrar som står i begrepp att adoptera kan jämföra organisationernas olika avgiftsnivåer. För att en sådan jämförelse skall vara möjlig krävs att organisationernas kostnads- och intäktsredovisning för verksamheten med internationell adoptionshjälp följer enhetliga redovisningsprinciper. En sådan redovisning är också en förutsättning för att NIA skall kunna följa kostnadsutvecklingen på området och fylla sin uppgift enligt bl.a. Haagkonventionen att tillse att endast rimliga kostnader och utgifter debiteras eller betalas i samband med internationell adoptionsverksamhet.

Det är i detta sammanhang mycket viktigt att adoptionsorganisationernas kostnader och intäkter för verksamheten med internationell adoptionshjälp särskiljes från annan verksamhet som organisationen bedriver vid sidan om adoptionsförmedlingen. Sådan sidoverksamhet kan vara biståndsverksamhet, avdelningsverksamhet m.m.

Utredningen har övervägt att föreslå att sådan sidoverksamhet skall bedrivas inom ramen för en annan organisation eller förening för att kostnaderna och intäkterna för denna verksamhet skall vara klart avskiljbara från adoptionsförmedlingen. En av de auktoriserade organisationerna har också lagt upp sina olika verksamhetsgrenar på detta sätt. Utredningen stannar emellertid vid att föreslå att kostnader och intäkter för organisationernas sidoverksamheter skall redovisas i balans- och resultaträkningar som är separerade från adoptionsverksamheten. Skulle den önskade klarheten i redovisningen inte uppstå genom en sådan anordning kan NIA föreskriftsvägen bestämma att sidoverksamheterna inte skall bedrivas inom ramen för den auktoriserade organisationen.

NIA bör efter samråd med de auktoriserade organisationerna utarbeta en lämplig redovisningsmodell så att en jämförelse av kostnaderna och intäkterna för verksamheten med internationell adoptionshjälp kan göras. I en sådan redovisningsmodell krävs bl.a. att organisationens administrationskostnader i Sverige resp. i barnets ursprungsland liksom kostnaderna för organisationens utvecklingsarbete definieras. En redovisningsmodell enligt dessa riktlinjer torde också ge bättre förutsättningar för att kunna följa utvecklingen och se kostnadsstrukturen på de olika avgifter som en organisation får ta ut av dem som söker adoptionshjälp och att bedöma skäligheten hos avgifterna.

4.5.3 Föräldraförskotten

För att täcka organisationernas kostnader för förmedlingsarbetet betalar föräldrarna in ett förskott till den organisation som handhar förmedlingen av barnet. Tidpunkten för inbetalningen av förskottet kan variera, men i regel betalas förskottet i samband med att föräldrarnas ansökningshandlingar har behandlats och godkänts av adoptionsorganisationernas förmedlingsutskott. Slutredovisning och avräkning till föräldrarna görs när de faktiska kostnaderna för adoptionen gått att fastställa. Kostnaderna för föräldrarnas resa och uppehälle i barnets ursprungsland ingår inte i förskottet.

AC har fr.o.m. år 1994 beslutat ändra principen för hur ersättningen för adoptionskostnaderna från de adopterande familjerna skall tas ut. Den nya principen innebär att alla familjer som adopterar från samma kontakt under samma år får betala en årligen fastställd avgift, en s.k. adoptionsavgift. Någon slutredovisning till föräldrarna sker inte. Systemet har den fördelen att föräldrarna redan från början vet hur stor avgiften är och inte behöver avvakta en slutlig avräkning. Anländer barnet dock till Sverige efter det år som den inbetalda adoptionsavgiften avser, debiteras föräldrarna ett tillägg för den eventuellt högre avgift som gäller det år då barnet kommer till Sverige.

Enligt NIA:s anvisningar bör förskotten placeras på organisationens bankkonton och ränteintäkterna tillgodogöras organisationens adoptionsverksamhet. Räntein-

täkterna från föräldraförskotten eller del därav kan även fonderas för att täcka uppkomna kostnader vid oförutsedda händelser.

Även om rutinerna för inbetalning och slutredovisning av föräldraförskotten kan skilja sig något åt mellan organisationerna är det inte ovanligt att det tar upp till två år eller mer från det att förskottet betalats in av föräldrarna och till dess att slutredovisning av förskottet görs till föräldrarna. Även om AC övergått till nya rutiner med en årligen fastställd adoptionsavgift i stället för ett förskott kommer detta inte nämnvärt att ändra tidsåtgången från det att adoptionsavgiften betalas in och till dess att barnet kommit till Sverige. Under den tid, som löper från det att förskottet resp. adoptionsavgiften betalats in av föräldrarna, får organisationen tillgodoräkna sig den ränta som de inbetalda föräldraförskotten resp. adoptionsavgiften genererar fram till tidpunkten för slutredovisning resp. till det att barnet anländer till Sverige.

För år 1992 uppgick den sammanlagda summan av totalt inbetalda föräldraförskott för de fyra största adoptionsorganisationerna till 42,4 miljoner kronor. För att få en uppfattning om storleken av de ränteintäkter som dessa belopp genererar gör utredningen ett antagande om en avkastning på 10 % på de förskotterade medlen. Detta skulle då motsvara ca 4 800 kronor per förmedlat barn och år.

I en utredning om kostnader i samband med adoption av utländska barn (Ds S 1987:1) finns redovisat hur adoptivföräldrar finansierar adoptionen. Av denna redovisning framgår att den övervägande delen av adoptivföräldrar år 1985 finansierade adoptionen med lån. Av de föräldrar som inte finansierade adoptionen med lån använde drygt 80 % besparingar. Även om uppgifterna för hur adoptivföräldrar finansierar sin adoption avser år 1985 har det inte framkommit något som tyder på att dessa förhållanden till i dag skulle ha ändrats i någon större utsträckning.

Inbetalning av föräldraförskotten görs i regel med hela beloppet ca ett till två år innan barnet anländer till Sverige. Adoptionsorganisationen får under denna tid tillgodogöra sig räntan på de inbetalda pengarna. En delinbetalning av förskottet resp. adoptionsavgiften skulle minska adoptivföräldrarnas räntekostnader på de lån som finansierar adoptionen resp. motverka föräldrarnas ränteförluster som uppstår när besparingar som skall finansiera adoptionen tas i anspråk. Genom att inte hela förskottet resp. adoptionsavgiften betalas in på en gång kan föräldrarna tillgodogöras en viss del av de ränteintäkter som i sin helhet i dag gottgörs adoptionsorganisationerna.

När det gäller föräldraförskotten och adoptionsavgiften har utredningen således funnit att ändrade rutiner för inbetalning skulle kunna innebära vissa lättnader för adoptivföräldrarna. Om dessa rutiner blev gemensamma för organisationerna skulle också en mer rättvisande jämförelse kunna göras mellan de kostnader som den enskilde skall bära vid anlitaandet av olika organisationer. Enligt utredningens mening är det därför angeläget att betalningsterminerna för förskotten regleras

så att de blir likformiga mellan organisationerna. Utredningen föreslår därför i fråga om inbetalning av föräldraförskotten en gemensam lösning för organisationerna. Förslaget innebär att föräldrarna betalar hälften av förskottet resp. hälften av adoptionsavgiften när förmedlingsutskottet beslutat lämna adoptionshjälp och den andra hälften när organisationerna lämnat förslag till föräldrarna om visst barn. Det ankommer på NIA att efter samråd med adoptionsorganisationerna utarbeta lämpliga rutiner.

4.5.4 Adoptionersorganisationernas fonder m.m.

Fonderna, som organisationerna förvaltar, har byggts upp av de överskott som adoptionsverksamheten genererat genom åren. Överskotten har bl.a. uppkommit genom att organisationernas ränteintäkter på föräldrarnas inbetalda förskott har inbringat stora belopp. De fonderade medlen är avsedda att bl.a. täcka organisationernas kostnader för nya utlandssatsningar, hjälpa föräldrar som åsamkats betydligt högre kostnader än beräknat samt utgöra en buffert vid en eventuell nedgång i adoptionsverksamheten. Totalt uppgick organisationernas fonderade medel till 12,2 miljoner kronor år 1992, vilket motsvarar ca 14 000 kronor per förmedlat barn det året. AC:s fondkapital uppgick till 10,3 miljoner kronor, BFA-A:s till 0,5 miljon kronor, FFIA:s till 1,4 miljoner kronor och SLBV:s till 8 000 kronor.

Utredningen är medveten om att det är av avgörande betydelse för adoptionsorganisationernas verksamhet hur förhållandena i givarländerna utvecklas med avseende på verksamheten med internationell adoptionshjälp. För att kunna bedriva en bärkraftig och stabil adoptionsverksamhet krävs att organisationerna har en ekonomisk buffert som bl.a. kan kompensera en tillfällig nedgång i adoptionsverksamheten. Utredningen är också medveten om att de överskott som genererats genom åren av adoptionsverksamheten har fonderats av organisationerna och bl.a. tillgodogjorts föräldrarna indirekt genom att dessa medel exempelvis använts till att utveckla nya utlandskontakter eller för att hjälpa föräldrar som fått extraordinärt höga kostnader i samband med adoptionen.

I samband med att utredningen behandlat frågan om organisationernas fonder har möjligheterna övervägts att begränsa fondernas storlek och avsättningarna till dessa. Utredningen finner det dock inte vara lämpligt att föreslå en sådan lösning bl.a. med hänsyn till att det rör sig om självständiga frivilligorganisationer. Däremot förutsätter utredningen att redovisningen av storleken på organisationernas fonder och avsättningar till dessa särskilt uppmärksammas i arbetet med den gemensamma redovisningsmodell som utredningen förslagit i avsnitt 4.5.2. En noggrann redovisning av fonderna är av största betydelse i NIA:s arbete med att fylla sin uppgift enligt Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, vilket bl.a. innebär att NIA skall följa kostnadsut-

vecklingen på området med internationell adoptionshjälp och förhindra otillbörlig ekonomisk vinning i samband med en adoption.

Det förtjänar också att nämnas i detta sammanhang att enligt artikel 32 i Haagkonventionen endast rimliga kostnader och utgifter får debiteras eller betalas i samband med internationell adoptionshjälp. I första hand torde därmed avses kostnader och utgifter hänförliga till den individuella adoptionen. Bestämmelsen torde emellertid inte hindra viss fonduppbyggnad, som dock får ställas i relation till verksamheten i dess helhet. Av betydelse när det gäller att bedöma det rimliga i att den individuella adoptionen belastas med kostnader för fonduppbyggnad torde också vara sambandet mellan den individuella adoptionen och det ändamål som fonden uppfyller.

4.5.5 Statsbidragen till adoptionsorganisationerna

Enligt utredningens direktiv bör frågan om hur de små adoptionsorganisationerna kan stödjas belysas i utredningen. Enligt utredningens mening kan detta såvitt avser statsbidragen ske genom en omläggning av bidraget till organisationerna. Utredningen har inte funnit det möjligt att inom ramen för oförändrade resurser föreslå någon höjning av den sammanlagda bidragssumman. Vårt förslag innebär att en större andel av statsbidraget avsätts till organisationernas basadministration. Beloppet bör vara så stort att det kan bidra till att tillgodose organisationernas basbehov av kanslipersonal. Detta belopp bör – enligt utredningens mening – uppgå till 150 000 kronor (fast belopp). När basresursbeloppet fördelas mellan organisationerna fördelas resterande del av statsbidraget (rörligt bidrag) efter antalet anlända barn närmast föregående år för resp. organisation. Utredningens förslag innebär en förenkling av nuvarande system. En fördelning av statsbidraget för budgetåret 1993/94 enligt utredningens förslag skulle ge följande resultat.

Organisation	Antal anlända barn 1992	Fast basresursbelopp	Rörligt belopp efter antal anlända barn 1992	Totalt statsbidrag
		kronor	kronor	kronor
AC	684	150 000	571 140	721 140
BFA-A	39	150 000	32 565	182 565
FFIA	87	150 000	72 645	222 645
SLBV	67	150 000	55 945	205 945
AGS	1	50 000	835	50 835
Totalt	878	650 000	733 130	1 383 130

En jämförelse med nuvarande fördelning av statsbidraget och den fördelning av statsbidraget som utredningen föreslår ger följande resultat.

	Nuvarande regler	Föreslagen modell
	kronor	kronor
AC	898 100	721 100
BFA-A	111 600	182 600
FFIA	215 700	222 600
SLBV	105 700	205 900
AGS	51 900	50 800
Totalt	1 383 000	1 383 000

Ovan redovisas en beräkning av hur statsbidraget skulle fördelas mellan organisationerna vid ett basresursbelopp om 150 000 kronor. Det rörliga beloppet är därvid beräknat efter antalet anlända barn år 1992. För nya adoptionsorganisationer bör en infasning ske och organisationerna beviljas ett basresursbelopp med en tredjedel av fullt basresursbelopp fr.o.m. det år som organisationen förmedlat det första barnet och barnet anlant till Sverige. Det andra året erhåller den nya organisationen två tredjedelar av fullt basresursbelopp och det tredje året fullt basresursbelopp, allt under förutsättning att organisationens verksamhet med internationell adoptionshjälp utvecklas på ett sätt som motiverar att bidraget ökar.

Som framgår av redovisningen ovan medför utredningens förslag en begränsad omfördelning av statsbidraget till adoptionsorganisationerna. En omläggning av statsbidragets fördelning till organisationerna enligt utredningens förslag ger emellertid förutsättningar för en ökad trygghet och kontinuitet i de mindre organisationernas ekonomiska planering. I sista hand torde detta komma föräldrarna tillgodo genom att valfriheten ökar och betingelserna blir bättre för en ökad konkurrens.

4.5.6 Bidrag till enskilda vid adoption

Utredningen har i det föregående övervägt olika möjligheter att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner. Utredningen har därvid föreslagit dels enhetliga redovisningsprinciper för adoptionsorganisationernas verksamhet, dels ändrade rutiner för inbetalning av föräldraförskott och adoptionsavgift. Båda dessa förslag är inriktade på att åstadkomma att kostnaderna hålls nere för föräldrarna. Mot denna bakgrund samt med hänsyn till de begränsningar som anges i direktiven föreslår inte utredningen en höjning av nuvarande högsta nivå

för adoptionskostnadsbidraget. Frågan om en anpassning av bidraget efter de senaste årens kostnadsutveckling kan tas upp i det ordinarie budgetarbetet.

Utredningen anser dock att en enhetlig bidragsnivå bör införas, som innebär att nuvarande högsta möjliga bidrag eller 24 000 kronor lämnas till kostnaderna för varje barn som adopteras, oavsett genomsnittskostnaden för en adoption från barnets ursprungsland. Förslaget innebär ett förenklat administrativt förfarande för såväl NIA som adoptionsorganisationerna och har marginella kostnadskonsekvenser, som torde motverkas av de besparingar som det ändrade administrativa förfarandet medför. Endast för några få ursprungsländer ligger för närvarande bidragsnivån under den maximala. Enligt Riksförsäkringsverket lämnas i 98 % av adoptionsfallen högsta möjliga bidrag.

Utredningens förslag föranleder dels regeländringar i *lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn*, dels vissa konsekvensändringar i *förordningen (1988:1464) om bidrag vid adoption av utländska barn* (se kapitel 9 Författningskommentar).

The first part of the book is devoted to a general survey of the history of the United States from the discovery of the continent to the present time. It is divided into three main periods: the colonial period, the revolutionary period, and the federal period. The colonial period is characterized by the struggle for independence from Great Britain, which culminated in the Declaration of Independence in 1776. The revolutionary period is marked by the adoption of the Constitution in 1787 and the establishment of the federal government. The federal period is characterized by the growth of the nation and the development of a strong central government.

The second part of the book is devoted to a detailed account of the events of the American Revolution. It begins with the outbreak of hostilities in 1775 and follows the course of the war through the decisive battles of the Clouds, the Red Bank, and the Clouds. It also covers the signing of the Declaration of Independence and the subsequent negotiations for peace. The third part of the book is devoted to a detailed account of the events of the American Civil War. It begins with the outbreak of hostilities in 1861 and follows the course of the war through the decisive battles of the Clouds, the Red Bank, and the Clouds. It also covers the signing of the Emancipation Proclamation and the subsequent negotiations for peace.

5 Internationella frågor

Utredningen anser att Sverige bör ratificera 1993 års Haagkonvention. Denna bör inkorporeras med svensk rätt genom en särskild lag. NIA bör utses till den centralmyndighet som förutsätts i konventionen. Utredningen föreslår med hänvisning till innehållet i konventionen att enskilda adoptioner begränsas till släktadoptioner och fall där annars särskilda skäl föreligger.

Varken EES-avtalet eller ett svenskt medlemskap i EU inverkar enligt utredningens uppfattning på regleringen av adoptionsverksamheten i Sverige.

5.1 Haagkonventionen

5.1.1 Inledning

Vid Konferensen för internationell privaträtt i Haag har en specialkommission arbetat fram en konvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, i det följande kallad Haagkonventionen. I kommissionen har experter från såväl ursprungs- som mottagarländer deltagit. Flera adoptionsorganisationer har också varit med som observatörer. Konventionen antogs av Haagkonferensen i maj 1993.

Konventionen bygger på principen om barnets bästa. Möjligheterna att omhänderta barnet inom det egna landet skall prövas före alternativet med internationell adoption. Detta kallas i detta sammanhang också subsidiaritetsprincipen.

Ansvar för adoptioner mellan länder skall delas mellan ursprungs- och mottagarland. Ursprungslandet har skyldighet att försäkra sig om att förutsättningarna för adoption är uppfyllda när det gäller barnet. Ursprungslandet har vidare ansvaret för att erforderliga samtycken ges av berörda personer och myndigheter. Mottagarlandet ansvarar för att de presumtiva adoptivföräldrarna är lämpliga och att de fått rådgivning. Mottagarlandet svarar också för att barnet tillåts komma in i och stanna permanent i landet.

Ansvar för adoptioner skall i varje land ligga på en centralmyndighet. Vissa uppgifter som enligt huvudregeln skall utföras av centralmyndigheten får dock

i stället delegeras bl.a. till andra myndigheter eller organisationer.

Tanken är att ett system med samarbete kring internationella adoptioner skall införas mellan de stater som ansluter sig till konventionen. Detta skall förhindra handel med barn. Konventionen skall också garantera att de adoptioner som genomförs enligt konventionens bestämmelser också erkänns i alla konventionsländer.

Som kommer att framgå av det följande är det utredningens uppfattning att Sverige bör ratificera konventionen. Vid en närmare genomgång av artiklarna kan nämligen konstateras att det finns en stor överensstämmelse mellan konventionens materiella bestämmelser och de svenska reglerna om adoption. En ratificering av konventionen för Sveriges del kräver därför inte några omfattande lagändringar. En skillnad mellan konventionen och de svenska bestämmelserna är dock att konventionen enligt utredningens uppfattning inte helt ger utrymme för enskilda adoptioner på det sätt dessa är reglerade i Sverige i dag. Problemen kring denna fråga skall dock inte överdrivas. Möjligheten att adoptera enskilt försvinner inte utan finns kvar om än i begränsad omfattning vilket får sägas stå i god överensstämmelse med konventionens anda.

När det gäller frågan om anslutning till konventionen kan sägas att det svenska systemet för internationella adoptioner och samarbetet med ursprungsländerna redan nu i allt väsentligt fungerar väl. Den tillförlitlighet i systemet som konventionen eftersträvar torde i stort vara uppnådd. En anslutning till konventionen får emellertid ses ur ett mer allmänt perspektiv. Genom en sådan anslutning från ett stort antal länders sida upprättas ett om inte allomfattande så dock mycket betydelsefullt system till barnets bästa. Att bidra till skapandet av ett sådant system ligger klart i Sveriges intresse. För det fall många av de ursprungsländer, från vilka adoptivbarn kommer till Sverige, skulle ansluta sig uppstår också ur mer snäv svensk synpunkt ett behov av svensk anslutning. För närvarande (den 13 oktober 1994) har endast ett land, Mexico, ratificerat konventionen. Däremot har ett stort antal länder signerat konventionen, vilket får anses ge uttryck för en avsikt hos dessa att så småningom också ratificera den. Dessa länder är Costa Rica, Rumänien, Brasilien, Colombia, Uruguay, Israel, Nederländerna, Storbritannien, USA, Kanada, Finland, Burkina Faso, Ecuador och Sri Lanka.

5.1.2 Införlivandet av Haagkonventionen med svensk rätt

Bestämmelserna i en internationell överenskommelse kan införlivas med den inhemska rättsordningen i ett land på olika sätt. I många stater gäller som en allmän princip att konventioner, som ett land ingått, automatiskt blir en del av den nationella rätten. I dessa fall skall konventionerna alltså direkt tillämpas av domstolar och andra myndigheter på samma sätt som nationellt stiftad lag. I

andra rättssystem, såsom vårt eget, existerar inte en sådan automatik utan det krävs ett införlivande med den nationella rättsordningen för att konventionen skall kunna tillämpas i landet.

I Sverige finns två olika metoder för att införliva konventioner med nationell rätt, *transformation* och *inkorporering*.

Vid *transformation* undersöks först om bestämmelserna i den internationella överenskommelsen har någon motsvarighet i den inhemska lagstiftningen. Om det redan finns motsvarande bestämmelser inom landet behöver ingen vidare åtgärd vidtas för att införliva konventionen med den nationella rätten. Om däremot den inhemska lagstiftningen saknar motsvarighet till eller innehåller regler som strider mot en konvention omarbetas de delar av den svenska rätten som behöver anpassas till konventionens innehåll. Konventionen införlivas alltså i svensk rätt genom svensk författningstext med den systematik och det språkbruk som används i svensk lagstiftning. Denna metod har ofta använts när det gäller att införliva konventioner på straff-, process- och civilrättsområdena. Det förekommer också en variant av denna metod som innebär att bestämmelserna i en konvention i så gott som oförändrat skick tas in i en svensk lag.

Vid *inkorporering* föreskrivs i svensk författning att bestämmelserna i en konvention skall gälla i Sverige. När denna metod används blir alltså den autentiska konventionstexten på ett eller flera språk gällande svensk författningstext. En översättning till svenska brukar dock publiceras vid sidan av den autentiska texten.

Att införliva konventioner genom inkorporering har blivit allt vanligare i Sverige under de senaste åren. Denna metod användes vid införlivandet av det internationella järnvägsfördraget (lagen [1985:193] om internationell järnvägstrafik) samt vid införlivandet av konventionen om internationella köp (lagen [1987:822] om internationella köp). Därefter har även Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (lagen [1992:794] med anledning av Sveriges tillträde till Luganokonventionen) samt EES-avtalets huvuddel och vissa protokoll (lagen [1992:1317] om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde [EES]) inkorporerats i svensk rätt genom särskilda lagar. Även den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna är numera inkorporerad i svensk rätt genom en särskild lag (SFS 1994:1219). Nämnas bör också att regeringen i propositionen 1994/95:19 om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen föreslagit att det i en särskild anslutningslag skall föreskrivas att de fördrag och andra vissa angivna instrument samt rättsakter, avtal och andra beslut som före Sveriges anslutning till Europeiska unionen har antagits av Europeiska Gemenskapen, skall gälla här i landet. Även här har man alltså föreslagit att modellen med inkorporering skall användas.

Vid en bedömning av vilken metod som är att föredra får de båda metodernas för- och nackdelar vägas mot varandra. Till fördelarna med inkorporeringsmeto-

den hör att den är tids- och arbetsbesparande jämfört med om bestämmelserna skall omarbetas till svensk lagtext. Det är också en fördel att rättstillämpningen i konventionsstaterna grundas på samma text. Det framgår då också av den svenska författningstexten att reglerna kommit till genom internationellt samarbete, varför man kan utgå från att det vid tillämpningen av reglerna tas hänsyn till den praxis i fråga om tolkningen som utbildats i andra konventionsstater. Till nackdelarna med inkorporering hör att konventionstexter inte alltid är överskådliga och lättillgängliga. Många formuleringar utgör resultatet av en kompromiss mellan olika ståndpunkter. Till hjälp vid tolkningen av den nu aktuella konventionen finns dock en detaljerad kommentar (explanatory report).

Vid transformation genom omskrivning finns å andra sidan risken att man i den svenska lagtexten kommer att avvika från konventionens avtalade innehåll.

Oavsett vilken av metoderna som väljs för svensk del finns ett behov av parallella regler, ett regelsystem för konventionsbundna och ett för icke konventionsbundna stater. Detta är nödvändigt bl.a. av den anledningen att icke konventionsbundna stater inte har något krav på sig att ha en sådan centralmyndighet som avses i konventionen och som spelar en stor roll vid tillämpningen av denna. Vad som i fortsättningen sägs om transformering och inkorporering gäller alltså endast i förhållande till de fördragsslutande staterna. Dock måste en strävan vara att de parallella regelsystemen i så stor utsträckning som möjligt överensstämmer med varandra.

Vad gäller Haagkonventionens materiella bestämmelser harmonierar dessa väl med svensk rätt, varför konventionen inte föranleder några mer ingripande lagändringar. Det är emellertid utredningens uppfattning att en transformering av konventionstexten till svensk lagtext skulle leda till en omfattande och detaljrik reglering när det gäller procedurfrågor men inga större ändringar av de gällande svenska materiella reglerna om adoption. Det blir enklare, mer praktiskt och framför allt med största sannolikhet mer korrekt att inkorporera konventionen med svensk rätt. Detta bör ske genom en särskild lag. För att vissa befintliga regler i den svenska rätten inte skall stå i strid med konventionen föreslås, förutom en ren inkorporering av konventionen, några ändringar i andra författningar. Dessa behandlas i anslutning till genomgången av de olika artiklarna.

5.1.3 Närmare om innehållet

Nedan följer en genomgång av artiklarna i Haagkonventionen. För varje artikel beskrivs innehållet kort och därefter görs en jämförelse med nu gällande regler i svensk rätt. Utredningen anger också i anslutning till varje artikel om någon lagstiftningsåtgärd utöver inkorporeringslagen behöver vidtas i anledning av ett svenskt tillträde till konventionen. (Angående konventionens engelska text och ett utkast till svensk översättning se bilagorna 3a och 3b.)

Konventionens ingress

I ingressen till Haagkonventionen understryks bl.a. att barn bör få växa upp i en lycklig familjemiljö, att varje stat bör prioritera åtgärder för att göra det möjligt för barn att stanna kvar i sin ursprungsfamilj eller i vart fall i sin ursprungsstat samt att – när detta inte är möjligt – varje stat bör verka för att internationella adoptioner genomförs med beaktande av barnets bästa.

Kapitel I – Konventionens tillämpningsområde

I detta kapitel beskrivs ändamålet med konventionen och dess tillämpningsområde. Vidare beskrivs vad som i konventionen avses med en internationell adoption (artikel 2) samt anges att konventionen upphör att gälla om vissa samtycken som krävs (artikel 17 c) inte har getts innan barnet uppnår arton års ålder (artikel 3).

Artikel 1

I denna artikel anges konventionens ändamål.

Under a) sägs att ett ändamål är att upprätta garantier för att säkerställa att internationella adoptioner sker med beaktande av barnets bästa och med respekt för dess grundläggande rättigheter såsom dessa erkänns i internationell rätt. Tanken om barnets bästa stämmer helt överens med den svenska lagstiftningen rörande adoptioner. Reglerna i föräldrabalken, lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption och socialtjänstlagen bygger alla på principen om barnets bästa. Denna princip återfinns även i FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 3 samt artikel 21 angående adoption) och i 1967 års europeiska konvention om adoption av barn. Utredningen har övervägt att införa en särskild bestämmelse om barnets bästa i socialtjänstlagen såvitt avser adoptioner men funnit det tillräckligt att principen blir en del av svensk rätt genom inkorporeringen av konventionen.

Under b) sägs att ett annat ändamål med konventionen är att etablera samarbete mellan konventionsstaterna för att säkerställa att garantierna under a) beaktas och därigenom förhindra bortförande, försäljning av eller handel med barn. Även detta syfte stämmer givetvis väl överens med Sveriges sätt att se på internationella adoptioner.

Slutligen sägs under c) att ytterligare ett syfte med konventionen är att säkerställa att adoptioner genomförda enligt konventionen erkänns av de fördragsslutande staterna. Frågan om erkännande av utländska adoptioner enligt nu gällande regler har behandlats i avsnitt 1.2.5. Om Sverige ansluter sig till konventionen krävs en ändring av lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption innebärande att alla adoptionsbeslut som meddelas utomlands

enligt konventionen automatiskt blir gällande i Sverige. Se närmare härom i anslutning till kapitel V i konventionen och i kapitel 9 i betänkandet.

Artikel 2

Denna artikel drar upp riktlinjerna för när konventionen är tillämplig.

I artikelns första paragraf sägs att konventionen skall gälla då ett barn med hemvist i en konventionsstat (ursprungsstaten) har överflyttats, överflyttas eller kommer att överflyttas till en annan konventionsstat (mottagarstaten) antingen efter adoption i ursprungsstaten av makar eller av en person med hemvist i den mottagande staten eller för en sådan adoption i den mottagande staten eller ursprungsstaten. Av textens formulering framgår att det endast är makar som får adoptera gemensamt. Sammanboende får däremot inte adoptera gemensamt enligt konventionen. Denna bestämmelse överensstämmer med de svenska reglerna i föräldrabalken. Av konventionstexten framgår vidare att beslutet om adoption kan fattas såväl i ursprungsstaten som i mottagarstaten. Även detta stämmer med svensk rätts inställning.

Av artikelns andra paragraf framgår att konventionen endast omfattar adoptioner som leder till en varaktig föräldra-barnrelation. Denna förutsättning torde också överensstämma med svensk rätts uppfattning om hur relationen mellan adoptivbarnet och adoptanten skall vara för att tillstånd till adoption skall ges. Se närmare om denna fråga i anslutning till kapitel V i konventionen.

Artikel 3

Denna artikel innehåller en regel som begränsar giltigheten av konventionen. Här stadgas att konventionen upphör att gälla om de samtycken varom talas i artikel 17 c) inte har getts innan barnet fyller 18 år. De samtycken som avses är centralmyndigheternas beslut att tillåta att adoptionsförfarandet fortsätter. Närmare om innehållet i artikel 17 nedan.

Kapitel II – Villkor för internationella adoptioner

Enligt kapitel I är ett av ändamålen med konventionen att upprätta ett system för samarbete mellan de fördragsslutande staterna för att säkerställa att vissa garantier beaktas och därigenom förhindra bortförande, försäljning eller handel med barn. Konventionen är därför uppbyggd som ett samarbetsinstrument som fördelar förpliktelser mellan ursprungsstaten och den mottagande staten. Detta kapitel beskriver respektive stats åligganden.

Artikel 4

I artikel 4 behandlas de förutsättningar som skall vara uppfyllda på ursprungs-

statens sida innan en internationell adoption får ske.

Först och främst sägs under a) att de behöriga myndigheterna i ursprungsstaten skall ha fastställt att barnet kan adopteras.

Under b) föreskrivs vidare att de behöriga myndigheterna skall ha beslutat, sedan möjligheterna till adoption inom landet har övervägts, att internationell adoption är till barnets bästa.

Enligt c) skall de behöriga myndigheterna säkerställa att de personer, institutioner och myndigheter vars samtycken är nödvändiga har fått rådgivning och information om vad adoptionen får för rättsliga verkningar och att de har lämnat sina samtycken frivilligt och i laglig form. Tillstånden skall ges i skriftlig form och får inte ha lämnats mot betalning eller annan kompensation och får inte ha återkallats. Moderns samtycke måste ha lämnats efter förlossningen.

Under d) sägs att de behöriga myndigheterna vidare måste ha säkerställt, med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad, att barnet fått rådgivning och information om effekterna av adoptionen och av sitt adoptionsamtycke. Myndigheterna måste också ha beaktat barnets önskingar och åsikter. Även barnets samtycke skall ha getts frivilligt i laglig form och i skrift. Inte heller barnets samtycke får ha lämnats i utbyte mot ersättning i någon form.

De nu beskrivna förutsättningarna för adoption avser alltså vad som skall kontrolleras av myndigheterna i ursprungsstaten. Artikeln blir därmed tillämplig för Sveriges del endast i de få fall då ett barn adopteras från vårt land till ett annat konventionsland. De regler som finns i dag och som behandlar den situationen att ett barn i Sverige adopteras i ett annat land föreskriver endast att det ankommer på NIA att pröva om adoptionen skall godkännas och på så sätt vinna giltighet även i Sverige. Som konstaterats ovan skall, för det fall Sverige antar konventionen, ett nu beskrivet utländskt adoptionsbeslut komma att automatiskt gälla i Sverige. NIA behöver alltså inte i framtiden pröva det. Däremot får NIA och socialnämnderna anses vara de behöriga myndigheter som i samråd i en sådan situation ser till att konventionens krav enligt artikel 4 är uppfyllda.

Artikel 5

Denna artikel behandlar de förutsättningar som skall vara uppfyllda från mottagarstatens sida för att en adoption skall få äga rum.

De behöriga myndigheterna i mottagarstaten skall dels ha fastställt att de tilltänkta adoptivföräldrarna är behöriga och lämpade, dels ha säkerställt att de har fått nödvändig rådgivning. Slutligen skall det ha fastställts att barnet har erhållit eller kommer att erhålla tillstånd att resa in i och stadigvarande bosätta sig i mottagarstaten.

Vad först gäller sökandenas lämplighet är det i Sverige socialnämnden som innan den fattar sitt medgivandebeslut skall bedöma om sökandena är lämpliga som adoptivföräldrar. Det finns alltså redan en regel i socialtjänstlagen (25 §) som motsvarar ledet a) i artikel 5.

Det finns däremot inte något uttryckligt krav, motsvarande det i led b), på att socialnämnden skall kontrollera att de blivande adoptivföräldrarna har fått nödvändig rådgivning. Utredningen föreslår därför en lagändring i socialtjänstlagen så att denna lags krav och konventionens överensstämmer. Se närmare härom i avsnitt 7.4.1.

Vad gäller kravet på inrese- och uppehållstillstånd fungerar det i dag så att utomnordiska barn som tas emot för adoption i Sverige måste ha uppehållstillstånd till dess de blivit svenska medborgare. Barn av vissa nationaliteter måste dessutom ha inresevisum för Sverige. Upphållstillstånd beviljas av Statens invandrarverk.

Enligt huvudregeln krävs att uppehållstillstånd beviljas före inresan till Sverige men då det gäller barn som kommer hit för att adopteras tillämpas en undantagsregel. I dessa fall räcker det att en svensk auktoriserad adoptionsorganisation utfärdar ett intyg om att barnet har förmedlats genom organisationen. Denna handling visas upp tillsammans med barnets pass vid inresan. Vid enskilda adoptioner företes i stället, förutom barnets pass, socialnämndens medgivandebeslut och ett dokument som styrker att barnet får lämna sitt hemland för adoption i Sverige. I båda fallen skall ansökan om uppehållstillstånd lämnas in omedelbart efter barnets ankomst till Sverige. Invandrarverket beviljar regelmässigt ansökan.

För de adoptivbarn som kommer från länder där det krävs visum för inresa till Sverige måste föräldrarna söka visum för barnet och få det instämplat i passet före avresan från det land det gäller.

Enligt utredningens uppfattning är praxis sådan att den får anses överensstämma med konventionens krav, varför någon lagändring inte är påkallad.

Kapitel III – Centralmyndigheter och godkända organ

Kapitlet beskriver ett system med centralmyndigheter, ett system som redan förekommer i bl. a. Haagkonventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn. Systemet bygger på att staterna själva i stor utsträckning skall kunna avgöra i vad mån en centralmyndighets uppgifter skall delegeras till något annat organ. När det gäller den nu aktuella konventionen anges i artikel 7 vissa funktioner som endast kan utföras av centralmyndigheten medan i artiklarna 8 och 9 anges vilka uppgifter som kan delegeras till offentliga myndigheter eller godkända organ. Kapitlet behandlar också vad dessa i så fall skall göra och under vilka förutsättningar. För Sveriges del bör NIA utses till

centralmyndighet. Med godkända organ får avses auktoriserade adoptionsorganisationer.

Artikel 6

Enligt denna artikel skall varje land utse en centralmyndighet som skall ha till uppgift att fullgöra de skyldigheter som enligt konventionen åläggs sådana myndigheter. För Sveriges del faller det sig enligt utredningens uppfattning naturligt att NIA med sin ställning och sina kunskaper inom adoptionsområdet utses till centralmyndighet. NIA fullgör redan en del av de uppgifter som ankommer på en centralmyndighet. Som redan nämnts och som kommer att utvecklas närmare nedan kan emellertid centralmyndighetens olika uppgifter i vissa fall utföras av andra organ. I inkorporeringslagen bör NIA utses till centralmyndighet. En erinran härom bör också tas in i NIA:s instruktion.

Artikel 7

I denna artikel föreskrivs att centralmyndigheterna i konventionsländerna skall samarbeta med varandra och främja samarbetet mellan behöriga myndigheter i det egna landet för att skydda barn och uppnå konventionens övriga mål. Vidare skall centralmyndigheterna vidta alla lämpliga åtgärder för att informera om det egna landets gällande lagregler om adoption och ge allmän information i övrigt. Centralmyndigheterna skall också hålla varandra informerade om hur konventionen fungerar samt så långt möjligt undanröja varje hinder för dess tillämpning. De uppgifter som anges i artikel 7 kan inte delegeras till något annat organ.

Dessa allmänna riktlinjer för centralmyndigheternas verksamhet motsvarar i stort sätt de arbetsuppgifter som NIA redan i dag utför. Artikel 7 medför således ingen ändring av de svenska reglerna.

Artikel 8

Enligt artikeln skall centralmyndigheterna direkt eller genom offentliga myndigheter vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra otillbörlig ekonomisk eller annan vinst i samband med en adoption och för att förhindra tillvägagångssätt som strider mot målen i konventionen.

De uppgifter centralmyndigheten åläggs i denna artikel utför NIA redan i dag. NIA är i första hand det organ som skall motarbeta oetiska eller otillåtna förfaranden i samband med adoptioner även i framtiden. I denna uppgift ingår naturligtvis att göra andra myndigheter uppmärksamma på sådana förfaranden inom resp. myndighets ansvarsområde, exempelvis Socialstyrelsen, länsstyrels-

serna, kommunerna, åklagarmyndigheterna eller polisen. NIA kan, som konventionen föreskriver, på detta sätt verka även genom andra myndigheter.

Artikel 9

I artikel 9 a) – e) sägs att centralmyndigheterna direkt eller genom offentliga myndigheter eller godkända organ skall vidta vissa åtgärder. Under a) nämns att samla in, bevara och utbyta information om barnets och de blivande adoptivföräldrarnas situation i den mån det är nödvändigt för att fullfölja adoptionen. Denna uppgift sköts i Sverige i dag i stor utsträckning av adoptionsorganisationerna. Även socialnämnderna och domstolarna får in en hel del material i samband med sin handläggning. Eftersom konventionen föreskriver att uppgiften att samla information kan skötas av centralmyndigheten genom myndigheter eller godkända organ är det utredningens uppfattning att nuvarande ordning kan behållas. Vid enskilda adoptioner och då Sverige uppträder som ursprungsland bör NIA i första hand sköta informationsskyldigheten.

Under b) nämns åtgärderna underlätta, följa och verka för en snabb behandling av ärendet i syfte att genomföra adoptionen. Även denna uppgift utförs i huvudsak i dag av organisationerna när dessa lämnar adoptionshjälp men även NIA har här en viktig funktion att fylla. Utredningen menar att den ordning som gäller i dag kan fortsätta även i framtiden. Vid enskilda adoptioner och adoptioner från Sverige är det dock naturligast att låta NIA utföra denna uppgift.

Stycket c) i artikeln handlar om att främja utvecklingen av adoptionsrådgivning och möjligheten till hjälp och stöd efter adoptionen. Att främja utvecklingen av adoptionsrådgivningen är egentligen en uppgift för flera olika organ som sysslar med adoptionsverksamhet. Om man skall utse ett organ som har huvudansvaret är det dock naturligt att tilldela NIA även denna uppgift. Vad gäller frågan om uppföljning av adoptioner behandlar utredningen denna i avsnitt 7.4.2. Även här har NIA ett stort ansvar.

Under d) och e) sägs att centralmyndigheterna eller de alternativa organen skall förse varandra med allmänna utvärderingsrapporter om erfarenheterna av internationella adoptioner och besvara, i den mån landets lagar tillåter det, berättigade förfrågningar från andra myndigheter om en särskild adoption. Motsvarande uppgifter utförs i dag ofta av NIA. Även organisationerna och socialnämnderna har naturligtvis också information att lämna enligt denna artikel. Någon lagstiftningsåtgärd torde ej erfordras.

Artikel 10

Beträffande godkända organ gäller enligt artikel 10 att godkännande får ges endast till de organ som kan visa att de besitter erforderlig kompetens inom sitt område.

Med godkända organ bör för Sveriges del avses de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Kravet på erforderlig kompetens får anses ha sin motsvarighet i svensk lag genom 3 § lagen om internationell adoptionshjälp. I detta lagrum sägs att auktorisation får ges endast åt sammanslutning som har stadgar, styrelse och revisorer. Vidare sägs att auktorisation får ges endast om sammanslutningen har till huvudsakligt syfte att lämna internationell adoptionshjälp och om det står klart att den kommer att lämna hjälpen på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt utan vinstintresse och med barnens bästa som främsta riktmärke.

Artikel 11

Denna artikel går närmare in på de olika krav som skall ställas på de auktoriserade organisationerna.

En organisation får inte arbeta med vinstintresse och den skall hålla sig inom gränserna för vad auktorisationsvillkoren säger. Vidare stadgas att de anställda i organisationerna måste uppfylla vissa kvalifikationskrav. De nu båda nämnda leden i artikeln får anses ha sin motsvarighet i svensk rätt i 3 § lagen om internationell adoptionshjälp. Angående innehållet i denna paragraf hänvisas till kommentaren till artikel 10 ovan.

I artikel 11 sägs slutligen att organisationerna skall stå under tillsyn av behörig myndighet vad gäller sammansättning, verksamhet och ekonomi.

Även i denna del av artikeln finns en motsvarighet i svensk rätt. Av 2 § lagen om internationell adoptionshjälp i kombination med 1 § förordningen med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor framgår att NIA är tillsynsmyndighet över de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Utredningen får i detta sammanhang hänvisa till sina förslag i kapitel 4 om kostnader för internationella adoptioner m.m.

Artikel 12

Enligt denna artikel får en organisation med auktorisation i en konventionsstat arbeta i en annan konventionsstat endast om den också får auktorisation av den staten.

I dag räcker det med att NIA fattar ett beslut om auktorisation avseende adoptionsförmedling från ett visst land. Därmed kan organisationen börja verka i det landet och förmedla adoptioner därifrån till Sverige. Ett beslut om auktorisation fattat i mottagarlandet är alltså tillräckligt, dock under förutsättning att ursprungsstaten inte har något emot verksamheten. Detta beslut

föregås av överväganden om hur adoptionsorganisationen i fråga arbetar såväl inom Sverige som i andra länder och hur organisationen avser att arbeta i det land ansökan om auktorisation avser.

Enligt konventionen räcker inte ett sådant beslut av mottagarlandet utan även ursprungslandet måste fatta ett beslut om auktorisation för att organisationen skall kunna lämna adoptionshjälp mellan de båda länderna. Om det inte redan föreligger ett auktorisationsbeslut i ursprungslandet torde det därför efter en svensk ratificering av konventionen vara lämpligt att NIA villkorar sitt auktorisationsbeslut i förhållande till auktorisationsbeslutet i ursprungslandet.

Artikel 13

Av denna artikel framgår att uppgift om centralmyndighet och auktoriserade organisationer skall lämnas till Haagkonferensen.

Att lämna besked till Haagkonferensen om att NIA enligt huvudregeln är den centrala myndigheten i Sverige är en engångsföreteelse som bör ankomma på regeringen i samband med ett ratificerande av konventionen.

Att lämna uppgift om de auktoriserade organisationerna däremot är något som kan behöva göras mer än en gång efterhand som NIA fattar beslut om att ge nya organisationer auktorisation eller beslutar om återkallelse av ett tidigare meddelat auktorisationsbeslut. Det bör ankomma på NIA att lämna dessa uppgifter.

Kapitel IV – Procedurregler vid internationell adoption

Kapitel IV syftar till att utforma handläggningsregler som skyddar de grundläggande intressena hos alla inblandade, särskilt barnet, men också de biologiska föräldrarna och de tilltänkta adoptivföräldrarna. Samtidigt har försök gjorts att förenkla existerande regler och att maximera chanserna för hemlösa barn att bli integrerade i lämpliga hem i de fördragsslutande staterna. Även om många av artiklarna i detta kapitel är formulerade i pluralform, till exempel skrivs "adoptivföräldrarna", så är reglerna tillämpliga också på fall där endast en person adopterar.

Som kommer att beröras vid genomgång av artikel 22 kan de uppgifter som centralmyndigheten har enligt detta kapitel i konventionen även utföras av en offentlig myndighet eller ett godkänt organ i den utsträckning som landets lagar tillåter.

Artikel 14

Enligt denna artikel skall personer med hemvist i en konventionsstat som vill adoptera ett barn från en annan konventionsstat ansöka hos centralmyndigheten i den stat där de har hemvist.

Som konstaterats i inledningsavsnittet till detta betänkande kan det i Sverige vara flera organ som är inblandade i beslutsprocessen i ett adoptionsärende. De blivande adoptivföräldrarna får därför vända sig till dessa organ med resp. ansökan beroende på vad det organet har att pröva.

Eftersom centralmyndighetens uppgifter enligt detta kapitel även kan utföras av alternativa organ krävs ingen ändring av svensk lag för att uppfylla konventionens krav i denna artikel.

Artikel 15

I denna artikels första paragraf stadgas att om centralmyndigheten i mottagarstaten finner de sökande behöriga och lämpade att adoptera skall den skriva en rapport som innefattar upplysningar om deras identitet, behörighet och lämplighet att adoptera, bakgrund, familjeförhållanden och sjukdomshistoria, sociala miljö, motiv till adoption, förmåga att ikläda sig ansvaret för adoptionen liksom en beskrivning av vilka barn de sökande är lämpliga för.

Paragrafens innehåll motsvarar nuvarande krav i Sverige på att socialnämnden skall göra en utredning om de blivande adoptivföräldrarnas förhållanden. Det torde vara förenligt med konventionen att även i fortsättningen låta socialnämnden utföra denna undersökning.

I artikelns andra paragraf sägs att centralmyndigheten i mottagarlandet skall sända rapporten till centralmyndigheten i ursprungslandet.

Denna uppgift sköts redan av de auktoriserade organisationerna då en adoption förmedlas genom en sådan. I dessa fall vållar konventionstexten alltså inga problem eftersom organisationerna enligt konventionen får utföra denna uppgift lika väl som centralmyndigheten. Däremot uppstår problem då det gäller de enskilda adoptionerna.

Såsom konventionen är skriven skall en myndighet, central eller annan, eller en auktoriserad organisation eller annat godkänt organ skicka adoptionshandlingarna till centralmyndigheten i ursprungslandet vid enskilda adoptioner. Så fungerar det inte i Sverige i dag.

Enligt nu gällande regler sköter de adoptivsökande själva kontakten med de utländska myndigheterna vid enskilda adoptioner. Varken NIA, socialnämnden eller någon auktoriserad organisation har del i denna handläggning.

Konventionsregeln passar alltså inte in i det svenska systemet med enskilda adoptioner. För att svenska förhållanden skall motsvara konventionens krav är det nödvändigt att en regel införs som gör det möjligt för blivande adoptivföräldrar att vända sig till ett svenskt organ för vidarebefordran av de aktuella

handlingarna. Att lägga dessa uppgifter på en auktoriserad organisation eller annat enskilt och godkänt organ – som vi inte har idag – torde vara uteslutet. De myndigheter som kan komma ifråga torde i första hand vara socialnämnden eller NIA.

Utredningen anser att införandet av en sådan allmän möjlighet att vända sig till en myndighet vore olycklig. Att handlingarna skickas från en myndighet i mottagarlandet till ursprungslandet skulle kunna ge intryck av att adoptionen inte är enskild och att myndigheten i mottagarlandet medverkar i adoptionen i större utsträckning än vad som är fallet.

Utredningen har inte haft till uppgift att överväga frågan om enskilda adoptioners vara eller inte vara. I Sverige har också ansetts att enskilda adoptioner bör finnas som ett alternativ till adoptioner genom auktoriserade organisationer (se bland annat Förmynderskapsutredningens betänkande [SOU 1989:100] s. 200 f). Utredningen anser emellertid att de nya krav på hanteringen av enskilda adoptioner, som Haagkonventionen innebär, medför att frågan om de enskilda adoptionerna måste tas upp.

Ett sätt att se på saken är att en oförändrad möjlighet att adoptera enskilt väger tyngre än en svensk anslutning till konventionen. Om konventionen får den anslutning, som kan förutsättas, kan Sverige som adoptionsland emellertid knappast avstå från att ratificera konventionen.

De olägenheter som myndighetsmedverkan enligt konventionen medför vid enskilda adoptioner bör enligt utredningens uppfattning kunna accepteras om de enskilda adoptionerna begränsas till sådana speciella fall, som lagstiftaren ursprungligen i första hand haft i åtanke när tillåtligheten av enskilda adoptioner diskuterats. Sådana speciella fall kan vara när de presumtiva adoptivföräldrarna i samband med utlandstjänstgöring själva kommer i kontakt med ett barn som de skulle vilja adoptera eller då det rör sig om släktingbarn. Det måste alltså i framtiden i princip finnas något samband mellan barnet och de blivande adoptivföräldrarna annat än enbart adoptionsavsikten redan före adoptionen för att en enskild adoption skall tillåtas. Det förtjänar att framhållas att möjligheterna till direktkontakt mellan de blivande adoptivföräldrarna och de biologiska föräldrarna eller annan vårdnadshavare enligt konventionen är begränsade (artikel 29). Utredningen återkommer i författningskommentaren till den lagreglering som blir nödvändig med den föreslagna begränsningen av möjligheten till enskilda adoptioner.

Utredningen har övervägt att låta socialnämnden sköta kontakten med ursprungslandet. Det förefaller dock naturligare att låta NIA med sina erfarenheter av och kunskaper om utländska kontakter utföra denna uppgift i stället för att belasta socialnämnden.

För det fall ett barn adopteras från Sverige till ett annat land är det lämpligast att NIA mottar rapporten från mottagarlandet.

Artikel 16

Denna artikel handlar om vad centralmyndigheten i ursprungslandet skall göra om den finner att barnet kan adopteras.

Enligt första stycket skall centralmyndigheten sammanställa en rapport om barnets identitet, dess tillgänglighet för adoption, bakgrund, sociala miljö, familjehistoria, sjukdomshistoria inbegripet dess familjs, samt barnets särskilda behov. Centralmyndigheten skall vidare ta vederbörlig hänsyn till barnets uppväxt samt till dess etniska, religiösa och kulturella bakgrund, säkerställa att erforderliga samtycken enligt artikel 4 har lämnats samt fastställa om den tänkta placeringen är till barnets bästa.

Denna artikel berör naturligtvis i första hand de länder Sverige adopterar från, men fall kan naturligtvis förekomma när ett barn adopteras från Sverige till ett annat konventionsland. Då den beskrivna situationen är ovanlig bör det ankomma på en och samma myndighet att i dessa fall utföra uppgifterna i denna artikel. Denna myndighet bör vara NIA.

I artikelns andra paragraf sägs att centralmyndigheten i ursprungslandet skall sända den i första paragrafen angivna rapporten om barnet, bevis på att nödvändiga samtycken har erhållits och anledningen till beslutet om placering till centralmyndigheten i mottagarlandet. Härvid får inte föräldrarnas identitet avslöjas om detta inte får ske i ursprungslandet.

I de fall en centralmyndighet behövs då Sverige uppträder som ursprungsland är naturligtvis även här den myndigheten NIA. I det betydligt vanligare fallet, nämligen att Sverige är mottagarland, bör det ankomma på organisationerna att ta emot handlingarna i de fall adoptionen förmedlas genom en sådan. I fråga om enskild adoption bör däremot rapporten skickas till NIA.

Artikel 17

I artikel 17 sägs att ett beslut i ursprungslandet om att ett barn skall överlämnas för vård hos blivande adoptivföräldrar får fattas endast under vissa i a) – d) nämnda förutsättningar.

Den första förutsättningen är att centralmyndigheten i ursprungslandet skall ha försäkrat sig om att de presumtiva adoptivföräldrarna samtycker till adoption.

Den andra förutsättningen är att centralmyndigheten i mottagarlandet har godkänt ett beslut om överlämnande till adoptivföräldrarna. Detta gäller endast i de fall där ett sådant godkännande är nödvändigt enligt den stats lag eller centralmyndigheten i ursprungslandet kräver sådant godkännande.

Den tredje förutsättningen är att centralmyndigheterna i de båda staterna har samtyckt till att adoptionsförfarandet kan fortskrida.

Den fjärde och sista förutsättningen i artikeln är att det har konstaterats att de blivande adoptivföräldrarna är behöriga och lämpade att adoptera och att barnet

har eller kommer att erhålla tillstånd att resa in i och stadigvarande bosätta sig i den mottagande staten.

Samtliga förutsättningar måste alltså föreligga för att ursprungslandet skall besluta om att barnet får anförtros de blivande adoptivföräldrarna. I de fall Sverige uppträder som ursprungsland bör det ankomma på NIA att kontrollera att förutsättningarna finns.

I de fall Sverige är mottagarland är den första förutsättningen inte aktuell. Inte heller den andra blir intressant för Sveriges del eftersom det i svensk rätt inte finns krav på att Sverige i särskilt beslut godkänner utländska beslut, vari adoptivbarn anförtros adoptivföräldrarna. I de fall ursprungslandets centralmyndighet kräver ett sådant godkännande bör NIA vara den myndighet som har denna uppgift.

Den tredje förutsättningen däremot blir viktig om Sverige är mottagarland. Det måste nämligen, då ett visst barn finns tillgängligt för adoption, fattas beslut både i ursprungs- och mottagarlandet enligt vilka det tillåts att adoptionen får fortsätta. Regler om ett sådant beslut saknas i dag i svensk rätt. I den ej längre gällande barnavårdslagen (1960:97) fanns dock regler som gjorde det möjligt för barnavårdsnämnden att meddela ett förhandsbesked om hemmets lämplighet och därefter, när det tilltänkta barnet valts ut, lämna slutligt tillstånd till att barnet fick tas emot i hemmet. Enligt utredningens uppfattning vore det naturligt om socialnämnden, som först har fattat ett beslut om medgivande, följer handläggningen på det sättet att nämnden när ett visst barn finns tillgängligt beslutar i frågan om tillstånd till att adoptionsförfarandet får fortsätta. En sådan regel bör införas i socialtjänstlagen och bli tillämplig även vid adoptioner utanför konventionen.

Den fjärde förutsättningen blir också den aktuell när Sverige uppträder som mottagarland. Närmare om denna förutsättning, se artikel 5.

Artikel 18

Här stadgas att centralmyndigheterna i båda staterna skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att barnet skall få tillstånd att lämna ursprungslandet och resa in i och stadigvarande bosätta sig i mottagarlandet.

Om Sverige uppträder som ursprungsland bör NIA utföra uppgiften i artikeln liksom i det fall Sverige är mottagarland och det rör sig om en enskild adoption. I de vanligaste fallen, Sverige är mottagarland och adoptionen förmedlas av en auktoriserad organisation, bör det ankomma på organisationen att underlätta tillståndsgivningen. Självfallet ligger själva tillståndsgivningen på de myndigheter, som har det direkta ansvaret för denna, exempelvis Statens invandrarverk.

Artikel 19

Artikelns första paragraf föreskriver att överförandet av barnet till mottagarlandet får ske endast om förutsättningarna i artikel 17 uppfyllts.

I artikelns andra paragraf sägs att centralmyndigheterna i respektive land skall säkerställa att överförandet av barnet sker under säkra förhållanden och om möjligt i sällskap med adoptivföräldrarna eller de blivande adoptivföräldrarna. I linje med vad som tidigare sagts måste det i de fall Sverige är ursprungsland eller då det gäller enskilda adoptioner vara NIA som får utföra kontrollen enligt denna paragraf. I de fall en auktoriserad organisation förmedlar adoptionen bör det däremot ankomma på denna att försäkra sig om att överförandet går säkert till. I sin handbok för organisationerna uppmantrar NIA redan i dag adoptivföräldrarna att själva hämta sina barn.

I artikelns tredje paragraf sägs att om överförandet inte kommer till stånd skall rapporterna enligt artiklarna 15 och 16 sändas tillbaka till de myndigheter som sänt dem. Om det är en organisation som har mottagit handlingarna kan denna skicka tillbaka handlingarna. Om det däremot är NIA som har fått ta emot rapporten är handlingarna att anse som allmänna. I arkivlagen (1990:782) stadgas att en statlig myndighet får avhända sig allmänna handlingar endast genom gallring eller visst slag av övertagande eller överlämnande. Till exempel får en statlig myndighet återlämna allmänna handlingar endast om detta sker med stöd av lag, vissa föreskrifter eller beslut av regeringen. I och med att konventionens regler blir att tillämpa som svensk lag torde inget behov av ytterligare regler uppstå.

Artikel 20

Centralmyndigheterna i båda länderna skall enligt denna artikel hålla varandra informerade om adoptionsförfarandet och vidtagna åtgärder för att avsluta det, liksom om utvecklingen av placeringen om en prövoperiod krävs.

Har adoptionen förmedlats av en auktoriserad organisation bör denna hålla ursprungslandet informerat. I andra fall bör NIA sköta dessa kontakter. Eftersom någon prövotid inte förekommer i svensk rätt blir det inte aktuellt för något svenskt organ att informera om utvecklingen av en placering.

Artikel 21

I första paragrafen i denna artikel finns regler om vilka åtgärder som skall vidtas av centralmyndigheten i mottagarlandet om det för denna, efter det att barnet överförs till mottagarlandet men innan adoptionen genomförts, blir uppenbart att det inte är till barnets bästa att vara kvar hos de tilltänkta adoptivföräldrarna. Centralmyndigheten skall då vidta nödvändiga åtgärder för

att skydda barnet. I paragrafen nämns tre olika åtgärder som särskilt kan behöva vidtas.

Under a) sägs att centralmyndigheten skall se till att barnet flyttas från de tilltänkta adoptivföräldrarna och bereds tillfällig vård.

I socialtjänstlagen finns bestämmelser om socialnämndens omsorger om barn och ungdom. Enligt 12 § skall socialnämnden bl.a. i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om hänsynen till den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. Socialtjänstlagen ger alltså socialnämnden en möjlighet att se till att barnet flyttas från det tilltänkta adoptivhemmet. En sådan flyttning förutsätter emellertid samtycke från hemmet i fråga.

Regler om tvångsvist omhändertagande av barn och ungdomar återfinns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Enligt denna lag kan barnet omhändertaras bl.a. om det på grund av misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. I sådana fall kan länsrätten på ansökan av socialnämnden besluta om omhändertagande. Socialnämnden kan också under vissa förutsättningar själv fatta ett interimistiskt beslut om omhändertagande.

Reglerna om omhändertagande mot hemmets vilja tar alltså sikte på situationer där det föreligger en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas. Det torde vara ett högre krav på missförhållanden än vad som föreskrivs i konventionen, där det räcker med att det blir uppenbart att fortsatt placering av barnet i det aktuella hemmet inte är till barnets bästa. Svensk lag saknar alltså en regel som ger möjlighet till tvångsvist omhändertagande redan när det helt allmänt kan sägas vara mot barnets bästa att låta det vara kvar hos de blivande adoptivföräldrarna.

En lagändring kan göras så att medgivandet som socialnämnden gett enligt 25 § socialtjänstlagen får återkallas om förutsättningarna för medgivande inte längre föreligger. Därmed blir det en uppgift för socialnämnden att se till att barnet återtas från de blivande adoptivföräldrarna liksom det bör ankomma på socialnämnden att ombesörja tillfällig vård enligt reglerna om familjehemsplacering i socialtjänstlagen, allt för den händelse en sådan situation uppstår som beskrivs i artikel 21.

Under b) sägs att centralmyndigheten i mottagarlandet utan dröjsmål i samråd med centralmyndigheten i ursprungslandet skall ordna en ny placering med sikte på adoption eller om detta inte är lämpligt ombesörja en alternativ långsiktig vård. En adoption får inte genomföras förrän centralmyndigheten i ursprungslandet har blivit informerad om den nya blivande adoptivfamiljen.

Det har i konventionen lämnats öppet huruvida vid en ny adoption ursprungsstaten uttryckligen måste samtycka till adoptionen enligt artikel 17 eller om det är tillräckligt med information enligt artikel 21.

Om ett medgivande blivit återkallat enligt a) kan, som konstaterats, barnet därefter som en första åtgärd bli familjehemsplacerat enligt reglerna i socialtjänstlagen. Detta kan dock bara ses som en första akut åtgärd som måste följas av en mer permanent lösning. Det naturliga är såsom konventionen säger att man försöker hitta en ny adoptivfamilj till barnet. Eftersom det är socialnämnden, som fattar beslutet om återkallelse och som bäst känner till barnets situation, bör det ankomma på socialnämnden att försöka ordna fram en ny familj, lämplig att ta hand om barnet och villig att adoptera det. Socialnämnden får i en situation som den beskrivna ta kontakt med och söka råd hos såväl NIA som adoptionsorganisationerna.

För det fall Sverige uppträder som ursprungsland ligger det närmast till att välja NIA som den myndighet med vilken mottagarlandet bör kommunicera.

I ledet c) i paragrafen sägs att som sista utväg skall centralmyndigheten i mottagarlandet ordna så att barnet får återvända om dess bästa kräver det.

Om socialnämnden i något undantagsfall inte kan finna någon ny lämplig adoptivfamilj i Sverige kan det enda som återstår med hänsyn till barnets bästa vara att sända tillbaka barnet till dess ursprungsland. Även i denna fråga bör socialnämnden ta kontakt med NIA och organisationerna och gemensamt finna en lösning.

I andra paragrafen sägs att med hänsyn till framför allt barnets ålder och mognad skall det höras i samband med de olika åtgärder som kan bli aktuella att vidta enligt artikeln. Barnets samtycke till åtgärderna bör inhämtas i den utsträckning som är lämplig.

Det får ankomma på socialnämnden att inom ramen för den sociala lagstiftningen bevaka barnets önskemål och inställning till de åtgärder som behöver vidtas enligt artikel 21.

Det skall slutligen nämnas att det vid tillämpning av denna artikel kan bli aktuellt att förordna förmyndare eller god man för barnet i avvaktan på att man får klarhet i vad som kommer att hända.

Artikel 22

Denna artikel innehåller fem paragrafer. Den första har behandlats ovan i anslutning till inledningen av det nu aktuella kapitlet i konventionen. Som konstaterats där innehåller denna paragraf en regel som säger att centralmyndighetens uppgifter enligt fjärde kapitlet får utföras av offentliga myndigheter eller av organ godkända enligt kapitel tre, i den utsträckning som landets lagar tillåter. Nyttan av denna regel för Sveriges del har redan visat sig vid genomgång av de övriga artiklarna i kapitlet. Som framgått är det svenska

systemet angående beslutsfattande och ansvarstagande inom adoptionssektorn uppdelat mellan flera olika organ, främst NIA, socialnämnderna och adoptionsorganisationerna. Tack vare den nu aktuella regeln i artikel 22 går det att i Sverige behålla den ordning som nu finns.

I artikelns andra paragraf sägs att centralmyndighetens uppgifter i artiklarna 15 - 21 under vissa förutsättningar kan få utföras av andra organ än myndigheter och godkända organ samt av enskilda personer i den utsträckning landets lagar tillåter det. I svensk rätt är detta idag inte tillåtet. Utredningen kan inte se någon anledning till att införa någon sådan utvidgning av kretsen av organ eller personer varom talas i artikel 22 paragraf 2.

Paragraf 3, som handlar om anmälan av organ och personer enligt paragraf 2, blir sålunda inte heller aktuell för Sveriges del.

I paragraf 4 stadgas att varje konventionsstat kan förklara att adoptioner av barn med hemvist på dess territorium endast får genomföras om centralmyndigheternas uppgifter utförs i enlighet med paragraf 1. Sverige bör avge en sådan förklaring i samband med ratificeringen.

Paragraf 5 ansluter till paragraf 2 som enligt vad ovan sagts inte blir aktuell för Sveriges del.

Kapitel V - Erkännande och verkan av adoption

Artiklarna 23, 24 och 25 handlar om erkännande av adoptioner meddelade i en fördragsslutande stat och fyller ett av de ändamål med konventionen som beskrivs i artikel 1, nämligen att säkerställa att de adoptioner som genomförs i enlighet med konventionen erkänns av de fördragsslutande staterna. Kapitlet innefattar också artikel 26, som handlar om rättsverkan av en adoption, samt artikel 27 som behandlar ett visst fall av omvandling av adoption från svag till stark.

Artikel 23

I första paragrafen sägs att när den behöriga myndigheten, i den stat där adoptionen har ägt rum, har intygat att en viss adoption har genomförts i enlighet med föreskrifterna i konventionen, skall adoptionen erkännas av andra fördragsslutande parter "by operation of law". Detta uttryck är inte fullkomligt klart men avsikten enligt kommentaren till konventionen är att erkännande kan ske automatiskt. Det är alltså inte nödvändigt med någon särskild procedur för erkännande eller verkställighet. Det intyg som nämns skall innehålla uppgifter om när och av vem samtycken givits enligt artikel 17 c). För Sveriges del krävs här en ändring av reglerna beträffande erkännande av utländska adoptioner eftersom den nuvarande prövningen av utländska adoptionsbeslut, som idag utförs av NIA, bortfaller vad avser konventionsstaterna.

När en adoption genomförs i Sverige är det tingsrätten som fattar beslut om att ge tillstånd till adoption. Man kunde därför tänka sig att domstolarna skulle vara de som låg närmast till hands att utfärda sådana intyg som avses. Emellertid måste NIA med hänsyn till vad som anförts under artikel 6 om NIA som expertmyndighet vara den myndighet som är bäst lämpad att utfärda intygen. Det är också en fördel att så få organ som möjligt uppträder i processen i förhållande till andra länders centralmyndigheter (och eventuella andra myndigheter som hanterar internationella adoptioner).

I andra punkten sägs att varje konventionsstat till depositarien för konventionen skall anmäla vilken eller vilka myndigheter som har behörighet att utfärda sådana intyg som avses i denna artikel.

Artikel 24

En konventionsstat kan enligt denna artikel vägra att erkänna en adoption endast om adoptionen uppenbarligen strider mot den allmänna rättsordningen, varvid barnets bästa skall beaktas.

Detta är ett vanligt ordre public-förbehåll jämte tillägget att barnets bästa skall beaktas. Det är inte fullständigt klart hur artikeln skall tolkas. Artikeln är emellertid avsedd att få en restriktiv tillämpning.

Artikel 25

Varje stat kan förklara att den inte skall vara tvungen att erkänna adoptioner som genomförts i enlighet med en överenskommelse som ingåtts i enlighet med artikel 39, paragraf 2. I artikel 39, paragraf 2 stadgas att konventionsstaterna får ingå överenskommelser med varandra i syfte att förbättra tillämpningen av konventionen vid sina förbindelser med varandra. Dessa överenskommelser får endast begränsa vissa specificerade artiklar i konventionen (artiklarna 14 – 16 och 18 – 21). Huvudregeln är att adoptioner som genomförts i enlighet med sådana överenskommelser skall erkännas av konventionsstaterna. I artikel 25 öppnas dock en möjlighet för en stat att förklara att den inte skall vara tvungen att erkänna adoptioner som genomförts enligt överenskommelser enligt artikel 39, paragraf 2.

Artikel 26

I denna artikel regleras rättsföljderna av en adoption genomförd enligt konventionen. Enligt paragraf 1 i artikeln innefattar erkännande av en adoption erkännande av a) det rättsliga föräldra-barnförhållandet mellan barnet och dess adoptivföräldrar, b) adoptivföräldrarnas föräldraansvar för barnet samt c) att det

tidigare rättsliga förhållandet mellan barnet och dess mor och far upphör, om adoptionen har denna verkan i den fördragsslutande stat där den genomfördes.

I andra paragrafen föreskrivs att när en adoption medför att ett tidigare rättsligt föräldra-barnförhållande upphävs, skall barnet i den mottagande staten och i varje annan fördragsslutande stat, där adoptionen erkänns, åtnjuta samma rättigheter som dem som följer av adoptioner med denna verkan i varje sådan stat.

I tredje paragrafen stadgas att första och andra paragraferna i artikeln inte skall inverka menligt på tillämpningen av någon bestämmelse som är mer gynnsam för barnet och som är i kraft i den fördragsslutande stat som erkänner adoptionen.

I svensk rättsordning förekommer endast starka adoptioner (adoptioner där det rättsliga förhållandet mellan barnet och dess biologiska mor och far upphävs, till skillnad från svaga adoptioner där adoptionen inte helt upphäver ett sådant rättsligt förhållande). Detta innebär att om adoptionen genomförs här blir den stark och ett erkännande av adoptionen i en annan fördragsslutande stat innebär erkännande av vad som beskrivs i första paragrafen under a) – c). Om adoptionen däremot genomförs i ett land som har svaga adoptioner så blir effekterna av ett erkännande vad som beskrivs under a) och b). Andra paragrafen blir då inte tillämplig. Det innebär att vi i Sverige blir tvungna att erkänna svaga adoptioner som skett inom ramen för konventionen. En svag adoption kan emellertid omvandlas till en stark adoption under de förutsättningar som beskrivs i artikel 27.

Artikel 27

När en adoption, som är beviljad i ursprungsstaten, inte medför att ett tidigare rättsligt föräldra-barnförhållande upphävs, – det rör sig alltså om en svag adoption – kan denna, i den mottagande staten, omvandlas till en stark adoption

- a) om lagstiftningen i den mottagande staten medger detta, och
- b) om de samtycken som avses i artiklarna 4 c) och d) har givits eller ges för en sådan adoption.

I andra paragrafen av artikeln föreskrivs att artikel 23 skall tillämpas på det beslut som omvandlar adoptionen.

En form av omvandling av svag adoption till stark sådan förekommer redan i Sverige. Om det utländska adoptionsbeslutet endast innebär att en svag adoption kommer till stånd eller det utländska beslutet endast innebär en form av vårdnadsöverföring till adoptionsföräldrarna, brukar adoptanterna ansöka om tillstånd till adoption vid svensk domstol. Domstolen skall då beakta om det skulle innebära avsevärd olägenhet för barnet, om det svenska adoptionsbeslutet inte blir gällande i ursprungslandet (2 § lagen [1971:796] om internationella

rättsförhållanden rörande adoption). I dessa överväganden ingår då det utländska rättssystemets inställning till svaga respektive starka adoptioner.

Av betydelse är också huruvida de i ärendet förekommande medgivandena innefattar tillstånd till stark adoption. När det gäller medgivandena brukar emellertid adoptionsorganisationerna med hänsyn till barnets bästa tillse att dessa ger utrymme för stark adoption.

Även om det svenska systemet kan sägas likna det som förutses i Haagkonventionen när det gäller omvandling av adoptioner, är det enligt utredningens uppfattning nödvändigt att införa regler som närmare motsvarar vad som sägs i artikel 27.

Med hänsyn till den kompetens som NIA redan har som det organ som prövar erkännanden av utländska adoptioner bör NIA också besluta om omvandling av adoptioner enligt Haagkonventionen (se avsnitt 9.4).

Genom att adoptioner genomförda utomlands inom Haagkonventionens ram blir automatiskt gällande i Sverige blir det i fortsättningen endast sådana ärenden som inte omfattas av Haagkonventionen och sådana ärenden inom konventionens ram där något adoptionsbeslut inte fattats i ursprungslandet som svensk domstol kommer att pröva.

Kapitel VI – Allmänna bestämmelser

Kapitel VI innehåller artiklar, av vilka en del traditionellt förekommer i Haagkonventionerna, t.ex. sådana som handlar om stater med två eller flera rättssystem (artikel 36), förhållandet till andra konventioner (artikel 39) samt möjligheten till reservationer (artikel 40). Kapitlet innehåller också vissa allmänna bestämmelser speciellt relaterade till internationella adoptioner såsom kontaktförbud i artikel 29 och regler som förbjuder otillbörlig vinning i samband med internationell adoptionsverksamhet (artikel 32).

Artikel 28

Konventionen inverkar inte på någon ursprungsstats lag som föreskriver att adoptionen av ett barn med hemvist i den staten skall äga rum i den staten eller som förbjuder barnets placering i eller överföring till den mottagande staten före adoptionen.

Några sådana regler finns inte i svensk rätt.

Artikel 29

Någon kontakt mellan de blivande adoptivföräldrarna och barnets föräldrar eller någon annan person som har barnet i sin vård får inte förekomma förrän kraven i artikel 4 a) – c) och artikel 5 a) har uppfyllts, om inte adoptionen sker inom

en familj eller om inte kontakten är förenlig med de villkor som uppställts av behörig myndighet i ursprungslandet.

Denna regel har kommit till för att förhindra förfaranden som strider mot konventionens syften, särskilt köpsläende i samband med att erforderliga samtycken ges. Det ankommer på ursprungslandet att se till att denna artikel efterlevs. För det fall Sverige är ursprungsland finns det i svensk lagstiftning inget hinder mot kontakter som avses i artikeln.

De fall av enskilda adoptioner som utredningen har föreslagit skall vara tillåtna i framtiden är situationer där det finns visst samband mellan barnet och de blivande adoptivföräldrarna. Det samband det här kan vara fråga om torde inte vara av den art som förbjuds i artikeln.

Artikel 30

I denna artikels första paragraf stadgas att varje konventionsstats behöriga myndigheter skall säkerställa att deras information om barnets ursprung bevaras, i synnerhet vad avser information om föräldrarnas identitet och medicinska bakgrund.

I den svenska lagstiftningen finns allmänna regler om arkivvård i bl.a. arkivlagen. För socialnämndens del finns en särskild regel i 62 § socialtjänstlagen som begränsar rätten att gallra handlingar som kommit in eller upprättats i samband med en utredning om adoption. För domstolarnas del finns särskilda bestämmelser om gallring i protokollskungörelsen (1971:1066) för de allmänna domstolarna. Domstolsverket har också fastställt en arkivbildningsplan för tingsrätterna. Dessa regler innebär att domstolsärenden ej får gallras ut.

I andra paragrafen föreskrivs att staterna skall säkerställa att barnet eller dess ombud har tillgång till information enligt första paragrafen, under lämplig vägledning, i den utsträckning som lagstiftningen i varje land medger detta.

Rätten att ta del av information rörande adoption bestäms alltså av inhemsk lag. I svensk rätt har alla svenska medborgare enligt tryckfrihetsförordningen rätt att ta del av allmänna handlingar. Denna rätt får dock begränsas t.ex. med hänsyn till skyddet för enskildas personliga förhållanden. Sådana bestämmelser återfinns i sekretesslagen (1980:100). De stadganden som det här är fråga om handlar om sekretess inom socialtjänsten (7:4), hos NIA (7:29) samt hos domstol (9:15). I 7 kap. 4 § finns själva bestämmelsen om sekretess på socialtjänstens område i första stycket. Sekretessen avgränsas med ett omvänt skaderekvisit. Uppgifterna får alltså inte lämnas ut, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen hos NIA är begränsad genom ett rakt skaderekvisit. Presumtionen vid en sekretessprövning är alltså för offentlighet. Samma gäller vid en sekretessprövning enligt 9 kap. 15 §. En förutsättning för sekretess enligt 9 kap. 15 § är dessutom att part har framställt begäran därom. Det torde vara

vanligt att ärenden om adoption handläggs utan att parterna inställer sig. En framställning om sekretess måste göras senast innan domstolen skiljer ärendet ifrån sig. Utredningen föreslår ändringar i dessa bestämmelser med hänsyn till innehållet i artikel 31 (se nedan). Ändringarna torde emellertid inte medföra att barnets eller dess företrädares rätt inskränks i strid med artikel 30.

I sekretesslagen infördes den 1 juli 1994 en rätt för enskilda som uppnått myndig ålder att inom socialtjänsten utan hinder av sekretess erhålla information om förhållanden som är av betydelse för att de skall få vetskap om vilka deras biologiska föräldrar är (jfr prop. 1993/94:165). Bestämmelsen gör ingen skillnad mellan adopterade barn och andra barn. Adopterade barn kan således med stöd av bestämmelsen ta del av uppgifter som är av betydelse för att få vetskap om de biologiska föräldrarna.

Artikel 31

Här förskrivs att – utan att stadgandet menligt skall påverka tillämpningen av artikel 30 – personuppgifter som samlats in eller överlämnats enligt konventionen, i synnerhet uppgifter som avses i artiklarna 15 och 16, endast får användas i de syften för vilka de samlats in eller överlämnats.

I Sverige gäller enligt 2 kap. 14 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen att en myndighet inte får kräva att den som vill ta del av en allmän handling talar om vem han eller hon är eller vad handlingen skall användas till, om det inte krävs för att bedöma om hinder föreligger mot att lämna ut handlingen. Bedömer myndigheten att ett utlämnande av handlingen skulle leda till ett otillbörligt användande, skall den alltså besluta om sekretess.

Systemet med ett rakt skaderekvisit i 7 kap. 29 § och 9 kap. 15 § sekretesslagen, vilka bestämmelser närmare berörts under artikel 30, rimmar illa med föreskrifterna i artikel 31. Huvudregeln bör vara att sekretess gäller men att handlingen kan lämnas ut då det står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Man får då vid skadeprövningen avgöra huruvida ett röjande av ifrågavarande uppgifter skulle strida mot regeln i artikel 31. Skaderekvisitet i 7 kap. 29 § och 9 kap. 15 § (beträffande adoption) bör alltså göras om till ett omvänt skaderekvisit. I 9 kap. 15 § (se ovan under artikel 30) bör dessutom i adoptionsärenden sekretess gälla utan att part särskilt gör framställning därom. Det kan diskuteras om denna lösning till fullo uppfyller kraven i artikel 31. Utredningen finner dock att det – med hänsyn till det nuvarande svenska regelsystemet om offentlighet – inte finns möjlighet att gå längre vad avser sekretess beträffande personuppgifter som samlats in eller överlämnats enligt konventionen.

Artikel 32

I artikel 32 föreskrivs i första paragrafen att ingen får göra otillbörlig ekonomisk eller annan vinst i samband med internationell adoptionsverksamhet. Vidare sägs i andra paragrafen att endast kostnader och utgifter, inbegripet rimliga arvoden till personer som medverkar vid adoptionen, får debiteras eller betalas. Slutligen sägs att ledning, kansli och anställda i de organ som medverkar vid en adoption inte får ta emot ersättning som är orimligt hög i förhållande till utförda tjänster.

Med "otillbörlig" i första stycket avses enligt kommentaren till konventionen att uttrycka att alla "tillbörliga" vinster skall vara tillåtna. Som exempel på tillbörliga vinster nämns inte bara ersättning för direkta och indirekta kostnader utan också rimliga arvoden till personer som har arbetat med adoptionen, inklusive advokater.

Andra paragrafen är enligt samma kommentar att förstå extensivt. Personer som medverkar vid adoptionen kan således vara exempelvis advokater, psykologer och läkare.

De krav som ställs enligt denna artikel överensstämmer i stort med de krav som ställs i Sverige i bestämmelserna i lagen om internationell adoptionshjälp och som nämnts vid artikel 10. Artikelns tillämpning behandlas också i betänkandets kapitel 4.

Artikel 33

En behörig myndighet som konstaterar att en bestämmelse i konventionen inte har beaktats eller att det föreligger en stor risk att den inte kommer att beaktas, skall omedelbart underrätta den egna statens centralmyndighet. Denna centralmyndighet är ansvarig för att lämpliga åtgärder vidtas.

Denna artikel är avsedd att täcka inte bara individuella fall utan också mönster av bristande respekt för konventionen. Artikeln är avsedd att läsas ihop med artikel 7 b) som ålägger centralmyndigheterna att själva – någon delegation till annan myndighet är i dessa fall inte tillåten enligt konventionen – vidta alla lämpliga åtgärder för att hålla varandra informerade om hur konventionen används och, så långt möjligt, undanröja varje hinder mot dess tillämpning. Det betyder att centralmyndigheten är skyldig att agera när den får veta att någon bestämmelse i konventionen inte har beaktats eller att det föreligger en allvarlig risk därför. Självklart kan det uppstå situationer när NIA som centralmyndighet i Sverige inte själv kan ingripa mot missförhållandet. Det får då ankomma på nämnden att vidarebefordra informationen till den som är behörig att vidta åtgärder, exempelvis polis och åklagare om det gäller misstanke om brott.

Artikel 34

I denna artikel föreskrivs att om den behöriga myndigheten i ett land skall motta ett dokument från ett annat land och myndigheten begär en översättning av handlingen, skall den ha rätt att få en bestyrkt översättning. Om inget annat föreskrivs skall de blivande adoptivföräldrarna betala kostnaderna för en sådan översättning.

Artikel 35

I denna artikel, som tillkommit på bl.a. svenskt initiativ, föreskrivs att de behöriga myndigheterna skall iaktta en snabb handläggning av adoptionsfrågorna. Denna artikel motsvarar 3 kap. 11 artikeln konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn, en artikel som i det sammanhanget har visat sig ha stort värde.

Artikel 36-38

I dessa artiklar behandlas situationen att en stat har två eller flera rättssystem tillämpliga inom olika territoriella enheter eller beträffande olika befolkningsgrupper. Artiklarna berör inte direkt det svenska rättssystemet och har utformats på ett sätt som traditionellt förekommer inom Haagkonferensen.

Artikel 39

I första paragrafen sägs att konventionen inte inverkar på något annat internationellt instrument som de fördragsslutande staterna är parter i och som innehåller bestämmelser om frågor som regleras av konventionen, såvida inte en motsatt förklaring har avgivits av de stater som är parter i ett sådant instrument.

I andra paragrafen föreskrivs att en fördragsslutande stat får ingå överenskommelser med en eller flera andra fördragsslutande stater, i syfte att förbättra tillämpningen av konventionen i sina ömsesidiga förbindelser. Emellertid får dessa överenskommelser endast avvika från bestämmelserna i artiklarna 14-16 och 18-21. Stater som har ingått en sådan överenskommelse skall sända en kopia av överenskommelsen till depositarien av konventionen.

Den första paragrafen blir tillämplig när både ursprungsstaten och den mottagande staten är parter i samma internationella överenskommelse. För Sveriges del är 1931 års nordiska konvention om äktenskap, adoption och förmynderskap ett exempel. Vid en internordisk adoption äger alltså den nordiska konventionen tillämpning före Haagkonventionen (under förutsättning att Haagkonventionen ratificerats av de ifrågavarande länderna).

Adoptioner, som genomförts i enlighet med en överenskommelse som nämns i andra paragrafen, skall enligt huvudregeln gälla i de fördragsslutande staterna

till Haagkonventionen. En begränsning följer dock av artikel 25 som ger en fördragsslutande stat rätt att förklara att den inte skall vara bunden att erkänna adoptioner som genomförts i enlighet med nu aktuella överenskommelser. Enligt kommentaren till konventionen avses med andra paragrafen inte sådana instrument som Haagkonventionen om internationella bortföranden av barn, 1965 års Haagkonvention om adoption eller 1984 års interamerikanska konvention om adoption av underåriga.

Artikel 40

Ingen reservation är tillåten enligt konventionen. Tillämpningsområdet för konventionen kan dock variera något beroende på de möjligheter som finns i artiklarna 22 och 25 att avge vissa deklARATIONER, se ovan under respektive artikel.

Artikel 41

Artikel 41 beskriver när konventionen skall börja tillämpas. Konventionen skall tillämpas på varje fall då en ansökan enligt artikel 14 har tagits emot efter det att konventionen har trätt ikraft för den mottagande staten och för ursprungsstaten.

Artikel 42

Enligt denna artikel skall generalsekreteraren för Haagkonferensen om internationell privaträtt med jämna mellanrum sammankalla en särskild kommission för att granska den praktiska tillämpningen av konventionen.

Denna regel har kommit till efter de goda erfarenheter som finns beträffande Haagkonventionen om internationella bortföranden av barn av att betrakta konventionen inte som en slutprodukt i sig utan snarast som en utgångspunkt för utveckling av de förhållanden som regleras i konventionen. Artikeln skall bl. a. ses som bakgrund till det beslut, som togs av Haagkonferensens sjuttonde session, i vilket uttrycktes önskemålet att de experter som samlas till den första särskilda kommissionen skall utarbeta formulär för samtycken enligt artikel 4 c) och för intyg enligt artikel 23 första paragrafen, i avsikt att främja en riktig och enhetlig tillämpning av dessa bestämmelser.

Kapitel VII – Slutbestämmelser

Kapitel VII, som består av artiklarna 43 – 48, innehåller regler som återfinns i praktiskt taget alla Haagkonventioner. Dessa regler handlar om under-tecknande, ratifikation, godtagande eller godkännande (artikel 43), anslutning

(artikel 44), regler för stater med två eller flera territoriella enheter med olika rättssystem (artikel 45), ikraftträdande (artikel 46), uppsägning (artikel 47) samt underrättelser som skall göras av depositarien (artikel 48).

5.2 FN:s konvention om barnets rättigheter

I november 1989 antog FN:s generalförsamling en konvention om barnets rättigheter. Konventionens krav att barnets bästa skall komma i första rummet vid alla åtgärder som rör barn, stämmer väl med det svenska synsättet på barn och ungdom. Sverige var också ett av de första länderna som ratificerade konventionen i juni 1990.

Enligt konventionen skall barnet och dess rättigheter respekteras och barnet skall med stigande ålder och mognad ha rätt att ta en allt större del i det som rör barnet självt, men också i det som rör familjen och samhället i stort. Barnperspektivet skall prägla arbetet på alla de samhällsområden där barns intressen berörs.

I *artikel 21* behandlar konventionen de frågor som rör adoptivbarns särskilda behov och intressen. I artikeln framhålls att barnets bästa skall vara styrande vid alla överväganden som rör adoption.

En av konventionen bunden stat skall säkerställa att adoption endast får ske efter beslut av behörig myndighet och efter samtycke av berörda föräldrar, anhöriga eller deras ställföreträdare. Härigenom garanteras att ett beslut om adoption fattas utifrån tillförlitliga uppgifter och dessutom enligt de regler som gäller i landet.

I fråga om internationell adoption anger konventionen att samma krav skall tillämpas - i barnets intresse - som vid inhemsk adoption och att obehörig vinning skall förhindras. En internationell adoption skall kunna övervägas som en alternativ form av omvårdnad, om barnet av olika skäl inte kan få en tillfredsställande vård i sitt hemland.

De fördragsslutande staterna åtar sig att verka för att avtal kommer till stånd som säkerställer att placering av barn i ett annat land handläggs av behörig myndighet eller organisation.

Frågor om adoption berörs även till viss del i konventionens *artikel 20*. Där anges att ett barn skall ha rätt till särskilt skydd och bistånd från statens sida om barnet av olika skäl har skilts från det egna hemmet, antingen för en längre eller kortare tid. Det kan då vara frågan om situationer då barnets hemförhållanden är sådana att barnet - för sitt eget bästa - inte kan kvarstanna i sin familjemiljö. Konventionsstaterna förbinder sig att genom sin egen nationella lagstiftning säkerställa alternativ vårdnad för dessa barn. Fosterhem, kafala i islamisk rätt, adoption eller, om nödvändigt, placering i lämplig institution anges som alternativ. Vid val av lösning skall önskvärheten av kontinuitet i

barnets uppfostran beaktas, liksom barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund.

I september 1992 lämnade den svenska regeringen en första rapport om den svenska efterlevnaden av konventionen. Rapporten har granskats av FN:s kommitté för barnets rättigheter. Den har i samband därmed behandlats vid ett möte mellan kommittén och representanter för den svenska regeringen i Genève i januari 1993.

Kommitténs granskning visar att den svenska lagstiftningen och de principer som gäller vid tillämpningen av svenska lagar återspeglar konventionens bestämmelser väl. Under mötet i Genève framhölls särskilt att Sverige i flera avseenden kan betraktas som ett föregångsland när det gäller barnets rättigheter. Sverige får också lovord för sin strävan att - inom ramen för biståndspolitiken - söka förbättra barns situation världen över. Den svenska politiken i detta avseende anser kommittén mycket väl kan tjäna som ett mönster för andra länder.

När det gäller de adopterades situation i vårt land påtalar FN:s kommitté att Sverige saknar ett särskilt system för uppföljning av hur det faktiskt går för adopterade från utlandet i svenska familjer. Kommittén rekommenderar att åtgärder vidtas för att närmare övervaka situationen för dessa barn. Utredningen återkommer till denna fråga i avsnitt 7.4.2 Uppföljning.

5.3 EES och EU

5.3.1 EES, EU och adoptionsfrågorna

Såväl EES som EU har till syfte att skapa en hemmamarknad med fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital. Däremot berör varken EES-avtalet eller EG:s rättsakter familjerättsliga frågor. Adoptionslagstiftningen är förbehållen varje medlemsstats egen kompetens. Det bör dock anmärkas att det såväl inom EES-avtalets ram som inom EU pågår samarbete mellan länderna på civilrättens område. Frågor om adoptioner har dock ännu inte varit föremål för något sådant samarbete.

Även om adoptionsområdet inte är direkt reglerat i EES-avtalet eller i EG-rätten betyder det inte att en medlemsstat är helt fri att göra som den vill i ett adoptionsärende. Vid tillämpningen av nationella adoptionsregler kan det inte uteslutas att EES-avtalets bestämmelser eller EG-rättsregler indirekt blir aktuella. Frågan har diskuterats vid utredningens kontakter med de övriga nordiska länderna. I samband härmed har från dansk sida framhållits att verksamheten med adoptionsförmedling kan tänkas vara omfattad av EES-avtalets bestämmelser och EG-rättens regler om fri etableringsrätt och fri

rörlighet av tjänster. Frågan har dock ännu inte varit föremål för EG-domstolens bedömning.

En viktig princip i EES-avtalet och Romfördraget är etableringsfriheten för såväl fysiska som juridiska personer. Rätten till etablering vilar på principen om likabehandling av medborgare och företag från alla medlemsländer. Särbehandling grundad på nationalitet är förbjuden. Ett annat viktigt inslag i EES-avtalet och Romfördraget är den fria rörligheten av tjänster. I artikel 37 i EES-avtalet liksom i artikel 60 i Romfördraget definieras begreppet tjänster allmänt som prestationer som normalt utförs mot ersättning i den utsträckning de inte faller under bestämmelserna om fri rörlighet för varor, kapital och personer. Vidare stadgas att med tjänster skall särskilt avses verksamhet av industriell natur, av kommersiell natur, inom hantverk och inom fria yrken. Någon uttömmande definition finns inte men några av de tyngsta områdena gäller finansiella tjänster, dvs. banker och försäkringsbolag, samt transporter och audiovisuella tjänster, såsom radio- och TV-sändningar.

Från reglerna om fri etableringsrätt och fri rörlighet av tjänster finns undantagsbestämmelser såväl i EES-avtalet som i Romfördraget. Reglerna är sålunda inte tillämpliga på juridiska personer som drivs utan vinstintresse (jfr Romfördragets artikel 52, 58 och 66 samt EG-domstolens avgörande i målet 263/86 Humbel [1988] ECR s. 5365. I målet ansåg domstolen att kurser inom det nationella utbildningssystemet inte kunde anses som tjänster. Det faktum att studenterna betalade avgifter ändrade inte detta faktum eftersom syftet med utbildningen inte var att gå med vinst utan att uppfylla statens förpliktelser mot sin befolkning inom bl.a. de sociala och kulturella områdena.) Verksamhet som är förenad med myndighetsutövning är också undantagen från reglerna om fri etableringsrätt och fri rörlighet. Härutöver finns en möjlighet att föreskriva särskild behandling av utländska medborgare om föreskrifterna grundas på hänsyn till allmän ordning, allmän säkerhet och allmän hälsa.

AC har i en skrivelse till utredningen tagit upp frågan om EES-avtalets betydelse för adoptionsverksamheten i Sverige. I sin skrivelse förklarar AC att föreningen tidigare då och då har fått förfrågningar från sökanden bosatta i andra länder och som ej varit svenska medborgare om AC kunnat bistå dem i en adoption. Föreningen har hittills sagt nej till sådana förfrågningar med hänvisning till auktorisationsvillkoren där det bl.a. sägs att internationell adoptionshjälp endast får lämnas till personer som har ett medgivande från socialnämnden enligt reglerna i socialtjänstlagen. AC ställer sig frågan om EES-avtalet påverkar föreningens verksamhet med förmedling av internationella adoptioner. Innebär EES-avtalet, undrar AC, att organisationen kan medverka i en adoption avseende personer i andra EES-länder om de sökande har medgivande m.m. enligt sitt hemlands lagar eller får organisationen inte göra detta med hänvisning till de svenska lagreglerna och auktorisationsvillkoren. AC

undrar också om verksamheten med adoptionshjälp skall uppfattas som vilken tjänst som helst i EES-avtalets mening.

Utredningen överlämnade AC:s skrivelse till NIA som i ett brev till AC har redogjort för NIA:s uppfattning om EES-avtalets betydelse för adoptionsfrågorna. Av brevet framgår att NIA anser att EES-avtalets bestämmelser avseende tjänster inte omfattar verksamhet med adoptionsförmedling och att det därför inte finns någon anledning att ändra på auktorisationsvillkoren så att en svensk adoptionsorganisation kan lämna adoptionsförmedling till utländska medborgare bosatta i ett annat EES-land.

5.3.2 Överväganden

Som redan berörts är EES-avtalets och Romfördragets bestämmelser om fri etableringsrätt och fri rörlighet av tjänster inte tillämpliga på juridiska personer som drivs utan vinstintresse. Såväl i svensk rätt som i 1993 års Haagkonvention stadgas att adoptionsorganisationer inte får drivas med vinst. På grund av förbudet mot vinstintresse är det utredningens uppfattning att en svensk adoptionsorganisation inte kan åberopa reglerna om etableringsrätt och fri rörlighet för tjänster för att verka i ett annat medlemsland. Inte heller bör en utländsk adoptionsorganisation, som på grund av sitt hemlands lagar är förbjuden att drivas med vinst, utan svensk auktorisation kunna etablera sig i eller förmedla adoptioner till Sverige.

Mot bakgrund av det som anförts torde de flesta organ som vill förmedla adoptioner falla utanför EES-avtalets och Romfördragets tillämpning. Det kan dock tänkas att det finns utländska fysiska personer och utländska juridiska personer som drivs med vinstintresse som vill etablera sig i Sverige eller vill förmedla adoptioner hit. Frågan blir då om detta är möjligt.

Av bestämmelserna om etablering och om förmedling av tjänster i de båda aktuella fördragen följer att den som etablerat sig i eller tillhandahåller en tjänst till ett annat medlemsland är bunden av de villkor som uppställs för det andra medlemslandets egna medborgare och företag. Eftersom det enligt svensk lag endast är auktoriserade sammanslutningar utan vinstintresse som får syssla med adoptionsförmedling bör det inte vara möjligt för en annan typ av utländskt organ att agera i Sverige. Det är inte heller klart att förmedling av adoptioner överhuvudtaget kan betraktas som en tjänst i fördragets mening. Till detta kan också läggas det svenska synsättet att i viss utsträckning betrakta adoptionsförmedling som en myndighetsutövning som överlåtits till de auktoriserade organisationerna.

Utredningen vill vidare peka på den undantagsregel som beskrivits ovan, nämligen möjligheten att ha särskilda föreskrifter för utländska personer och bolag med hänsyn till allmän ordning, allmän säkerhet och allmän hälsa.

Sammanfattningsvis är det utredningens uppfattning att det i nuläget är svårt att se att adoptionsverksamheten i Sverige påverkas av EES-avtalet och eller ett medlemskap i EU.

Avslutningsvis vill utredningen vad gäller förhållandet mellan lagen (1984:1096) om särskilt bidrag till vissa adoptivbarn och EES-avtalet och ett medlemskap i EU hänvisa till betänkandet (SOU 1993:115) Social trygghet och EES.

6 Olika sammanslutningar inom adoptionssektorn

Utredningen anser att det finns förutsättningar för att förhållandet mellan de auktoriserade adoptionsorganisationerna i stort skall fungera bra och föreslår därför i detta avsnitt ingen lagstiftningsåtgärd. Utredningen hänvisar i denna del till kapitel 4 i betänkandet om kostnader för internationella adoptioner m.m.

Vad gäller andra ideella sammanslutningar är det utredningens slutsats att deras kunskaper om adoptioner kan tas till vara på ej särskilt reglerat sätt av NIA och de auktoriserade adoptionsorganisationerna.

6.1 Förhållandet mellan de auktoriserade adoptionsorganisationerna

Vad först gäller förhållandet mellan de olika auktoriserade adoptionsorganisationerna har utredningen redan berört denna fråga dels i kapitlet om organisationernas förhållande till NIA, dels i kapitlet om kostnader för internationella adoptioner m.m. Utöver vad som framgår av dessa kapitel har AC till utredningen framfört bl.a. att det är bra att de mindre organisationerna ibland får extra stöd. För att motverka att AC genom sin storlek får en alltför framträdande ställning när det gäller adoptionsfrågor i allmänhet samarbetar AC med de andra organisationerna inom olika verksamhetsområden, t.ex. utbildning, gemensamma bistånds- och "rötter"-projekt, regelbundna ordförandedträffar och etikgruppsmöten.

FFIA, BFA och SLBV (numera BV) har i sin tur till utredningen anfört att viss konkurrens mellan organisationerna är nyttig och erbjuder fler valmöjligheter. Det har dock under åren visat sig att de mindre organisationerna har vissa svårigheter att skapa kontinuitet och stabilitet inom den egna organisationen. Därför, menar föreningarna, har flera organisationer försvunnit. De små organisationernas instabilitet kan vara negativ för förtroendet för dem. Vidare kan uppföljningsrapporteringen till utlandet falla bort. För de adopterade barnen i Sverige försvinner den länken till ursprunget. Följden kan bli att allt fler

blivande adoptivföräldrar vänder sig till AC för att få någon slags garanti för adoptionen, menar de mindre föreningarna.

6.2 Andra ideella sammanslutningars medverkan i samband med internationella adoptioner

Vad gäller andra ideella organisationer och sammanslutningar än de auktoriserade adoptionsorganisationerna har NIA i sin skrivelse till regeringen anfört att nämnden i ökad omfattning kontaktas av sammanslutningar som arbetar med hjälparbete och hjälpsändningar till andra länder, bl.a. Polen och Rumänien. Dessa sammanslutningar berättar då om sina kontakter med olika institutioner där det finns övergivna barn. De vill gärna ställa sina erfarenheter och resurser till förfogande för att förmedla adoptioner. NIA har vidare förklarat att nämnden kontaktas av grupper av adoptivföräldrar som står utanför de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Föräldrarna har kanske adopterat barn från samma barnhem och knyts samman av ett intresse för barnens ursprung och välfärd. De upprätthåller ofta en nära och varm kontakt med dem som en gång förmedlade deras adoption. Enligt NIA framhåller de att de av olika skäl inte vill integreras i arbetet inom de befintliga organisationerna.

Föreningen Vietnambarnens Vänner och föreningen La Casa, båda stödorganisationer främst för föräldrar som adopterat enskilt, har till utredningen framfört att det är av stor vikt att möjligheten till enskild adoption finns kvar även i framtiden. Det måste, menar föreningarna, finnas utrymme för såväl enskilda adoptioner som adoption genom auktoriserade adoptionsorganisationer. Föräldraföreningarna framhåller att de blivande adoptivföräldrarna vid enskilda adoptioner själva har kontroll över ärendet i alla dess skeden och dessutom blir kostnaderna för en sådan adoption inte så höga som vid adoptioner genom auktoriserade organisationer. Vidare leder enskilda adoptioner till många adoptionskontakter i utlandet som den organiserade adoptionsverksamheten kan dra nytta av. För närvarande finns det dock en tendens att prioritera de auktoriserade organisationerna, hävdar föräldraföreningarna. Särskilda utbildnings- och informationsinsatser om enskilda adoptioner är därför nödvändiga. Föreningarna anser att det vore betydelsefullt om NIA kunde utarbeta något objektivt informationsmaterial om enskilda adoptioner som kunde delas ut till blivande adoptivföräldrar. NIA har även i övrigt en viktig funktion när det gäller de särskilda behov av kunskap och stöd som de makar har som ämnar adoptera enskilt menar föräldraföreningarna.

6.3 Överväganden

De auktoriserade organisationerna har en central roll i vårt system för internationella adoptioner. Varje organisation utför utifrån sina förutsättningar ett betydelsefullt arbete och utredningen har fått uppfattningen att samarbetet mellan organisationerna inom olika områden i stort fungerar bra. De balansproblem och andra problem som från tid till annan uppstår mellan organisationerna kan bara i begränsad omfattning lösas genom författningsreglering. I stället får dessa problem lösas mellan organisationerna inbördes. NIA har också en central roll i detta sammanhang. Utredningen hänvisar även till sina förslag i kapitel 4 Kostnader för internationella adoptioner m.m. som bl.a. syftar till att bidra till balans mellan organisationerna.

Mångfalden inom adoptionsverksamheten är positiv och skapar valmöjligheter för de adoptivsökande. Då antalet adoptioner minskat i antal den senaste tiden och då orsakerna härtill inte verkar vara av helt tillfällig karaktär ser utredningen dock möjligheterna för fler organisationer att etablera sig som begränsade.

De hjälporganisationer och liknande sammanslutningar som tar kontakt med NIA för att på olika sätt hjälpa till med förmedling av adoptioner uppfyller inte kraven för att få egen auktorisation enligt gällande regler. För att deras kunskaper om olika adoptionsmöjligheter inte skall gå till spillo vore det önskvärt om de genom informella kontakter med NIA även i fortsättningen vidarebefordrade den information de har om olika barnhem m.m. Denna information kan NIA sedan bearbeta och kontrollera och föra vidare till organisationerna. Någon lagstiftning angående denna fråga är inte påkallad.

Vad slutligen gäller de föräldragrupper som står utanför de auktoriserade organisationerna har de självklart egna kunskaper och erfarenheter som bör tas till vara. De aktuella föräldragruppernas engagemang och kunskaper bör kunna tas till vara och spridas i större sammanhang genom NIA och adoptionsorganisationerna. Utredningen vill dock här hänvisa till vad som sagts i kapitel 5 om att möjligheten att adoptera enskilt minskar i framtiden om Sverige ansluter sig till Haagkonventionen. Detta kommer då troligtvis att leda till att antalet föräldrar som adopterar enskilt blir mindre. Dessa föräldrar kommer dock till följd av konventionens bestämmelser att ha kontakt med centralmyndigheten, dvs. NIA, i flera frågor under adoptionsärendets gång.

The first part of the history of the... the second part of the history of the... the third part of the history of the...

The fourth part of the history of the... the fifth part of the history of the... the sixth part of the history of the...

The seventh part of the history of the... the eighth part of the history of the... the ninth part of the history of the...

The tenth part of the history of the... the eleventh part of the history of the... the twelfth part of the history of the...

The thirteenth part of the history of the... the fourteenth part of the history of the... the fifteenth part of the history of the...

The sixteenth part of the history of the... the seventeenth part of the history of the... the eighteenth part of the history of the...

The nineteenth part of the history of the... the twentieth part of the history of the... the twenty-first part of the history of the...

The twenty-second part of the history of the... the twenty-third part of the history of the... the twenty-fourth part of the history of the...

The twenty-fifth part of the history of the... the twenty-sixth part of the history of the... the twenty-seventh part of the history of the...

The twenty-eighth part of the history of the... the twenty-ninth part of the history of the... the thirtieth part of the history of the...

The thirty-first part of the history of the... the thirty-second part of the history of the... the thirty-third part of the history of the...

The thirty-fourth part of the history of the... the thirty-fifth part of the history of the... the thirty-sixth part of the history of the...

7 Rådgivning och uppföljning

Utredningen föreslår att ett tillägg görs i 25 § socialtjänstlagen som innebär att socialnämnden i samband med medgivandeprövningen kontrollerar att de blivande adoptivföräldrarna har fått nödvändig förberedelse inför adoptionen.

Utredningen har däremot stannat för att inte föreslå införande av en obligatorisk föräldrautbildning.

Slutligen föreslås ett förtydligande av 12 § socialtjänstlagen där kommunens ansvar för adoptivbarn under deras uppväxt lyfts fram och betonas.

7.1 Rådgivningsverksamhet i vårt land

De flesta adoptivbarn i Sverige mår bra och utvecklas väl. Att det finns ett behov av särskilt stöd och hjälp har dock bekräftats genom forskningsrapporter och av adoptivföräldrar, de adopterade själva och personal inom socialtjänst, psykiatri, barnomsorg och skola. Samhällets stöd till adoptivfamiljerna har successivt byggts ut i olika former sedan de internationella adoptionerna började i vårt land. I dag finns en rad resurser att tillgå för adoptivfamiljer i Sverige.

7.1.1 Verksamhetens utveckling

Som tidigare redovisats växte under 1960-talet intresset i Sverige för att adoptera barn från andra länder. De flesta barnen kom till vårt land genom förmedling av svenska medborgare som arbetat utomlands eller genom familjer som adopterat själva och som hjälpte vänner och släktingar att adoptera. Föreningar och andra sammanslutningar bildades där enskilda bistod varandra med råd om hur en adoption praktiskt kunde genomföras. Svenska myndigheter, såsom Utrikesdepartementet, Socialstyrelsen och barnavårdsnämnderna, kontaktades av allmänheten med frågor om vad som gällde för att få adoptera ett utländskt barn. Behovet av service till myndigheter och enskilda växte snabbt. Reglerade arbetsformer inom området efterlystes. En offentlig utredning med uppgift att bl.a. lägga fram förslag om förbättrad service från samhällets sida tillsattes år 1964. Utredningen ledde fram till att Socialstyrelsen blev centralt serviceorgan i frågor om adoption av utländska barn.

I början av 1970-talet inrättades en till Socialstyrelsen knuten rådgivande nämnd för frågor om adoption av utländska barn m.m. (NIA). Nämndens uppgift var bl.a. att svara för information om verksamheten med internationella adoptioner och att lämna biträde åt myndigheter, organisationer och enskilda.

Den första egentliga adoptionsorganisationen, Föreningen Adoptionscentrum (AC), bildades år 1972. I samarbete med en folkhögskola arrangerade organisationen kurser för adoptivfamiljer, under vilka frågor om familjrelationer och barnpsykologi med betoning på adoptivbarn behandlades. I mitten av 70-talet genomförde AC sin första utbildning för studiecirkelledare varefter studiecirkel startades, som omfattade tio sammankomster för blivande adoptivföräldrar. Organisationens medlemmar erbjöds även kurser i spädbarnsvård samt vård av sjuka och undernärda barn. AC inrättade dessutom en kurator-tjänst med uppgift att lämna information i adoptionsfrågor till psykologer, socialsekreterare och lärare. I kuratorns arbetsuppgifter ingick även särskild telefonrådgivning till adoptivföräldrar och blivande adoptivföräldrar.

I samband med att lagen om internationell adoptionshjälp trädde i kraft år 1979 bildades, vid sidan om AC, ett antal nya adoptionsorganisationer. Ett informellt samarbetsorgan mellan organisationerna inrättades, som under 1980-talet bl.a. diskuterade föräldrautbildning och andra behov av hjälp och stöd till adoptivfamiljerna. Som ett resultat av dessa diskussioner utökades bl.a. studiecirkelverksamheten kraftigt inom adoptionsorganisationerna.

NIA anordnade under 1970- och 1980-talen ett flertal kurser och konferenser för de socialsekreterare som handlägger adoptionsärenden, liksom för socialnämndernas ledamöter. År 1982 gav nämnden ut en särskild handbok för socialnämnder om handläggningen av internationella adoptionsärenden. Som ett led i förberedelsearbetet för blivande adoptivföräldrar bedrev NIA vidare under åren 1981 och 1982 en särskild försöksverksamhet med adoptionsrådgivning i grupp i ett antal kommuner.

7.1.2 Verksamheten i dag

Innan en familj tar emot ett utländskt barn för adoption skall *socialnämnden* ha gett sitt medgivande till detta enligt 25 § socialtjänstlagen (SoL). I samband med den (hem)utredning som görs inför ett sådant beslut åvilar det nämnden att försäkra sig om att de blivande adoptivföräldrarna förbereds inför sitt nya föräldraskap. Socialnämnden skall enligt 26 § SoL medverka till att barnet får "god vård och uppfostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden" genom att lämna de blivande adoptivföräldrarna "råd, stöd och annan hjälp de behöver". Socialnämnden bör därför "genom personliga besök av särskilt utsedda representanter för nämnden och på annat lämpligt sätt fortlöpande hålla sig väl förtrogen med förhållandena i hemmen" (39 § socialtjänstförordningen).

Makar som överväger att adoptera ett utländskt barn kan vända sig till socialnämnden även innan de bestämt sig för att ansöka om medgivande om att ta emot ett barn för adoption. Ofta mognar deras slutgiltiga beslut efter flera samtal med en person som är väl insatt i vad det innebär att adoptera ett barn från ett annat land.

Innan en hemutredning inleds lämnas ofta de sökande information i frågor som rör internationella adoptioner, då av mer allmän karaktär. Förutom de besked socialnämnden själv kan ge beträffande möjligheter att delta i gruppsamtal och studiecirkel om adoption, väntetider m.m. överlämnas till de sökande även diverse skriftligt material, såsom NIA:s broschyr Till er som går i adoptionstankar med bifogad förteckning över auktoriserade adoptionsorganisationer samt en lista över lämplig litteratur inom adoptionsområdet.

För de makar som ännu inte genomgått sin hemutredning anordnar även vissa socialförvaltningar i landet särskilda gruppmöten, som leds av en socialsekreterare. Ett deltagande i dessa möten erbjuds utan krav på ansökan om medgivande att ta emot ett barn för adoption. Mötena är således inte obligatoriska och därmed inte heller en förutsättning för att få en utredning gjord eller frågan om medgivande prövad. Avsikten är att de presumtiva adoptivföräldrarna skall få möjlighet att, tillsammans med personer i samma situation och under sakkunnig ledning, diskutera frågor om barnlöshet, motiv för adoption, adoptivbarnets biologiska ursprung m.m.

Ett exempel på sådana förberedande gruppmöten är den s.k. *Stockholmsmodellen*, som började praktiseras inom socialtjänsten i Stockholm år 1975. Modellen bygger på NIA:s modell för gruppsamtal och innebär att par som har börjat fundera på att adoptera erbjuds att delta i gruppsamtal om frågor kring adoption. En grupp består av fyra till fem par och två personer från socialtjänsten, varav en fungerar som gruppleddare. Gruppen samlas vid tre olika tillfällen. Vid första mötet diskuteras frågan om barnlöshet. Därefter kommer samtalen in på det adopterade barnet och de vuxnas förväntningar inför det. Handläggarna inom socialtjänsten uppger att de par som deltagit i gruppsamtalen är bättre förberedda som adoptivföräldrar än de som inte varit med vid sådana samtal.

I Uddevalla erbjuds blivande adoptivföräldrar, som redan har sin hemutredning klar, en föräldrautbildning i barnhälsovårdens regi, den s.k. *Uddevallamodellen*. Kursen varar i två dagar och består av föreläsningar och grupparbeten. De ämnen som behandlas är föräldraskap, barnavård och sjukdomar hos adoptivbarn. Efter barnets ankomst följs föräldrautbildningen upp med besök hos såväl läkare som psykolog. En utvärdering av Uddevallamodellen har visat att de familjer som fått barn under de senaste åren varit betydligt nöjdare med barnhälsovården än de som fick barn tidigare.

En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är den allmänt förebyggande verksamheten för barn och ungdom. I flera kommuner i landet har t.ex.

inrättats särskilda samverkansgrupper kring dessa frågor. Adoptivfamiljernas speciella behov och intressen är för dem en viktig angelägenhet.

Vid sidan om socialtjänsten tillhandahåller samhället adoptivfamiljerna – liksom de biologiska familjerna – en rad ytterligare stödmöjligheter såsom *barnhälsovården*, som även erbjuder förberedande föräldrautbildning, psykologkonsulenter som är verksamma inom mödra- och barnhälsovården samt förskolepsykologer som är knutna till barnomsorgen. Barnpsykiatriker, barnpsykologer och kuratorer för rådgivning är även verksamma vid *barn- och ungdomspsykiatriska kliniker* (BUP) och i Stockholm den *psykiska barna- och ungdomsvården* (PBU).

Vidare erbjuder *Adoptionsrådgivningen* i Stockholm adoptivföräldrar och adopterade enskild rådgivning, gruppsamtal och terapi, huvudsakligen i postadoptiva frågor. Adoptionsrådgivningen har även kapacitet för handledning, information och utbildning i adoptionsfrågor för barnomsorgspersonal, barnhälsovården, PBU, skola och socialtjänst. Även adoptionsorganisationerna erbjuder stöd vid rådgivningsutbildning av studiecirkelledare. Verksamheten, som är avgiftsfinansierad, bedrivs genom frivilliga insatser vid sidan om ordinarie yrkesverksamhet av ett antal psykologer, en socialkonsult och en socionom. Arbetet startade i slutet av 1980-talet på privat initiativ av ett antal personer, som i sin dagliga yrkesverksamhet kommit i kontakt med adoptivfamiljer i behov av stöd och hjälp, med speciell hänsyn tagen till att familjen bildats genom adoption. Liknande verksamheter finns även i Jönköping, Göteborg och Karlstad.

De auktoriserade *adoptionsorganisationerna* gör en mycket betydelsefull insats när det gäller att informera och stödja adoptivföräldrar.

Blivande adoptivföräldrar som vänder sig till en sådan organisation får inledningsvis skriftligt informationsmaterial som behandlar dels adoptionsfrågan i mer allmän bemärkelse, dels vad som gäller i det enskilda ärendet. Information i adoptionsfrågor lämnas även genom de tidskrifter som organisationerna ger ut och sprider bland sina medlemmar.

De blivande adoptivföräldrarnas behov av att tala med någon, som har egna erfarenheter av internationell adoption, tillgodoses inom organisationerna bl.a. genom att föräldrarna ges tillfälle till samtal, direkt eller per telefon, med särskilda kontaktpersoner. Dessa är själva erfarna adoptivföräldrar, som arbetar helt ideellt och som har tagit på sig tystnadsplikt. Kontaktpersonerna anordnar även informationsmöten för nyanmälda sökanden.

I samarbete med ett antal studieförbund, bl.a. Studiefremjandet, driver vidare de auktoriserade organisationerna studiecirkelar för blivande och nyblivna adoptivföräldrar över hela landet. Under de senaste åren har cirka 150 sådana cirkelar arrangerats årligen. Studiecirkelarna omfattar främst förberedande kurser inför adoptivföräldraskapet. Andra cirkelar tar upp frågeställningar kring förskola, skola och tonår, några behandlar andra ämnen, såsom den colom-

bianska eller indiska kulturen. Innan barnet anländer erbjuder även organisationerna de blivande föräldrarna kurser i barnavård.

De förberedande studiecirkelarna är mycket välbesökta. Cirka 90 % av dem som adopterar för första gången deltar i dem. Trots att cirkelarna är öppna för alla blivande och nyblivna adoptivföräldrar kommer emellertid sällan de personer som adopterar på enskild väg i kontakt med verksamheten.

En annan form av utbildning och rådgivning för blivande adoptivföräldrar och för dem som redan har adopterat ett utländskt barn är de regelbundna möten kring adoptionsfrågor som anordnas av flera adoptionsorganisationer. Under dessa möten ges adoptanterna tillfälle att komma i kontakt med andra familjer i liknande situation, så även under de särskilda sommarkurser som organisationerna arrangerar för föräldrar och barn. Barnen engageras i skilda aktiviteter medan föräldrarna ges tillfälle att lyssna till föreläsningar i adoptionsfrågor och diskutera gemensamma angelägenheter.

Utformningen av adoptionsorganisationernas studieverksamhet bygger i dag på ett avtal från år 1988 angående föräldrautbildning för adoptivföräldrar mellan Förbundet Adoptionscentrum (AC), Föreningen Barnen Framförallt - Adoptioner (BFA), Familjeföreningen för Internationell Adoption (FFIA) och Sri Lanka Barns Vänner (SLBV).

Enligt avtalet skall organisationernas arbetsgrupp för etiska och praktiska frågor vara det forum, som skall diskutera för organisationerna gemensamma föräldrautbildningsfrågor och behov av ändring eller utbyggnad av utbildningsverksamheten. Enligt avtalet skall vidare AC vara den organisation som utformar och organiserar föräldrautbildningen. Innehållet i utbildningen ansvarar AC centralt för medan det praktiska genomförandet åvilar organisationens lokala avdelningar i samarbete med - och med hel eller delvis finansiering av - studieförbund och landsting. Statsbidrag för verksamheten lämnas genom Studieförbundet för s.k. vanlig studiecirkelverksamhet, dock inte för utbildning av blivande adoptivföräldrar.

BFA, FFIA och Barnens Vänner (tidigare SLBV) har möjlighet att bland sina medlemmar ta fram lämpliga cirkelledarkandidater (erfarna adoptivföräldrar) och föreslå respektive AC-avdelning att ta upp dem bland organisationens cirkelledare för utbildning och som ledare av adoptionscirkel och barnavårdskurser inom avdelningen. En förutsättning är dock att vederbörande blir medlem i AC.

En växande grupp som vänder sig till adoptionsorganisationerna är ungdomar eller vuxna adopterade, som ställer frågor om sitt ursprung och/eller vill ha hjälp med att kontakta sitt barnhem. Även NIA och socialsekreterare i kommunerna kan konstatera allt fler frågor - från såväl de adopterade själva, som deras föräldrar - om rötter, ursprung och möjligheter att resa tillbaka. NIA har, mot bakgrund härav, utarbetat en särskild broschyr som riktar sig till de adopterade ungdomar, som vill veta mer om sitt ursprung. Råd och stöd lämnas

även av adoptionsorganisationerna på skilda sätt, bl.a. genom en särskild jourgruppsverksamhet, där medlemmarna kan få professionell, sekretessbelagd hjälp av utbildad psykolog. Medlemmarna i Adopterade Koreaners Förening (AKF) driver även egen telefonjour, för att möta de adopterades särskilda behov bl.a. i dessa frågor.

Den ökade efterfrågan på kunskap från adoptivföräldrar och de adopterade själva möts, inom ramen för FN:s internationella familjeår 1994, genom ett särskilt projekt om identitet och vuxenroller för unga adopterade. Projektet, som bl.a. omfattar en ny telefonjour för och med adopterade, genomförs av AC, och skall öka förståelsen kring den adopterades bakgrund och behov av sitt biologiska ursprung och dessutom stimulera till nätverksbygge mellan adoptivföräldrar resp. unga adopterade.

7.1.3 Hemställan från de auktoriserade adoptionsorganisationerna om obligatorisk föräldrautbildning

I en gemensam skrivelse till utredningen har AC, BFA, FFIA och SLBV (numera BV) framställt önskemål om hur utbildningen av adoptivföräldrar bör utformas för framtiden. Av innehållet i skrivelsen kan nämnas:

- Alla adoptivbarn har oavsett förmedlingssätt rätt till föräldrar som är väl förberedda på det annorlunda föräldraskap som en adoption innebär. Blivande adoptivföräldrar får i dag en del utbildning i samband med hemutredningen men den är långt ifrån tillräcklig. Utbildningen bör vara obligatorisk för alla som önskar erhålla medgivande. Den bör också vara helt fristående från adoptionsorganisationerna och helst också från kommunernas utredare. Den utbildning som redan finns i cirkelform är knuten till AC och är en mycket bra grund för medlemsrekrytering till den organisationen. Genom en neutral utbildning skulle snedrekryteringen upphöra och de mindre organisationerna gynnas.

- Utbildningen skall vara förebyggande och koncentreras till tiden före barnets ankomst. Med denna uppläggnings kommer sannolikt behovet av stödåtgärder från samhällets sida efter barnets ankomst att bli mindre. Med en god beredskap kommer adoptivföräldrarna att stå bättre rustade inför olika situationer och svårigheter som kan uppstå under barnets uppväxt.

- Finansieringen bör kunna lösas så att kostnaderna till viss del täcks av avgifterna från deltagarna.

7.2 Rådgivning för blivande adoptivföräldrar i Danmark

Rådgivnings- och utbildningsverksamheten för blivande adoptivföräldrar i Danmark överensstämmer i stora delar med motsvarande förhållanden i vårt land. Samhällets stöd är differentierat och lämnas genom ett flertal instanser inom adoptionsområdet. Såväl offentliga myndigheter, som auktoriserade adoptionsorganisationer och frivilliga intresseorganisationer m.fl. erbjuder de sökande att delta i informations- och rådgivningsverksamheter av skilda slag. Blivande adoptanter ges möjligheter att under olika skeden i adoptionsprocessen förbereda sig för föräldraskapet. När barnet anlät till sin nya familj åvilar rådgivningsarbetet det allmänna sociala systemet efter bistandslovens bestämmelser om särskilt stöd till barn och unga och i skolsammanhang efter folkskolelovens bestämmelser om särskilda insatser.

De offentliga myndigheterna lämnar i första hand rådgivning till blivande adoptivföräldrar i samband med den s.k. förundersökningen, som vanligen utförs av socialcentren. Förundersökningen, vars huvudsakliga syfte är att tjäna som underlag för adoptionssamrådets ställningstagande till om de sökande kan godkännas som adoptanter, ger emellertid även möjligheter till utbildning, information och rådgivning. De blivande adoptivföräldrarna får tillfälle att diskutera sina adoptionsplaner med en sakkunnig person, och får dessutom, enskilt eller gemensamt, ta ställning till en rad olika frågor som rör adoption. Makarnas motiv för att vilja adoptera, den egna oförmågan att få biologiska barn, adoptivbarnet och dess bakgrund är några exempel på de frågeområden som behandlas i syfte att förbereda adoptanterna för deras nya föräldraskap. I samband med förundersökningen har socialcentra också möjlighet att erbjuda de sökande samtal med specialister inom skilda områden, t.ex. specialläkare och psykologer.

Flera socialcentra arrangerar även inledande informationsmöten för de sökande, som ännu inte genomgått sin förundersökning. Under dessa möten behandlas främst frågor av allmän och praktisk karaktär, såsom gången i ett adoptionsärende, samhällets stöd till adoptivföräldrar samt lagbestämmelser och praxis inom området.

De auktoriserade adoptionsorganisationerna i Danmark har under de senaste åren inlett ett särskilt informationsprogram i adoptionsfrågor, som differentierats med avseende på det skede av adoptionsärendet som de blivande adoptivföräldrarna befinner sig i. Deltagande i programmet, som består av tre delar, erbjuds utan kostnad.

Programmet inleds med informationsmöten för dem som överväger adoption. Dessa möten innehåller avser i första hand att ge material till eftertanke under övervägningsfasen, dvs. innan slutligt beslut att ansöka om adoption fattas. Till informationsmötena inbjuds även föräldrar, som redan har adopterat ett eller

flera utländska barn, att dela med sig av egna erfarenheter och upplevelser. Ett adoptionsärendes förlopp redovisas. Adoptionsorganisationerna beskrivs med avseende på mål, arbetssätt och kostnader för sin verksamhet.

Den andra delen av programmet vänder sig till dem som redan har beslutat sig för adoption. Under gruppmöten med endast ett fåtal deltagare diskuteras frågor som rör möjligheter och begränsningar med hänsyn till särskilda önskemål och förhoppningar inför det kommande adoptivbarnet. Levnadsförhållandena i olika ursprungsländer och situationen för barn på institution i dessa länder belyses med tonvikt på den betydelse som dessa förhållanden har för barnet under dess uppväxttid.

Programmet avslutas med individuella rådgivningssamtal för dem som har godkänts av adoptionsrådet som adoptanter. Under dessa samtal diskuteras bl.a. frågor som rör valet av det land till vilket adoptionsansökan skall sändas.

Organisationernas löpande rådgivningsverksamhet hanteras i flera fall av en särskild socialrådgivare, som kompletterar den expertis som organisationens övriga medarbetare besitter. Rådgivarens erfarenhet och kunskaper ger särskilda förutsättningar för att ge adoptionssökande det stöd de behöver i känsliga situationer, särskilt i krisperioder under och inför förmedlingstidpunkten.

De frivilliga intresseorganisationerna, främst Landsforeningen Adoption og Samfund, erbjuder sedan flera år tillbaka åtskilliga studiecirklar av förberedande och rådgivande karaktär för blivande adoptivföräldrar. Dessa leds av personer som själva är erfarna adoptivföräldrar. Studiecirkelarna omfattar främst förberedande kurser inför adoptivföräldraskapet med temata såsom adoptionsmotiv, adoptionsproceduren och barnets första tid i familjen. Andra cirklar tar upp frågeställningar kring barnets uppväxttid, t.ex. det "annorlunda" barnet, diskriminering, identitet och barnets framtid i Danmark. För familjer som redan har adopterat erbjuds även vissa kurser i ämnen av särskilt intresse för tonårsfamiljer.

Landsforeningen Adoption og Samfund har vidare en välutbyggd rådgivningsverksamhet med tillgång till såväl juridisk som medicinsk expertis. Enskilda medlemmar i föreningen, som själva är erfarna adoptivföräldrar, arbetar också ideellt såsom kontakt- och stödpersoner för blivande adoptanter.

7.3 Obligatorisk adoptionsrådgivning i Nederländerna

I Nederländerna regleras förhållanden som rör internationella adoptioner i lag sedan juli 1989. I denna anges att makar som för första gången anmäler att de önskar adoptera ett utländskt barn, skall delta i ett särskilt obligatoriskt rådgivningsprogram för blivande adoptivföräldrar. Ett sådant program har, på uppdrag av det nederländska Justitieministeriet, utarbetats av Centrum för förberedelse inför internationell adoption (Voorlichting Interlandelijke Adoptie,

VIA). Verksamheten inom detta centrum är inriktad såväl på information om internationell adoption, som på rådgivning för blivande adoptivföräldrar.

Syftet med programmet är att förbereda makarna genom att så tidigt som möjligt i adoptionsprocessen informera dem om vad det innebär att vara föräldrar till ett barn från ett annat land. Makarna skall efter att de deltagit i programmet, på så goda grunder som möjligt, kunna bestämma sig för om de vill fullfölja adoptionen eller ej. Programmet är inte kostnadsfritt. Avgiften betalas fullt ut av deltagarna själva. Av de ca 700 makar som årligen deltar, återkallar ca 30 % sin ansökan. För att få adoptera måste makarna ha deltagit fullt ut i programmet.

Programmet består huvudsakligen av två delar; dels ett introduktionsmaterial för självstudium, dels fem gruppmöten då de blivande adoptivföräldrarna tillsammans diskuterar olika aspekter på internationell adoption.

7.3.1 Introduktionen

Introduktionsmaterialet som sänds ut ca fyra månader före ett inledande informationsmöte, är mycket omfattande och innehåller information om adoptionsprocessen i sin helhet, inkl. nederländsk lagstiftning inom området. Samtliga nio (1993) adoptionsorganisationer beskrivs med avseende på mål, arbetssätt och kostnader för sin verksamhet. Även möjligheten att adoptera enskilt redovisas, dock med betoning på de risker som anses vara förenade med ett sådant förfarande. Vidare diskuteras de tre parter – den s.k. *adoptionstriangeln* – som berörs av en adoption; de biologiska föräldrarna, den adopterade och adoptivföräldrarna. Dessutom berörs olika stödmöjligheter och behov av särskilda hjälpinsatser som kan bli aktuella under barnets uppväxt.

Introduktionsmaterialet ger makarna grundläggande kunskaper om adoptionsprocessen i sig och dessutom en uppfattning om hur det egna adoptionsärendet kommer att gestalta sig.

7.3.2 Fem gruppmöten

Avsikten med de följande fem gruppmötena, i vilka högst åtta par deltar samtidigt, är att göra makarna medvetna om känslor, önskemål och förväntningar inför det kommande barnet. Även föräldrskapet diskuteras med tonvikt på egna möjligheter och begränsningar. Personlig närvaro krävs under samtliga möten.

Det första mötet behandlar främst *de blivande adoptivföräldrarnas egen situation*. VIA har erfarit ett starkt behov bland makar som drabbats av ofrivillig barnlöshet att tala med andra, som befinner sig i samma situation. Över 80 % av dem som hittills deltagit i rådgivningsprogrammet har inte kunnat få egna biologiska barn eller har haft barn som avlidit i tidig ålder. I

programmet understryks att alternativet adoption skall väljas för barnets egen skull, inte för att fylla tomrummet efter ett annat barn. Motiven för att adoptera, såväl för paret gemensamt som för den enskilde maken, är därför en central fråga under det första gruppmötet.

Under det andra mötet står *adoptivbarnet och dess bakgrund* i fokus. Levnadsförhållanden i olika ursprungsländer skildras med betoning på den betydelse som dessa förhållanden har för barnet under dess uppväxt. Vikten av att bevara så mycket information som möjligt om barnets ursprung betonas. Även de biologiska föräldrarna och deras livssituation berörs.

Adoptivbarnets bakgrund behandlas även under det tredje gruppmötet, men nu från ett annat perspektiv. De psykologiska effekterna av en tidig separation från föräldrar och andra närstående och av att inte ha erfårit en positiv bestående relation med vuxna är exempel på frågor som nu diskuteras för att ge en mer fullständig bild av vad barnet kan ha upplevt under sitt tidiga liv. Syftet är att öka förståelsen för hur sådana erfarenheter kan påverka relationerna mellan barnet och medlemmarna i dess nya familj. Till detta möte inbjuds även föräldrar som redan har adopterat ett eller flera utländska barn. Att på detta sätt stimulera till kontakt och utbyte av erfarenheter mellan dem som avser att adoptera och dem som har adopterat är en central del av programmet.

Det fjärde gruppmötet ägnas åt en diskussion om *hur det adopterade barnet kan reagera* på sina tidiga upplevelser, sin nya hemmiljö, sina adoptivföräldrar m.fl. Erfarenheten visar att de som deltar i rådgivningsprogrammet nu inser vidden av den betydelse som barnets ursprung i olika bemärkelser har på dess vidare utveckling.

Det femte och avslutande gruppmötet behandlar *det adopterade barnets egna känslor*; vad det innebär att bli adopterad och att ha s.k. dubbla lojaliteter gentemot såväl biologiska föräldrar som adoptivföräldrar. Olika stödmöjligheter och behov av särskilda hjälpinsatser som kan bli aktuella under barnens uppväxttid redovisas.

VIA poängterar vikten av att de par som deltar i rådgivningsprogrammet sätter sig in i barnets situation och själva söker uppleva vad det kan innebära att tvingas lämna en välkänd miljö och resa till en främmande familj i en annat land. Med denna kunskap är förhoppningen att programmet skall ha förberett adoptanterna för deras nya föräldraskap på ett sådant sätt att de skall förstå barnet och reagera så adekvat som möjligt på dess särskilda behov.

Den helt övervägande delen av adoptionsplaceringarna i Nederländerna fungerar enligt holländsk uppfattning tillfredsställande. I återstående placeringar behövs professionell hjälp under längre eller kortare perioder. För att delvis täcka detta behov ger regeringen ekonomiskt stöd till Werkverband Adoptie Nazorg (WAN), en stiftelse för uppföljning av och rådgivning – ej obligatorisk – i adoptionsfall. Även de nederländska adoptionsorganisationerna erbjuder "efter-

vård", dock endast fram till dess att barnet adopterats officiellt enligt nederländsk lag.

7.4 Överväganden

7.4.1 Rådgivning

När en socialnämnd enligt de regler som gäller i dag överväger om medgivande skall lämnas enligt 25 § socialtjänstlagen skall bedömningen koncentreras på hemmets och de blivande föräldrarnas lämplighet. En prognos skall göras om makarna allmänt sett antas kunna ge ett barn god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden. Något uttryckligt krav på att föräldrarna skall ha genomgått en föräldrautbildning för att få ett medgivande finns emellertid inte. I begreppet lämplighet ligger dock ett krav på att föräldrarna måste ha viss kunskap om barn och deras behov och att de är informerade om vad det innebär att adoptera ett barn.

Enligt artikel 5 b i Haagkonventionen skall en behörig myndighet i mottagarlandet inte bara ge sitt medgivande till adoption utan också kontrollera att de blivande adoptivföräldrarna har erhållit den rådgivning som kan vara nödvändig inför adoptionen.

För att anpassa de svenska reglerna efter konventionens krav föreslår utredningen att ett tillägg görs i 25 § socialtjänstlagen som innebär att det ankommer på socialnämnden att i varje enskilt fall innan medgivande ges bilda sig en uppfattning om föräldrarna kan sägas ha de kunskaper som är nödvändiga inför den förestående adoptionen. Personer som inte tidigare har några barn får vid behov informeras om de olika utbildningsalternativ som står till buds. Föräldrar som tidigare har adopterat eller som redan genomgått en utbildning, t.ex. en studiecirkel om adoption, torde däremot i de flesta fall redan uppfylla kravet på förberedelse.

Utredningen anser emellertid inte att det finns skäl att införa en obligatorisk föräldrautbildning i offentlig regi. Som konstaterats i avsnitt 7.1.2 erbjuder samhället redan i dag blivande adoptivföräldrar flera olika möjligheter att skaffa sig kunskap och information om adoptioner, dels i speciella former såsom Stockholms- och Uddevallamodellerna, dels inom den vanliga barnhälsovården och socialtjänsten. Som också framgår av avsnitt 7.1.2 är den utbildning som ges genom organisationerna av central betydelse.

Då det finns ett pågående samarbete angående föräldrautbildning mellan AC, FFIA, BFA och BV anser utredningen vidare att detta samarbete kunde utvecklas t.ex. på det sätt att det genom organisationernas försorg bildades en stiftelse som får till uppgift att göra utbildning tillgänglig för blivande adoptivföräldrar, även för dem som adopterar enskilt.

7.4.2 Uppföljning

Som framgått under 5.2 har FN:s kommitté för barnets rättigheter påtalat att Sverige saknar ett särskilt system för uppföljning av hur det går för adopterade barn i svenska familjer. Enligt 12 § socialtjänstlagen skall emellertid socialnämnden i varje kommun verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Detta allmänt formulerade ansvar för kommunen innefattar givetvis även adopterade barn.

Socialtjänsten är en viktig resurs då det gäller att ge stöd och hjälp åt adoptivbarn och föräldrar efter barnets ankomst. Då det kan vara svårt för en mindre kommun att tillgodose behovet av specialkunskaper vad gäller de problem som kan uppstå i en adoptivfamilj under barnets uppväxt är det lämpligt att kommunerna samarbetar i dessa frågor.

Som också framgått under 7.1.2 finns vid sidan av socialtjänsten andra hjälpresurser för adoptivbarn och deras föräldrar. NIA och adoptionsorganisationerna har en central roll. NIA har denna roll i sin egenskap av central- och expertmyndighet på området när det gäller att förmedla information om adoptioner och därmed åstadkomma större insikt och medvetenhet hos berörda yrkesgrupper om de särskilda frågor som kan uppkomma vid ett adoptivbarns uppväxt.

Mot bakgrund av det anförda anser utredningen inte att det finns behov av att inrätta något ytterligare organ för att följa upp de adopterade barnens situation och bistå barn och föräldrar under barnets uppväxttid. Utredningen anser dock att ett förtydligande bör göras i socialtjänstlagen när det gäller socialnämndens särskilda ansvar för de adopterade. Utredningen återkommer till denna fråga i kapitel 9 Författningskommentar.

8 Kostnadseffekter m.m.

Utredningen har i det föregående lämnat en rad förslag till åtgärder, som bör vara till gagn för verksamheten med internationella adoptioner. Vissa förslag har vuxit fram i kontinuerlig dialog med olika aktörer inom adoptionsområdet, andra har varit en direkt följd av den inverkan som Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner har på svensk lagstiftning inom området.

Med hänsyn till de begränsningar som anges i direktiven, har utredningen strävat efter att inte föreslå några förändringar som innebär kostnadsökningar. Enligt utredningens mening kan dock de krav på det svenska adoptionssystemet som följer av Haagkonventionens tillämpning i Sverige innebära att behovet av resurser hos NIA i egenskap av central myndighet ökar. Utredningens förslag när det gäller redovisning och kostnadskontroll kan också få sådan, om än begränsad, följd. Beträffande förslagen i övrigt gör utredningen den bedömningen att dessa inte kommer att medföra några nya kostnader.

The first part of the paper discusses the importance of the study. It is followed by a review of the literature. The methodology section describes the data used and the statistical methods employed. The results section presents the findings of the study. The conclusion summarizes the main points and offers suggestions for future research.

9 Författningskommentar

9.1 Allmänna överväganden

Regler om adoptioner återfinns i många svenska författningar. De grundläggande materiella reglerna om adoptioner finns i 4 kap. föräldrabalken. Då det gäller adoptioner med utländsk anknytning finns i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption bestämmelser bl. a. om svensk domsrätt och erkännandeförfarandet vid utländska adoptionsbeslut. Till denna lag hör förordningen (1976:834) om prövning av utländskt beslut om adoption. Definitionen av internationell adoptionshjälp och regler härom återfinns i lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp. NIA:s funktioner regleras i förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor. Vidare är flera centrala regler om adoption av utländska barn intagna i socialtjänstlagen (1980:620) och dess förordning (1981:750). Bidragsregler angående adoption av utländska barn återfinns i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn jämte tillhörande förordning (1988:1464). Slutligen finns i andra författningar särbestämmelser angående adoptioner, t.ex. i sekretesslagen (1980:100) och i medborgarskapslagen (1950:382).

Utredningen har efter genomgång av ovannämnda regler kommit fram till att flera av dessa bör ändras såväl till sitt innehåll som språkligt. Det är vidare utredningens uppfattning att en del av reglerna om adoptioner med internationell anknytning med fördel bör kunna föras samman i en författning. Därför föreslås en helt ny lag, lagen om internationella adoptionsfrågor.

Den nya lagen består huvudsakligen av regler som för närvarande har sin motsvarighet i lagen om internationell adoptionshjälp och lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption. Dessa båda lagar kan därför upphävas. Den nya lagen innehåller också för tydlighetens skull hänvisningar till socialtjänstlagen angående de frågor socialnämnden skall ta ställning till. Lagen om internationella adoptionsfrågor har försetts med underrubriker så att den kronologiska gången i ett ärende om internationell adoption lättare skall kunna följas. Under dessa rubriker är bestämmelserna grupperade efter i stort sett samma disposition som i lagen om internationell adoptionshjälp och lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption. Till den nya lagen hör en

förordning.

I övrigt föreslår utredningen ändringar i socialtjänstlagen och därtill hörande förordning, i förordningen med instruktion för NIA, i lagen om bidrag vid adoption av utländska barn och därtill hörande förordning, i sekretesslagen samt i medborgarskapslagen. Vidare föreslås en ny lag i vilken Haagkonventionen upphöjs till lag i Sverige.

Nedan följer en genomgång av författningsförslagen. För att genomgången skall följa den kronologiska ordningen i ett adoptionsärende börjar utredningen med att kommentera förslagen i socialtjänstlagen. Den paragraf i socialtjänstlagen som kommenteras inledningsvis har dock aktualitet först när ett adoptivbarn anlant till Sverige.

9.2 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (1980:620)

12 §

I denna paragraf behandlas socialnämndens ansvar för barn och ungdomar inom kommunen. De allmänt formulerade kraven innefattar även adoptivbarn. Som utredningen tidigare noterat har FN:s kommitté för barnets rättigheter rekommenderat att åtgärder vidtas för att närmare övervaka situationen för utländska barn i adoptivfamiljer. Utredningen anser emellertid inte att det finns anledning att inrätta ett särskilt organ för uppföljning av de adopterades situation då detta ansvar redan ligger hos kommunerna. Däremot föreslås ett tillägg till 12 § socialtjänstlagen som lyfter fram och förtydligar detta ansvar.

25 §

De två första styckena i paragrafen, som är oförändrade, behandlar de fall då en underårige tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av hans föräldrar eller någon annan som har vårdnaden om honom. Dessa stycken är alltså inte enbart tillämpliga vid adoption av utländska barn. Enligt första stycket får inte den underårige tas emot i hemmet utan att socialnämnden har gett sitt medgivande. I andra stycket stadgas att socialnämnden inte får lämna medgivande utan att förhållandena i hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda.

I paragrafens övriga tre stycken finns särskilda regler för den situationen att ett utländskt barn adopteras. Dessa stycken är i stort sett nya. Det tredje stycket inleds dock på samma sätt som tidigare. Där stadgas att är det fråga om att ta emot ett utländskt barn i syfte att adoptera det skall medgivande inhämtas innan

barnet lämnar hemlandet.

Tredje styckets andra punkt är däremot ny. I den stadgas att innan socialnämnden beslutar i en fråga om medgivande skall nämnden inhämta huruvida de blivande adoptivföräldrarna har tillräckliga kunskaper inför den förestående adoptionen. Något liknande krav har inte tidigare ställts i lagtexten. I socialnämndens prövning av de blivande adoptivföräldrarnas lämplighet får emellertid redan nu anses ingå en kontroll av att föräldrarna har viss kunskap när det gäller barn och deras behov och av att föräldrarna blivit informerade om vad det innebär att adoptera. I artikel 5 b i Haagkonventionen stadgas uttryckligen att en behörig myndighet i mottagarlandet skall säkerställa att de blivande adoptivföräldrarna har fått den rådgivning som kan vara nödvändig inför adoptionen. För att anpassa de svenska reglerna till konventionen föreslår utredningen att den nu beskrivna regeln införs.

Enligt gällande regler upphör medgivandet att gälla om inte barnet har tagits emot i hemmet inom ett år från det medgivandet gavs. Det har i praktiken visat sig att denna tidsgräns är något snävt tilltagen då det inte så sällan tar drygt ett år innan de blivande adoptivföräldrarna får kontakt med ett barn och det kommer till Sverige. Sökandena måste då på nytt ansöka om medgivande och socialnämnden måste åter pröva frågan om lämplighet trots att det ofta inte har inträffat någon omständighet som föranleder en annan bedömning än tidigare. För att sökandena skall slippa denna andra omgång föreslår utredningen att medgivandet i fortsättningen skall gälla i två år. En regel härom föreslås i tredje stycket tredje punkten.

Under tiden medgivandet gäller kan det emellertid inträffa omständigheter som innebär en väsentlig förändring av de blivande adoptivföräldrarnas förhållanden. En sådan förändring kan göra det nödvändigt med en kompletterande utredning och ibland ett upphävande av medgivandet. Utredningen föreslår därför att beslutet om medgivande förenas med en skyldighet för de blivande adoptivföräldrarna att till socialnämnden anmäla om omständigheterna mer väsentligt ändras under den tid beslutet om medgivande gäller. Förändringar som här kan bli aktuella är t.ex. arbetslöshet, olika sjukdomar eller förändringar i familjebilden. En regel med nu berört innehåll föreslås i tredje stycket fjärde punkten.

Den femte och sista punkten i tredje stycket innehåller också den en ny regel. Här föreskrivs att medgivandet kan återkallas om förutsättningarna för sådant inte längre föreligger. Det framstår som naturligt att socialnämnden skall ha en möjlighet att ändra på ett beslut om medgivande i en sådan situation. En sådan regel skulle också harmoniera med artikel 21 i Haagkonventionen där det stadgas att, om det innan adoptionen ägt rum, blir uppenbart att en fortsatt placering av barnet hos de blivande adoptivföräldrarna inte är förenlig med barnets bästa, nödvändiga åtgärder skall vidtas t.ex. att barnet tas från de blivande adoptivföräldrarna.

I fjärde stycket föreslår utredningen en ny regel som gäller frågan om

förmedlingen är godtagbar. Enligt den nuvarande lydelsen av 25 § är det socialnämnden som prövar frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet efter eventuellt hörande av NIA. Som utredningen konstaterat i avsnitt 2.2 talar NIA:s stora sakkunskap på området för att NIA skall vara det organ som har beslutanderätt i frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet. Utredningen anser därför att beslutet om medgivande skall delas upp i två led. Först prövar socialnämnden frågan om de blivande adoptivföräldrarnas lämplighet och därefter prövar NIA, då så erfordras, frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet. Det är emellertid inte bara förmedlingssättets tillförlitlighet som NIA bör pröva i framtiden utan även frågan om den tilltänkta enskilda adoptionen står i överensstämmelse med rekvisiten i 6 § lagen om internationella adoptionsfrågor. Uttrycket "förmedlingssättet" bör bytas ut mot "förmedlingen" i lagtexten. Vidare har uttrycket "tillförlitlig" bytts ut mot "godtagbar" i enlighet med den terminologi som används i 4 § lagen om internationella adoptionsfrågor. Utredningen föreslår därför att det i fjärde stycket föreskrivs att när det gäller adoptioner, som inte skall förmedlas av en auktoriserad adoptionsorganisation, gäller socialnämndens beslut om medgivande endast under förutsättning att NIA bedömer förmedlingen som godtagbar. En erinran om detta bör göras av socialnämnden i dess beslut.

Den föreslagna lydelsen av det femte och sista stycket i 25 § har tillkommit mot bakgrund av artikel 17 c i Haagkonventionen. I denna artikel föreskrivs att ett beslut i ursprungslandet om att ett barn skall överlämnas för vård hos blivande adoptivföräldrar får fattas endast om centralmyndigheterna i de båda staterna har samtyckt till att adoptionsförfarandet kan fortskrida. Konventionen kräver alltså inte bara att ett organ beslutar om medgivande till adoption, utan ett organ skall också pröva om adoptionsförfarandet får fortsätta. För att uppfylla konventionens krav måste därför i Sverige införas en ny beslutsomgång som blir aktuell när ett visst barn anförtros de blivande adoptivföräldrarna av ursprungslandets myndigheter. Enligt Haagkonventionen kan denna prövning göras av andra myndigheter än centralmyndigheten eller av auktoriserade organisationer. Eftersom prövningen av frågan om adoptionsförfarandet skall få fortsätta är nära besläktad med frågan om huruvida medgivande till adoptionen skall lämnas enligt 25 § första stycket, framstår det enligt utredningens uppfattning som lämpligt att låta socialnämnden vara det organ som prövar även om adoptionsförfarandet får fortsätta.

30 §

Ett beslut om medgivande meddelas av socialnämnden i de blivande adoptivföräldrarnas hemkommun. Samma socialnämnd bör självfallet pröva om adoptionsförfarandet skall fortsätta.

31 §

Ändringen är en följdändring till förslaget till en ny lag om internationella adoptionsfrågor.

73 §

Socialnämndens beslut om återkallande av medgivande och om tillstånd till att adoptionsförfarandet får fortsätta skall, liksom medgivandebeslutet, kunna överklagas till länsrätten.

75 §

Ändringen är en följdändring till förslaget till en ny lag om internationella adoptionsfrågor.

9.3 Förslaget till förordning om ändring i socialtjänstförordningen (1981:750)

37 a §

På grund av Haagkonventionens krav på att beslut skall fattas om att adoptionsförfarandet skall få fortsätta då ett visst barn finns tillgängligt för adoption, införs en bestämmelse om ett sådant beslut i 25 § socialtjänstlagen. I 37 a § socialtjänstförordningen sägs att de blivande adoptivföräldrarna i sin ansökan om sådant beslut skall lämna personuppgifter om barnet.

9.4 Förslaget till lag med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner

1 §

Utredningen föreslår att 1993 års Haagkonvention inkorporeras, dvs. upphöjs till lag i Sverige.

Uppgift om vilka länder som ratificerat konventionen och i förhållande till vilka länder lagen således skall tillämpas får på sedvanligt sätt anges i ett tillkännagivande av regeringen.

2 §

I denna bestämmelse anges att NIA är centralmyndighet och att nämnden fullgör de uppgifter som ankommer på en sådan myndighet om inte annat är stadgat. I paragrafen anges särskilt vissa uppgifter som ankommer på NIA.

9.5 Förslaget till lag om internationella adoptionsfrågor

1 §

I en inledande bestämmelse anges att lagen är tillämplig på frågor om internationella adoptioner. Vad som avses med detta uttryck torde normalt inte vara något problem. Den vanligaste situationen är naturligtvis att två svenska makar bosatta i Sverige adopterar ett utländskt barn. Det finns dock flera andra situationer som också de får sägas utgöra internationella adoptioner. Någon uttömmande uppräknings här låter sig emellertid inte göra.

Lagen gäller inte om något annat följer av inkorporeringslagen.

För de nordiska länderna finns särskilda regler.

2 och 3 §§

För att lagtexten inte skall bli missvisande på det sättet att den ger intryck av att reglera alla frågor rörande internationella adoptioner, som inte är undantagna enligt 1 §, bör i lagens början hänvisas i vart fall till de första leden i beslutsprocessen i ett ärende om adoption, nämligen till reglerna i socialtjänstlagen om de beslut socialnämnden skall fatta.

4 §

Här införs den nya regel rörande enskilda adoptioner som omtalas i 25 § socialtjänstlagen och som utredningen kommenterat i anslutning till den paragrafen. Som därvid sagts skall NIA:s prövning inte enbart omfatta själva förmedlingssättets tillförlitlighet utan även om adoptionen kan tillåtas utifrån vad som sägs i 6 § andra meningen lagen om internationella adoptionsfrågor. För att ge utrymme för en sådan mer allmän bedömning av tillåtligheten av adoptionen sägs i paragrafen att NIA skall pröva om förmedlingen kan anses godtagbar.

5 §

Denna paragraf motsvarar 1 § andra stycket lagen om internationell adoptions-hjälp. En förändring som gjorts i texten är att begreppet adoptionshjälp har bytts ut mot adoptionsförmedling. Anledningen härtill är att utredningen erfarit att begreppet adoptionshjälp skapat förvirring och bl.a. många gånger uppfattas som en term för ekonomisk hjälp i samband med adoptioner. Utredningen anser därför att detta begrepp bör bytas ut mot ett annat som tydligare anger vad som avses.

En annan förändring som gjorts är att uttrycket förmedla kontakt har bytts ut mot skapa kontakt. Anledningen härtill är att utredningen önskar vidga betydelsen av internationell adoptionsförmedling på så sätt att härunder även faller de situationer då blivande adoptivföräldrar själva – utan att anlita en organisation – skapar kontakt med ett barn de vill adoptera. En förtydligande mening i detta syfte avslutar också paragrafen. I nästa paragraf anges att internationell adoptionsförmedling enligt huvudregeln får lämnas endast av en auktoriserad organisation. Undantag görs dock för enstaka fall av adoption som avser släktingbarn eller där annars särskilda skäl föreligger för att tillåta sådan förmedling.

6 §

Denna paragraf motsvaras delvis av tidigare 1 § första stycket lagen om internationell adoptionshjälp. Utredningen föreslår en omformulering av paragrafen så att endast vissa enstaka fall av adoption förmedlade av de blivande adoptivföräldrarna själva i fortsättningen blir tillåtna. Motiven till lagändringen och de närmare övervägandena bakom denna återfinns i avsnitt 5.1.3 i anslutning till artikel 15. Någon anledning att tillåta enskilda adoptioner i vidare omfattning utanför det av konventionen reglerade området finns knappast.

7 §

Denna paragraf motsvaras i sak av 2 § lagen om internationell adoptionshjälp.

8 §

Innehållet i denna paragraf motsvaras av innehållet i 3 § lagen om internationell adoptionshjälp. Den enda ändring som föreslås, förutom redaktionella bearbetningar, är att begreppet adoptionshjälp byts ut mot förmedla adoption. Se närmare härom vid 5 §.

9 §

Första stycket har överförts från 4 § första stycket lagen om internationell adoptionshjälp. Som konstaterats i kapitel 4 bör NIA ges en uttrycklig möjlighet att föreskriva att organisationerna måste följa vissa principer rörande inbetalning av avgifter samt redovisning. Föreskrifter härom får NIA ta in i auktorisationsvillkoren.

Andra stycket har också det flyttats över från 4 § nämnda lag. Två ändringar har dock gjorts. Den första består i att ordet skäligen har lagts till framför avgifter. Denna markering beror på att det i artikel 32 i Haagkonventionen föreskrivs att ingen får göra en otillbörlig ekonomisk vinst i samband med internationell adoptionsförmedling. Den andra förändringen i det överflyttade stycket består i att termen adoptionshjälp bytts ut mot adoptionsförmedling. Se närmare härom vid 5 §.

10 §

Innehållet i paragrafen har i sak överförts från 5 § lagen om internationell adoptionshjälp. Den enda ändring som gjorts är att även här har begreppet adoptionshjälp bytts ut mot adoptionsförmedling. Se närmare härom vid 5 §.

11 §

Denna paragraf motsvaras i sak av 6 § lagen om internationell adoptionshjälp.

12 §

Denna paragraf motsvaras i sak av 7 § lagen om internationell adoptionshjälp.

13 §

En förändring som gjorts beträffande denna paragraf, som överförts från 8 § lagen om internationell adoptionshjälp, är att begreppet adoptionshjälp bytts ut mot förmedla adoption. Se närmare härom vid 5 §.

En annan förändring som föreslås är att andra och tredje styckena i 8 § lagen om internationell adoptionsförmedling angående omprövning av sammanslutningens beslut utgår. I andra stycket i 8 § stadgas att om en samhällsrepresentant har en annan mening än sammanslutningen i fråga om adoptionshjälp skall frågan överlämnas till tillsynsmyndigheten för avgörande. I tredje

stycket samma paragraf stadgas att om sammanslutningen har vägrat adoptionshjälp i ett visst fall får tillsynsmyndigheten på begäran av den som söker adoptionshjälp uppdra åt sammanslutningen att ändå lämna hjälpen. Som utredningen utvecklat ovan i kapitel 3 bör besluten om adoptionshjälp i framtiden överprövas av domstol. Utredningen har föreslagit att denna domstol skall vara länsrätten. Är de sökande missnöjda med sammanslutningens beslut får de alltså överklaga detta till länsrätten. Vanliga principer för överklagande och domstolsprövning gäller då, varför någon motsvarighet till 8 § andra och tredje styckena i den nuvarande lagen inte krävs.

14 - 18 §§

Dessa paragrafer motsvarar 1 - 4 §§ och 6 § lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption. Vissa språkliga moderniseringar har gjorts.

I de fall en adoption beslutats i ett land, som anslutit sig till Haagkonventionen, gäller adoptionen i Sverige enligt konventionens regler i enlighet med inkorporeringslagen.

19 §

I 10 § lagen om internationell adoptionshjälp finns en regel motsvarande första stycket första punkten i den nu aktuella paragrafen.

Regeln i första stycket andra punkten är överflyttad från 2 § förordningen om prövning av utländskt beslut om adoption.

I andra stycket införs en regel om rätt att överklaga NIA:s beslut enligt 4 §.

Tredje stycket är en följd av att reglerna om överprövning av besluten om adoptionsförmedling ändras. Se närmare härom vid 13 § denna lag. Som utredningen anfört i kapitel 3 bör inte länsrättens beslut kunna överklagas. Utredningen erinrar om innehållet i lagen (1986:1142) om överklagande av beslut av enskilda organ med offentliga förvaltningsuppgifter.

20 §

Paragrafen motsvaras av 9 § lagen om internationell adoptionshjälp. Liksom beträffande andra paragrafer i den nya lagen har begreppet adoptionshjälp bytts ut mot förmedla adoption. Se närmare om anledningen härtill under 5 §.

Övergångsbestämmelser

När den nya lagen träder i kraft bör lagen om internationell adoptionshjälp och

lagen om internationella rättsförhållanden rörande adoption upphöra att gälla. Övergångsbestämmelserna till den sistnämnda lagen bör dock alltjämt gälla.

9.6 Förslaget till förordning om internationella adoptionsfrågor

1 §

Förordningen inleds med en bestämmelse som säger att förordningen innehåller tillämpningsföreskrifter.

2 §

Denna paragraf motsvaras delvis av 37 § andra stycket socialtjänstförordningen. Tidigare prövade socialnämnden förmedlingssättets tillförlitlighet, varför uppgifterna om förmedlingssättet skulle finnas i ansökan till socialnämnden. I fortsättningen skall en sådan ansökan i stället lämnas till NIA. Den aktuella uppgiften kan dock i fortsättningen finnas med även i ansökan om medgivande till socialnämnden, varför någon ändring ej föreslås av 37 § socialtjänstförordningen.

3 §

Detta stadgande motsvaras av 3 § förordningen om prövning av utländskt beslut om adoption.

9.7 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1988:1128) med instruktion för Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor

1 §

I denna bestämmelse har följdändringar gjorts i anledning av den nya lagen om internationella adoptionsfrågor och lagen om inkorporering av Haagkonventionen.

13 §

Hänvisningen till anställningsförordningen upphör eftersom en ny anställningsförordning (1994:373) har ersatt den gamla. Någon bestämmelse motsvarande 13 § i instruktionen behövs inte längre på grund av innehållet i 3 § i den nya förordningen.

9.8 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

7 kap. 29 §

I paragrafen har det tidigare raka skaderekvisitet bytts ut mot ett omvänt skaderekvisit. Uppgifterna får alltså inte lämnas ut om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Ändringen har tillkommit för att överensstämja med artikel 31 i Haagkonventionen, se närmare kommentaren till artikel 31 i kapitel 5.

9 kap. 15 §

I paragrafen har beträffande ärenden enligt 4 kap. föräldrabalken det raka skaderekvisitet bytts ut mot ett omvänt skaderekvisit för att överensstämmelse skall uppnås med bestämmelserna i Haagkonventionen. Vidare har beträffande adoptionsärenden tagits bort kravet på att part skall begära sekretess för att sådan skall gälla. Som tidigare anförts i kommentarerna till artikel 30 i konventionen torde det vara vanligt att adoptionsärenden avgörs utan att det hålls någon muntlig förhandling i ärendet. Enligt nuvarande regler gäller att part måste göra framställning om sekretess innan domstolen skiljer ärendet från sig. Denna regel rimmar illa med konventionens krav, varför utredningen föreslår att kravet på att part måste begära sekretess tas bort.

9.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap

1 a § och 13 a §

Ändringarna är följdändringar på grund av den nya lagen om internationella adoptionsfrågor och tillträdet till Haagkonventionen.

9.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn

2 §

I denna paragraf görs ett tillägg som innebär att bidrag även skall utgå vid adoptioner där Haagkonventionen är tillämplig och adoptionsbeslutet fattas i ursprungslandet. Eftersom ett sådant adoptionsbeslut i framtiden automatiskt blir gällande i Sverige utan att ytterligare beslut behöver fattas av domstolen eller NIA bör denna regel införas för att bidrag skall kunna utgå i nu berörda fall.

4 §

Lagrummet har behandlats i avsnitt 4.5.6.

5 §

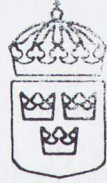
Denna paragraf upphör som en följd av att ett enhetligt bidrag införs.

9.11 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1988:1464) om bidrag vid adoption av utländska barn

1 §

På grund av att lagen om bidrag vid adoption av utländska barn ändras på så sätt att ett enhetligt bidrag utgår oavsett från vilket land barnet kommer, behövs inte längre de paragrafer i denna förordning som reglerar hur genomsnittskostnaden för olika ursprungsländer skall räknas fram. Den enda regel som behöver vara kvar är den nuvarande 7 § som förslås bli ny 1 §.

Kommittédirektiv

Dir. 1992:69

Översyn av verksamheten med internationella adoptioner

Dir. 1992:69

Beslut vid regeringssammanträde 1992-05-27

Chefen för socialdepartementet, statsrådet B. Westerberg, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas för att göra en översyn av verksamheten med internationella adoptioner.

Inledning

Det är tretton år sedan det nuvarande systemet för att förmedla internationell adoptionshjälp infördes och drygt sju år sedan Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) ålades att pröva förmedlingssättets tillförlitlighet vid s.k. privata adoptioner, dvs. sådana adoptioner där föräldrarna själva finner ett barn för adoption och genomför adoptionen utan hjälp av någon adoptionsorganisation.

Det nuvarande systemet för internationella adoptioner inrymmer dels adoptioner förmedlade av de auktoriserade adoptionsorganisationerna, för närvarande fem olika, dels privat genomförda adoptioner.

Organisationerna utför ett mycket värdefullt och kompetent arbete. Adoptivbarnen är en värdefull tillgång för Sverige och adoptionsverksamheten har samhällets fulla stöd. Antalet adoptioner har emellertid minskat framför allt genom att adoptionsorganisationerna möter problem i utlandet. Detta har givit upphov till problem inom organisationerna.

Enligt 25 § socialtjänstlagen (1980:620) är det socialnämnderna, som utövar kontroll över sättet att förmedla de privata adoptionerna och som skall vägra medgivande om förmedlingssättet kan befaras inte vara till-

förlitligt. Till sin hjälp vid denna bedömning skall nämnderna normalt ha ett yttrande i frågan från NIA. Nämnderna skall i sitt beslut ange förmedlingssättet.

Det förekommer att privata adoptioner genomförs med ett medgivande som avser en auktoriserad organisation vilket inte är tillåtet enligt reglerna. Det händer också att socialnämnder ger medgivande för ett förmedlingssätt mot NIA:s utförligt motiverade avstyrkande eller helt underlåter att inhämta ett sådant yttrande. Utformningen av medgivandebeslutet är ofta bristfällig i förhållande till lagens krav.

NIA har tillsynsansvaret över de auktoriserade adoptionsorganisationerna medan länsstyrelserna och Socialstyrelsen har tillsynen över socialtjänsten. De senare utövar således tillsynen över socialnämndernas handläggning av internationella adoptionsfrågor inte bara när det gäller sökandenas lämplighet utan också då det gäller om förmedlingen skall tillåtas. NIA:s roll är däremot endast rådgivande.

Förmyndarskapsutredningen har i sitt betänkande (SOU 1989:100) Adoptionsfrågor bl.a. föreslagit att utländska adoptionsbeslut i regel skall godtas i Sverige. Vidare föreslår man att barns rättsliga ställning stärks i situationer när de vistas i Sverige, i avvaktan på adoption, men där adoptionen ännu inte är genomförd.

Förslagen från Förmyndarskapsutredningen bereds för närvarande inom Justitiedepartementet.

Inom Konferensen för internationell privaträtt i Haag pågår för närvarande ett arbete med att utarbeta en konvention med regler för hanteringen av internationella adoptioner. Detta arbete kan få betydelse för verksamheten i Sverige med internationella adoptioner.

Utredningsarbetets inriktning

Jag finner, mot bakgrund av den inledande beskrivningen, att en översyn nu bör göras av verksamheten med internationella adoptioner, av lagen (1979:552) om internationell adoptionshjälp och socialtjänstlagens bestämmelser angående adoptionsverksamhet. Som jag tidigare framhållit är adoptionsverksamheten en positiv företeelse. Utredaren har möjlighet att lämna de förslag som kan vara till gagn för verksamheten och som kan ge adoptionsorganisationerna möjlighet att öka antalet adoptioner.

Utredningen bör pröva NIA:s roll i adoptionsverksamheten, såväl i Sverige som i förhållande till de länder där barn adopteras. Inriktningen bör vidare vara att, med bibehållande av den enskildes möjligheter att adoptera utan medverkan av en auktoriserad organisation, stärka NIA:s

kontroll när det gäller att upprätthålla en verksamhet med korrekta internationella adoptioner på hög etisk nivå till barnens bästa.

Utredaren bör vidare överväga olika möjligheter att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner utan att adoptionsorganisationernas arbetsmöjligheter begränsas. Frågan om hur de små adoptionsorganisationernas kan stödjas bör därvid belysas. Vidare bör utredaren undersöka hur, vid sidan av adoptionsorganisationerna, olika hjälporganisationer och andra ideella sammanslutningar kan medverka i samband med internationella adoptioner. Utredaren bör ta del av den rådgivningsverksamhet i samband med internationella adoptioner som finns t.ex. i Nederländerna samt – i olika former – i Sverige. Utredaren bör vidare i sitt arbete beakta FN:s barnkonvention liksom resultatet av arbetet vid Konferensen för internationell privaträtt i Haag. I den mån en konvention ger behov av ändringar i svensk lagstiftning bör utredaren lämna erforderliga förslag. De frågor som behandlats i Förmynderskapsutredningens betänkande Adoptionsfrågor finns det dock inte skäl för utredaren att behandla.

Utredaren bör under arbetets gång samråda med NIA, Socialstyrelsen, Svenska kommunförbundet och de auktoriserade adoptionsorganisationerna. Formerna för detta samråd får utredaren själv utforma.

För utredaren gäller direktiven till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning (Dir. 1984:5) och om beaktande av EG-aspekter i utredningsverksamheten (Dir. 1988:43).

Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 1 oktober 1993.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för socialdepartementet

att tillkalla en särskild utredare – omfattad av kommittéförordningen (1976:119) – med uppgift att göra en översyn av verksamheten med internationella adoptioner,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta femte huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

4

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Socialdepartementet)

Kommittédirektiv

Dir. 1994:50

Tilläggsdirektiv till utredningen (S 1992:08) om översyn av verksamheten med internationella adoptioner

Dir. 1994:50

Beslut vid regeringssammanträde 1994-05-19

Sammanfattning av uppdraget

Utredningen om översyn av verksamheten med internationella adoptioner skall även behandla erkännanden av utländska adoptionsbeslut m.m.

Bakgrund

Regeringen bemyndigade den 27 maj 1992 (dir. 1992:69) chefen för Socialdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över vissa frågor som rör verksamheten med internationella adoptioner. I uppgiften ingår bl.a. att lämna förslag till ändringar i svensk lagstiftning i den mån så erfordras till följd av Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationell adoption. I direktiven anges dock att det inte finns skäl för utredaren att behandla de frågor som Förmynderskapsutredningen behandlat i sitt betänkande Adoptionsfrågor (SOU 1989:100).

Uppdraget

Haagkonventionen innehåller bestämmelser om erkännande av utländska adoptionsbeslut, något som Förmynderskapsutredningen också behandlat. Denna utredning kunde dock, eftersom konventionsarbetet ännu pågick, inte lämna förslag till ändrad svensk lagstiftning i frågan. Det är önskvärt

2

att samtliga lagförslag i anledning av Haagkonventionen utreds och behandlas i ett sammanhang. Utredningen om översyn av verksamheten med internationella adoptioner skall därför pröva i vad mån Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationell adoption bör föranleda ändringar i svensk lagstiftning även beträffande erkännanden av utländska adoptionsbeslut och därmed sammanhängande frågor.

Utredaren skall redovisa resultatet av sitt samlade arbete senast den 1 oktober 1994.

(Socialdepartementet)

Datum
1991-05-29
Ert datum

Beteckning
dnr 1:178/91
Ert beteckning

Regeringen
Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Verksamheten med internationella adoptionsfrågor

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor vill med denna skrivelse och till skrivelsen fogad promemoria visa på de senaste årens utveckling betr de internationella adoptionerna och de problem som denna utveckling inneburit.

Nämnden anser - med hänvisning till vad som anförs i promemorian och det följande i denna skrivelse - att en översyn av verksamheten behöver göras snarast.

Det är tolv år sedan det nuvarande systemet för att förmedla internationell adoptionshjälp infördes och drygt sex år sedan NIA ålades att pröva förmedlings-sättets tillförlitlighet vid s k privata adoptioner. Verksamheten med internationella adoptioner har förändrats under dessa år.

Av promemorian framgår att NIAs roll behöver stärkas, att tillsynsansvaret är splittrat och att det svenska systemet för internationella adoptioner är svårt att förstå redan för svenskar och än mer utomlands. Det framgår vidare att stödet till adoptionsorganisationerna kan behöva stärkas, att villkoren för deras verksamhet behöver ses över och att möjligheterna att begränsa kostnadsutvecklingen bör undersökas.

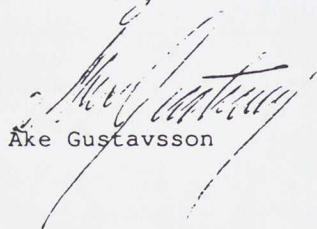
Nämnden vill också peka på att ett arbete på området pågår inom konferensen för internationell privaträtt i Haag. Avsikten är att utarbeta en konvention med regler för hanteringen av internationella adoptioner. Detta arbete är ytterligare ett skäl till en översyn.

Nämnden hemställer att regeringen låter göra en översyn av verksamheten med internationella adoptioner. Nämnden anser översynen vara ett nödvändigt led i arbetet på att upprätthålla en verksamhet med korrekta internationella adoptioner på etisk hög nivå till barnens bästa och till rimliga kostnader.

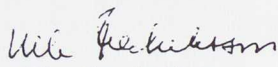
Beslut

Beslut i detta ärende har fattats vid nämndens sammanträde 1991-05-29 av ordföranden Åke Gustavsson och ledamöterna Christer Eirefelt, Lena Jarnbring, Kersti Johansson, Inga Lantz och Anita Sundin

Föredragande har varit kanslichef Ulla Fredriksson.

Åke Gustavsson

Ulla Fredriksson

Statens nämnd för internationella
adoptionsfrågor, NIA
Ulla Fredriksson/kå

1991-03-18

Dnr 1:178/91

P M

Verksamheten med internationella adoptioner

Probleminventering samt förslag för att underlätta
internationella adoptioner

INLEDNING

Den 1 juli 1979 trädde lagen om internationell adoptionshjälp (LIA) i kraft. Syftet var att kanalisera den förmedlingsverksamhet, som då bedrevs, till organisationer som stod under insyn och kontroll av det allmänna. NIA skulle ha en övergripande funktion med uppgifter som främst rör information, tillsyn och kontroll samt kontaktskapande verksamhet.

Den 1 juli 1985 trädde en ändring i socialtjänstlagen i kraft som syftade till att göra den förmedling som föregår en adoption och som sker utan medverkan av auktoriserad organisation säkrare.

Den 1 januari 1989 trädde lagen om bidrag vid adoption av utländska barn i kraft. Syftet var att förhindra att ekonomiskt svaga grupper utestängs från möjligheten att adoptera och att underlätta att adoptivbarn får syskon.

Antalet adoptioner

De senaste åren har en kraftig förändring inträffat vad gäller antalet internationella adoptioner i Sverige.

Förändringarna framgår av följande översikt.

	hela antalet	varav genom organisation	utanför organisation
1980	1 703	1 067	636
1985	1 560	1 360	200
1987	1 355	1 164	191
1988	1 074	919	155
1989	883	701	182
1990	965	680	285

Det minskade antalet adoptioner torde främst bero på att länder som t ex Korea och Indien vidtagit åtgärder för att bättre själva ta hand om sina barn och få bättre egen kontroll över adoptionerna till andra länder.

De instrument som antagits t ex av FN om riktlinjer för och kontroll av internationella adoptioner torde också ha hjälpt länder att utveckla adoptionstanken och t ex främja inhemska adoptioner.

Antalet adoptionsorganisationer i Sverige har minskat från ått vid något tillfälle i början av 1980-talet ha varit åtta stycken till idag fyra stycken.

1 NIAs roll vid adoptioner utan medverkan av svensk auktoriserad organisation - s k privat adoption

Vårt nuvarande system för internationella adoptioner inrymmer dels adoptioner förmedlade av de auktoriserade adoptionsorganisationerna, dels privata adoptioner.

Kontrollen beträffande förmedlingssättet vid de privata adoptionerna utövas enligt 25 § socialtjänstlagen av socialnämnderna, vilka skall vägra medgivande om förmedlingssättet kan befaras inte vara tillförlitligt. Till sin hjälp vid denna bedömning skall socialnämnderna normalt ha ett yttrande i frågan från NIA. Socialnämnderna skall vidare i ett beslut om medgivande ange för vilket förmedlingssätt det gäller, varigenom medgivandets giltighet begränsas.

Detta system är komplicerat och fungerar inte alltid tillfredsställande.

Det förekommer exempelvis inte så sällan att privata adoptioner genomförs med medgivande för auktoriserad organisation. Det händer också att socialnämnder ger medgivande för ett förmedlingssätt mot NIAs utförligt motiverade avstyrkande och att socialnämnder - ibland efter påtryckningar från de sökande - underlåter att inhämta NIAs yttrande i fall då detta enligt lagen hade bort ske. Sådana inslag har blivit särskilt märkbara de två senaste åren, då adoptionsorganisationernas möjligheter att förmedla adoptionshjälp minskat avsevärt.

Även utformningen av medgivandebeslutet är viktig, eftersom detta ju gäller endast för det förmedlingssätt som angetts. Härvidlag har det i de olika socialnämnderna utvecklats en tämligen vildvuxen flora av formuleringar som i mycket varierande grad uppfyller lagens krav.

Erfarenheterna under de drygt fem år som gått sedan kravet på prövning av förmedlingssättet infördes har visat att frågan om förmedlingssättets tillförlitlighet till sin natur är sådan att prövning och beslut inte bör ligga på det lokala kommunala planet utan i stället anförtros NIA i egenskap av central statlig myndighet med övergripande ansvar för de internationella adoptionsfrågorna. En större

likformighet med avseende på utformningen av besluten skulle då också uppnås. NIAs för närvarande rätt begränsade möjligheter till uppföljningen av och överblick över de privata adoptionerna skulle väsentligt ökas.

I varje utredning rörande förmedlingssättet är åtminstone tre parter inblandade (sökandena, socialnämnden och NIA) vilket ibland gör handläggningen något tungrodd. Den här föreslagna förändringen skulle innebära en förenkling därvidlag och kanske även medföra att utrymmet för felaktigheter och missförstånd på olika stadier skulle minska.

Tillsynsansvaret

NIA har tillsynsansvaret över de auktoriserade adoptionsorganisationerna medan länsstyrelserna och socialstyrelsen har tillsynen över socialnämnderna. De utövar således tillsynen över socialnämndernas handläggning av internationella adoptionsfrågor inte bara när det gäller sökandens lämplighet utan också när det gäller om förmedlingen skall tillåtas och där NIAs roll endast är rådgivande. Systemet ter sig för många svärbegripligt såväl i Sverige som framförallt utomlands.

Det är viktigt att möjligheten att adoptera utan medverkan av adoptionsorganisation bevaras. NIAs roll i medgivandeprövningen vid de privata adoptionerna bör därför förstärkas.

2. De auktoriserade adoptionsorganisationerna

Organisationerna utför ett mycket värdefullt och kompetent arbete. De möter emellertid växande svårigheter. De färre adoptionerna innebär längre väntetider och därför ofta missnöje hos organisationernas medlemmar. Många av medlemmarna försöker sig därför på att adoptera privat. En annan orsak till att så många blivande adoptivföräldrar väljer att adoptera privat är att en adoption förmedlad genom en organisation blir så ekonomiskt kostsam. Organisationernas kostnader ökar kontinuerligt. Vissa organisationer försöker begränsa ökningarna genom att minska antalet anställda, vilket i sin tur innebär bl a sämre möjligheter att bedriva utvecklingsarbete. Obalansen i resurser organisationerna emellan torde också inverka menligt på utvecklingsmöjligheterna.

De som söker sig till organisationerna för att få adoptionshjälp tycks i ökande grad känna maktlöshet inför bl a de långa väntetiderna. De ställer sig också ofta frågande inför de kostnader adoptionshjälpen medför och det berättigade i dessa.

Det är frivilligt att vända sig till adoptionsorganisation. Syftet med reformen 1979 var emellertid att ideella organisationer skulle ha en framträdande roll i förmedlingsarbetet. De fick därför överta vissa uppgifter från

socialstyrelsen och NIA. För detta erhåller de statsbidrag men måste i huvudsak finansiera sin verksamhet med avgifter.

Omfattningen av det nuvarande ekonomiska bidraget från staten bör prövas. Likaså bör det prövas om bidraget kan omformas så att det ger organisationerna ett mera ändamålsenligt stöd och även bättre möjligheter till utvecklingsarbetet.

Det ingår i NIAs uppgifter att följa utvecklingen av kostnaderna för adoption av utländska barn. NIA följer denna utveckling detaljerat. Nuvarande regelsystem ger emellertid inga reella förutsättningar för ingripande om uppföljningen skulle tyda på att sökande påförs kostnader vars anknytning till adoptionshjälp är svag.

Bättre möjligheter att begränsa kostnaderna för den enskilda bör införas. Syftet med adoptionskostnadsbidraget kan annars komma att urholkas.

3. Andra ideella organisationer; kunskaper och engagemang hos grupper av adoptivföräldrar utanför de auktoriserade adoptionsorganisationerna

NIA kontaktas i ökande omfattning av sammanslutningar som arbetar med hjälparbete och hjälpsändningar till andra länder, bl a till Polen och Rumänien.

Dessa sammanslutningar berättar om sina kontakter med olika institutioner där det finns övergivna barn. De vill gärna ställa sina erfarenheter och resurser till förfogande för att förmedla adoptionshjälp. Förutsättningar att få auktorisation enligt nuvarande regler föreligger inte och sammanslutningarna har knappast varken skäl eller möjligheter att förändra sin verksamhet i sådan riktning.

Det bör undersökas hur de nämnda organisationerna skall kunna bidra till förmedling av adoptionshjälp. En möjlighet är att de på lämpligt sätt kan bidra till redan auktoriserad organisations arbete. En annan möjlighet kan vara att se över reglerna för auktorisation för att få förmedla adoptionshjälp.

NIA kontaktas också av grupper av adoptivföräldrar utanför de auktoriserade organisationerna. Föräldrarna har kanske adopterat från samma barnhem eller organisation. De knyts samman av ett intresse för barnens ursprung och välfärd och för förhållandena i barnens ursprungsland. De upprätthåller ofta en nära och varm kontakt med dem som en gång förmedlade adoptionshjälp till dem. De framhåller emellertid ofta att de av olika skäl inte vill integreras i arbetet inom de befintliga organisationerna. *Det är viktigt att erfarenheterna hos grupper av adoptivföräldrar utanför de auktoriserade organisationerna kan tas till vara.*

Final Act of the Seventeenth Session

The undersigned, Delegates of the Governments of Argentina, Australia, Austria, Belgium, Canada, Chile, China, Cyprus, the Czech Republic, Denmark, Egypt, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Israel, Italy, Japan, Luxembourg, Mexico, the Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, Turkey, the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, the United States of America, Uruguay and Venezuela, Member States, as well as the Delegates of the Governments of Albania, Belarus, Benin, Bolivia, Brazil, Bulgaria, Burkina Faso, Colombia, Costa Rica, El Salvador, Ecuador, Haiti, the Holy See, Honduras, India, Indonesia, Kenya, the Republic of Korea, Lebanon, Madagascar, Mauritius, Nepal, Panama, Peru, the Philippines, the Russian Federation, Senegal, Sri Lanka, Thailand and Viet Nam participating as Invitees, convened at The Hague on 10 May 1993, at the invitation of the Government of the Netherlands, in the Seventeenth Session of the Hague Conference on Private International Law.

Following the deliberations laid down in the records of the meetings, have decided to submit to their Governments –

A The following draft Convention –

Convention on protection of children and cooperation in respect of intercountry adoption

The States signatory to the present Convention,

Recognizing that the child, for the full and harmonious development of his or her personality, should grow up in a family environment, in an atmosphere of happiness, love and understanding,

Recalling that each State should take, as a matter of priority, appropriate measures to enable the child to remain in the care of his or her family of origin,

Recognizing that intercountry adoption may offer the advantage of a permanent family to a child for whom a suitable family cannot be found in his or her State of origin,

Convinced of the necessity to take measures to ensure that intercountry adoptions are made in the best interests of the child and with respect for his or

her fundamental rights, and to prevent the abduction, the sale of, or traffic in children,

Desiring to establish common provisions to this effect, taking into account the principles set forth in international instruments, in particular the *United Nations Convention on the Rights of the Child*, of 20 November 1989, and the United Nations Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally (General Assembly Resolution 41/85, of 3 December 1986),

Have agreed upon the following provisions –

Chapter I – Scope of the Convention

Article 1

The objects of the present Convention are –

- a* to establish safeguards to ensure that intercountry adoptions take place in the best interests of the child and with respect for his or her fundamental rights as recognized in international law;
- b* to establish a system of co-operation amongst Contracting States to ensure that those safeguards are respected and thereby prevent the abduction, the sale of, or traffic in children;
- c* to secure the recognition in Contracting States of adoptions made in accordance with the Convention.

Article 2

1 The Convention shall apply where a child habitually resident in one Contracting State ('the State of origin') has been, is being, or is to be moved to another Contracting State ('the receiving State') either after his or her adoption in the State of origin by spouses or a person habitually resident in the receiving State, or for the purposes of such an adoption in the receiving State or in the State of origin.

2 The Convention covers only adoptions which create a permanent parent-child relationship.

Article 3

The Convention ceases to apply if the agreements mentioned in Article 17, subparagraph *c*, have not been given before the child attains the age of eighteen years.

Chapter II –Requirements for intercountry adoptions

Article 4

An adoption within the scope of the Convention shall take place only if the competent authorities of the State of origin –

a have established that the child is adoptable;
b have determined, after possibilities for placement of the child within the State of origin have been given due consideration, that an intercountry adoption is in the child's best interests;

c have ensured that

(1) the persons, institutions and authorities whose consent is necessary for adoption, have been counselled as may be necessary and duly informed of the effects of their consent, in particular whether or not an adoption will result in the termination of the legal relationship between the child and his or her family of origin,

(2) such persons, institutions and authorities have given their consent freely, in the required legal form, and expressed or evidenced in writing,

(3) the consents have not been induced by payment or compensation of any kind and have not been withdrawn, and

(4) the consent of the mother, where required, has been given only after the birth of the child; and

d have ensured, having regard to the age and degree of maturity of the child, that

(1) he or she has been counselled and duly informed of the effects of the adoption and of his or her consent to the adoption, where such consent is required,

(2) consideration has been given to the child's wishes and opinions,

(3) the child's consent to the adoption, where such consent is required, has been given freely, in the required legal form, and expressed or evidenced in writing, and

(4) such consent has not been induced by payment or compensation of any kind.

Article 5

An adoption within the scope of the Convention shall take place only if the competent authorities of the receiving State –

a have determined that the prospective adoptive parents are eligible and suited to adopt;

b have ensured that the prospective adoptive parents have been counselled as may be necessary; and

c have determined that the child is or will be authorized to enter and reside permanently in that State.

Chapter III – Central Authorities and accredited bodies

Article 6

1 A Contracting State shall designate a Central Authority to discharge the duties which are imposed by the Convention upon such authorities.

2 Federal States, States with more than one system of law or States having autonomous territorial units shall be free to appoint more than one Central Authority and to specify the territorial or personal extent of their functions. Where a State has appointed more than one Central Authority, it shall designate the Central Authority to which any communication may be addressed for transmission to the appropriate Central Authority within that State.

Article 7

1 Central Authorities shall co-operate with each other and promote co-operation amongst the competent authorities in their States to protect children and to achieve the other objects of the Convention.

2 They shall take directly all appropriate measures to –

a provide information as to the laws of their States concerning adoption and other general information, such as statistics and standard forms;

b keep one another informed about the operation of the Convention and, as far as possible, eliminate any obstacles to its application.

Article 8

Central Authorities shall take, directly or through public authorities, all appropriate measures to prevent improper financial or other gain in connection with an adoption and to deter all practices contrary to the objects of the Convention.

Article 9

Central Authorities shall take, directly or through public authorities or other bodies duly accredited in their State, all appropriate measures, in particular to –

a collect, preserve and exchange information about the situation of the child and the prospective adoptive parents, so far as is necessary to complete the adoption;

b facilitate, follow and expedite proceedings with a view to obtaining the adoption;

- c* promote the development of adoption counselling and post-adoption services in their States;
- d* provide each other with general evaluation reports about experience with intercountry adoption;
- e* reply, in so far as it permitted by the law of their State, to justified requests from other Central Authorities or public authorities for information about a particular adoption situation.

Article 10

Accreditation shall only be granted to and maintained by bodies demonstrating their competence to carry out properly the tasks with which they may be entrusted.

Article 11

An accredited body shall –

- a* pursue only non-profit objectives according to such conditions and within such limits as may be established by the competent authorities of the State of accreditation;
- b* be directed and staffed by persons qualified by their ethical standards and by training or experience to work in the field of intercountry adoption; and
- c* be subject to supervision by competent authorities of that State as to its composition, operation and financial situation.

Article 12

A body accredited in one Contracting State may act in another Contracting State only if the competent authorities of both States have authorized it to do so.

Article 13

The designation of the Central Authorities and, where appropriate, the extent of their functions, as well as the names and addresses of the accredited bodies shall be communicated by each Contracting State to the Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law.

Chapter IV – Procedural requirements in intercountry adoption

Article 14

Persons habitually resident in a Contracting State, who wish to adopt a child habitually resident in another Contracting State, shall apply to the Central Authority in the State of their habitual residence.

Article 15

1 If the Central Authority of the receiving State is satisfied that the applicants are eligible and suited to adopt, it shall prepare a report including information about their identity, eligibility and suitability to adopt, background, family and medical history, social environment, reasons for adoption, ability to undertake an intercountry adoption, as well as the characteristics of the children for whom they would be qualified to care.

2 It shall transmit the report to the Central Authority of the State of origin.

Article 16

1 If the Central Authority of the State of origin is satisfied that the child is adoptable, it shall –

a prepare a report including information about his or her identity, adoptability, background, social environment, family history, medical history including that of the child's family, and any special needs of the child;

b give due consideration to the child's upbringing and to his or her ethnic, religious and cultural background;

c ensure that consents have been obtained in accordance with Article 4; and

d determine, on the basis in particular of the reports relating to the child and the prospective adoptive parents, whether the envisaged placement is in the best interests of the child.

2 It shall transmit to the Central Authority of the receiving State its report on the child, proof that the necessary consents have been obtained and the reasons for its determination on the placement, taking care not to reveal the identity of the mother and the father if, in the State of origin, these identities may not be disclosed.

Article 17

Any decision in the State of origin that a child should be entrusted to prospective adoptive parents may only be made if –

a the Central Authority of that State has ensured that the prospective adoptive parents agree;

b the Central Authority of the receiving State has approved such decision, where such approval is required by the law of that State or by the Central Authority of the State of origin;

c the Central Authorities of both States have agreed that the adoption may proceed; and

d it has been determined, in accordance with Article 5, that the prospective adoptive parents are eligible and suited to adopt and that the child is or will be authorized to enter and reside permanently in the receiving State.

Article 18

The Central Authorities of both States shall take all necessary steps to obtain permission for the child to leave the State of origin and to enter and reside permanently in the receiving State.

Article 19

1 The transfer of the child to the receiving State may only be carried out if the requirements of Article 17 have been satisfied.

2 The Central Authorities of both States shall ensure that this transfer takes place in secure and appropriate circumstances and, if possible, in the company of the adoptive or prospective adoptive parents.

3 If the transfer of the child does not take place, the reports referred to in Articles 15 and 16 are to be sent back to the authorities who forwarded them.

Article 20

The Central Authorities shall keep each other informed about the adoption process and the measures taken to complete it, as well as about the progress of the placement if a probationary period is required.

Article 21

1 Where the adoption is to take place after the transfer of the child to the receiving State and it appears to the Central Authority of the State that the continued placement of the child with the prospective adoptive parents is not in the child's best interests, such Central Authority shall take the measures necessary to protect the child, in particular –

a to cause the child to be withdrawn from the prospective adoptive parents and to arrange temporary care;

b in consultation with the Central Authority of the State of origin, to arrange without delay a new placement of the child with a view to adoption or, if this is not appropriate, to arrange alternative long-term care; an adoption shall not take place until the Central Authority of the State of origin has been duly informed concerning the new prospective adoptive parents;

c as a last resort, to arrange the return of the child, if his or her interests so require.

2 Having regard in particular to the age and degree of maturity of the child, he or she shall be consulted and, where appropriate, his or her consent obtained in relation to measures to be taken under this Article.

Article 22

1 The functions of a Central Authority under this Chapter may be performed by public authorities or by bodies accredited under Chapter III, to the extent permitted by the law of its State.

2 Any Contracting State may declare to the depositary of the Convention that the functions of the Central Authority under Articles 15 to 21 may be performed in that State, to the extent permitted by the law and subject to the supervision of the competent authorities of that State, also by bodies or persons who –

a meet the requirements of integrity, professional competence, experience and accountability of that State; and

b are qualified by their ethical standards and by training or experience to work in the field of intercountry adoption.

3 A Contracting State which makes the declaration provided for in paragraph 2 shall keep the Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law informed of the names and addresses of these bodies and persons.

4 Any Contracting State may declare to the depositary of the Convention that adoptions of children habitually resident in its territory may only take place if the functions of the Central Authorities are performed in accordance with paragraph 1.

5 Notwithstanding any declaration made under paragraph 2, the reports provided for in Articles 15 and 16 shall, in every case, be prepared under the responsibility of the Central Authority or other authorities or bodies in accordance with paragraph 1.

Chapter V – Recognition and effects of the adoption

Article 23

1 An adoption certified by the competent authority of the State of the adoption as having been made in accordance with the Convention shall be recognized by operation of law in the other Contracting States. The certificate shall specify when and by whom the agreements under Article 17, subparagraph *c*, were given.

2 Each Contracting State shall, at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession, notify the depositary of the Convention of the identity and the functions of the authority or the authorities which, in that State, are competent to make the certification. It shall also notify the depositary of any modification in the designation of these authorities.

Article 24

The recognition of an adoption may be refused in a Contracting State only if the adoption is manifestly contrary to its public policy, taking into account the best interests of the child.

Article 25

Any Contracting State may declare to the depositary of the Convention that it will not be bound under this Convention to recognize adoptions made in accordance with an agreement concluded by application of Article 39, paragraph 2.

Article 26

- 1 The recognition of an adoption includes recognition of
 - a* the legal parent-child relationship between the child and his or her adoptive parents;
 - b* parental responsibility of the adoptive parents for the child;
 - c* the termination of a pre-existing legal relationship between the child and his or her mother and father, if the adoption has this effect in the Contracting State where it was made.
- 2 In the case of an adoption having the effect of terminating a pre-existing legal parent-child relationship, the child shall enjoy in the receiving State, and in any other Contracting State where the adoption is recognized, rights equivalent to those resulting from adoptions having this effect in each such State.
- 3 The preceding paragraphs shall not prejudice the application of any provision more favourable for the child, in force in the Contracting State which recognizes the adoption.

Article 27

- 1 Where an adoption granted in the State of origin does not have the effect of terminating a pre-existing legal parent-child relationship, it may, in the receiving State which recognizes the adoption under the Convention, be converted into an adoption having such an effect –
 - a* if the law of the receiving State so permits; and
 - b* if the consents referred to in Article 4, sub-paragraphs *c* and *d*, have been or are given for the purpose of such an adoption.
- 2 Article 23 applies to the decision converting the adoption.

Chapter VI – General provisions

Article 28

The Convention does not affect any law of a State of origin which requires that the adoption of a child habitually resident within that State take place in that State or which prohibits the child's placement in, or transfer to, the receiving State prior to adoption.

Article 29

There shall be no contact between the prospective adoptive parents and the child's parents or any other person who has care of the child until the requirements of Article 4, sub-paragraphs *a* to *c*, and Article 5, sub-paragraph *a*, have been met, unless the adoption takes place within a family or unless the contact is in compliance with the conditions established by the competent authority of the State of origin.

Article 30

1 The competent authorities of a Contracting State shall ensure that information held by them concerning the child's origin, in particular information concerning the identity of his or her parents, as well as the medical history, is preserved.

2 They shall ensure that the child or his or her representative has access to such information, under appropriate guidance, in so far as is permitted by the law of that State.

Article 31

Without prejudice to Article 30, personal data gathered or transmitted under the Convention, especially data referred to in Articles 15 and 16, shall be used only for the purposes for which they were gathered or transmitted.

Article 32

1 No one shall derive improper financial or other gain from an activity related to an intercountry adoption.

2 Only costs and expenses, including reasonable professional fees of persons involved in the adoption, may be charged or paid.

3 The directors, administrators and employees of bodies involved in an adoption shall not receive remuneration which is unreasonably high in relation to services rendered.

Article 33

A competent authority which finds that any provision of the Convention has not been respected or that there is a serious risk that it may not be respected, shall immediately inform the Central Authority of its State. This Central Authority shall be responsible for ensuring that appropriate measures are taken.

Article 34

If the competent authority of the State of destination of a document so requests, a translation certified as being in conformity with the original must be furnished. Unless otherwise provided, the costs of such translation are to be borne by the prospective adoptive parents.

Article 35

The competent authorities of the Contracting States shall act expeditiously in the process of adoption.

Article 36

In relation to a State which has two or more systems of law with regard to adoption applicable in different territorial units –

a any reference to habitual residence in that State shall be construed as referring to habitual residence in a territorial unit of that State;

b any reference to the law of that State shall be construed as referring to the law in force in the relevant territorial unit;

c any reference to the competent authorities or to the public authorities of that State shall be construed as referring to those authorized to act in the relevant territorial unit;

d any reference to the accredited bodies of that State shall be construed as referring to bodies accredited in the relevant territorial unit.

Article 37

In relation to a State which with regard to adoption has two or more systems of law applicable to different categories of persons, any reference to the law of that State shall be construed as referring to the legal system specified by the law of that State.

Article 38

A State within which different territorial units have their own rules of law in respect of adoption shall not be bound to apply the Convention where a State with a unified system of law would not be bound to do so.

Article 39

1 The Convention does not affect any international instrument to which Contracting States are Parties and which contains provisions on matters governed by the Convention, unless a contrary declaration is made by the States Parties to such instrument.

2 Any Contracting State may enter into agreements with one or more other Contracting States, with a view to improving the application of the Convention in their mutual relations. These agreements may derogate only from the provisions of Article 14 to 16 and 18 to 21. The States which have concluded such an agreement shall transmit a copy to the depositary of the Convention.

Article 40

No reservation to the Convention shall be permitted.

Article 41

The Convention shall apply in every case where an application pursuant to Article 14 has been received after the Convention has entered into force in the receiving State and the State of origin.

Article 42

The Secretary General of the Hague Conference on Private International Law shall at regular intervals convene a Special Commission in order to review the practical operation of the Convention.

Chapter VII – Final clauses

Article 43

1 The Convention shall be open for signature by the States which were Members of the Hague Conference on Private International Law at the time of its Seventeenth Session and by the other States which participated in that Session.

2 It shall be ratified, accepted or approved and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands, depositary of the Convention.

Article 44

1 Any other State may accede to the Convention after it has entered into force in accordance with Article 46, paragraph 1.

2 The instrument of accession shall be deposited with the depositary.

3 Such accession shall have effect only as regards the relations between the acceding State and those Contracting States which have not raised an objection to its accession in the six months after the receipt of the notification referred to in sub-paragraph *b* of Article 48. Such an objection may also be raised by States at the time when they ratify, accept or approve the Convention after an accession. Any such objection shall be notified to the depositary.

Article 45

1 If a State has two or more territorial units in which different systems of law are applicable in relation to matters dealt with in the Convention, it may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession declare that this Convention shall extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify this declaration by submitting another declaration at any time.

2 Any such declaration shall be notified to the depositary and shall state expressly the territorial units to which the Convention applies.

3 If a State makes no declaration under this Article, the Convention is to extend to all territorial units of that State.

Article 46

The Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval referred to in Article 43.

2 Thereafter the Convention shall enter into force –

a for each State ratifying, accepting or approving it subsequently, or acceding to it, on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;

b for a territorial unit to which the Convention has been extended in conformity with Article 45, on the first day of the month following the expiration of three months after the notification referred to in that Article.

Article 47

1 A State Party to the Convention may denounce it by a notification in writing addressed to the depositary.

2 The denunciation takes effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the notification is received by the depositary. Where a longer period for the denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation takes effect upon the expiration of such longer period after the notification is received by the depositary.

Article 48

The depositary shall notify the States Members of the Hague Conference on Private International Law, the other States which participated in the Seventeenth Session and the States which have acceded in accordance with Article 44, of the following –

a the signatures, ratifications, acceptances and approvals referred to in Article 43;

b the accessions and objections raised to accessions referred to in Article 44;

c the date on which the Convention enters into force in accordance with Article 46;

d the declarations and designations referred to in Articles 22, 23, 25 and 45;

e the agreements referred to in Article 39;

f the denunciations referred to in Article 47.

In witness whereof the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Convention.

Done at The Hague, on theday of.....19...in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Kingdom of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through diplomatic channels, to each of the States Members of the Hague Conference on Private International Law at the date of its Seventeenth Session and to each of the other States which participated in that Session.

Konvention om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner (utkast till svensk översättning)

De stater,

som undertecknat denna konvention, som erkänner att barnet, för att kunna uppnå en fullständig och harmonisk utveckling av sin personlighet, bör växa upp i en familjemiljö, i en omgivning av lycka, kärlek och förståelse,

som erinrar om att varje stat, som ett prioriterat mål, bör vidta lämpliga åtgärder för att göra det möjligt för barnet att stanna kvar i sin ursprungsfamiljs vård,

som erkänner att ett barn som inte kan erhålla en lämplig familj i sin ursprungsstat genom internationell adoption kan erbjudas fördelen av en varaktig familj,

som är övertygade om nödvändigheten av att vidta åtgärder för att säkerställa att internationella adoptioner genomförs med beaktande av barnets bästa och med hänsyn till dess grundläggande rättigheter, och för att förhindra bortförande, försäljning av eller handel med barn,

som önskar utarbeta gemensamma bestämmelser i detta syfte, varvid hänsyn skall tas till de principer som finns upptagna i internationella instrument, i synnerhet i Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter av den 20 november 1989 och Förenta Nationernas förklaring om sociala och rättsliga principer rörande skydd av och omsorg om barn, särskilt med hänsyn till nationell och internationell placering i fosterhem och adoption (Generalförsamlingens resolution nr 41/85, av den 3 december 1986),

har kommit överens om följande bestämmelser –

Kapitel I – Konventionens tillämpningsområde

Artikel 1

Ändamålet med denna konvention är att

a) upprätta garantier för att säkerställa att internationella adoptioner sker med beaktande av barnets bästa och med respekt för dess grundläggande rättigheter såsom dessa erkänns i internationell rätt,

b) upprätta ett system för samarbete bland de fördragsslutande staterna för att säkerställa att dessa garantier beaktas och därigenom förhindra bortförande, försäljning av eller handel med barn,

c) säkerställa att de adoptioner som genomförs i enlighet med konventionen erkänns av de fördragsslutande staterna.

Artikel 2

1. Denna konvention skall tillämpas då ett barn med hemvist i en fördragsslutande stat (ursprungsstaten) har överflyttats, överflyttas, eller kommer att

överflyttas till en annan fördragsslutande stat (den mottagande staten) antingen efter adoption i ursprungsstaten av makar eller av en person med hemvist i den mottagande staten, eller för en sådan adoption i den mottagande staten eller i ursprungsstaten.

2. Konventionen omfattar endast adoptioner som leder till ett varaktigt föräldra-barnförhållande.

Artikel 3

Denna konvention upphör att gälla om de samtycken som anges i artikel 17c inte har givits innan barnet uppnår arton års ålder.

Kapitel II – Villkor för internationella adoptioner

Artikel 4

En adoption skall, inom konventionens tillämpningsområde, endast genomföras om de behöriga myndigheterna i ursprungsstaten har –

- a) fastställt att barnet kan adopteras,
- b) beslutat att en internationell adoption är till barnets bästa, efter det att möjligheten att placera barnet inom ursprungsstaten vederbörligen har beaktats,
- c) säkerställt att

1) de personer, institutioner och myndigheter som skall ge sitt samtycke till adoption, har fått den rådgivning som behövs och vederbörligen underrättats om verkningarna av sina samtycken, framför allt om huruvida en adoption kommer att leda till att det rättsliga förhållandet mellan barnet och dess ursprungsfamilj upphör eller inte,

2) sådana personer, institutioner och myndigheter frivilligt har givit sitt samtycke, i föreskriven rättslig form och uttryckt eller bestyrkt i skrift,

3) samtyckena inte har åstadkommits genom betalning eller genom ersättning av något slag och inte har återkallats och,

4) moderns samtycke, där sådant krävs, har givits först efter barnets födelse och,

d) med hänsyn till barnets ålder och mognad, säkerställt att

1) barnet har erhållit rådgivning och vederbörligen informerats om verkningarna av adoptionen och av sitt samtycke till adoptionen i de fall då sådant samtycke krävs,

2) hänsyn har tagits till barnets önskemål och mening,

3) barnets samtycke till adoptionen, där sådant samtycke krävs, har givits frivilligt i föreskriven rättslig form och har uttryckts eller bestyrkts i skrift,

4) sådant samtycke inte har åstadkommits genom betalning eller ersättning av något slag.

Artikel 5

En adoption skall, inom konventionens tillämpningsområde, endast ske om den mottagande statens behöriga myndigheter har

- a) fastställt att de blivande adoptivföräldrarna är behöriga och lämpade att adoptera,
- b) säkerställt att de blivande adoptivföräldrarna har erhållit den rådgivning som kan vara nödvändig, och
- c) fastställt att barnet har eller kommer att erhålla tillstånd att resa in i och stadigvarande bosätta sig i den staten.

Kapitel III – Centralmyndigheter och godkända organ

Artikel 6

1. En fördragsslutande stat skall utse en centralmyndighet som skall ha till uppgift att fullgöra de skyldigheter som åläggs sådana myndigheter enligt denna konvention.

2. Federala stater, stater med mer än ett rättssystem eller stater som har autonoma territoriella enheter har möjlighet att utse fler än en centralmyndighet och att ange den territoriella eller den personliga omfattningen av deras befogenheter. Om en stat har utsett fler än en centralmyndighet skall den ange den centralmyndighet till vilken meddelanden kan sändas för vidarebefordran till behörig centralmyndighet inom den staten.

Artikel 7

1. Centralmyndigheterna skall samarbeta med varandra och främja samarbetet mellan de behöriga myndigheterna i sina stater för att skydda barn och för att uppnå de övriga målen i konventionen.

2. De skall själva vidta alla lämpliga åtgärder i syfte att -

- a) tillhandahålla information om de lagar i sina stater som behandlar adoption samt annan allmän information, såsom statistik och standardformulär,
- b) hålla varandra underrättade om hur konventionen fungerar och, så långt möjligt, undanröja varje hinder mot dess tillämpning.

Artikel 8

Centralmyndigheter skall, direkt eller genom offentliga myndigheter, vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra otillbörlig ekonomisk eller annan vinst i samband med en adoption och för att förhindra tillvägagångssätt som strider mot målen i denna konvention.

Artikel 9

Centralmyndigheterna skall, direkt eller genom offentliga myndigheter eller andra godkända organ, vidta alla lämpliga åtgärder, för att framför allt -

- a) samla in, bevara och utbyta information om barnets och de blivande adoptivföräldrarnas situation, i den omfattning som krävs för att fullfölja adoptionen,
- b) underlätta, följa och verka för en snabb behandling av ärendet i syfte att genomföra adoptionen,
- c) främja rådgivning i adoptionsfrågor och möjligheter till hjälp och stöd efter adoption i sina stater,
- d) förse varandra med allmänna utvärderingsrapporter om erfarenheterna av internationell adoption,
- e) så långt deras staters lagstiftning medger, besvara framställningar från andra centralmyndigheter eller offentliga myndigheter om att erhålla information i en viss adoptionsfråga.

Artikel 10

Ett godkännande får endast beviljas och innehåsa av organ som kan uppvisa att de besitter erforderlig kompetens inom de områden som kan komma att anförtros dem.

Artikel 11

Ett godkänt organ skall -

- a) endast bedriva icke vinstgivande verksamhet i enlighet med de villkor och inom ramen för sådana begränsningar som fastställs av de behöriga myndigheterna i den stat som utfärdat godkännandet,
- b) ledas och bemannas av personer som genom sina etiska normer och utbildning eller erfarenhet är kvalificerade att arbeta inom området internationell adoption och
- c) vara föremål för tillsyn av statens behöriga myndigheter vad gäller dess uppbyggnad och sammansättning, verksamhet och finansiella situation.

Artikel 12

Ett organ som godkänts i en fördragsslutande stat kan endast verka i en annan fördragsslutande stat om de båda staternas behöriga myndigheter har gett sitt tillstånd.

Artikel 13

Varje fördragsslutande stat skall lämna uppgift till Haagkonferensens om internationell privaträtt permanenta byrå om utsedda centralmyndigheter och, där så är lämpligt, omfattningen av deras befogenheter samt namn och adress på de godkända organen.

Kapitel IV – Procedurregler vid internationell adoption

Artikel 14

Personer med hemvist i en fördragsslutande stat, som önskar adoptera ett barn med hemvist i en annan fördragsslutande stat, skall ansöka hos centralmyndigheten i den stat där de har sin hemvist.

Artikel 15

1. Om centralmyndigheten i den mottagande staten är övertygad om att de sökande är behöriga och lämpade att adoptera, skall den sammanställa en rapport som innefattar upplysningar om deras identitet, behörighet och lämplighet att adoptera, bakgrund, familjeförhållanden och sjukdomshistoria, sociala miljö, motiv till adoption, förmåga att ikläda sig ansvaret för en internationell adoption, samt uppgifter om de barn som de skulle vara lämpliga att ta hand om.

2. Den skall överlämna rapporten till centralmyndigheten i ursprungsstaten.

Artikel 16

1. Om centralmyndigheten i ursprungsstaten är övertygad om att barnet kan adopteras skall den –

a) sammanställa en rapport innefattande upplysningar om barnets identitet, dess tillgänglighet för adoption, bakgrund, sociala miljö, familjehistoria, sjukdomshistoria inbegripet dess familjs, samt barnets särskilda behov,

b) ta vederbörlig hänsyn till barnets uppväxt samt till dess etniska, religiösa och kulturella bakgrund,

c) säkerställa att samtycken har erhållits i enlighet med artikel 4 och,

d) fastställa, framför allt på grundval av rapporterna rörande barnet och de blivande adoptivföräldrarna, huruvida den tänkta placeringen är till barnets bästa.

2. Den skall till centralmyndigheten i den mottagande staten överlämna sin rapport om barnet, bevis på att nödvändiga samtycken har erhållits och anledningen till sitt beslut om placering, och därvid vara noga med att inte avslöja moderns och faderns identitet, om deras identitet inte får röjas i ursprungsstaten.

Artikel 17

Ett beslut i ursprungsstaten om att ett barn skall överlämnas för vård hos blivande adoptivföräldrar får endast fattas om –

a) centralmyndigheten i den staten har säkerställt att de blivande adoptivföräldrarna samtycker,

b) centralmyndigheten i den mottagande staten har godkänt sådant beslut, då den statens lag eller centralmyndigheten i ursprungsstaten kräver sådant godkännande,

c) centralmyndigheterna i de båda staterna har samtyckt till att adoptionsförfarandet kan fortskrida, och,

d) det, i enlighet med artikel 5, har fastställts att de blivande adoptivföräldrarna är behöriga och lämpade att adoptera, och att barnet har eller kommer att erhålla tillstånd att resa in i och stadigvarande bosätta sig i den mottagande staten.

Artikel 18

Centralmyndigheterna i de båda staterna skall vidta alla nödvändiga åtgärder för att barnet skall erhålla tillstånd att lämna ursprungsstaten och att resa in i och stadigvarande bosätta sig i den mottagande staten.

Artikel 19

1. Barnets överflyttning till den mottagande staten får genomföras endast om kraven i artikel 17 har uppfyllts.

2. Centralmyndigheterna i de båda staterna skall säkerställa att överflyttningen sker på ett säkert och lämpligt sätt och, om möjligt, i sällskap med adoptiv- eller de blivande adoptivföräldrarna.

3. Om barnets överflyttning inte sker, skall de rapporter som avses i artiklarna 15 och 16 återlämnas till de myndigheter varifrån de kom.

Artikel 20

Centralmyndigheterna skall hålla varandra underrättade om adoptionsförfarandet och de åtgärder som har vidtagits för att avsluta det, samt om placeringens utveckling i de fall då provotid krävs.

Artikel 21

1. I de fall då adoptionen skall äga rum efter barnets överflyttning till den mottagande staten och det blir uppenbart för centralmyndigheten i den staten att en fortsatt placering av barnet hos de blivande adoptivföräldrarna inte är till barnets bästa, skall centralmyndigheten vidta nödvändiga åtgärder för att skydda barnet, i synnerhet –

a) se till att barnet tas från de blivande adoptivföräldrarna och ombesörja tillfällig vård,

b) att i samråd med centralmyndigheten i ursprungsstaten utan dröjsmål ombesörja en ny placering av barnet med sikte på adoption eller, om detta inte är lämpligt, att ombesörja en alternativ långsiktig vård; en adoption skall inte genomföras förrän centralmyndigheten i ursprungsstaten vederbörligen har informerats om de nya blivande adoptivföräldrarna,

c) att, som sista utväg, ombesörja att barnet återlämnas, om det krävs för barnets bästa.

2. Med hänsyn till framför allt barnets ålder och mognad, skall det höras och, när så är lämpligt, skall barnets samtycke inhämtas i samband med åtgärder som skall vidtas enligt denna artikel.

Artikel 22

1. En centralmyndighets uppgifter enligt detta kapitel får utföras av offentliga myndigheter eller av organ som är godkända enligt kapitel III, i den utsträckning som lagstiftningen i den staten medger detta.

2. En fördragsslutande stat får, i en förklaring ställd till depositarien för denna konvention, förklara att centralmyndighetens uppgifter enligt artiklarna 15 till 21 får utföras i den staten, i den utsträckning som lagstiftningen medger och under den statens behöriga myndigheters tillsyn, även av organ eller personer som –

a) uppfyller den statens krav på integritet, yrkeskompetens, erfarenhet och ansvarighet, och

b) är, genom sina etiska normer och genom utbildning eller erfarenhet, kvalificerade att arbeta inom området internationella adoptioner.

3. En fördragsslutande stat som avger förklaringen i punkt 2 skall hålla Haagkonferensens om internationell privaträtt permanenta byrå underrättad om namn och adresser på dessa organ och personer.

4. En fördragsslutande stat kan, i en förklaring ställd till depositarien för denna konvention, förklara att adoptioner av barn med hemvist på dess territorium endast får genomföras om centralmyndigheternas uppgifter utförs i enlighet med punkt 1.

5. Oavsett om någon deklaration har avgivits enligt punkt 2, skall de rapporter som avses i artiklarna 15 och 16, i samtliga fall, sammanställas i överensstämmelse med det ansvar som enligt punkt 1 ankommer på centralmyndigheten eller andra myndigheter eller organ.

Kapitel V – Erkännande och verkan av adoption

Artikel 23

1. När den behöriga myndigheten, i den stat där adoptionen har ägt rum, har intygat att adoptionen har genomförts i enlighet med denna konvention skall den erkännas i andra fördragsslutande stater i enlighet med deras lagstiftning. Intyget skall innehålla uppgifter om när och av vem samtycken givits enligt artikel 17c.

2. Varje fördragsslutande stat skall, vid tiden för undertecknande, ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning underrätta depositarien för denna konvention om vilken myndighet eller vilka myndigheter som har behörighet att

utfärda intyg samt om sådan myndighets eller sådana myndigheters befogenheter. Den skall även underrätta depositarien om varje förändring vad gäller utseendet av dessa myndigheter.

Artikel 24

En fördragsslutande stat kan vägra att erkänna en adoption endast om adoptionen uppenbarligen strider mot den allmänna rättsordningen varvid barnets bästa skall beaktas.

Artikel 25

En fördragsslutande stat kan i en förklaring ställd till depositarien för denna konvention ange att den inte, enligt denna konvention, skall vara tvungen att erkänna adoptioner som genomförts i enlighet med en överenskommelse som ingåtts genom tillämpning av artikel 39, punkt 2.

Artikel 26

1. Erkännande av en adoption innefattar erkännande av

a) det rättsliga föräldra-barnförhållandet mellan barnet och dess adoptivföräldrar,

b) adoptivföräldrarnas föräldraansvar för barnet,

c) att det tidigare rättsliga förhållandet mellan barnet och dess mor och far upphör, om adoptionen har denna verkan i den fördragsslutande stat där den ägde rum.

2. När en adoption medför att ett tidigare rättsligt föräldra-barnförhållande upphör, skall barnet i den mottagande staten, och i varje annan fördragsslutande stat där adoptionen erkänns, åtnjuta samma rättigheter som de som följer av adoptioner med samma verkan i varje sådan stat.

3. Ovanstående punkter skall inte inverka menligt på tillämpningen av någon bestämmelse som är mer gynnsam för barnet och som är i kraft i den fördragsslutande stat som erkänner adoptionen.

Artikel 27

1. När en adoption som är beviljad i ursprungsstaten inte medför att ett tidigare rättsligt föräldra-barnförhållande upphör, kan denna, i den mottagande stat som erkänner adoptionen enligt konventionen, omvandlas till en adoption med sådan verkan –

a) om lagstiftningen i den mottagande staten medger detta, och

b) om de samtycken som avses i artikel 4c och d, har givits eller ges för en sådan adoption.

2. Artikel 23 skall tillämpas på det beslut som omvandlar adoptionen.

Kapitel VI – Allmänna bestämmelser

Artikel 28

Denna konvention inverkar inte på någon ursprungsstats lag som föreskriver att adoptionen av ett barn med hemvist i den staten skall äga rum i den staten eller som förbjuder barnets placering i, eller överföring till, den mottagande staten före adoptionen.

Artikel 29

Någon kontakt mellan de blivande adoptivföräldrarna och barnets föräldrar eller någon annan person som har barnet i sin vård får inte förekomma förrän kraven i artikel 4a till c, och artikel 5a, har uppfyllts, om inte adoptionen sker inom en familj eller om inte kontakten är förenlig med de villkor som uppställts av behörig myndighet i ursprungsstaten.

Artikel 30

1. En fördragsslutande stats behöriga myndigheter skall säkerställa att deras information om barnets ursprung bevaras, i synnerhet vad avser information om föräldrarnas identitet och sjukdomshistoria.

2. De skall säkerställa att barnet eller dess ombud har tillgång till sådan information, under lämplig vägledning, i den utsträckning som lagstiftningen medger detta.

Artikel 31

Utan att inverka menligt på tillämpningen av artikel 30, skall personuppgifter som samlats in eller överlämnats enligt denna konvention, i synnerhet uppgifter som avses i artiklarna 15 och 16, endast användas i de syften för vilka de samlats in eller överlämnats.

Artikel 32

1. Ingen får göra otillbörlig ekonomisk eller annan vinst i samband med internationell adoptionsverksamhet.

2. Endast kostnader och utgifter, inbegripet rimliga arvoden till personer som medverkar vid adoptionen, får debiteras eller betalas.

3. Ledning, kansli och anställda i de organ som medverkar vid en adoption får inte ta emot ersättning som är orimligt hög i förhållande till utförda tjänster.

Artikel 33

En behörig myndighet som konstaterar att någon bestämmelse i denna konvention inte har beaktats eller att det föreligger en stor risk att den inte kommer att beaktas, skall omedelbart underrätta den egna statens centralmyndighet. Denna centralmyndighet är ansvarig för att lämpliga åtgärder vidtas.

Artikel 34

Om den behöriga myndigheten i den stat som är mottagare av ett dokument kräver detta, skall en översättning som är bestyrkt att den överensstämmer med originalet företes. Om inget annat föreskrivs, skall de blivande adoptivföräldrarna betala kostnaderna för en sådan översättning.

Artikel 35

De fördragsslutande staternas behöriga myndigheter skall iaktta en snabb handläggning av adoptionsfrågorna.

Artikel 36

I förhållande till en stat som i fråga om adoption har två eller flera rättssystem tillämpliga inom olika territoriella enheter skall –

- a) varje hänvisning till hemvist i den staten avse hemvistet inom en territoriell enhet inom den staten,
- b) varje hänvisning till lagen i den staten avse gällande lag i den berörda territoriella enheten,
- c) varje hänvisning till behöriga myndigheter eller till offentliga myndigheter i den staten avse sådana som är bemyndigade att verka inom den berörda territoriella enheten,
- d) varje hänvisning till godkända organ i den staten avse organ som är godkända i den berörda territoriella enheten.

Artikel 37

I förhållande till en stat som i fråga om adoption har två eller flera rättssystem beträffande olika befolkningsgrupper skall varje hänvisning till lagen i den staten avse det rättssystem som anges i den statens lag.

Artikel 38

En stat inom vilken olika territoriella enheter har sina egna adoptionslagar, skall inte vara förpliktad att tillämpa denna konvention, om en stat med ett enhetligt rättssystem inte skulle vara förpliktad till det.

Artikel 39

1. Denna konvention inverkar inte på något internationellt instrument som de fördragsslutande staterna är parter i och som innehåller bestämmelser om frågor som regleras av konventionen, såvida inte en motsatt förklaring har avgivits av de stater som är parter i sådant instrument.

2. En fördragsslutande stat får ingå överenskommelser med en eller flera andra fördragsslutande stater, i syfte att förbättra tillämpningen av denna konvention vid sina ömsesidiga förbindelser. Dessa överenskommelser får endast begränsa bestämmelserna i artiklarna 14 till 16 och 18 till 21. Stater som har ingått en

sådan överenskommelse skall sända en kopia till depositarien för denna konvention.

Artikel 40

Inget förbehåll skall tillåtas till denna konvention.

Artikel 41

Denna konvention skall tillämpas på varje fall då en ansökan enligt artikel 14 har mottagits efter det att konventionen har trätt i kraft i den mottagande staten och i ursprungsstaten.

Artikel 42

Generalsekretären för Haagkonferensen om internationell privaträtt skall med jämna mellanrum sammankalla en särskild kommission för att granska den praktiska tillämpningen av denna konvention.

Kapitel VII – Slutbestämmelser

Artikel 43

1. Konventionen är öppen för undertecknande av stater som var medlemmar i Haagkonferensen för internationell privaträtt vid tidpunkten för dess sjuttonde möte, och av andra stater som deltog i detta möte.

2. Den skall ratificeras, godtas eller godkännas och ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten skall deponeras hos utrikesministeriet i Konungariket Nederländerna, som är depositarie för konventionen.

Artikel 44

1. Varje annan stat kan ansluta sig till denna konvention efter dess ikraftträdande i enlighet med artikel 46, punkt 1.

2. Anslutningsinstrumentet skall deponeras hos depositarien.

3. Sådan anslutning får verkan endast i förhållandet mellan en anslutande stat och de fördragsslutande stater som inte har gjort någon invändning mot dess anslutning inom sex månader efter det att underrättelsen som avses i artikel 48b har mottagits. Stater kan även göra en sådan invändning när de ratificerar, godtar eller godkänner denna konvention efter en anslutning. Depositarien skall underrättas om varje sådan invändning.

Artikel 45

1. En fördragsslutande stat som består av två eller flera territoriella enheter med olika rättssystem i frågor som regleras i denna konvention kan vid undertecknande, ratificering, godtagande, godkännande eller anslutning förklara att denna konvention skall utsträckas till att omfatta alla dess enheter eller

endast en eller flera av dem och kan när som helst ändra sin förklaring genom att avge en ny förklaring.

2. Depositarien skall underrättas om varje sådan förklaring i vilken det uttryckligen skall anges på vilka territoriella enheter denna konvention skall tillämpas.

3. Om en stat inte avger någon förklaring enligt denna artikel, skall konventionen utsträckas till alla dess territoriella enheter.

Artikel 46

1. Denna konvention träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter det att det tredje ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumentet som avses i artikel 43 har deponerats.

2. Därefter träder konventionen i kraft

a) i förhållande till varje stat som sedan ratificerar, godtar eller godkänner den, eller ansluter sig till den, den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter den dag då dess ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument deponerades,

b) i förhållande till en territoriell enhet som konventionen har utsträckts till enligt artikel 45, den första dagen i den månad som följer efter utgången av tre månader efter den underrättelse som avses i den artikeln.

Artikel 47

1. En stat som är part i en konvention får säga upp den genom en skriftlig underrättelse ställd till depositarien.

2. Uppsägningen gäller från den första dagen i den månad som följer efter utgången av tolv månader efter det att depositarien har mottagit underrättelsen. Då en längre uppsägningsperiod anges i underrättelsen, träder uppsägningen i kraft efter utgången av en sådan längre period efter det att depositarien har mottagit underrättelsen.

Artikel 48

Depositarien skall underrätta de stater som är medlemmar i Haagkonferensen om internationell privaträtt, andra stater som deltog i det sjuttonde mötet samt de stater som har anslutit sig i enlighet med artikel 44, om följande –

a) undertecknanden, ratifikationer, godtaganden och godkännanden som avses i artikel 43,

b) anslutningar samt de invändningar som har avgivits mot anslutningar som avses i artikel 44,

c) dagen för konventionens ikraftträdande enligt artikel 46,

d) förklaringar och utseenden av sådana myndigheter och organ som avses i artiklarna 22, 23, 25 och 45,

e) de överenskommelser som avses i artikel 39,

f) uppsägningar som avses i artikel 47.

Till bekräftelse härav, har undertecknade, därtill vederbörligen befullmäktigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Haag, den 19 , på engelska och franska språken, vilka båda texter är lika giltiga, i ett enda exemplar som skall deponeras i Konungariket Nederländernas regerings arkiv, och av vilken en bestyrkt kopia, på diplomatisk väg, skall sändas till var och en av de stater som är medlemmar i Haagkonferensen vid tiden för dess sjuttonde möte samt till var och en av de andra staterna som deltog i det mötet.

ALU
Adoptionslagstiftnings-
utredningen
(S1992:08)

1993-02-16

ENKÄT TILL AUKTORISERADE ADOPTIONSORGANISATIONER

Organisationens namn
Adress.....
Telefon
Kontaktperson/er

Svaren på frågorna anges för åren 1990 och 1992. Svaren på frågorna 18.5, 18.6, 18.7.1, 18.9, 19.3, 21.3 och 22-24 är mer deskriptiva och avser det senaste redovisningsåret 1992. Samtliga frågor avser adoptionsverksamheten.

Frågor i anslutning till enkäten besvaras av Susanne Lindstedt, på telefon 08-7864992 eller på telefax 08-201851.

	1990	1992	
1 Antal förmedlade barn resp. år			st
2 Antal länder som organisationen har auktorisation för resp. år			st
3 Antal länder från vilka det förmedlades barn resp. år			st
4 Antal anställda (helår) resp. år			st
5 RÖRELSENS INTÄKTER RESP. ÅR			
5.1 Avgifter			tkr
5.2 Statsbidrag genom NIA			tkr
5.3 Övriga rörelseintäkter			tkr
5.4 <u>Totala rörelseintäkter</u>			tkr
6 RÖRELSENS KOSTNADER RESP. ÅR			
6.1 Personalkostnader			tkr
6.2 Kontorskostnader (material, porto, kopiering etc.)			tkr
6.3 Lokalhyra			tkr

	1990	1992	tkr
6.4 Övriga kostnader, totalt (ange de 5 största kostnadsposterna 1992)			tkr
6.5 <u>Totala rörelsekostnader</u>			tkr
7 Rörelseresultat före avskrivningar resp. år			tkr
8 AVSKRIVNINGAR RESP. ÅR			
8.1 Maskiner och inventarier			tkr
8.2 Övriga avskrivningar (anges)			tkr
8.3 <u>Totala avskrivningar</u>			tkr
9 Rörelseresultat efter avskrivningar resp. år			tkr
10 FINANSIELLA INTÄKTER OCH KOSTNADER RESP. ÅR			
10.1 Ränteintäkter			tkr
10.2 Räntekostnader			tkr
10.3 Övriga fin. intäkter/kostnader(+ eller -) anges.....			tkr
11 Resultat efter finansiella intäkter och kostnader resp. år			tkr
12 EXTRAORDINÄRA INTÄKTER OCH KOSTNADER RESP. ÅR			
12.1 Intäkter (anges)			tkr

	1990	1992	
12.2 Kostnader (anges)			tkr
13 Resultat efter extraordinära intäkter och kostnader resp. år			tkr
14 AVSÄTTNINGAR OCH BOKSLUTS- DISPOSITIONER (ange + eller -) resp. år			
14.1 Avsättning till fond/fonder			tkr
14.2 Förändring av lagerreserv			tkr
14.3 Övriga avsättningar/bokslutsdisp. (anges)			tkr
15 ÅRETS RESULTAT RESP. ÅR			tkr
16 Hur stor andel av de totala rörelse- kostnaderna för resp. år enligt 6.5 ovan utgjordes av kostnader för:			
16.1 Förmedling av utländska barn?			tkr
16.2 Utvecklingsarbete med nya kontakter i utlandet?			tkr
16.3 Övrigt utv.arbete (anges)			tkr
17 Ange för resp. år hur utvecklingskost- naderna redovisas, dvs. vilka konton på resultat- resp. balansräkningen som matchas mot varandra (debiteras resp. krediteras) samt storleken av utveck- lingskostnaderna. <u>Resultaträkningen:</u> Konto fördebiterades med Konto förkrediterades med <u>Balansräkningen:</u> Konto fördebiterades med Konto förkrediterades med			tkr tkr tkr tkr

	1990	1992	
18 FÖRÄLDRAFÖRSKOTT			
18.1 Ange totala antalet föräldraförskott som inbetalades resp. år			st
18.2 Ange den genomsnittliga storleken på föräldraförskotten resp. år			kr
18.3 Ange den sammanlagda summan av totalt inbetalda föräldraförskott resp. år			tkr
18.4 Ange de totala ränteintäkterna på summan av föräldraförskotten enligt 18.3 resp. år			tkr
18.5 När under förmedlingsarbetet betalar föräldrarna in föräldraförskottet (t.ex. när handlingarna sänts till barnets hemland etc.)? Beskriv			
18.6 När sker slutredovisning till föräldrarna (t.ex. när adoptionen är genomförd i Sverige etc.)? Beskriv			
18.7 Hur lång tid löper i regel från det att föräldraförskotten betalats in och till dess slutredovisning har skett (dvs.tiden mellan 18.5-18.6)? Ange antalet månader i genomsnitt för resp. år.			mån
18.7.1 Återbetalas i regel pengar till föräldrarna vid slutredovisning av föräldraförskotten? (Ringa in rätt alternativ) JA alltid JA ibland Nej aldrig			
18.7.2 Om JA Hur stor är den återbetalda summan i genomsnitt?			kr

	1990	1992	
18.8 Betalar föräldrarna in föräldraförskott mer än en gång under förmedlingsarbetet med samma barn? (Ringa in rätt alternativ) JA NEJ Om Nej gå till fråga 18.9			
18.8.1 Ange antalet av dessa inbetalade föräldraförskott för resp. år			st
18.8.2 Ange den genomsnittliga storleken av dessa föräldraförskott för resp. år			kr
18.8.3 Ingår dessa inbetalda föräldraförskott i redovisningen i frågorna 18.1-18.4? (Ringa in rätt alternativ) JA NEJ			kr
18.9 Vilka kostnader avser föräldraförskotten att täcka? (Ringa in rätt alternativ) Organisationens adm. avgift JA NEJ Organisationens medlems- och registeravgift JA NEJ Uppföljningsrapporter JA NEJ Översättnings- och legaliseringsavgifter JA NEJ Barnets vård och uppehälle i ursprungslandet JA NEJ Advokatkostnader i ursprungslandet JA NEJ Övriga adm. kostnader för barnet i ursprungslandet JA NEJ Övriga kostnader (anges)			
19 FONDERNA			
19.1 Ange storleken på organisationens fonder för internationell adoptions hjälp för resp. år			tkr

	1990	1992	
<p>19.2 Ange hur avsättningar till resp. i anspråktagande av fonder redovisas, dvs. vilka konton på resultat- resp. balansräkningen som matchas mot varandra (debiteras resp. krediteras) samt storleken på avsättningarna för resp. år.</p> <p><u>Resultaträkningen:</u></p> <p>Konto fördebiterades med</p> <p>Konto fördebiterades med</p> <p>Konto fördebiterades med</p> <p>Konto förkrediterades med</p> <p>Konto förkrediterades med</p> <p>Konto förkrediterades med</p> <p><u>Balansräkningen:</u></p> <p>Konto fördebiterades med</p> <p>Konto fördebiterades med</p> <p>Konto fördebiterades med</p> <p>Konto förkrediterades med</p> <p>Konto förkrediterades med</p> <p>Konto förkrediterades med</p>			tkr tkr tkr tkr tkr tkr tkr tkr tkr tkr tkr tkr
<p>19.3 Ange vad i anspråktaga medel används till</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>			
20 KÖ-TIDER M.M.			
<p>20.1 Ange antalet familjer som stod i kö resp. år:</p> <p>därav i syskonkö:</p>	_____	_____	st st
<p>20.2 Ange för resp. år hur lång den genomsnittliga väntetiden var för föräldrar som ställde sig i kö för första barnet: ställde sig i kö för syskon:</p>			mån mån

21 AVGIFTER	1990	1992	
21.1 Ange för resp. år organisationens medlemsavgift registreringsavgift annan årlig avgift (anges)	_____ _____	_____ _____	kr kr kr
21.2 Ange för resp. år organisationens administrationsavgift			kr
21.3 I adm.avgiften ingår kostnader för (ringa in rätt alternativ) adm. i Sverige JA NEJ adm. i utlandet JA NEJ utvecklingsarbete JA NEJ annat (anges)			
22 ADOPTIONSLÅN			
22.1 Har Ni möjlighet att hjälpa föräldrarna med s.k. adoptionslån (ringa in rätt alternativ) JA NEJ			
22.2 Om JA Utnyttjas denna möjlighet av föräldrarna (ringa in rätt alternativ) ALLTID OFTA IBLAND SÄLLAN			

	1990	1992	
<p>23 Vilka möjligheter anser Ni att det finns att begränsa kostnaderna för internationella adoptioner utan att Era arbetsmöjligheter begränsas?</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>			
<p>24 Kommentarer eller kompletteringar till ovanstående frågor. OBS! Glöm inte att ange vilken fråga som kommentaren eller kompletteringen avser.</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>			

Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av barn från ett antal länder år 1992

Tabell 5.3.1 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Brasilien år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC	FFIA	Enskild adoption ¹⁾
Organisationens administrationskostnader	30 480	19 315	5 400 ²⁾
Kostnader för barnet i Brasilien (vård-, advokatkostnader m.m.)	13 900	24 600	22 000
Översättnings-, och legaliseringskostnader	6 000	6 000	4 500
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	48 000 -	39 000 -	42 300 -
Total kostnad vid hämtning eskort	98 380 -	88 915 -	74 200 -

¹⁾ Fem observationer

²⁾ Föräldrarnas administrativa kostnader m.m.

Tabell 5.3.2 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Chile år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC
Organisationens administrations- kostnader	16 700
Kostnader för barnet i Chile (vård-, advokatkostnader m.m.)	19 600
Översättnings-, och legaliserings- kostnader	6 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	40 000 -
Total kostnad vid hämtning eskort	82 300 -

Tabell 5.3.3 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Colombia år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC	
	statlig kontakt	privat kontakt
Organisationens administrations- kostnader	18 730	18 730
Kostnader för barnet i Colombia (vård-, advokatkostnader m.m.)	8 500	25 400
Översättnings-, och legaliserings- kostnader	6 000	6 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	37 800 -	37 600 -
Total kostnad vid hämtning eskort	71 030 -	87 730 -

Tabell 5.3.4 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Guatemala år 1992, kr.

Kostnadsslag	FFIA
Kostnader för barnet i Guatemala (vård-, advokatkostnader m.m.)	46 700
Översättnings-, och legaliseringskostnader	6 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	- 13 000
Total kostnad vid hämtning eskort	- 83 965

Tabell 5.3.5 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Indien år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC	BFA-A	FFIA
Organisationens administrationskostnader	23 940	28 000	20 455
Kostnader för barnet i Indien (vård-, advokatkostnader m.m.)	18 400	23 000	16 300
Översättnings-, och legaliseringskostnader	5 000	5 000	5 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	28 000 13 700	25 000 10 500	28 000 13 000
Total kostnad vid hämtning eskort	75 340 61 040	81 000 66 500	69 755 54 755

Tabell 5.3.6 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Korea år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC
Organisationens administrationskostnader	17 200
Kostnader för barnet i Korea (vård-, advokatkostnader m.m.)	35 100
Översättnings-, och legaliseringskostnader	5 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	26 000 14 500
Total kostnad vid hämtning eskort	83 300 71 800

Tabell 5.3.7 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Sri Lanka år 1992, kr.

Kostnadsslag	BFA-A	FFIA	SLBV
Organisationens administrationskostnader	28 000	19 805	19 400
Kostnader för barnet i Sri Lanka (vård-, advokatkostnader m.m.)	2 000	15 300	11 250
Översättnings-, och legaliseringskostnader	5 000	5 000	5 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	30 000 -	30 000 -	22 000 -
Total kostnad vid hämtning eskort	65 000 -	70 105 -	57 950 -

Tabell 5.3.8 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Thailand år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC
Organisationens administrationskostnader	20 300
Kostnader för barnet i Thailand (vård-, advokatkostnader m.m.)	4 200
Översättnings-, och legaliseringskostnader	5 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	37 500 -
Total kostnad vid hämtning eskort	67 000 -

Tabell 5.3.9 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Vietnam år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC	Enskild adoption ¹⁾
Organisationens administrationskostnader	19 640	400 ²⁾
Kostnader för barnet i Vietnam (vård-, advokatkostnader m.m.)	9 200	2 100
Översättnings-, och legaliseringskostnader	5 000	5 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	35 000 -	34 800 -
Total kostnad vid hämtning eskort	68 840 -	42 300 -

¹⁾ Två observationer.

²⁾ Föräldrarnas administrativa kostnader m.m.

Tabell 5.3.10 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Etiopien år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC
Organisationens administrationskostnader	21 090
Kostnader för barnet i Etiopien (vård-, advokatkostnader m.m.)	11 500
Översättnings-, och legaliseringskostnader	5 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	22 000 10 000
Total kostnad vid hämtning eskort	59 590 47 590

Tabell 5.3.11 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Polen år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC	Enskild adoption ¹⁾
Organisationens administrationskostnader	22 440	4 200 ²⁾
Kostnader för barnet i Polen (vård-, advokatkostnader m.m.)	5 150	5 100
Översättnings-, och legaliseringskostnader	2 000	11 500
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	18 000 -	24 100 -
Total kostnad vid hämtning eskort	47 590 -	44 900 -

¹⁾ 20 observationer²⁾ Föräldrarnas administrativa kostnader m.m.

Tabell 5.3.12 Genomsnittliga adoptionskostnader vid adoption av ett barn från Rumänien år 1992, kr.

Kostnadsslag	AC	FFIA
Organisationens administrationskostnader	22 250	19 265
Kostnader för barnet i Rumänien (vård-, advokatkostnader m.m.)	31 500	20 400
Översättnings-, och legaliseringskostnader	2 000	2 000
Föräldrarnas kostnader för resa och uppehälle alt. eskortkostnad	21 000 -	15 000 -
Total kostnad vid hämtning eskort	76 750 -	56 665 -

1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

Statens offentliga utredningar 1994

Kronologisk förteckning

1. Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken. Fi.
 2. Kommunerna, Landstingen och Europa + Bilagedel. C.
 3. Mäns föreställningar om kvinnor och chefskap. S.
 4. Vapenlagen och EG. Ju.
 5. Kriminalvård och psykiatri. Ju.
 6. Sverige och Europa. En samhällsekonomisk konsekvensanalys. Fi.
 7. EU, EES och miljön. M.
 8. Historiskt vägval – Följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen. UD.
 9. Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. Ku.
 10. Anslutning till EU – Förslag till övergripande lagstiftning. UD.
 11. Om kriget kommit... Förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949-1969 + Bilagedel. SB.
 12. Suveränitet och demokrati + bilagedel med expertutspatsar. UD.
 13. JJK-metoden, m.m. Fi.
 14. Konsumentpolitik i en ny tid. C.
 15. På väg. K.
 16. Skoterkörning på jordbruks- och skogsmark. Kartläggning och åtgärdsförslag. M.
 17. Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv. Del I och II. Ju.
 18. Kvalitet i kommunal verksamhet – nationell uppföljning och utvärdering. C.
 19. Rena roller i biståndet – styrning och arbetsfördelning i en effektivt biståndsförvaltning. UD.
 20. Reformerat pensionssystem. S.
 21. Reformerat pensionssystem. Bilaga A. Kostnader och individeffekter. S.
 22. Reformerat pensionssystem. Bilaga B. Kvinnors ATP och avtalspensioner. S.
 23. Förvalta bostäder. Ju.
 24. Svensk alkoholpolitik – en strategi för framtiden. S.
 25. Svensk alkoholpolitik – bakgrund och nuläge. S.
 26. Att förebygga alkoholproblem. S.
 27. Vård av alkoholmissbrukare. S.
 28. Kvinnor och alkohol. S.
 29. Barn – Föräldrar – Alkohol. S.
 30. Vallagen. Ju.
 31. Vissa mervärdskattefrågor III – Kultur m.m. Fi.
 32. Mycket Under Samma Tak. C.
 33. Vandels betydelse i medborgarskapsärenden, m.m. Ku.
 34. Tekniskt utrymme för ytterligare TV-sändningar. Ku.
 35. Vår andes stämma – och andras. Kulturpolitik och internationalisering. Ku.
 36. Miljö och fysisk planering. M.
 37. Sexualupplysning och reproduktiv hälsa under 1900-talet i Sverige. UD.
 38. Kvinnor, barn och arbete i Sverige 1850-1993. UD.
 39. Gamla är unga som blivit äldre. Om solidaritet mellan generationerna. Europeiska äldreåret 1993. S.
 40. Långsiktig strålskyddsforskning. M.
 41. Ledighetslagstiftningen – en översyn. A.
 42. Staten och trossamfunden. C.
 43. Uppskattad sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn. Fi.
 44. Folkbokföringsuppgifterna i samhället. Fi.
 45. Grunden för livslångt lärande. U.
 46. Sambandet mellan samhällsekonomi, transfereringar och socialbidrag. S.
 47. Avveckling av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer. U.
 48. Kunskap för utveckling + bilagedel. A.
 49. Utrikessekretessen. Ju.
 50. Allemanssparandet – en översyn. Fi.
 51. Minne och bildning. Museernas uppdrag och organisation + bilagedel. Ku.
 52. Teaterns roller. Ku.
 53. Mästarbrev för hantverkare. Ku.
 54. Utvärdering av praxis i asylärenden. Ku.
 55. Rätten till ratten – reformerat bilstöd. S.
 56. Ett centrum för kvinnor som våldtagits och misshandlats. S.
 57. Beskattning av fastigheter, del II – Principiella utgångspunkter för beskattning av fastigheter m.m. Fi.
 58. 6 Juni Nationaldagen. Ju.
 59. Vilka vattendrag skall skyddas? Principer och förslag. M.
 59. Vilka vattendrag skall skyddas? Beskrivningar av vattenområden. M.
 60. Särskilda skäl – utformning och tillämpning av 2 kap. 5 § och andra bestämmelser i utlänningslagen. Ku.
 61. Pantbankernas kreditgivning. N.
 62. Rationaliserad fastighetstaxering, del I. Fi.
 63. Personnummer – integritet och effektivitet. Ju.
 64. Med raps i tankarna? M.
 65. Statistik och integritet, del 2 – Lag om personregister för officiell statistik m.m. Fi.
 66. Finansierade tjänster i förändring. Fi.
 67. Räddningstjänst i samverkan och på entreprenad. Fö.
 68. Otillbörlig kurspåverkan och vissa insiderfrågor. Fi.
-

Kronologisk förteckning

69. On the General Principles of Environment Protection. M.
 70. Inomkommunal utjämning. Fi.
 71. Om intyg och utlåenden som utfärdas av hälso- och sjukvårdspersonal i yrkesutövningen. S.
 72. Sjukpenning, arbetsskada och förtidspension – förutsättningar och erfarenheter. S.
 73. Ungdomars välfärd och värderingar – en undersökning om levnadsvillkor, livsstil och attityder. C.
 74. Punktskatterna och EG. Fi.
 75. Patientskadelag. C.
 76. Trade and the Environment – towards a sustainable playing field. M.
 77. Tillvarons trösklar. C.
 78. Citytunneln i Malmö. K.
 79. Allmänhetens bankombudsman. Fi.
 80. Iakttagelser under en reform – Lägesrapport från Resursberedningens uppföljning vid sex universitet och högskolor av det nya resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning. U.
 81. Ny lag om skiljeförfarande. Ju.
 82. Förstärkta miljöinsatser i jordbruket – svensk tillämpning av EG:s miljöprogram. Jo.
 83. Övergång av verksamheter och kollektiva uppsägningar. EU och den svenska arbetsrätten. A.
 84. Samvetsklausul inom högskoleutbildningen. U.
 85. Ny lag om skatt på energi.
En teknisk översyn och EG-anpassning.
– Motiv. Del I.
– Författningstext och bilagor. Del II. Fi.
 86. Teknologi och vårdkonsumtion inom sluten somatisk korttidsvård 1981-2001. S.
 87. Nya tidpunkter för redovisning och betalning av skatter och avgifter. Fi.
 88. Mervärdesskatten och EG. Fi.
 89. Tullagstiftningen och EG. Fi.
 90. Kart- och fastighetsverksamhet – finansiering, samordning och författningsreglering. M.
 91. Trafiken och koldioxiden – Principer för att minska trafikens koldioxidutsläpp. K.
 92. Miljözoner för trafik i tätorter. K.
 93. Levande skärgårdar. Jo.
 94. Dagspressen i 1990-talets medielandskap. Ku.
 95. En allmän sjukvårdsförsäkring i offentlig regi. S.
 96. Följdlagstiftning till miljöbalken. M.
 97. Reglering av vattenuttag ur enskilda brunnar. M.
 98. Beskattning av förmåner. Fi.
 99. Domaren i Sverige inför framtiden – utgångspunkter för fortsatt utredningsarbete. Del A+B. Ju.
 100. Beskattningen vid gränsöverskridande omstruktureringar inom EG, m.m. Fi.
 101. Hög ribban!
Lärarkompetens för yrkesutbildning. U.
 102. Analys och utvärdering av bistånd. UD.
 103. Studiemedelsfinansierad polisutbildning. Ju.
 104. PVC - en plan för att undvika miljöpåverkan. M.
 105. Ny lagstiftning om radio och TV. Ku.
 106. Sjöarbetstid. K.
 107. Säkrare finansiering av framtida kärnavfalls-kostnader. M.
 108. Säkrare finansiering av framtida kärnavfalls-kostnader – Underlagsrapporter. M.
 109. Tåget kommer. K.
 110. Omsorg och konkurrens. S.
 111. Bilars miljöklassning och EG. M.
 112. Konsumenterna och livsmedelskvaliteten. En studie av konsumentupplevelser. Jo.
 113. Växande råvaror. M.
 114. Avfallsfri framtid. M.
 115. Sjukvårdsreformer i andra länder. S.
 116. Skyldighet att lagra olja och kol. N.
 117. Domstolsprövning av förvaltningsärenden. Ju.
 118. Informationsteknologin-Vingar åt människans förmåga. SB.
 119. Livsmedelspolitik för konsumenterna. – Reformen som kom av sig. Jo.
 120. Finansiell leasing av lös egendom. Ju.
 121. Bosparande. Fi.
 122. Trygghet mot brott i lokalsamhället. Kartläggning, principiella synpunkter och förslag. Ju.
 123. Miljöombudsman. M.
 124. Varu- och personkontroll vid EU:s yttre gräns. Ju.
 125. Samordnad insamling av miljödata. K.
 126. Husläkarreformens första halvår. S.
 127. Kronan Spiran Äpplet. En ny universitetsstruktur i södra Stockholmsområdet. U.
 128. Lokal Agenda 21 – en vägledning. M.
 129. Företagares arbetslöshetsersättning. A.
 130. Försäkring under krigsförhållanden. Fi.
 131. Skyddet vid den inre gränsen. Ju.
 132. Landstingens ansvar för kliniskt forsknings- och utvecklingsarbete. S.
 133. Miljöpolitikens principer. M.
 134. Överprövning av beslut i plan- och byggärenden. M.
-

Statens offentliga utredningar 1994

Kronologisk förteckning

- 135. The Key to Europe – a comparative analysis of entry and asylum policies in Western countries. Ku.
 - 136. Statliga myndigheters avtal. Fi.
 - 137. Internationella adoptionsfrågor. 1993 års Haagkonvention m.m. S.
-

Statens offentliga utredningar 1994

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Om kriget kommit... Förberedelser för mottagande av militärt bistånd 1949-1969 + Bilagedel. [11]
Informationsteknologi
-Vingar åt människans förmåga. [118]

Justitiedepartementet

Vapenlagen och EG [4]
Kriminalvård och psykiatri. [5]
Års- och koncernredovisning enligt EG-direktiv.
Del I och II. Ju. [17]
Förvalta bostäder. [23]
Vallagen. [30]
Utrikessekretessen. [49]
6 Juni Nationaldagen. [58]
Personnummer – integritet och effektivitet. [63]
Ny lag om skiljeförfarande. [81]
Domaren i Sverige inför framtiden
– utgångspunkter för fortsatt utredningsarbete.
Del A + B. [99]
Studiemedelsfinansierad polisutbildning. [103]
Domstolsprövning av förvaltningsärenden. [117]
Finansiell leasing av lös egendom. [120]
Trygghet mot brott i lokalsamhället. Kartläggning,
principiella synpunkter och förslag. [122]
Varu- och personkontroll vid EU:s yttre gräns. [124]
Skyddet vid den inre gränsen. [131]

Utrikesdepartementet

Historiskt vägval – Följderna för Sverige i utrikes- och säkerhetspolitiskt hänseende av att bli, respektive inte bli medlem i Europeiska unionen. [8]
Anslutning till EU – Förslag till övergripande lagstiftning. [10]
Suveränitet och demokrati
+ bilagedel med expertuppsatser. [12]
Rena roller i biståndet – styrning och arbetsfördelning i en effektiv biståndsförvaltning. [19]
Sexualupplysning och reproduktiv hälsa under 1900-talet i Sverige. [37]
Kvinnor, barn och arbete i Sverige 1850-1993. [38]
Analys och utvärdering av bistånd. [102]

Försvarsdepartementet

Räddningstjänst i samverkan och på entreprenad. [67]

Socialdepartementet

Mäns föreställningar om kvinnor och chefskap. [3]
Reformerat pensionssystem. [20]
Reformerat pensionssystem. Bilaga A.

Kostnader och individeffekter. [21]
Reformerat pensionssystem. Bilaga B.
Kvinnors ATP och avtalspensioner. [22]
Svensk alkoholpolitik – en strategi för framtiden. [24]
Svensk alkoholpolitik – bakgrund och nuläge. [25]
Att förebygga alkoholproblem. [26]
Vård av alkoholmissbrukare. [27]
Kvinnor och alkohol. [28]
Barn – Föräldrar – Alkohol. [29]
Gamla är unga som blivit äldre. Om solidaritet mellan generationerna. Europeiska äldreåret 1993. [39]
Sambandet mellan samhällsekonomi, transfereringar och socialbidrag. [46]
Rätten till ratten – reformerat bilstöd. [55]
Ett centrum för kvinnor som våldtagits och misshandlats. [56]
Om intyg och utlåtanden som utfärdas av hälso- och sjukvårdspersonal i yrkesutövningen. [71]
Sjukpenning, arbetsskada och förtidspension – förutsättningar och erfarenheter. [72]
Teknologi och vårdkonsumtion inom slutet somatisk korttidsvård 1981-2001. [86]
En allmän sjukvårdsförsäkring i offentlig regi. [95]
Omsorg och konkurrens. [110]
Sjukvårdsreformer i andra länder. [115]
Husläkarreformens första halvår. [126]
Landstingens ansvar för kliniskt forsknings- och utvecklingsarbete. [132]
Internationella adoptionsfrågor. 1993 års Haagkonvention m.m. [137]

Kommunikationsdepartementet

På väg. [15]
Citytunneln i Malmö. [78]
Trafiken och koldioxiden – Principer för att minska trafikens koldioxidutsläpp. [91]
Miljözoner för trafik i tätorter. [92]
Sjöarbetstid. [106]
Tåget kommer. [109]
Samordnad insamling av miljödata. [125]

Finansdepartementet

Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken. [1]
Sverige och Europa. En samhällsekonomisk konsekvensanalys. [6]
JIK-metoden, m.m. [13]
Vissa mervärdskattefrågor III – Kultur m.m. [31]
Uppskattad sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn. [43]
Folkbokföringsuppgifterna i samhället. [44]
Allemansparandet – en översyn. [50]

Statens offentliga utredningar 1994

Systematisk förteckning

Beskattning av fastigheter, del II – Principiella utgångspunkter för beskattning av fastigheter m.m. [57]
Rationaliserad fastighetstaxering, del I. Fi. [62]
Statistik och integritet, del 2
– Lag om personregister för officiell statistik m.m. [65]
Finansiella tjänster i förändring. [66]
Otillbörlig kurspåverkan och vissa insiderfrågor. [68]
Inomkommunal utjämning. [70]
Punktskatterna och EG. [74]
Allmänhetens bankombudsman. [79]
Ny lag om skatt på energi.
En teknisk översyn och EG-anpassning.
– Motiv. Del I.
– Författningstext och bilagor. Del II. [85]
Nya tidpunkter för redovisning och betalning av skatter och avgifter. [87]
Mervärdesskatten och EG. [88]
Tullagstiftningen och EG. [89]
Beskattning av förmåner. [98]
Beskattningen vid gränsöverskridande omstruktureringar inom EG, m.m. [100]
Bosparande. [121]
Försäkring under krigsförhållanden. [130]
Statliga myndigheters avtal. [136]

Utbildningsdepartementet

Grunden för livslångt lärande. [45]
Avveckling av den obligatoriska anslutningen till studentkårer och nationer. [47]
Iakttagelser under en reform – Lägesrapport från Resursberedningens uppföljning vid sex universitet och högskolor av det nya resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning. [80]
Samvetsklausul inom högskoleutbildningen. [84]
Höj ribban!
Lärarkompetens för yrkesutbildning. [101]
Kronan Spiran Äpplet. En ny universitetsstruktur i södra Stockholmsområdet. [127]

Jordbruksdepartementet

Förstärkta miljöinsatser i jordbruket
– svensk tillämpning av EG:s miljöprogram. [82]
Levande skärgårdar. [93]
Konsumenterna och livsmedelskvaliteten.
En studie av konsumentupplevelser. [112]
Livsmedelspolitik för konsumenterna.
– Reformen som kom av sig. [119]

Kulturdepartementet

Förnyelse och kontinuitet – om konst och kultur i framtiden. [9]
Vandelns betydelse i medborgarskapsärenden, m.m. [33]
Tekniskt utrymme för ytterligare TV-sändningar. [34]
Vår andes stämma – och andras.
Kulturpolitik och internationalisering. [35]
Minne och bildning. Museernas uppdrag och organisation + bilagedel. [51]
Teaterns roller. [52]
Mästarbrev för hantverkare. [53]
Utvärdering av praxis i asylärenden. [54]
Särskilda skäl – utformning och tillämpning av 2 kap. 5 § och andra bestämmelser i utlänningslagen. [60]
Dagspressen i 1990-talets medielandskap. [94]
Ny lagstiftning om radio och TV. [105]
The Key to Europe – a comparative analysis of entry and asylum policies in Western countries. [135]

Näringsdepartementet

Pantbankernas kreditgivning. [61]
Skyldighet att lagra olja och kol. [116]

Arbetsmarknadsdepartementet

Ledighetslagstiftningen – en översyn [41]
Kunskap för utveckling + bilagedel. [48]
Övergång av verksamheter och kollektiva uppsägningar. EU och den svenska arbetsrätten. [83]
Företagares arbetslöshetsersättning. [129]

Civildepartementet

Kommunerna, Landstingen och Europa.
+ Bilagedel. [2]
Konsumentpolitik i en ny tid. [14]
Kvalitet i kommunal verksamhet – nationell uppföljning och utvärdering. [18]
Mycket Under Samma Tak. [32]
Staten och trossamfunden. [42]
Ungdomars välfärd och värderingar – en undersökning om levnadsvillkor, livsstil och attityder. [73]
Patientskadelag. [75]
Tillvarons trösklar. [77]

Miljö- och naturresursdepartementet

EU, EES och miljön. [7]
Skoterkörning på jordbruks- och skogsmark.
Kartläggning och åtgärdsförslag. [16]
Miljö och fysisk planering. [36]
Långsiktig strålskyddsforskning. [40]

Statens offentliga utredningar 1994

Systematisk förteckning

- Vilka vattendrag skall skyddas? Principer och förslag. [59]
Vilka vattendrag skall skyddas? Beskrivningar av vattenområden. [59]
Med raps i tankarna? [64]
On the General Principles of Environment Protection. [69]
Trade and the Environment – towards a sustainable playing field. [76]
Kart- och fastighetsverksamhet – finansiering, samordning och författningsreglering. [90]
Följdlagstiftning till miljöbalken. [96]
Reglering av vattenuttag ur enskilda brunnar. [97]
PVC – en plan för att undvika miljöpåverkan. [104]
Säkrare finansiering av framtida kärnavfallskostnader. [107]
Säkrare finansiering av framtida kärnavfallskostnader – Underlagsrapporter. [108]
Bilars miljöklassning och EG. [111]
Växande råvaror. [113]
Avfallsfri framtid. [114]
Miljöombudsman. [123]
Lokal Agenda 21 – en vägledning. [128]
Miljöpolitikens principer. [133]
Överprövning av beslut i plan- och byggärenden. [134]